Rest. Sept. 1963, Petersen

Sept. Th. I. 34 (Inc.)

1286 913 01

etersen

. 34 (Inc.)

H

Preceptori
de Lyra ſiue Expoſitio
us et vtil' in decalo
¶De articulis fidei:
De ſeptem peccatis m
¶De triplici modo pec
De operibus miſericor
¶De decimis dandis:
Interrogatões faciẽd
De natiuitate vita ꝛ mo
¶De fine mũdi. Et cetr

De paſſione Jheſu cri
¶De planctu beate Ma
Colloquiũ pctõris
Dyalogus de homine

Preceptoriũ Nicol. de Lyra ſiue Expoſitio tripharia breuis et ꝑutil' in decalogũ legꝫ diuine:

¶ De articulis fidei:
De ſeptem peccatis mortalibus.
¶ De triplici modo peccandi in deũ.
De operibus miſericordie.
¶ De decimis dandis:
Int̃rogatões faciẽd ĩfirmo moriẽti.
De natiuitate vita ꝛ morte antixp̃i.
¶ De fine mũdi Et extremo iuditio.

De paſſione Jheſu criſti.
¶ De planctu beate Marie virginis.
Colloquiũ pctõris ꝛ crucifixi Jheſu.
Dyalogus de homine et ratione ꝛc̃.

qui offert sacrificium de [illegible] pauperis sicut qui victimat filium in conspectu patris

¶Anthonij liberi Suſatenſis in lau
dem inclite Colonoꝝ vrbis Epygrã
ma feliciter incipit.

O Felix vrbs ante alias Colonia ſalue. ꝛ
Pauperis ingenij munera ſume libens.
Salue o metropolis ſuperqꝫ cara. inclita ſalue. O
Tellus aucta bonis nobilibꝰ qꝫ viris
Tu mihi ſola places: nãqꝫ es paradiſus abũdãs
Moribus egregijs artibus atqꝫ ſacris
It tua terraꝝ celebris iam fama per orbem.
Atqꝫ tuas laudes concinit omnis homo.
Vrbibus es reliquis multo felicior in te
Nam requiẽ reges tres orientis habent
O venerãda nimis vrbs. O ſanctiſſima q̃ tot
Enſibus exhauſta corpora ſancta colunt
Res miranda. dei tecum eſt clementia. namqꝫ
Munera que totus non habet orbis habes
Conſilijs Romam vincis. ſapientia Athenas
Pariſius ſtudijs. ꝛ Venetos opibus
Singula qnid referam ſupas Aſiatica regna
Europe. atqꝫ tibi ꝛ Affrica magna fauet
Ergo ego carminibꝰ laudãs caſtra opida ꝛ vrbes
Non potero laudis immemor eſſe tue.

Finis.

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

¶ Venerabilis fratris Nicolai de Ly
ra ordinis ſeraphici Franciſci. preceptorū ſiue ex/
poſitio tripharia breuis ⁊ vtilis in decalogū legis
diuine Incipit feliciter.

Vdi Iſrael precepta domini
et ea in corde tuo quaſi in libro ſcribe. et
dabo tibi terrā fluentem lac ⁊ mel: De/
utero. 6. ¶ In his verbis ꝓpoſitis ſpi/
ritusſcūs circa diuina precepta tria tangit ¶ Pri
mo nāqꝫ oſtendit ꝙ ſunt hylarit̃ audiēda. ¶ Se/
cūdo ꝙ ſunt memorie ꝯmendāda ¶ Tercio ꝙ ſūt
eternalit̃ p̄miāda. Primū innuit̃ cū p̄mittit̃ Au
di iſrael p̄cepta dn̄i. Scdm cū ſubdit̃. ⁊ ea in cor/
de tuo quaſi in libro ſcribe Terciū cū annectit̃. ⁊ da
bo tibi terrā fluentē lac ⁊ mel ¶ Propt̃ p̄mū ſcien/
dū ꝙ p̄cepta dn̄i ſunt hylarit̃ ⁊ libent̃ audienda
triplici rōne ¶ Prio q̃r naturā lapſaꝫ releuāt ⁊ om
ne peccati vulnus curāt ¶ Scdo q̃r hoīeꝫ de vita
beata ꝑfecte certificant. ¶ Tercio q̃r mentē ratio/
nalem totaliter ad ſummā ꝑfectōeꝫ eleuāt. ¶ Pri
mum patꝫ. Natura nāqꝫ humana ex preuaricati
one p̄mi parentꝫ fuit triplici peccati vulnere ſauci/
ata. Et p̄mo quidē in rōnali q̄ fuit obfuſcata i cog
nitōe p̄mi veri. Nā p̄mus homo anū pctm̄ habuit
ſyncerā noticiā de deo ꝑ ſpecies ſibi intellectualit̃
influxas. Sed poſt pctm̄ ratio fuit depreſſa intā
tum vt ꝑ ſpecies corꝑales ipam cognitionem diui
nā oporteret mendicare. ¶ Scdo in ꝯcupiſcibili
que fuit viciata in dilectione ſummi boni. A pu/

ritate namq̄ꝫ diuine dilectiōis. concupiſcibilis de
preſſa fuit. ⁊ contaminata amore terreoꝝ ¶ Ter
cio in iraſcibili que fuit debilitata in deteſtatione
mali. Nam ꝓpter vehementia paſſionū homo in
ſtatu nature corrupte nō poteſt ita viriliter deteſta
ri malū/ſicut feciſſet in ſtatu innocentie ¶ Hoc au
tem vulnus triplex per diuina precepta perfectiſſi
me ſanaẜ. ¶ Nam primo rationalem illuminant
in perfecta cognitione primi veri. Vñ Pſalmiſta
Preceptū domini lucidū illuminās oclos ¶ Se
cundo concupiſcibilē inflammant in perfecta dile
ctione ſummi boni. Unde Pſalmiſta. Ignitum
eloquiū tuū vehementer. ¶ Tercio iraſcibilē con/
formant/in perfecta deteſtatione mali. qđ petebat
Pſalmiſta cum dicit. Confirma me in verbis tu/
is. Vñ ꝓpter predicta precepta diuina nō ſolum
ſunt hylariter audienda. ſed etiā ſunt pre omnibꝫ
intime diligenda. Teſte propheta qui dicit. Ido
dilexi mandata tua ſuper aurū ⁊ topazion. Cuiꝰ
tñ cauſam triplicem predictis tribꝫ ꝯſonam reddit
ibidem ſubdens. Propterea ad omnia mandata
tua dirigebar. In quo innuit ꝙ homo per mā da
ta diuina dirigiẜ in perfecta dei cognitione/⁊ in in
tima eius dilectione. Sed per hoc quod ſequitur
Omnem viam iniquam odio habui. oſtendit eti/
am quo ad iraſcibilem ꝙ per ea homo pefecte di/
rigitur in perfecta deteſtatione mali. Et quia pre/
cepta diuina ſic ſanant vulnera peccati. iō ꝯueniē/
ter in ſcriptura ſacra nomine vnguenti ſanatiui ex
primuntur. Eccleſia. 38. Unguentarius fa/

ciet pigmenta ſuauitatꝰ ⁊ vnctionis cõficiet ſuaui
tatis. Nam ad ſanãdum vulnera nr̃e mẽtis pig/
mentarius deꝰ ipſe in apotheca diuine bonitatis
per artẽ ⁊ magiſteriũ ſue ſapientie icreate. conficit
vnguentum ⁊ triplex antidotum peroptime ſana/
tiuum. Et hoc ex herbis nobiliſſimis adinuicem
ꝑmixtis Ex diuina ſcꝫ mĩa ⁊ ex eius melliflua do
ctrina ⁊ ex gr̃a diuinitꝰ inſpirata Hec aũt artifi/
cio diuine ſapientie ſibi inuicẽ ꝑmixta illud vnguẽ
tum ſanatiuũ cõficiũt ¶ Scd̃m pꝫ. nã ipa voce
v̄itatis hõ ex diuinorũ p̄ceptorũ obſeruãtia certiſ
ſime aſſecurat̃ de vita beata: Et iõ ſaluatoꝛ dicit
Math. 19. Si vis ad vitam ĩgredi ſerua mãda
ta Propter quod ſaluatoꝛ diſcipulis eiꝰ doctrinã
ſeruãtibꝫ ⁊ p̄cepta eius ĩplentibꝫ p̄mium et̃ne be/
atitudinis pollicetur Luce. 22. Ego diſpono vo
bis regnũ ſicut diſpoſuit mihi pater vt edatis ⁊ bi
batis ſuꝑ mẽſem meam in regno meo vbi vita et̃
na (ſcd̃m Auguſtinũ) ſine fine videbitur ſine fati
gatione laudabitur ⁊ ſine faſtidio amabit̃ ¶ Ter
tium pꝫ. Nã ſup̃ma ꝑfectio hoĩs actiui in hac tri/
plici actu ꝑficitur Ad quoꝛum ꝯſummationẽ pre/
cepta diuina mentem rationalem totaliter eleuãt
⁊ ſublimãt. Primus ẽ õnis t̃rene ſollicitudis de/
poſitio ⁊ mentis ab õni ſpecie creata ꝑfecta denu/
datio ac in ſui intimo õnimoda recollectio Qd̃ pꝫ
Opꝫ eĩ mẽtem ad ſpũalem ꝑfectionẽ ꝯſcendere
volẽtem ab õni ſollicitudie t̃renoꝝ eẽ ſemota ⁊ ab
oĩ ſpẽ creata eẽ abſtractã ⁊ in ſui intimo totaliter
recollectã Quod pulchꝛe figuratum eſt in moyſe

Exodi .24. ꝗ cū deberet ad deū in mōtē aſcēdere ꝑus fuit a tumultu ꝓplī ſegregatus deīn fratri ſuo Aaron aſſociatꝰ quē tñ poſtea dimiſit poſtq̄ʒ cuʒ eo ꝑtē mōtꝭ aſcēdit ⁊ ita demū ſolꝰ remāſit Moyſes nāqȝ intꝰ ꝑtaꝛ aſſumptꝰ de aq̄ lꝰ depoſitō vlꝰ denudatio ⁊ ſcat mētēʒ ꝯtēplatiuā ab ōni tumultu ꝓplī ſegregatā Qđ īnuit ꝑ h̄ ꝙ moyſes ſegregatꝰ fuit a ꝓplo Itē ab ōni ſpecie creata denudataʒ ⁊ abſtractā qđ īnuit ꝑ h̄ ꝙ fuit a fratre ſeūctꝰ Et h̄ notāt /qꝛ ſicut Aaron fuit moyſi naturali vīculo colligatꝰ .ita ſpēs ꝑ q̄s ī intellectualē ꝯgnitōēʒ deducimur ſꝑ ſt mēti nr̄e naturalit ꝯplātate . qđ pʒ qꝛ nr̄ ītellectꝰ nihil ītelligit naturalit niſi prius fuerit ſpē aliq̄lit īformatus .tercio de aīa Et ideo Moyſi ab Aarō ſeꝑatio ē mētꝭ rōnalis ab omni ſpē creata ꝑfecta denudatio ¶ Tertio ipaʒ mētē ꝯtēplatiuā oʒ eē ī ſui ītimo recollectā . Qđ pʒ ꝑ h̄ ꝙ Moyſes pꝰ ſeꝑatōēʒ ſui a fratre q̄draginta diebus ſolitariꝰ remāſit Ad īſinuādū ꝙ mēs ipiꝰ in ſui ītimo ꝑfecte recollecta fuit Scđs actꝰ ē ſuiꝑiꝰ oīmoda derelictio Oʒ nāqȝ mentē ad ꝯtemplationis faſtigiū aſpirātem .ſeipam deſerere ⁊ volūtatem ꝓpriā oīmode abdicare. ⁊ ipam diuine volūtati adeo ꝑfecte cōformare . ꝙ in nullis ſuis motibus ſequatur ipetū arbitrij ꝓprij ſed in ōnibꝫ mere dependeat ex volūtate arbitrij diuini Quō aūt mens lꝫ q̄liter ſeipam deſerere debeat pulchre docet ⁊ ſubtiliter Bernardꝰ ſuꝑ cātica ſermone 85. vbi dicit ꝙ hoc fit cū mens ineffabili verbi dulcedine allecta ſeipaʒ ſibi quodāmodo furaꝛ ⁊ ſuꝑ ſe

ſp̄am rapit̃ ⁊ elabit̃ a ſeip̄a vt ꝟbo diuino fruatur
Quod etiā ſi detur alicui experiri . nulli tñ datur
poſſe eloq̇ cū hoc ſit ineffabile Vñ Bernard⁹ ibi
dem dicit. ꝙ ſi ꝟbū diligent̃ ꝯſideret̃ apparet ꝙ h̄
emanat a ꝓfundo cordis deifici qđ veritatē facti
experimētaliter ꝯprobauit. In q̊ quidē ꝟbo bea/
tus Bernardus tria īnuit que ad h̄ ꝯcurrunt vt
mens ſeip̄am deſerat ¶ Primo nāqꝫ reqrit̃ volū/
tatis ꝓprie omnimoda abdicatio . qđ īnuit ꝑ hoc
qđ dicit ꝙ mens quodāmō ſe ſibi furat̃ ¶ Scđo
reqritur ōnis opatōis naturalis omnimoda tran
ſcēſio ⁊ ī apice ꝯtēplatōis ꝑfecta ſuſpēſio qđ īnuit̃
cū dicit ꝑ hoc ꝙ mens ſuꝑ ſeip̄az rapit̃ ¶ Tertio
reqritur ſuiip̄ius deſpectio ⁊ ſue volūtatꝫ in volū/
tatem diuinā ꝑfecta trāſformatio . qđ īnuitur ꝑ h̄
quod dicit mentē elabi a ſeip̄a vt ꝟbo diuino fru/
atur Tunc em̄ mens a ſeip̄a elabit̃ qñ ſibiip̄i ⁊ oī
bus actibus ſuis ſcꝫ apprehenſiue ⁊ appetiue pre
ſuauitate diuine cōtemplationis funditus morit̃
ꝟbo diuino fruens ⁊ omnibꝫ aliis mortua exiſtēs
Hec autem mors eſt dulciſſima . quod bñ proba
uerat Iacob patriarcha dicens Iā letus moriar
quia vidi faciem tuaꝫ Geñ. 46. Hec aūt ſuiip̄i⁹
derelictio pulchre figurata eſt in Moyſe cui dicit
dñs . ne ad ip̄m appropinq̄ret . ſed calciamēta pe
dum ſolueret Exodi. 3. Ne appropinques inquit
huc ſed ſolue calciamenta de pedibus tuis locus
enim in quo ſtas terra ſancta ē Per calciamentuꝫ
quod perfecte pedi conformatur ⁊ ſibi quodāmo
do vinculo ligature aſtringitur deſignatur īclina/

tio natural' q̄ quilibet inclinatur ⁊ reflectitur ad ſe
ipm̄ eiꝰ cōmodū appetendo ⁊ ꝓpriā volūtatem ſe
ctādo quā oꝫ hoīem ꝓrſus diſerere ſi diuine cōtē/
plationis velit eē ꝑticeps . Et iō pedū diſcaltiatō
nihil aliud ē q̄ꝫ ꝓprie volūtatꝫ ōnimoda abdicati
o ⁊ eiꝰ in diuinū bn̄placitum ꝑfecta trāſformatio
¶ Tertius actus ē mentis ad diuinā caliginē in/
troductio / ⁊ diuine claritatis puriſſima ꝯtempla/
tio Qd̄ figurate īnuitur ꝑ hoc ꝙ Moyſes q̊dam
raptu deifico ad diuinam caliginē introductꝰ / ipꝫ
deū per eēntiā vidit . vt dicit Augꝰ in libro de vi
dendo deum ad paulinū Ex hac em̄ viſione ⁊ cō/
ſortio diuini ſ̄monis eiꝰ facies cornuta fuit / quia
radijs claritatis maxime reſplenduit que etiā acu
men viſus humanū in tātum reꝑcuſſit ꝙ iudei non
poterant ī faciem Moyſi reſpicere niſi eam prius
velaret panno ſuperpoſito Sed notabile valde ē
ꝙ ſola facies Moyſi in diuina claritate reſplēdu/
it . qꝛ cū aīa per raptū ad diuinā ꝯgnitionē ꝑduci/
tur . ſola imago rōnalis aīe luce diuine claritatis
ꝑfūditur Et hec de pͥmo principali ¶ Propť ſe/
cūdum ē ſciendū ꝙ diuina p̄cepta ꝑ iugem medita
tionē ⁊ deuotam affectionem ſunt ſcribenda inte/
rius in corde ⁊ exterius in ope͛ Nec valet excuſatō
ſi aliquis diceret ſe neſcire ſcribere cū nūq̄ꝫ lrās di/
diſcerit qꝛ ſcriptoꝛ huiꝰ ſcripture interiꝰ ī corde eſt
ꝟtus ſpiritusſancti interius inſpirans Penna ſcri
bens eſt diuina inſpiratio volūtatem ad bonū ex/
citans Pargamenū ī quo ſcribitur qd̄ debet eſſe
mūdū ⁊ nitidū ē cordis mūdicia qꝛ ī pargameno

nigro ⁊ lutoſo nō apparet ſcriptura pulchra ⁊ legi
bilis Incauſtū hꝰ ſcripture ē grā ſpūſſancti Cōti
nentia ꝟo ſcripture ē dilectio dei ⁊ ꝓximi. qꝛ ſcd̄m
apl'm .finis p̄cepti ē charitas.i.ad Thimo. i.ca.
Et ſicut inſtrumenta p̄cioſa ⁊ ſpecioſa recōdūtur
in loco ſecreto ⁊ priuato/ ita ſcriptura p̄ceptoꝝ dei
cum ſit vtiliſſima ⁊ nobiliſſima debet in ſecreto pe
ctoris ꝯſeruari Jeremie.3i. ifi. Dabo legē meā ⁊
ſcribā eā in eoꝝ cordibꝫ. Nec ſolum p̄cepta diui/
na ſcribēda ſunt ī corde ſꝫ ꝓ ꝑpetuo memoriali ſt̄
etiā ſcribēda in corpe exteriꝰ ne vnq̄ȝ obliuione de
leātur Sunt aūt ſcripta in triplici ꝑte corpis vide
licet in manibꝫ vt pꝫ per decem digitos manuū in
pedibꝫ ꝑ decez articulos pedū ⁊ ī ipīs ſenſibꝫ ꝓpt̄
quinq̄ȝ ſenſus exteriores ⁊ quinq̄ȝ interiores Jdō
aūt ſcripta ſt̄ in tribꝫ partibꝫ corpis p̄dictis. ad de
ſignādum ꝙ p̄cepta diuina debent in nobis regu
lare manus operatiōis . dirigere greſſus affectio
nis. ⁊ moderare ſenſus ⁊ motus ꝯſeruatōis vt vi
delicet in ōni tua opatione diuinū honorem atten
das ⁊ in omni affectione tua amorem diuinū exer
ceas . ⁊ ī omni ꝯuerſatione tua exempla ſanctita/
tis pretēdas Et de hac duplici ſcriptura poteſt ī/
telligi illud quod ſcribitur Apocalip .5. Vidi in
dextera ſedentis ſuper thronum librum ſcriptum
intus ⁊ foris. vbi per ſedentem in throno ītelligo
p̄ntiam diuine maieſtatis que ī anima deuota de
lectanter requieſcit ⁊ illam requiem p̄ ōnibꝫ alijs
deſiderabilibꝫ appetit .iuxta illud Prouerbioꝝ
octauo Delicie mee eē cum filijs hominum. Per

thronū ꝟo intelligo dignitatem aīe rōnalis q̄ ad
modū throni debet eē clara ꝛ lucida ꝑ mētis puri
tatē ſolida ꝛ firma ꝑ virtū ſuarū ī bono diuino per
fectā ſtabilitatē Sublimis ꝛ alta .ꝑ feruentꝰ deſi
derij ſublimationē ꝛ ꝑ oīmodā ſui a ꝯcupiſcētia t
renorū elongatōēꝫ In h̄ āt throno ſedēs ſignanť
tenet librū ī dextera manu .qꝛ deſideriū aīe deuo/
te ſp̄ iclinať ad amorē celeſtiū ꝛ eťnorū . qđ ꝑ dex/
terā itelligiť Hic aūt liber ſcriptꝰ ē intꝰ ꝛ foris. qꝛ
p̄cepta diuina debēt ſcribi in aīa deuota: intꝰ in
corde ꝑ intimā dilectionē. ꝛ foris in corꝑe ꝑ opis
īpletionē Sciendū tū ꝙ lꝫ iſta ſcriptura tam ī coꝛ
de q̄ȝ in corꝑe hoīs indelebiliť ſcribi debeat. tria
tū ſť q̄ proch doloꝛ in multis hāc ſcripturā delent
ꝛ abſcindūt In q̇buſdaꝫ aq̄ carnaľ delectationis
In q̇buſdam ignis tp̄aľ affectionis In q̇buſdaꝫ
ꝟo vetuſtas mūdialis ꝯuerſatōīs ¶ Pmū patꝫ
nā aqua carnaľ delectationis. in q̇buſdaꝫ ad mo/
dū diluuij intātum p̄ualet ꝙ multotiēs ꝛ mentes
ꝑfectoꝝ deijcit ꝛ ſubuertit Vn̄ dicit Augꝰ ī libro
de ſingularitate clericoꝝ Crede mihi (ep̄is loq̊r)
Vidi peſtem iſtā deijcere cedros libani de quoꝝ
lapſu non minꝰ dubitabā q̄ȝ Hieronimi vľ Am/
broſij Et iō ſi precepta diuina in mente tua deſide
ras indelebiliter obſeruare oꝫ ꝙ fluxus carnaľ de
lectationis in mente tua domeť ꝛ deſicceť ꝑ ventū
calidū ꝛ vrentē feruentiſſime charitatꝭ Quod pul
chre figuratū ē exodi 14. vbi deus ꝑ ventuꝫ vren
tē ſic deſiccauit mare rubrū . ꝙ pp̄ľs iſrahelitic us
ipm ſicco veſtigio ꝑtrāſiuit Et hoc vere cōpletur

ĩ nob̄ qñ ꝑ ardorẽ charitatꝫ oĩs fluxꝰ labilꝰ carna⸗
voluptatis ĩ nobis totalit̃ deſiccat̃ ¶ Sꝫ eſt ſciẽ⸗
dum ꝙ iſte vẽtus vrens ſignãter dr̃ venire de de⸗
ſerto / qꝛ nũꝗ̃ charitas pfecte in corde hoĩs accen⸗
ditur . niſi p̃ius ab õnibꝫ affectõibꝫ mũdanis mẽs
totaliter denudet̃ ¶ Scd̃m patꝫ Nã ſicut ignis
materialꝰ appoſitꝰ radici arboris tollit oẽm eiꝰ vi⸗
rorem ꝛ fecũditatẽ . ſic ignis cõcupiſcẽtie t̃renorꝫ
deſiccat in aĩa oĩs gr̃e fecũditatẽ . ꝛ abſtergit oẽm
diuine ſcripture decorẽ in ip̃a rõnali imagine diuĩ⸗
nitꝰ inſcripte Et iõ ſi diuina p̃cepta in aĩa tua ĩde⸗
lebiliter debent obſeruari . oꝫ ꝙ ardor cõcupiſcen⸗
tie ꝑ rorẽ celicũ ꝛ refrigerium diuine gr̃e tẽperetur
Ros eñ gr̃e obuiãs ardori ꝯcupiſcẽtie ipiꝰ eſtũ
tẽperat ꝛ eneruat . ꝛ hoc triplici rõne. ¶ Prĩo nã⸗
ꝗꝫ ex eo ꝙ gr̃ia que ẽ q̃dã emanatio lucis et̃ne p̃t
obfuſcare oĩm rerũ tꝑaliũ claritatẽ / ꝛ per ꝯñs ap⸗
petibilitatem ¶ Scd̃o ex hoc ꝙ gr̃a q̃ eſt quidã
guſtꝰ ſpũalꝰ emanãs a fonte diuine dulcedinis p̃t
obruere vlꝰ alienare oĩm tẽporaliũ ſuauitatẽ ita vt
eorũ dulcedinẽ in amaritudinẽ cõuertat qꝛ ſecũdũ
Bernardum de amore int̃nꝰ guſtꝰ mẽtes tanto
dulcore pfũdit . vt de labore reqẽ / de merore gau⸗
dium ꝛ de ꝯtumelijs gl̃iam habeamꝰ ¶ Tertio
ex h̃ ꝙ gr̃a que ẽ q̃dã donũ emanans ab ĩmenſi⸗
tate diuine largitatis . p̃t menti adnihilare oĩm tẽ⸗
poraliũ dignitatẽ . ita vt illa q̃ prius eſtimabat p̃⸗
cioſa ꝛ magna . poſtea reputet vilia ꝛ abiecta. q̃d
bene ſentit Aplꝰus cũ dicit Omnia arbitratꝰ ſum
vt ſtercora vt chriſtũ lucrifaciã. Nec mirũ qꝛ cum

omīa tēpoꝛalia ſint vacua ꝛ egeſtate plena. vt ſcri
bit Jere. 4. Aſpexi trā ꝛ ecce vacua erat. ꝛ nihil
Dicūtur nāqꝫ terrena vacua qꝛ non pñt eſuriē aīe
ſatiare. ꝛ dicūtur plena nihil. qꝛ non pñt ei⁹ deſi/
deria quietare ¶ Tertium pꝫ. nā vetuſtas mūdi
alis ꝯſeruatōis ad modū vetuſtatis naturaľ ho/
minem excecat ī diuina ꝯgnitione ꝛ mentē infrigi
dat ī diuina dilectione ꝛ ꝟtutes naturales debili/
tat ī bona opatōe quare talis nihil pt efficere deo
ḡtum. vt pꝫ 2. ad Corin. 2. Etiō hanc vetuſta/
tem in hoīe abolentē diuina pcepta apľus docet
deponere ad Ephe. 4. Exuētes inq̄t veterē ho
minē id ē antiquā peccādi ꝯſuetudinem hoīēm ī/
ueterātem Facit em̄ hoīēm cecū in diuina ꝯgniti/
one frigidū ī diuina dilectione. ꝛ īpotētem ī bona
opatione. Talis aūt vetus hō debet exui cū acti/
bus ſuis hoc ē cum ōni affectione ꝛ inclinatōe de/
relicta peccādi cōſuetudine ita ꝙ intm̄ anim⁹ pec
catū deteſtetur ꝙ nūqꝫ pterite delectatōis peccati
ſuauiter recoꝛdetur Seq̄tur Et iduite vos nouū
hoīēm qui ſcōm deum creatus ē ī iuſtitia ꝛ ſancti/
tate veritatis Ephe. 4. vbi ſignāter ē aduerten/
dū ꝙ nou⁹ homo quē induere debem⁹ p toti⁹ ꝟ/
tutis exercitium ꝛ decoꝛem notāter dꝛ eē creatus ī
iuſticia vt qđ tibi vis fieri ꝓximo tuo facias Hāc
em̄ iuſtitiā naturalē xpūs pſonaliter docuit Ma/
th. 7. Debet etiam eē creatus in ſanctitate vt ī ō
ni ꝯuerſatōe tua ꝓximo tuo exēpla ſctītatis exhi/
beas Sꝫ dꝛ eē creat⁹ ī ꝟitate vt ī ōnib ōpib bo
nis verā ꝛ rectā ītentōem habeas ſolū intēdēdo ī

eis diuinū honorē ꝛ ꝓximi edificatōez. ꝛ tūc vera
citer dicere poterꝫ cū apl'o. Noſtra ꝯuerſatio in ce
lis eſt. qꝛ lꝫ ꝑtendas in exiſtētia naturali ꝯditōem
hūanā. ſeruas tñ in efficatia ỽtuali ꝑfectōez ange/
licā. ¶ Propt̃ terciū eſt ſciendū ꝙ ꝗcūqꝫ diuina ꝑ
cepta ſic hylarit̃ audierit ꝛ in toto corde memorit̃
retinuerit ꝛ in oꝑe ỽiliter adimpleuerit. tal' ſine du
bio eternaliter felix erit. ꝓpt̃ qđ ſignant̃ ſubiūgit.
Et dabo tibi terrā fluētē lac ꝛ mel. ꝑ terrā eterna
beatitudo intelligit̃ ꝓpt̃ ſtabilitatē ꝛ ꝑmanentiaꝫ
eterne felicitatꝫ: q̄ ꝗ dr̄ terra fluit lacte. i. claritate
diuine cognitōis, ꝛ melle ſuauitate diuine fruitōis
quā nobis ꝑſtare dignet̃ ꝗ ſine fine regnat in celis
deus bñdictus ¶ Intendēs igit̃ ꝓ ꝯmuni exhor
tatōe fideliū aliquā notitiā tradere diuinoꝝ p̄cep/
toꝝ tria ſunt notant̃ p̄elegenda ¶ Primū reſpicit
diuinoꝝ p̄ceptoꝝ diſtinctōez. ¶ Scōm reſpicit
eoꝝ originē ¶ Terciū aūt eoꝝ traditōez ¶ Propt̃
ꝑmū eſt ſciendū ꝙ diſtinctio p̄ceptoꝝ p̄t ſumi trib⁹
modis. ¶ Pr̄ia diſtinctio ſumit̃ ex diuerſitate ſta
tus ꝛ ſic q̄dā p̄cepta nos ordināt in vita ꝯtēplati/
ua ſic̄ p̄cepta ꝑme tabule, ꝛ q̄dā in vita actiua ſic̄
ſunt p̄cepta ſcđe tabule q̄ docent hoīes ỽtuoſe cō/
uerſari ꝛ ꝗete ¶ Scđa diſtinctio ſumit̃ ex diuerſi/
tate finis ꝛ ſic q̄dā p̄cepta finaliter nos ordināt in
deū ſic̄ p̄cepta ꝑme tabule. q̄dā ỽo nos ordināt re
ſpectu ꝓximi ſic̄ p̄cepta ſcđe tabule ¶ Tercia ſu/
mit̃ ex obiecti formali diuerſitate q̄ in h̄ differt a
ſcđa. qꝛ iſta diſtincte applicat. ſm̄ quā formalē rō/
nez vnūquodqꝫ p̄ceptū ordinet hoīez in deū vel in

ꝓximū/q̄ nō faciebat ſecunda diſtinctio. q̄ ſic
eſt videre. Nā homo ordinat̄ in deū ſ̄m triplicē
rōnē ¶ Prio q̄dē in obſequio opis q̄ debet̄ diui
ne ꝑtāti. ⁊ hoc q̄ntū ad ꝑſonā pr̄is. ⁊ ſic eſt p̊mū p̄
ceptū q̄ dr̄ Exo. 20. Nō adorabis deos alienos.
In quo p̄cepto ſ̄m Aug. includit̄ q̊dlibꝫ obſeq̄uꝫ
opis deo neceſſario exhibendū ¶ Scd̄o in reuerē
tia orꝫ que debet̄ diuine ꝟitati quo ad ꝑſonā filij.
⁊ ſic eſt ſcd̄m p̄ceptū. Nō aſſumes nomē dei tui in
vanū ¶ Tercio in deuotōe cordis que debet̄ diui
ne bonitati q̄ntū ad ꝑſonā ſpūſſcti. ⁊ ſic eſt tercium
p̄ceptū. Memēto vt diē ſabbati ſanctifices Et ſic
ptꝫ qua rōne ꝑ p̄cepta p̊me tabule hō directe or/
dinat̄ in deū. Per alia ꝟo p̄cepta ſcd̄e tabule hō
ordinat̄ ad ꝓximū duobꝫ modis Prio in bn̄ficen
tia. vt bona que pt̄ ꝓximo impēdat ⁊ ſic eſt q̄rtuꝫ
p̄ceptū. Honora patrē ⁊ matrē vt ſis longeuꝰ ſu
per terrā Exo. 20 Scd̄o in innocentia vt nihil iniu/
ſte ſibi inferat nec in aliq̊ ſibi noceat. Proximo aūt
pt̄ inferri triplex nocumentū. ſ. cordis /oris/ ⁊ opis
Opere aūt q̊s nocet ꝓximo. Prio quidā in ꝑſona
ꝓpria/ ⁊ hoc ꝓhibet quintū p̄ceptū· Nō occides.
Scd̄o in ꝑſona ꝯiuncta. ⁊ hoc ꝓhibꝫ ſextū p̄cep/
tū. Non mechaberꝭ. Tercio in exteriori ſubſtātia
⁊ hoc ꝓhibꝫ ſeptimū p̄ceptū Nō furtū facies Aut
nocumentū oris ⁊ hoc ꝓhibet octauū. Nō falſuꝫ
teſtimoniū dices Ubi ſ̄m Aug. implicite ꝓhibet̄
omne nocumentū orꝫ reſpectu ꝓximi. Terciū no/
cumentū eſt cordis: vt q̄n aliq̊s cogitat malū ꝯtra
ꝓximū. q̄ duobꝫ modis ꝯmittit̄ ꝯtra ꝓximum.

Aut igitur eſt reſpectu rei rationalis. ⁊ hoc ꝓhibꝫ
nonū preceptū. Non ↄcupiſces vxorē ꝓximi tui
Aut eſt reſpectu rei irrationalis. ⁊ hoc ꝓhibꝫ de-
cimū p̄ceptū cū d̄r. Non ↄcupiſces domū/nō agꝝ
nō ſeruū/nō ancillā/non aſinū que ꝓximi tui ſunt.
¶ Propter ſcd̄m eſt ſciendū ꝙ ſm apl'm. plenitu-
do legꝭ eſt dilectio. iō dici pt̄ ꝙ oīa p̄cepta ⁊ eoꝝ im-
pletio ſalutifera originaliter emanāt a radice cha-
ritatꝭ tāq̄ꝫ a ſuo fontali ꝑncipio ⁊ in ipaꝫ vltimate
ordinant tanq̄ꝫ in finē ⁊ terminū ↄpletiuū qd̄ ptꝫ
Nam p̄cepta p̄me tabule emanāt a dilectōe dei:
ſcd̄e ꝟo tabule a dilectōe ꝓximi qd̄ eſt ſic videre.
Nam ꝑfecta dei dilectio mentē vnit diuine ptātē
diuine ꝟitati. ⁊ diuine bonitati. Cuiꝰ rō eſt. qꝛ ex
ꝑfecta dei dilectōe ſic hō vnit deo. ꝙ oēs ſuas ac-
tōes refert in dei laudē ⁊ honorē ipiꝰ potentiā cuꝫ
obſeq̄o venerādo q̄ntū ad mandatū p̄mū. Silr̄
ꝑ eā oēs locutōes ſuas refert in honorē diuine ꝟi-
tatꝭ q̄ntū ad ſcd̄m mandatū Et tercio ꝑ eā oēs ſu-
as actōes refert ad honorē diuine bonitatꝭ eidē ꝑ
amorē ꝑfectū ſuauiſſime inherēdo. q̄ntū ad terciū
Qd̄ etiā alia p̄cepta ſeptē emanēt a ꝑfecta dilectī-
one ꝓximi ſic ptꝫ Conſtat em̄ ꝙ quicunq̄ꝫ ꝓximuꝫ
ꝑfecte diligeret. ip̄m libenter honoraret ⁊ eius ne-
ceſſitatibus ſtudioſe ſubueniret. ⁊ nunq̄ꝫ aliquod
nocumentū ſibi nec corde/nec ore / nec opere infer-
ret. In quo alia precepta ſecunde tabule includū-
tur vt patet ex dictis. ¶ Propter terciū eſt ſciendū
ꝙ precepta decalogi poſſunt accipi. vl' vt data vl'
vt innata. Si p̄mo modo ſic ſolum ꝑtinebant ad

populum Iſraheliticum cui fuerant data diuini
tus ꝓmulgata. Sʒ ſcdo modo ſic vniuerſalit̃ ob/
ligāt oēm hoīeꝫ. qꝛ q̄cquid ꝯtinēt p̄cepta decalogi
explicite. hoc lex nature deſcripta in corde cuiuſli/
bet hoīs ꝯtinet implicite. qđ patꝫ Nā illud p̄cep
tū legꝭ nature. qđ tibi nō vis fieri alteri ne feceris
includit in ſe oīa p̄cepta negatiua/ ſic Nō occides.
Nō furtū facies ꝛ hmōi q̄ decalogus ponit expli/
cite. ſil̃r de p̄cepto legꝭ nature affirmatiuo Qui
bus viſis. de forma cuiuſlibet p̄cepti ſingulariter
eſt agendū. Forma aūt cuiuſlibet p̄cepti p̄t diſtin
gui in tres ꝑtes principales ſm̃ tres expoſitōes cu
iuſlibet precepti vt videbit̃ in ꝓceſſu.

PRimū preceptū appropriate reſpicit ꝑſonaꝫ
patris quantū ad voluntariū obſeq̄uiū oīs
opis qđ debet̃ diuine poteſtati et hoc explicat̃ cū
đr. Non adorabis deos alienos. Qđ quidē p̄ce
ptū chriſtꝰ exponit Math. 4. cū dic̃. Dn̄m tuū
adorabis/ ꝛ illi ſoli ſeruies. In quo q̄dē euidenter
pluralitas deoꝝ excludit̃/ ꝛ vnus ſolꝰ verus đs co
lendꝰ predicat̃. qđ tn̄ euidentiꝰ p̄tꝫ Deuterono. 5.
Audi Iſrael. dominus deus tuus vnus eſt.

¶ Sciedū eſt aūt ſm̃ Aug. in eucheridion ꝙ vnū
ſolū veꝝ deū debemꝰ adorare ꝛ colere tripliciter.

¶ Primo quidem fide integra.

¶ Secundo. ſpe ſincera

¶ Tercio charitate ꝑfecta. ꝛ ſm̃ hoc accipit̃ tri/
pharius primi precepti intellectus.

¶ Propter p̄mum eſt ſciendū ꝙ fides đr integra
tripliciter. ¶ Prīo qꝛ in actu ſuo nō eſt diminuta

¶ Secūdo q꜡ eſt opib⁹ bonis approbata ¶ Ter
tio quia eſt charitate informata. ¶ Primū patet
Nam fides ſcd̄m Auguſtinū habet triplcē actuꝫ
Nā vno mō fides credit deum / cū aliquis credit
ipm ee̅ primā cauſam oīum Alio mō credit deo
ſicut qui credit ꝙ ipe ē oīpotēs ⁊ ꝙ vnicuiqꝫ tribu/
it ſcd̄ꝫ merita ſua ⁊ iſti duo act⁹ ſunt īpfecti ⁊ poſ
ſunt etiā ipis demonib⁹ cōuenire Aug⁹. libro de
fide ⁊ opib⁹ q꜡ demones tremūt ⁊ ꝯtremiſcūt Vn
de poteſt elici a fide informi. Tertio fides credit ī
deum ⁊ iſte ē actus fidei ꝑfectus ⁊ charitate infor/
matus Quia ſcd̄m Auguſtinū in deum credere ē
credendo ꝑ amorem in ipm ire ⁊ ei per fideꝫ forma
tam tanq̄ fini vltimo inherere ¶ Secūdo fides
integra debet bonis opibus ee̅ approbata / ⁊ per
charitatem efficaciſſimā vitaliter informata quia
fides ſine opib⁹ eſt ſicut cadauer mortuum ſine a/
nima Propter qd̓ ſcribit in canonica Jacobi .ij.
Fides ſine opibus mortua eſt Per iſtā aūt expoſi
tionem nō ſolum dānātur infideles / nō baptiſati
ſicut iudei qui in vnū verū deum credūt ſcꝫ in meſ
ſia ⁊ ſarraceni qui credūt in machometū: verūetiā
q̄ttuor genera hominū baptiſatoꝝ cōtra hoc pre/
ceptum peccātiū ⁊ ꝑ ꝯn̄s dānantur ¶ Primū ge
nus ē decipientium ſicut heretici q̇ falſis ſurrepti
onibus ſimplices in fide ſubuertūt q̇ etiā excōmu
nicati ſunt ipo iure extra de hereticis Excōmuni
cam⁹. 2. Siḿr ſortilegi ⁊ diuini. de q̇bus dicitur
extra de ſortilegijs Ex tuarum. ꝙ q̇ inſpectiones
ſortilegas faciūt etiam ſi ex zelo ⁊ ſola ſimplicitate

hoc faciũt ꝗuiſſimũ pctm̃ incurrũt Et ſi ſacerdos
ex ſimplicitate hoc fecerit ꝑ annuz dz ſegregari ab
altaris miniſterio. Laic⁹ ꝟo ſi h̊ fecerit q̃dragita
diebus a cõmunione fideliũ ꝑuet᷑ ꝛ excõmunicet᷑
Cleric⁹ ꝟo officio ꝛ bñficio ꝑuari pt vt ptz in de/
creto qđ ponit᷑ xxvi. q. v. vbi dꝛ Nõ lz xp̃iano gẽ
tiliũ traditões obſuare ꝟ elemẽta colere. Itẽ Au/
g⁹. xxvi. q. v. Nõ obſerueris dies q̇ dicũt᷑ egipti
aci aut kl'. ianuarij in q̇bꝫ cãdele q̃dã ꝛ q̃dã cõme
ſtiones ꝛ dona adiuicẽ donãtur q̃ſi in ꝑncipio bo
ni anni fati augurio Aut aliquos mẽſes aut tp̃a ꝟ
dies ꝛ annos nec lune nec ſtellaꝝ curſũ obſeruare
ſoliſqꝫ in cõiugijs ſociãdis nec in herbis colligen/
dis nec incãtatões liceat attendere Oẽs ãt artes
hmõi ex q̃dã peſtifera ſocietate hoim ꝛ demonuz
q̃ſi pacta infidel' ꝛ doloſe amicicie a xp̃iano penit⁹
ſunt fugiende Vñ q̇ talibꝫ credũt aut ad int᷑rogã
dũ dom⁹ eoꝝ intrãt aut eos in domos ꝓprias in
troducũt ſciãt ſe fidẽ catholicã ꝛ baptiſmũ ꝑuari/
caſſe ꝛ paganos ꝛ apoſtotas ꝛ dei inimicos eſſe ꝛ
dei irã ꝗuiter incurriſſe Ad hoc gen⁹ infidelitatis
reducit᷑ obſeruatio diei egyptiace ꝛ certarũ rota/
rũ ꝓ mercationibꝫ faciendis ꝛ ꝓ cõiugijs ſocian/
dis ꝛ herbis colligendis vt pꝫ xxvi. q. v. Non lz
vt ĩ ſupiore decreto viſuz ẽ Vt aũt magis pateat
qñ tales act⁹ diuinatõis ſit pctm̃ mortale aut veni
ale. ſciẽdũ q̄ act⁹ diuinatõis ꝛ ſortilegij pt q̇s tri/
pliciter exercere ¶ Primo credẽs ꝑ illũ actũ realit᷑
aſſequi qđ intendit puta alic⁹ amorẽ ꝟ furti reue/
lationem ꝟ futuri euẽtus ꝑcognitionẽ. Sicut q̇s

¶ Secūdo qꝛ eſt opib⁹ bonis approbata ¶ Ter
tio quia eſt charitate informata. ¶ Primū patet
Nam fides ſcd̃m Auguſtinū habet triplcē actuꝫ
Nā vno mō fides credit deum / cū aliquis credit
ipm ēē primā cauſam ōnium Alio mō credit deo
ſicut qui credit ꝙ ipē ē ōnipotēs ⁊ ꝙ vnicuiqꝫ tribu/
it ſcd̃ꝫ merita ſua ⁊ iſti duo actꝰ ſunt ipfecti ⁊ poſ
ſunt etiā ipis demonib⁹ cōuenire Augꝰ. libro de
fide ⁊ opib⁹ qꝛ demones tremūt ⁊ ꝯtremiſcūt Vn
de poteſt elici a fide informi. Tertio fides credit ī
deum ⁊ iſte ē actus fidei ꝑfectus ⁊ charitate infor/
matus Quia ſcd̃m Auguſtinū in deum credere ē
credendo ꝑ amorem in ipm ire ⁊ ei per fideꝫ forma
tam tanq̄ fini vltimo inherere ¶ Secūdo fides
integra debet bonis opibus ēē approbata / ⁊ per
charitatem efficaciſſimā vitaliter informata quia
fides ſine opib⁹ eſt ſicut cadauer mortuum ſine a/
nima Propter qđ ſcribit in canonica Jacobi .ij.
Fides ſine opibus mortua eſt Per iſtā aūt expoſi
tionem nō ſolum dānātur infideles / nō baptiſati
ſicut iudei qui in vnū verū deum credūt ſcꝫ in meſ
ſia ⁊ ſarraceni qui credūt in machometū: verūetiā
q̄ttuor genera hominū baptiſatoꝝ cōtra hoc pre/
ceptum peccātiū ⁊ ꝑ ꝯñs dānantur ¶ Primū ge
nus ē decipientium ſicut heretici q̇ falſis ſurrepti
onibus ſimplices in fide ſubuertūt q̇ etiā excōmu
nicati ſunt ipo iure extra de hereticis Excōmuni
camꝰ. 2. Silr ſortilegi ⁊ diuini. de q̇bus dicitur
extra de ſortilegijs Ex tuarum. ꝙ q̇ inſpectiones
ſortilegas faciūt etiam ſi ex zelo ⁊ ſola ſimplicitate

ꝙ ſi certuꝫ tēpus obſeruet̃ in his actibꝫ q̄ depēdēt a cauſa naturali puta ab influentia celeſti ſicut po‑tionis ſumptio ⁊ agri ſeminatio hoc nō eſt idola‑trie ſed ſagacitatis ⁊ pꝛudētie Si vͦo hoc obſerue‑tur in his actibꝫ qui ſolū dependent ab hoīs libe‑ro arbitrio/ vt puta mercatio / vxoꝛis traductio/ ⁊ belli aggreſſio cuꝫ ſola vꝛtus diuina poſſit īpedire ⁊ mouere liberū arbitriū hoīs opꝫ ꝙ qui tali intē‑tione hoc exercent ꝙ credant talibꝫ actibꝫ ineē ali‑quid diuini numinis ⁊ per ꝯn̄s peccāt moꝛtaliter Ex p̄miſſis igitur patet ꝙ obſeruatio dieruꝫ ⁊ tē‑poꝛū qn̄qꝫ ē idolatrie ⁊ infidelitatis qn̄qꝫ ꝓuiden‑tie ⁊ ſagacitatis /qn̄qꝫ ē obedientie ⁊ neceſſitatis. vt pꝫ in feſtis colendis ⁊ nuptijs ſm̄ ſtatuta eccle‑ſie celebrādis. Pꝫ etiā ex hoc ꝙ in talibꝫ actibꝫ et cōſimilibꝫ neceſſe ē homini ꝙ ad diſcretū cōfeſſo‑rem recurrat ꝑ quē poſſit infoꝛmari qn̄ tales actꝰ ſunt moꝛtale pctm̄ l' veniale. ¶ Scōm genꝰ infi‑delium q̄ tēpoꝛe neceſſitatis etiaꝫ fidem ſimpliat̃ deſerūt vt pꝫ in ap̄lis fugientibus a chꝛiſto Vel qui fidē ſolū in coꝛde ſeruare volūt licet oꝛe non au‑deant cōfiteri qui ſine dubio ſm̄ hāc expōem dā‑nātur quia ſcōm apoſtolum ad roma. io. Coꝛde creditur ad iuſticiā oꝛe āt ꝯfeſſio fit ad ſalutē. Et iō ſacramentū cōfirmationis dat̃ in frōte vt xp̄ia‑nus libere audeat ꝯfiteri nomen ieſu criſti ¶ Ter‑tium genꝰ in fide negligentiuꝫ qui articulos fidei negligūt addiſcere cū poſſint ⁊ debeant eos ſcire. Sꝫ nūq̇d laicus tenetur ſcire omnes articulos fi‑dei Ad h' reſpōdent doctoꝛes ꝙ ſcire articulos fi‑

dei explicite eſt fidei iam probate vł prouecte que
ſolum requiritur in clericis .ſcire aũt oẽs implicite
eſt diminute fidei ꝛ per ꝯñs moꝛtale. Scire autẽ
quoſdã explicite ꝛ quoſdam ĩplicite hoc ẽ fidei ne
ceſſarie ꝛ tales ſunt articuli quoꝝ feſta celebrãtur
in eccleſia puta chꝛiſti incarnatio/natiuitas paſſio
reſurrectio vel etiam quoꝝ vſus frequens eſt in ec
cleſia vt articuli de trinitate qui ex frequẽti repeti/
tione vel celebratione ſciri poſſunt Et quia in par
uo ſymbolo apłoꝝ pauloplus cõtinetur ꝙ̃ tales
articuli Igiť videtur dicẽdum ꝙ quilibet xpianꝰ
cũ ad ãnos diſcretionis ꝑuenerit tenetur diſcere ꝛ
ſcire illud ſymbolũ niſi vel eẽt doctoꝛis ĩpoſſibili/
tas vel niſi ꝓhiberet ingenĳ tarditas Vñ ad re/
mouẽdum ĩpedimentũ p̃dictum . ſtatuerunt iura
ꝙ patrini tenẽtur ſuos filios ſpũales ĩſtruere ꝛ do
cere ſymbolum ꝛ dñicam oꝛõnem vt ꝑꝫ ꝑ decre/
tum Auguſtini qđ ponitur de ꝯſecratione di.iiij.
Vos añ õnia ℂ Quartũ genꝰ ẽ extollentiũ ꝛ p̃/
ſumptuoſe fidem ſcrutari volentiũ q̇ nihil volunt
credere niſi poſſit eis ratione lucida demõſtrari ꝛ
plerũqꝫ ĩ erroꝛẽ labũť Exẽplũ in auguſtino q̇ vo/
lebat hũana rõne õnia ꝯp̃hẽdere ꝛ tales moꝛtali
ter peccãt ꝛ meritũ fidei ꝑdũt qꝛ ꝭm Gregoꝛiũ Fi
des non hꝫ meritũ cui hũana rõ p̃bet experimẽ/
tum Vñ hãc p̃ſumptuoſam ꝑſcrutationẽ ꝓhibꝫ
ſapiens Eccle.iij. Altioꝛa te ne queſieris ꝛ foꝛtio/
ra te ne ſcrutatꝰ fueris Et qui ſcrutatoꝛ ẽ maieſta
tis opp̃meť a gł'a. Et iõ dicit Bernardus .fideꝫ
p̃ſumptuoſe inueſtigare /temeritas eſt credere pie

tas noſcere vita eťna ē Et hec de pͥma expoſitōe.

¶ Secundo adorabis ſpe ſincera to
tā ſpē tuā ponēdo in ipo deo Et h̄ rōnabiliť Di/
gne nāqꝫ hō in ipo totā ſuā ſpem ponit ſine q̄ non
p̄t ad momētū ſubſiſtere nec aliq̄d boni opari Jo
annis xv. Sine me nihil poteſtis facere Et q̄ ex
ingenita bonitate tibi in nulla neceſſitate vnqꝫ no
uit deficere. Vn̄ ſup illud Math. xiiij. Ego ſuꝫ
Nolite timere dic̄. glo. ego ſū q̄ in ōni neceſſitate
voƀ patňe ſp aſſiſto ⁊ nūqꝫ īuocātib9 voƀ deeſſe
potero. iō ſcribiť Ecci ij. Quis ſpauit in dn̄o ⁊ de
relict9 ē ab eo ¶ Sciendū āt ꝙ ƀm duplicē ſpem
duplex ē adoratio ſiue cult9 diuin9 Nam q̄dā eſt
ſpes ſalutis ⁊ hec in ſolo deo ponēda ē. ⁊ iō ſolus
adoratur adoratione latrie ⁊ imago eius ⁊ corp9
xpi rōne ipoſtatice vnionis. Latria ē ſeruit9 ſiue
cult9 reuerenter deo exhibitus ¶ Alia ē ſpes ſuf/
fragij q̄ p̄t haberi in creatura digniſſima vt in vir
gine glorioſa ⁊ iō ipa adorať inq̄ꝫtum ē pſona ſcā
adoratione dulie que ē honor qui debeť creature
inq̄ꝫtum ē imago dei ſicut ſanctis. Sed inq̄ꝫtum
ē mr̄ dei adorať adoratione iperdulie q̄ iportat ex
cellentē cultū veneratōis Pōt etiā hec ſpes poni
in aliq̄ ſctō in cel' vľ etiā in mūdo p cui9 orōnē ꝯfi/
dim9 adiuuari Et talis adoratio ꝓprie diciť duli
a Per hāc expoſitionem dānātur quidam hereti
ci q̄ prauis ſuggeſtionib9 hoiēs a ſanctoꝝ venera/
tione pniciose retrahūt dicentes ꝙ nec beata v̄go
nec aliquis ſanctoꝝ debeat adorari q̄ ad iperran
dum effectū gratie vt dicunt in nullo poſſum9 ad/

ſuuari ꝑ ipos cū ſolus deꝰ ſit cā effectiua grē q̄d q̄
dem dictū ē nephādum ꝛ hereticū. Licet em̄ ſolꝰ
deus ſit cā effectiua grē . ſctā tn̄ virgo ꝛ ceteri ſanc
ti meritorie ꝛ per modū ſuffragij depcatiui pn̄t eē
cā gratie Et ē notādum q̄ ex iſta expoſitōe iudei
nos de idolatria calūniantur obijcientes nobis il
lud Exodi. 20. ꝛ ſimile habes Deutero. v. Non
facies tibi ſculptile nec adorabis ea neqȝ coles
Ad quod dicendum ē q̄ non adoramus imaginē
vt quedam res ē quia hoc eēt idolatria ſed inq̄ꜩtū
imago eſt ſignum alicuiꝰ rei. Et q̄ꝛidem ē motus
quo quis fertur ad imaginē inq̄ꜩtum ſignū ꝛ ipaȝ
rem cuiꝰ ē imago iō ꝛ eadem ē adoratio q̄ venera-
mur ipam imaginem ꝛ rem cuiꝰ ē imago Sȝ ad
hoc obijciunt ꝛ dicunt q̄ in lege veteri nūq̄m fuit
vſus imaginum que tn̄ figura eſt noue legis ergo
nec in noua lege debet eē Ad quod ē dicenduȝ q̄
quia deus in lege veteri nō fuit humanatus nec
homo factus iō tunc nec debuit habere figuram ꝉ
imaginem Itē dicunt q̄ in noua lege nūq̄ꜩ inueni
tur expreſſe de imaginibꝫ. ideo videtur q̄ nō ſunt
traditiones diuine ſed humane fictiones Ad q̄d
dicendum ē q̄ formationes imaginuȝ nō ſunt no-
ue adinuentiones ſed traditiones apoſtolice ꝛ di
uine q̄ꝛ dicit Augꝰ libro de ciuitate dei q̄ xp̄s pā
nuȝ ꝓprie faciei ſuppoſuit ꝛ figura ꝓprie faciei im
preſſit ꝛ regi ab agaro trāſmiſit . Beatus etiā lu-
cas dicit̄ depinxiſſe imaginem xp̄i ꝛ etiam ſculp-
ſiſſe imaginem beate Marie ꝟginis que ambe ro
me habentur . Fuerunt aūt imagines introducte

ꝓpter tria Primo ꝓpter ſimplicium ruditatē vt q̄ neſciūt legere in codice ſaltim legāt in pariete Secūdo ꝓpter affectuuꝫ tarditatem vt qui ad deuo/tionem nō ꝓmouentur ex auditis ſaltem moueā/tur ex viſis Tertio ꝓpter memorie labilitatem. vt ſi a memoria labātur audita ſicut ſepe cōtingit qđ per vnam aurem intrat ꝑ aliā exit ſaltē memo/riter teneāt viſa ⁊ preſentialiter depicta.

¶ Tertio adorabis Caritate perfecta ex toto corde / ⁊ ex tota anima tua deum tuum diligendo / omnem actum dilectioni ſue cōtrariuꝫ abijciendo Quod cōfirmat glo. Exo. 20. que ſic dicit Sciendum ꝙ cōtra hoc mandatum ſerua/re decreueris habere ſcilꝫ ⁊ colere vnum deum tātum ſicut in baptiſmo ꝓmiſiſti hoc ē velle renūciaſſe ōnibus his quib; in baptiſmo renūciaſti ⁊ cōtradixiſti ſolū ꝯfitens prēm ⁊ filium ⁊ ſpiritū ſcm̄. Sed niſi toto corde cū hoc diligamꝰ deum nr̄m. tota anima ⁊ tota v̄tute ei adherentes non ſumꝰ ꝑticipes dei noſtri Vn̄ talibus dicitur neſcio vos ¶ Sed hic incidit rationabilis dubitatio Vtrū aliquis in hac vita poſſit mandatum dilectionis implere Diliges dn̄m deū tuū ⁊c̄. Ad quod dicēdum ē ꝙ ꝑfectio dilectionis poteſt ſumi dupliciꝭ Primo vt excludatur ōnis actus extraneꝰ ⁊ ſic n̄ pōt cōpleri in iſta vita vt homo ſemꝑ deū actu diligat ex toto corde id eſt intellectu ſine dubitatiōe ex tota mente id eſt actuali memoria ſine obliuione ⁊ ex tota anima id eſt volūtate plena ſine retractatione hoc eni͞m nō patitur fragilitas p̄ntis ſtatꝰ

Secũdo vt excludatur omnis actus cõtrariꝰ ca/
ritati ⁊ sic põt impleri in vita q⁊ charitas ꝓt eẽ ita
ꝑfecta in hac vita ꝙ õnem actũ peccati mortal' ex/
cludat Qualiter aũt homo ad charitatis tãtam
ꝑfectionem excrescat ꝙ nũꝗ̃ mortaliter peccet. di
cendũ ꝙ hoc potiſſime cõtingit exinde ꝙ homo ꝑ
fecte incorporatur charitate christi ¶ Ad quod
ꝑfecte intelligendum duo ſunt declarãda ¶ Pri
mo qualiter imago charitatꝫ christi fuerit forma
ta ⁊ quibꝫ coloribꝫ fuerit inſignita ¶ Secũdo q̃/
liter ſue charitati tãꝗ̃ forme christi exemplari de
bemus imp̃mi ⁊ ei ꝑfecte pro modo nobis poſſi/
bili cõformari ¶ Propter primũ ſciendum eſt ꝙ
forma ⁊ imago charitatis christi fuit triplici colo
re inſignita ¶ Primus color poteſt dici humanꝰ
ſecũdus celicus. tertius diuinus Primꝰ color eſt
ꝟtualis efficacie: ſecũdus gratialis effluentie. ter
tius ſupnaturalis exiſtentie De p̃mo pꝫ Nã gra/
dus ſui amoris menſurabatur ex tota ꝟtute ani/
me ſue ⁊ õnium virium ipſius ⁊ ex tota virtute cor
dis ſui ⁊ ſcđm vltimũ poſſe totiꝰ anime/ totiꝰ cor
poris ⁊ totius virtutis eius ſecũdum capacitatẽ
ſue nature Et ideo iſte color dicitur ſignãter eẽ ꝟ/
tualis efficatie De ſecundo pꝫ Nam ſue charitatꝫ
gradus mẽſurabatur ſ̃m vltimã ꝑfectionẽ õnis
gratie ⁊ õnis ꝟtutꝫ ſiue ſit gratia gratis data ſiue
gr̃a gratũ faciens vel etiam grã vnionis Oẽs em̃
iſtas grãs ⁊ õnes iſtas ꝟtutes ⁊ õnia dona ad ꝑ/
fectionem ꝑtinẽtia xp̃s in ſummo habuit Et idõ
ſcribit Joannis iij. ꝙ nõ fuit ei datꝰ ſpũs ad men

ſuram Quod non ē intelligendū ꝙ gratia ſcilȝ xp̄i
ſimpliciter fuerit infinita q꞉ ſic non eēt creata. Ꝁ q꞉
non accepit grām ad menſurā alioꝝ hoīm vl' etiā
angeloꝝ ſed longe excellentiorē q꞉ ipe tāto excellē
tior ē angelis effect⁹ / q̄to differēti⁹ p̄ illis nomen
hereditauit Ad hebreos .i. Jn̄ eſt etiā ꝙ gratia
xp̄i d꞉ gratia capitis quia ſicut in capite ē plenitu/
do oīuū ſenſuū in aliȷs āt mēbris ē ſolū ſenſus tac/
tus ſic in xp̄o fuit oīs plenitudo grē in aliȷs autē
ſanctis fuit grā limitata ⁊ ad certam ſpēm ſiue ad
certum modū habendi terminata Sicut etiam a
capite mēbri influitur mot⁹ ⁊ ſenſus . ſic a grā xp̄i
nobis influitur ſenſus deuotionis ⁊ mot⁹ bone o
perationis Et ideo ſignāter iſte color d꞉ gratialis
affluentie q꞉ ſua grā oēm pfectionē grē ꝯphēdit
¶ Tertio pȝ Nā tāta fuit excellentia charitatis
xp̄i ꝙ non ſoluȝ mentē ipi⁹ inſepabiliter ꝯiūgebat
ipi deo . verūetiā totā humanā naturā inſepabili
ter vniebat diuino ſuppoſito Et ex hoc fuit tres p̄
rogatiuas nobiliſſimas cōſecut⁹ ¶ Prima eſt q꞉
eē naturalis ſubſiſtentie ipi⁹ humane nature / eſt
eē pſonale ⁊ ipoſtaticū ipius v̄bi diuini ¶ Secū/
da eſt quia ex hoc xp̄s d꞉ filius dei etiam ſcd̄m na
turā humanā q꞉ naturaliter exiſtit in eſſe diuino ⁊
ipoſtatico qd̄ eſt ꝓprium filiȷ ſcd̄m naturā ¶ Ter
tia eſt quia oīs honor ⁊ cultus latrie qui exhibe
tur ipi deo etiam ſcd̄m humanā naturam cōpetit
ipi chriſto Et iō dicit apoſtolus Adorent eum ō/
nes angeli dei Et iō bene dictum ē q꞉ ille color di
citur diuin⁹ q꞉ ſue charitatis pfectio potiſſime mē

ſuratur ab ec̄ ipoſtatico ꝛ diuino ¶ Propter ter/
tium ſciendum ē ꝙ iſti forme exemplari debemus
tripliciter cōformari ¶ Primo in hoc ꝙ homo te
netur ex charitate deo viuere ꝛ ei ſolum placere ſe
cūdū vltimū poſſe ſue cognitionis affectionis ꝛ o
peratōis. ita ꝙ in exteriori cōuerſatione tā lucida
exempla ſanctitatis ptendat ꝛ in interiori mentis
illuſtratione tam in decore gratie pfulgeat ꝙ ꝟaci
ter ſibi cōueniat qḋ de vnigenito ſcribit. Math.
xv. Hic ē fili⁹ me⁹ dilectus in q̊ mihi bn̄ ꝯplacui
Tal' em̄ hō efficitur ſpeculū ꝛ exemplū recte viuē
di ōnibꝫ ſecū ꝯuerſantibꝫ qꝛ ipē ſuo exēplo ipōs re
git ꝟtualiter ꝛ allicit dulciter ad viuendū ꝛ placē/
dum deo ſoli Et de talibꝫ ſcribit Iſaie .lxj. Oēs
qui viderint eos cognoſcēt eos id eſt approbabūt
vitā ꝛ ſanctitatē cōuerſatōis eoꝝ dicent quoniam
hoc eſt ſemen cui benedicit dominus ¶ Secūdo
in hoc ꝙ homo ex charitate deo viuat ſecūdum ō
nia dona virtutū ꝛ gratie que ab ipō recepit Hec
em̄ anima debet per deuotam gratiaruꝫ actionē
in deum refundere nihil de huiuſmodi ſuis meri/
tis vel viribꝫ aſcribendo: ſed omnia in primā ve/
nam diuine largitatis humiliter referendo. vt ex
hoc influētia donoꝝ ꝛ gratiarum ſibi largius au/
geatur Et hoc innuit ſubtiliter Salomon cū di/
cit Eccleſiaſtes primo Ad locum vnde exeunt flu
mina reuertūtur vt iterum fluant quia per hoc ꝙ
homo dona gratiarū per humilem recognitioneꝫ
in deū refūdit ſibi fluxus gratie copioſi⁹ āpliatur
¶ Tertio ī hoc ꝙ homo ex charitate deū diligat

ꝑm oñe modũ ⁊ formã quo ipe eũ ꝑmo dilexit Cõ
ſtat em̃ ꝙ xpũs dilexit hoiem fortiter dulciter ⁊ cõ
ſtanter Fortiter quidem qꝛ tãto amore ⁊ tã ſitibũ
do deſiderio nrãm ſalutem appetiuit ꝙ corã Py
lato ſtans ad int̉rogata noluit reſpõdere ne ex re/
ſpontione data ꝓlongaretur tẽpus ſue paſſionis
⁊ noſtre redẽptionis Dulciter quoqꝫ qꝛ tã ꝓ̃pto
affectu ⁊ leta mẽte ex charitatis dulcore ꝓ nobis
paſſus eſt acſi paſſionis acerbitatem et amaritu/
dinem ⁊ exprobrationis calamitatẽ ſibi ſummas
delicias reputaret Cõſtãter vo qꝛ tam ꝑſeuerãter
nos dilexit ꝙ vinculum amoris nũqꝫ ad momen
tũ diſſoluit. qđ pꝫ ꝑ hoc qꝛ vnionẽ ſui cuꝫ natura
humana nec ꝓpt̉ mortis acerbitatem nec ꝓpt̉ pe
narum atrocitatẽ ⁊ oppꝛobꝛioꝝ multiplicitatẽ vn
qꝫ ad momẽtum voluit ſeparare. Et iõ Leo pa/
pa dicit ꝙ tãta fuit illa vnio ꝙ nec peis nec oppro/
brijs potuit ſepari nec morte diſſolui. Sic ⁊ tu ſi
velis ĩprimi forme exẽplari ſue dilectionis debes
ipm diligere ardenter. ita ꝙ arbor ſue dilectionis
oẽm trãſitoriam affectionẽ in te abſorbeat ⁊ adeo
dulciter ꝙ in dulcore ſue dilectionis tibi õnis ad/
uerſitas trãſitoria dulceſcat Et adeo ꝑſeuerãter
ꝙ res nulla trãſitoria te ab ipi⁹ amore euellat di/
cens veraciter cũ aplo Quis nos ſepabit a chari
tate xpi Sic ergo pꝫ tertio quomõ xpm debeamus
adorare charitate ꝑfecta ¶ Sed eſt ſciendum ꝙ
cõtra iſtud preceptum faciunt guloſi ſuperbi ⁊ cu
pidi Nam ſupbus pro deo colit vanam gloriam:
cupidus pecuniã guloſus vẽtrẽ ſiue vẽtris inglu/

uīē Vñ apl's ad Ephe. v. dicit q̄ auaricia ē ido
lorum ſeruitus Et de guloſis dicitur quoꝝ deus
venter eſt Phillipp̄. 3. Nā hoc ē regulare ſecūdū
Auguſtinū ꝛ Hieronimū q̄ illud q̄d vnuſquiſq̄
ſupra deū ꝟ equaliter deo diligit q̄ hoc ſibi ꝑ deo
ſit q̄diu illud diligit ꝛ ꝑ deo ſibi ꝯſtituit. Sed ē
ſciendū q̄ ſupbia in triplici genere ꝑ deo ꝯſtituiť
ꝛ colitur. qñq̄ eñ ſuperbia in pōpa ſingulari exer
cetur ſicut in cōuiuijs in torneamentis ꝛ in veſtib⁹
precioſis ꝛ hoc eſt mortale ſi fiat ꝓpter pōpaꝫ vel
oſtentationem aliter nō puta ſi fiat ꝓpter exercitiū
militare vel vt homo decenter alijs cōuiueret. q̄ꝛ
qñq̄ etiam exercetur in ỽtutibus ꝛ religioſis acti
us Et illa ſcđm Auguſtinum eſt deterior prima.
eo q̄ magis deſipit ſub religionis ſpecie Et h̄ con
tingit quattuor modis. Primo cū quis bonū q̄d
habet a ſe habere eſtimat ſicut fecit phariſe⁹ pub
licano ſe p̄ferans Luce xviij. Scđo cū hoc datū
credit ꝑ ſuis meritis ſibi erogatum. Tertio cum
quis iactat ſe habere q̄d nō hꝫ tñ ſibi datū putat
Quarto cū abiectis ceteris ſingulariter vult vide
ri Hec glo. ſup illud Luce xviij. Duo hoīēs ꝛc̄.
Qñq̄ ỽo exercetur in ſacramētis ſicut cū q̄s per
ꝯtēptū ꝛ inobedientiā ſe abſtinet a ꝯmunione ꝛ ñ
ꝯfitetur tp̄e ſtatuto ab eccleſia Et ſi hoc ex temeri
tate fiat pctm̄ mortale eſt. non aūt ſi fiat ex obedi
entia et reuerentia ſacramenti. Generaliter auteꝫ
ꝯtra iſtud p̄ceptum faciūt qui cōfitenť deum ore.
fact⁊ aūt ipm negant De quib⁹ dñs ꝯquiriť Iſa.
xxix. Ppl's hic labijs me honorat cor aūt coꝝ lō

ge eſt a me Exiſtis parʒ qualiter ſit cōfitēdum de
trāſgreſſione hui⁹ precepti Et primo de ṗma ex/
poſitione Si quid cōtra deum deliquiſti corde a
liqua cōtra fidem ſentiendo ł tenēdo Ore. aliqua
cōtra fidem dicendo ł veritatem doctrine fidei de
ridendo ſiue ſubſannādo Ope. incantationes ex
ercendo ł exercentib⁹ fidē adhibendo dies egipti/
acos ⁊ certas lunationes ſupſticioſe obſeruando.
verā fidem debiliter tenēdo ⁊ eā ꝑ vitalia opa nō
exercēdo ł etiā articulos fidei negligenter adiſcen
do ¶ Itē de ſcđa expoſitione Si in aliquo bono
creato ſpē tuā poſuiſti Si ꝑ nimiā ſolicitudinem
ſpē tuā a diuina ꝓuidētia ſubtraxiſti Aut ſi alios
ꝟbo ł exemplo a ſpe diuini adiutorij retraxiſti ⁊ ꝓ
ſpe eťne ſalutis ⁊ diuini ſuffragij non oraſti. ꝭ po
tius ꝓ ſanitate ł vtilitate aliqua corporali ¶ Itē
de tertia expoſitione. Si aliquid vltra deum di/
lexiſti vel etiam ſi actiones tuas ṗciſe in ei⁹ amorē
ł honorem non ordinaſti vł ſi vitā tuam exēplari
ſue dilectionis cōformaſti ⁊ breuiter q̇cquid ꝯtra
charitatem deliquiſti. Ex quib⁹ etiā patere ṗt ꝙ
neceſſarium ſit cuilibet ad diſcretū cōfeſſorem re/
currere ꝑ quē de ṗdcis valeat informari plenarie

SEcūdum preceptum. Non aſſumes nomē
dei tui in vanum Exo. 20. vbi ſecūdū Au/
guſtinū ꝓhibetur iuramentum friuolum ⁊ etiam
ꝑiurium Vterq; eīn ⁊ qui ꝓ nullo iurat ⁊ qui fal
ſe iurat aſſumit nomen dei ſui ī vanum. Or ṗm⁹
ſine cauſa nominat ſūmā ꝟitatem Scđs aūt cōtē
nit eā ꝑiurādo Et hoc preceptum triplicit̃ exponi

tur ¶ Primo de trāſgreſſione iuramenti vt ſit ſē
ſus Non aſſumes nomē dei tui in vanum execra
biliter ſcꝫ iurādo ł etiā ꝑiurādo. Circa qđ ſūt tria
per ordinem declarāda ¶ Primū ē qualiter et q̄
bus modis iſtud p̄ceptum male iurādo violetur.
¶ Secūdum ē que ſunt attēdenda in hoc ꝙ ali/
quis licite ⁊ ſine peccato poſſit iurare ł iuramentū
recipere ¶ Tertio videndū ē que ſunt illa ꝑ que
quis a peccato ꝑiurij merito retrahatur ¶ Prop/
ter p̄mum ſciendum ē ꝙ nomen dei in vanū aſſu
mitur male iurādo tripliciter. ¶ Primo quidem
iurando vane ⁊ inutiliter ⁊ hoc fit diuinā verita/
tem ſine cauſa nominādo ⁊ obteſtādo ¶ Scđo
iurādo doloſe ⁊ fraudulenter vt in cōtractibꝫ ꝓxi
mum decipiendo ⁊ iurando rem tuam meliorem
eē q̄ꝫ ſit vel plus ꝯſtare q̄ꝫ fecit ¶ Tertio iurādo
temerarie ⁊ pertinaciter : ⁊ iterum fit tripliciter
¶ Primo execrabiliter iurādo vt cum aliquis iu/
rat ꝑ viſcera dei ł inteſtina vel ꝑ pulmonem ⁊ hu/
iuſmodi ſicut cōmuniter faciūt flamingi ¶ Secū
do irreuerēter iurādo vt cum quis ſine cauſa iurat
ꝑ quinqꝫ vulnera chriſti Hec eñ iuramēta q̄ꝫtuꝫ
cūqꝫ ſint vera. ſunt illicita. quia p̄mū ſonat in dei
blaſphemiā eo ꝙ aliquid đo aſcribitur quod non
cōuenit ſue dignitati .ſecūdnm aūt ſonat in dei ir/
reuerentiam quia magna eſt deo irreuerentia ſua
vulnera precioſa in vanum a ſſumere vnde nobis
tota ſalus effluxit. ideo ſi talia iuramenta ex deli/
beratione fiant ſunt peccata mortalia. ¶ Prop/
ter quod in quibuſdam locis talia iuramenta ſic

ſunt reſtricta ꝙ quicūqꝫ deum talibꝫ offendit/ aurē ł
digitum ł etiam qn̄qꝫ linguam amittit Si aūt ta/
lia fiant ex curſu lingue ⁊ indeliberate ſunt venia/
lia ſicut ⁊ p̄mi motus infidelitatis ¶ Tertio per
iurādo ſcienter ⁊ ꝟitatem diuinam ꝑtinaciter ꝯtē/
nendo ⁊ hoc etiam ſcd̄m theologos ⁊ etiā iuriſtas
ꝯtingit q̄ttuor modis Et in quolibet eoꝝ periuri
um ꝯmittitur ¶ Primo cū quis iurat ſciēter fal
ſum ⁊ h̄ eſt ſꝑ peccatū mortale / ſec⁹ qui ignorāter
hoc facit putās eē verum qđ iurat. Et nō ſolum
qui ꝑiurat ſed etiā ille qui diſponit plena volūta/
te iurare etiā anteqꝫ ꝑiuret videt̄ eē ꝑiurus cēſend⁹
qꝛ deus nō iudicat ex opibꝫ ſed ex cogitationibus
vt xxij. q. vltima in decreto ¶ Sciendū tn̄ ꝙ ꝑiu
rium ſolēnizatum ⁊ deliberatū ē grauiſſimū pctm̄
Vn̄ ꝑ tres digitos quos ponit ſuꝑ ſanctos libros ſi
gnificat̄ ꝙ corp⁹ ⁊ aiām ⁊ res ſiue famaꝫ ponit in
poteſtate dyaboli Deliberatū aūt iuramentū ſed
nō ſolēniſatum ſi tn̄ furioſe iuret ⁊ plene deliberet
tunc ē pctm̄ mortale Si aūt hoc facit vł fiat ſolo
curſu ꝟborum non ſolēniſatum nec deliberatū eſt
peccatum veniale ¶ Secūdo modo dicitur ꝑiu/
rium iuratio indiſcreta ſiue dubia . vt cum quis iu
rat de quo dubitat an ſit verum ⁊ hoc ſi fiat ex de
liberatione ⁊ ꝓpoſito ſic eſt peccatū mortale ⁊ ma
xime qn̄ ē ſolēniſatum Si aūt fiat incaute et ioco/
ſa leuitate ſic eſt peccatū veniale ¶ Tertio dicit̄ ꝑ
iurium iuramenti tranſgreſſio/ aut igitur iuramē
tum eſt illicitum. vt cum quis iurat non dare ele/
moſinam ⁊ ſic fit periurus ip̄o facto ⁊ peccat non

dando ⁊ iurãdo ſed nõ peccat cõtra veniẽdo Qꝛ
ſm Iſidorũ xxij. q.iiij. Qđ incaute vouiſti nõ fa
cias impia ẽ em̃ ꝓmiſſio q̃ ſcelere adiplet in mal'
ꝓmiſſis reſcinde fidem ⁊ in turpi voto muta de/
cretum Aut ẽ licitum vt cũ quis iurat ꝙ nolit lu/
dere ꝓ poculento vel eſculento. ⁊ ſic ſp̄ mortaliter
peccat quotienſcũqꝫ ludit Si aũt q̇s iurat elemo
ſinã dare vel ieiunare vel peregrinari. tunc ſi trãſ/
gredietur ex neceſſitate vel impotentia a ꝑiurio ex
cuſatur Si aũt ex volũtate ꝑiurus efficitur extra
de iure iurãdo .querelam ¶ Quarto modo dici
tur ꝑiurium receptio iuramenti Qui em̃ iurat ⁊ ꝑ
iurare cõpellit vterqꝫ ꝑiurus ẽ .vt patet xxij. q v.
ca. p̄mo Qui cõpulſus Cuiꝰ ratio ẽ Qui em̃ alt/
quem cõpellit ad iurãdum ⁊ ſcit eum falſum iura
re vincit homicidã quia iſte occidit corpꝰ ille ani/
mam imo duas animas.ſcꝫ illiꝰ qui falſum iurat
⁊ ſuam ip̄ius qui recipit Vt pꝫ xxij. q. v. capitu/
lo Qui exigit. ¶ Propter ſecũdum ſciendum eſt
ꝙ ad hoc ꝙ aliquis poſſit licite exigere vł iuramẽ
tum recipere cõſiderãdum eſt ꝙ exigens iuramẽ/
tum aut ẽ perſona publica vtputa iudex. ⁊ ille nõ
peccat quia tenetur ex ordine iuris iuramentũ re/
cipere ſiue ſit verum ſiue falſum Aut eſt ꝑſona pri
uata ⁊ tunc aut exigit ad obligationis cõfirmatio
nem ⁊ hoc fit ſine peccato. Aut ad veritatis ſub/
uerſionem vt cum ſcit eum falſum iurare ⁊ ſic mor
taliter peccat. Aut ad dubitationis remotionem
vt quãdo pro re litigioſa iuratur .⁊ ſic non peccat
iuramẽtũ exigens cũ ſit finis cõtrouerſie vt ſcribit

ad hebreos. 7. Poteſt etiā aliqs ꝓbare īnōcētiā
ſuā iuramēto ꝛ dꝫ ſibi credi niſi ꝯtriū poſſit ꝑ teſtes
ꝯuinci fide dignos. Ad hᷓ āt ꝙ aliqs poſſit ſine oī
pctō iurare ꝛ iuramētū recipe. tria reqrunꝛ ¶ Pri
mo ꝟitas ex pte ꝯſciētie ¶ Scd̄o iuditiū. i. diſcre
tio ſiue deliberatio ex pte rōis ¶ Tercio iuſtitia
ex pte rei iurāde. i. ꝙ illud qd̄ iuraꝛ ſit iuſtū ꝛ licitū
Et p̄dicta tria ꝫm Hieronimū dicunꝛ comites iu
ramēti qꝛ debent comitari quodlibꝫ iuramentū li
citū ꝓut notauit idē Hiero. ſup Jeremiā. ꝛ. 22. q.
2. Ald aduertendū eſt ꝙ iuſiurandū habeat hos co
mites veritatē iuditiū atqꝫ iuſticiā Si aūt iſta de
fuerint. nequaqꝫ iuramentū erit ſꝫ ꝑiuriū. Jtē qui
falſuꝫ iurat mentiꝛ. Mētiēdo aūt iurare nihil ali
ud eſt qꝫ deierare. i. ꝑiurare ſiue ꝑiuriū ꝯmittere.
¶ Propter tertiū eſt ſciendū ꝙ qlibꝫ merito a ꝑiu
rio dꝫ retrahi ꝓpꝛ tria mala q̄ ex ꝑiurio īcurrimꝰ
ꝛ ſilr ꝓpꝛ tria bona q̄ ex ꝑiurio amittimꝰ ¶ Pri-
mū malū ē penitētie auſteritas. qꝛ ꝫm canones ꝓ
ꝑiurio manifeſto ꝛ ſolēnizatio dꝫ īponi penitentia
ſeptēnis. vt pꝫ de illo q̇ deierat. i. valde vl̕ firmiꝛ
iurat. 22. q. 5. vbi ſic hꝫ. Si quis ſe periurauerit.
¶ Scd̄m malū eſt reatꝰ īmanitas: qꝛ ꝫm Hoſti:
hoc crimē in penitētia ꝯpaꝛ homicidio volūtario
īmo ꝫm Aug. 22. q. 5. Qui cogit aliū iurare dupli
ci ratiōe ſuperiꝰ tacta vincit homicidā ¶ Tertiū
malū eſt fame irrecuperabilitas. qꝛ periurꝰ infa-
mis efficitur / vt poſtea quātumcunqꝫ peniteat.
in teſtimonium non admittitur. Extra de teſti-
bus. ca. Teſtimonium. ꝛ ca. Sicut. Sunt etiā

tria bona que ꝑiurio amittim⁹ Amoꝛ nāqꝫ ꝟitatꝫ
tria bona facit quibꝫ homo ex ꝑiurio denodatur
¶ Pꝛimū bonū ē ꝙ amoꝛ ⁊ cōſeruatio veritatis
hoīem a ſeruitute liberat Vñ ſcribit Joānis. 8.
Si filius vos liberauerit ꝟe liberi eritis Si mā/
ſeritis in ſermone meo vere diſcipuli mei eritis et
ꝯgnoſcetis veritatē ⁊ veritas liberabit vos. gloſa
In pꝛeſenti veritas fidei liberat a ſeruitute culpe
in quo inchoatur libertas vera Et in futuro a ſer
uitute miſerie quando ipſa creatura liberabitur a
ſeruitute coꝛruptionis in libertatem gloꝛie filioꝝ
dei vt habetur Ro. 8. Et tunc libertas perficie
tur quia anima erit ſubiecta ſoli deo in quo conſi/
ſtit eius libertas Propter quod dicit Auguſtin⁹
Voluntas tua erit libera ſi fuerit pia Pia autem
eſt ſeruitus dei ⁊ coꝛpus erit ſubiectum omnino a
nime per dotes gloꝛie ¶ Secūdum bonuꝫ eſt ꝙ
cōſeruatio veritatis ipm hominem omnibus do/
nis ⁊ virtutibus fecūdat Eccleſiaſtici .24. Pene
trabo ōnes inferioꝛes partes terre. ⁊ illuminabo
ōnes ſperātes in dño ¶ Tertium bonum eſt. ꝙ
hoīem de adeptione beatitudinis aſſecurat Sa/
pien̄. 6. Concupiſcentia ⁊ amoꝛ ſapientie ꝑducit
hoīem ad regnum ꝑpetuum Sed hoc ē notāter
ſciendnm. ꝙ ex illo qđ xp̄s dicit Math. 5. Ego
vobis dico nō iurare ōnino. quidā ſimplices ſūp
ſerūt occaſionem erroris ſic intelligētes ꝙ xp̄s ihi/
buerit ōne iuramētū tꝙ̄ ōnino illicitum ⁊ h̄ multi
heretici ſenſerūt ⁊ ſentiūt Sed h̄ nō eſt verū quia
xp̄ūs in hoc ꝟbo non ꝓhibet ſimpliciter iurare/ ſꝫ
ſolum ſine cauſa legittima ⁊ neceſſaria non ſit iu/

rādum ⁊ hoc ad periurij periculum euitādum
¶ **Secundo exponitur hoc de transgreſſione**
greſſione voti ſub hoc ſenſu Non aſſumens nomē
dei tui in vanum votum ſcilꝫ deo factum trāſgre/
diendo quia ſecūdum Hugonem de ſacramentis
libro ſc̄do parte ſecūda capitulo quarto. ⁊ mgr̄m
ſententiarum in iiij. di. xxxviij. Uotum ē teſtifica
tio quedam promiſſionis ſpontanee que ad ſoluꝫ
deum ⁊ ad ea que dei ſunt refertur. Ex hoc patet
ꝙ tranſgreſſio voti hoc precepto ꝓhibetur. Un
de ad maiorem euidentiam huiꝰ circa votum ſūt
quattuor ꝓ p̄nti inquirenda. ¶ Primo quid ſit
votum ⁊ quot requirūtur ad ip̄m. ¶ Secundo
vtrum votum licitum ſemper obliget ad ſeruādū
¶ Tertio vtrum poſt votum ſimplex poſſit quis
matrimonium cōtrahere ¶ Quarto vtrū meliꝰ
ſit facere aliquid ex voto ꝗ̄ ſine voto Propter pri
mū ſciendum eſt ꝙ votum nihil aliud eſt ꝗ̄ ſpon/
tanea ꝓmiſſio cum deliberatione vel obligatione
firmata Ex hoc patet ꝙ ad votum tria requirun/
tur ¶ Primū eſt propoſitum volūtatis quod de
bet fieri ex animi libertate non autem ex coacta ne
ceſſitate. Et ex hoc patet ꝙ ſi quis cogatur metu
cadente in cōſtantem virum ad aliquid vouendū
non tenetur exoluere xxxiij. q. v. notificaſti.
Secūdum eſt deliberatio voluntatis. quia ſi q̄s
ſubito bonum aliquod concipiat. non obligatur
ad ſeruādum ex voti neceſſitate ſed ſolum ex qua/
dam decētia ⁊ congruitate in ꝗ̄tum diuinis ⁊ bo/
nis inſtinctibus non eſt reſiſtēdnm ¶ Tertium ē

ꝙ votum ſit de re bona qꝛ ſi de re mala non obli-
gat dicente Iſidoro In male ꝓmiſſis reſcinde fi-
dem ⁊ in turpi voto muta decretū ⁊ ponit̄ xxij. q.
iiij. ¶ Propter ſecūdum ē ſciendū ꝙ votū licituꝫ
ſemꝑ obligat ad ſeruādūꝫ ſi vouēs ſit ſui iuris qꝛ
eius trāſgreſſio eſt peccatū mortale exceptis q̄ttu-
oꝛ caſibus Primus ē Si aliquis voueat ſub cō-
ditione tunc eī non exn̄te cōditione non tenet̄ ex-
oluere votū puta ſi aliq̄s vouit btē v̄gini ieiunare
vt ſanetnr talis non tenetur ad ſolutionē ſi non ſa-
natur infra tp̄s p̄fixū ¶ Scōs ſi accedit diſpēſa-
tio ei⁹ qui p̄t q̄ tn̄ nūq̄ꝫ debet fieri in voto niſi in e
que bonū ꝉ in meli⁹ ꝯmutet̄. Cui⁹ gr̄a queri pōt
Utrū papa ī voto ꝯtinentie ſolēnizato poſſit diſ
penſare Ad qd̄ ꝯmunit̄ rn̄t Hugo Joānes Ho
ſtien̄ ⁊ Innocēti⁹ ꝙ ſic. qꝛ in ōni voto ſicut in ōni
iuramento intelligit̄ excepta ptās Pape. iō hoc
dicit̄ poſſe de plenitudine poteſtatis ⁊ maxime ſi
cōīs vtilitas regni ꝉ ꝓuincie hoc expoſcat Sꝫ al-
bertus ſuꝑ q̄rto ſentētiarū dicit. ꝙ votū cōtinētie
ſolēniſatū nullo mō recipit diſpēſationē. qꝛ hoc ꝑ
nihil meli⁹ ⁊ dignius poterit cōpenſari cū non ſit
digna pōderatio aīe cōtinētis vt ſcribit̄ Eccleſi.
xxvi. Et extra de ſta. mo. ca. Cū ad monaſteriū
in fi. ſic habetur Cuſtodia caſtitatis adeo ꝯnexa
ē regule monachali vt ꝯtra eā nec ſummus pon-
tifex poſſit licētiā indulgere Innocen̄. 3. Un̄ iux-
ta ſniām magnoꝝ doctoꝝ Papa in voto ꝯtinen-
tie diſpēſare non p̄t Nec valet illud qd̄ d̄ꝛ de vtili-
tate regni vꝉ ꝓuincie quia ſecūdum Auguſtinuꝫ

Non ſunt faciēda mala vt eueniāt q̄cunq̄ȝ bona. Vn̄ cōſilio beati Mathei Effigenia ꝟgo deo dicata noluit nubere regi hirtaco cū tn̄ ſe cum omni populo promitteret fieri chriſtianū. nec Matheus aplus ad h̄ cōſentire voluit ſȝ ꝓ eo potiꝰ mortem ſuſtinuit Et hāc opinionē ſine p̄iudicio reputo meliorē ⁊ tutiorē Caſtitas ſola ē q̄ p̄t cū fiducia deo aiās p̄ntare. In autenti De lenonib⁹. parag. Sanximꝰ Col. 3. Qui tn̄ oppoſitū vellet. diceret tali modo q: ſi non p̄t. aut h̄ ē q: votū /aut q: ſolēne. ſȝ nō q: votū. quia tūc non poſſet in aliq̄ voto diſpenſare. qđ eſt falſum. nec q: ſolēne. quia ſolēnitas ē ab eccia. ⁊ iō ſup eā pōt Papa Vn̄ dico q̄ p̄t Papa ꝑpter bonū cōmune. Et qđ d̄r q̄ nō ē digna pōderatio aīe ꝯtinētis. ibi ꝯtinētia n̄ ſimplr capit̄ ꝓ caſtitate. ſȝ ꝓ ꝯnexu ꝟtutū q̄ reſtrigit ōnia illicita. Et etiā q̄ Matheꝰ nō diſpēſauit. h̄ erat q: nō videbat expedire. vl̄ q: nō ꝑtinebat ad eū cū eēt Eps ⁊ non Pōtifex ſummꝰ /nec diſpēſatur vt fiat malū ꝑpt̄ bonū. ſȝ ne minꝰ bonū amittatur. qđ ſcȝ ē bonū cōe ¶ Tertiꝰ caſus ē ſi ipotētia ⁊ impoſſibilitas accidat Nā q̄cquid votū fiendū impediret ſi p̄ns eēt hoc ipm ſupueniens voto fcō aufert obligationē Vn̄ ſi aliquid poſſibile dū voueret poſtea fiat ipoſſibile. tollit̄ obligatio q̄tū ad hoc. puta ſi aliq̄s diues vouerit edificare eccleſiā. ⁊ poſtea paupertate ſubueniente eā ꝑficere n̄ poſſit non obligat̄. ſed tn̄ ſic intelligendo ſi factus ē ipotens totaliter. abſolutꝰ ē a toto Si āt ipotēs ſit i parte ita q̄ totū ꝑficere n̄ poſſit. tunc ſolū rema

net obligatꝰ ad illđ qđ p̄t ⁊ nō ad aliđ ¶ Quartꝰ
casus est. Si vouēs nō sit sui iuꝛ. Cū em̄ votū sit
spōtanea ꝓmissio melioꝛ boni cū aī deliberatiōe
firmata vt visuz est. patz ꝙ ille soluz vouere pōt ⁊
ꝑ ꝯsequēs ꝑ votū suū obligat̄ q̇ sui iuris existit. se/
cūda scđe. q. 88. Et iō quicūqꝫ subest voluntati
aliene. nō p̄t vouere id qđ ipȝ a debito subiectiōis
impediat. Tho ar. 8. in solu. pꝛimi argu. Vñ s/
uus qui subest dño nō p̄t quicq̄ȝ vouere qđ ipm̄ a
seruitio dñi impediat. in solu. scđi ar. Vir aūt qui
subest mulieri quo ad redditionē debiti/⁊ mulier
ecōuerso nō p̄t vouere ꝯtinentiā sine licentia ꝯiu/
gis. Nec etiā peregrinatōes longas. excepto vo/
to terre sancte. 33. q. 5. Si dicat. Licȝ abstinentiā
⁊ similia vir possȝ vouere sine licentia vxoꝛis Mu
lier aūt que subest viro in oībꝰ nihil p̄t vouere sine
licentia viri. nec etiā monachꝰ sine licētia pꝛelati.
Thomas vbi supꝛa. Cū nullū tempꝰ exceptum
sit. in q̊ nō possit p̄latꝰ subditū circa aliq̇d occupa
re. iō nullū votū religiosi firmū est/nisi de ꝯsensu p̄
lati. q2 religiosus nō est sue ptāt;. 28. q. 4. Mo/
nachus: Similiter ep̄s qui subest Pape in his q̄
ad episcopatū pertinēt nō p̄t vouere peregrinatio
nes longas/nec etiā religionē intrare sine consen/
su Pape. extra de vo. ⁊ vo. redemptis. Magne
deuotiōis. Abstinentiā aūt ⁊ elemosinā ⁊ similia
huius potest vouere ꝑ que nō detrahit̄ ab admi
nistratōe sibi ꝯmissa. Clericꝰ aūt secularis q2 sub
est episcopo quantū ad beneficiū. ideo nihil pōt
vouere qđ ipsum retrahat a seruitio bñficij/licet

alía vouere poſſet in quib⁊ ſuis iuris exiſtit. Fili⁹
familias quia ſubeſt pr̄i/in his q̄ ad regimen do/
mus ptinẽt iō circa talia nihil vouere p̄t ſine pr̄e.
Sed religionem intrat ⁊ alia in quib⁊ pr̄i nō ſub/
eſt ſine licentia eius vouere poteſt Et hoc notant
Gaufridus ⁊ Hoſtieñ. C. Sed cũ mulier nihil
vouere poſſit ſine cõſenſu viri merito querit̃/vtrũ
peccat votũ aliquod emittẽdo ſine cõſenſu mariti
Ad hoc dicẽdum ē ꝙ nō niſi hoc faciat temerarie
ſcđa ſcđe q. lxxxviij. Licet em̄ votum vxoris ⁊ ō/
nium hmōi q̄ non ſunt ſui iuris nō ſit firmũ ſine cō
ſenſu eoꝝ quib⁊ ſubijciũtur non tñ peccãt vouẽdo
abſolute loquẽdo .in ſol' ſecũdi articuli .q2 in eorũ
voto intelligitur debita cõditio ſcȝ ſuis ſupiorib⁊
placuerit l' niſi exp̄ſſe renitãtur . in talib⁊ em̄ ſuffi/
cit tacitus cõſenſus ꝺm Innocẽtiũ puta ſi ſuperi/
or ſciat ⁊ nō cõtradicat. 20. q. 2. Si in q̄libet Sci
endũ tñ ꝙ lȝ vxor nō poſſit aliquid vouere ſine cõ
ſenſu viri ſi tñ faciat nō debet cõtra venire autori/
tate ꝓpria. ȝ vir ei⁹ p̄t irritare etiam ſi vouit añq̄
matrimonium ſit contractũ dũmō non fuerit adi
pletum imo etiã ꝙ plus ē ſi mulier de cõſenſu vi/
ri voueat abſtinẽtiam peregrinationē ⁊ hmōi .et
poſtea vir eius executionē ꝓhibet ei debet obedi
re viro ⁊ non peccat viro obediendo lȝ vir ei⁹ pec
cet illud qđ cõſenſerat retractãdo vel etiã ꝓhibē/
do xxxiij. q. v. ca. Noluit In hoc tñ diſtinguen/
dum ē quia aut dedit licentiã in facie eccleſie ⁊ q̄ſi
in iudicio ⁊ tunc ꝺm Petrũ non p̄t reuocare Aut
dedit in p̄uato ⁊ tunc añ vſum licentie pōt reuoca

re ſed poſtea nō pōt Unde Thomas ⁊ etiaꝫ Al/
bertus dicūt ꝙ ſi vir licētiam cōiugi dederit de ca
ſtitate vouēda nō pōt eam poſt votū emiſſū reuo/
care Sed intellige ꝙ hoc non pt̄ ſine pctō Sed ſi
vir ſolum diſſimilet ⁊ poſt plenā deliberationē re
uocare velit poteſt ⁊ mulier tenetur ei obedire Cuꝰ
cauſam videtur dare Innocētiꝰ dicens Qui dat
licētiam vouendi non ꝓpter hoc īpeditur exigere
debitum niſi ⁊ ipē ſimiliter voueat. Illa tñ q̄ vo/
uit impeditur ab exigendo ⁊ non a reddendo Sꝫ
foꝛte dices Nūquid vir peccat irritādo votū vxo/
ris qd̄ ſine cōſenſu ſuo emiſerat Dicēdum ꝙ non
quia vtitur ſuo iure diuinitus ſibi cōceſſo ⁊ etiam
a canone ſibi indulto ¶ Propter tertiū ſcilꝫ vtrū
poſt votū ſimplex cōtinētie poſſit aliq̇s ꝯtrahere
matrimonium ſunt tria videnda Nam p̄mo oſtē
dendum ē ꝙ moꝛtaliter peccat qui poſt votū ſim/
plex cōtrahit matrimoniū. tum quia facit ꝯtra p̄
ceptum diuinū q̊ dicitur vouere ⁊ reddire tum qꝛ
in foꝛo cōſcientie ⁊ apud deum tm̄ obligat ſecūdū
doctoꝛes votū ſimplex quātū ſolēne Extra Qui
clerici l' vouentes poſſunt matrimonium cōtrahe
re ca. Rurſus Celeſtinus iijꝰ Quidam Ex quo
euidēter ptꝫ q̄ꝫ ꝓphane aliqui cōſulunt ⁊ licentiāt
perſonas cōtrahere matrimoniū poſt votum ſim
plex emiſſuꝫ cōtinētie qui peccāt tripliciter ¶ Pri
mo qꝛ ſuo cōſilio hoīēs ad pctm̄ infidelitatis im/
pellunt Nam trāſgreſſio voti ſicut ⁊ iuramenti vi
detur q̄dam abnegatio diuine veritatis Et iō pꝰ
idolatriam pctm̄ piurij ⁊ trāſgreſſio voti vidēt̄ ſe/

cūdum locū tenere in grauitate pctī. ꝓpᷓ qđ etiā vtrūq ꝓhibeᷓ ſcđo p̄cepto qđ immediate ſe habꝫ ad p̄mū ¶ Scđo peccāt q: pſonā illā maximo ex pouūt periculo. cū ſm certiorē opinionē nūq poſ/ ſit debitū petere ſine pctō ¶ Tertio q: dignitatē angelicā homi adimūt. qđ ptꝫ. q: p ꝯtinentiā hō puritati angelice ꝯformaᷓ: imo etiā p eā dignita/ tē ſupgrediᷓ angelicā. q: ſm Hiero. Cōtinentiā in carne corruptibili ſeruare eſt digni⁹ ꝛ excellenti us ꝛ maiorꝫ meriti q eā p naturā habere ¶ Se/ cūdo videndū eſt cū ille q̄ poſt votū ſimplex ꝯtinē tie poſtea iurat ſe cū aliq̄ ꝯtrahere vtrū plus debe at ſeruare votū q iuramentū. Dicendū q votū ſ/ uandū eſt. etiā ſi poſtea iurauit vxorē ducere/ ꝛ p temerario iuramēto penitentiā agat. Licet Ho/ ſtienſis in caſu ꝯtrario (vt cū p̄mo iurauit vxorem ducere ꝛ poſtea votū ꝯtinētie emiſit) dicat magis ſeruandū eſſe iuramentū q votū ¶ Tertio vidē dū eſt an votū ſit magꝫ voluntariū q iuramentū Et đr q ſic. Nā obligatio voti cauſaᷓ ex fidelita te quā deo debem⁹ ex qua tenemur vt verificem⁹ qđ p votū ei ꝓmiſim⁹ Oīs aūt iufidelitas eſt irre uerētia ꝛ nō ecōuerſo. q: iufidelitas videᷓ eē maxi ma irreuerētia. q̄re cū ifidelitas importet maximā irreuerētiā. maior videᷓ eē obligatio voti q iura/ mēti ſi attēdam⁹ ad ꝓpriā ratōeꝫ obligatōis vtri uſq. Qđ aūt Hoſtiēſis đt vtrūq eē eiuſdē firmi tatꝫ hoc p̄t verificari q̄ntū ad idētitatē obiecti. q: vtrūq obligat ipi deo. Sꝫ quātū ad rōnem obli gādi. maior videtur eſſe obligatio voti vt dictū eſt

¶ Propter quartum ſciendum ē ꝙ multo meli⁹ ē facere aliquid ex voto ꝗꝫ ſine voto quod patꝫ ex tribus ¶ Primo quia vouere ē actus latrie q̄ eſt nobilioꝛ virtus Cōſtat āt ꝙ act⁹ qui a ꝑfectioꝛi v̓tute ꝓcedit vl' elicitur ē nobilioꝛ. quare ꝛc̄. ¶ Secū̄do qꝛ ſcd̄m Ancelmū̄ libꝛo de ſimilitudinibus. Perfectius ē dare arboꝛē cum fructu ꝗꝫ fructum ſine arboꝛe. ſed cōſtat ꝙ bona volūtas ē quaſi arboꝛ fecū̄da act⁹ aūt cōtinentie ē quidam fruct⁹ bone voluntatis cū̄ igituꝛ qui continet ſine voto det ſolum fructum. qui aūt ex voto cōtinet etiam ip̄aꝫ volūtatē bonaꝫ cū̄ omni fructu ex ea veniente deo ꝑpetuo dedicat. pꝫ ꝙ multo melius ē cōtinere ex voto ꝗꝫ ſine voto. Nec valet inſtā̄tia ſi dicatur ꝙ cōtinens ſine voto libere cōtinet. qui aū̄t ex voto continet ex neceſſitate continet Melius aūt videtur aliquid fieri ex libertate ꝗꝫ ex neceſſitate quare ꝛc̄. Ad hoc reſpondit Ancelmus libꝛo ſecundo. Cur deus homo. ꝙ felix eſt neceſſitas que hominem ad meliora cōpellit. cōſtat autē ꝙ neceſſitas que naſcitur ex voto pꝛocedit ex libera voluntate qua homo ſpontanee ſe deo per votum obligat. quare ꝛc̄. ¶ Tertio hoc idem patet. quia ꝑ votum voluntas immobiliter firmatur in bono. facere autem aliquid ex volūtate magis firmata ad bonū̄ hoc eſt perfecti⁹ quia pertinet ad ꝑfectioneꝫ v̓tutis. vt pꝫ. 2. ethicoꝝ. quare ꝛc̄.

¶ Tertio exponitur de tranſgreſſione v̓bi maledici ſic. n̄ aſſumes nom̄ dī tui i vanū̄ ī v̓bo ſcꝫ maledcō̄ Et ſic ꝯtigit q̄tuoꝛ mōis peccaer

¶ Pꝛimo non maledices deo ſicut luſores faciūt
cū nō ꝓſperātur in ludo taxilloꝝ q̇ culpā dyaboli
eā retoꝛquent in diuinā innocētiam ⁊ deo maledi
cūt qđ etiā hoꝛrendū ē audire Hoꝝ vitioꝛum pri
cipes ſunt qui talibꝫ ꝯuiciantibꝫ hoſpicia cōcedūt
Et qui veſtimenta illoꝝ deluſa diuidūt vel q̇ cum
ipis familiariter viuūt ꝉ ab ipis ſoꝛtē lucri recipi/
unt ¶ Scđo nō maledices alicui ſctō ⁊ ſpecialiť
btē ꝟgini ꝑut faciūt iudei blaſphemi. Tales nō
poſſunt abſolui niſi ab epō ꝉ eiꝰ penitētiario ⁊ ma
xima debꝫ eis penitētia imponi ꝑut dicitur extra
de maledicis li. vi. Statumꝰ Ubi plura inue/
nies de hoc in textu ⁊ in gloſa ¶ Tertio non ma/
ledices dei ꝟbo ipm ſcꝫ ſubſannādo vꝉ etiam p̄di
cationem impediendo. Cōtra quod faciūt qui ꝟ/
ba p̄dicatoꝛis derident ꝉ ad ipm īpediēdū clamo
res vel riſus ⁊ alias trufas exercent ¶ Quarto n̄
maledices diuine volūtati vt faciunt illi qui male
dicūt aure pluuiali ꝉ eoꝝ infirmitati ſeu etiam reꝝ
ꝑditioni ꝓpter q̄ multi maledicūt deo ⁊ etiam ſibi
ipis Exemplū de clerico ꝑ q̄ttuoꝛ annos infirmā
te dicente deo. tu accepiſti mihi coꝛpus ⁊ ego au
feram tibi aiām Dyabole veni ⁊ aiām meam acci
pe qđ diuino iudicio factum fuit ¶ Notādū tn̄
ꝙ maledictio qn̄qꝫ ꝓcedit ex voto vltionis ⁊ odi/
o ꝯſequētis ⁊ hoc ꝓhibetur quia ē pctm̄ moꝛtale
qn̄qꝫ etiam ꝓcedit ex amoꝛe iuſticie ⁊ hoc cōcediť
nec eſt peccatū cū etiam ſancti ea vſi ſunt quod pꝫ
xxiiij. q. iij. Cū ſancti. ¶ Inſuper ē ſciendum ꝙ
iſtud preceptum tripliciter violatur a multis chri

ſtianis videlicet corde oꝛe ⁊ opere Corde quidem
ſicut illi qui ſolo nomine chꝛiſtiani vocātur rem ⁊
veritatem nominis abnegātes quia licet ſacramē
tum baptiſmi receperint . retm̄ ſacramenti id ē gra
tia carent Oꝛe ꝟo ſcilꝫ mala iuratione voti tranſ/
greſſione verbi dei deriſione pꝛedicatione que fit
mala ⁊ vana intētione ⁊ etiam indeuota oꝛatione
De quo dꝛ Iſaie xxix. Popul⁹ hic labijs me ho/
noꝛat coꝛ. ⁊c. Opere vero ſicut hypocrite q̇ no/
men dei inuanū aſſumūt in ſimulatione operis ex
terioꝛis ⁊ non in pietate coꝛdis Vn̄ uāqꝫ illud in
vanum recipiūt qui vanā gloꝛiā appetentes mer/
cedem ſuam receperūt Ex pꝛemiſſis diligent̄ cōſi
derāti pꝫ q̄liter quis de iſto p̄cepto debeat ꝯfiteri

TErtium p̄ceptum eſt. Memento vt diem
ſabbati ſanctifices. Hoc p̄ceptum refertur
ad ſpūſſancti gratiam ſiue bonitatem ſicut ſcd̄m
ad filij veritatem ⁊ pꝛimū ad patris poteſtatē Do
cet aūt hominē ꝑ affectū deuotionis totaliter hac
die quieſcere ita ꝙ ſi hō q̇cq̄ꝫ in oꝛōnib⁹ vl' bonis
opib⁹ ꝑ totam ſeptimanaꝫ neglexerit hoc recuꝑet
iſto die Vn̄ ad euidentiam hui⁹ pꝛecepti pꝛimo
q̄ritur q̄re homini fuit datum Ad qd̄ dicendum
ē ꝙ hui⁹ triplex eſt rō lr̄alis ¶ Pꝛima ē diuini cul
tus vacatio vt homo iſto die ſimpliciter deuotio
ni ſtudeat Et q̇cq̇d boni alio die neglexerit h̄ iſto
die potiſſime reſtauraret. ¶ Scd̄a rō fuit auari/
cie reſtrictio . Vn̄ non tm̄ ab operib⁹ mechanicis
ſed ⁊ a mercaturis iſto die abſtinere debemus
¶ Tertia fuit diuine omnipotentie maioꝛ recoꝛ/

¶ Propter quartum ſciendum ē ꝙ multo meliꝰ
ē facere aliquid ex voto ꝗ̄ʒ ſine voto quod patʒ ex
tribus ¶ Primo quia vouere ē actus latrie q̄ eſt
nobilioꝛ virtus Cōſtat āt ꝙ actꝰ qui a ꝑfectioꝛi v̾
tute ꝓcedit vl' elicitur ē nobilioꝛ. quare ꝛc̄. ¶ Se
cūdo qꝛ ſcd̄m Ancelmū libꝛo de ſimilitudinibus.
Perfectius ē dare arboꝛē cum fructu ꝗ̄ʒ fructum
ſine arboꝛe. ſed cōſtat ꝙ bona volūtas ē quaſi ar/
boꝛ fecūda actꝰ aūt cōtinentie ē quidam fructꝰ bo
ne voluntatis cū igitur qui continet ſine voto det
ſolum fructum. qui aūt ex voto cōtinet etiam ip̄aʒ
volūtatē bonaʒ cū omni fructu ex ea veniente deo
ꝑpetuo dedicat. pʒ ꝙ multo melius ē cōtinere ex
voto ꝗ̄ʒ ſine voto. Nec valet inſtātia ſi dicatur ꝙ
cōtinens ſine voto libere cōtinet. qui aūt ex voto
continet ex neceſſitate continet Melius aūt vide
tur aliquid fieri ex libertate ꝗ̄ʒ ex neceſſitate quare
ꝛc̄. Ad hoc reſpondit Ancelmus libꝛo ſecundo.
Cur deus homo. ꝙ felix eſt neceſſitas que homi/
nem ad meliora cōpellit. cōſtat autē ꝙ neceſſitas
que naſcitur ex voto pꝛocedit ex libera voluntate
qua homo ſpontanee ſe deo per votum obligat.
quare ꝛc̄. ¶ Tertio hoc idem patet. quia ꝑ vo/
tum voluntas immobiliter firmatur in bono. fa/
cere autem aliquid ex volūtate magis firmata ad
bonū hoc eſt perfectiꝰ quia pertinet ad ꝑfectioneʒ
v̾tutis. vt pʒ. 2. ethicoꝝ. quare ꝛc̄.

¶ Tertio exponitur de tranſgreſſio ne v̾bi maledici ſic. n̄ aſſumes nom̄ dn̄i tui i vanū i v̾bo ſcʒ maledcō Et ſic ꝯtigit q̄tuoꝛ mōis peccaer

ſtianis videlicet corde ore ⁊ opere Corde quidem
ſicut illi qui ſolo nomine chriſtiani vocãtur rem ⁊
veritatem nominis abnegãtes quia licet ſacramẽ
tum baptiſmi receperint . retñ ſacramenti id ẽ gra
tia carent Ore ꝓo ſcilꝫ mala iuratione voti tranſ/
greſſione verbi dei deriſione predicatione que fit
mala ⁊ vana intẽtione ⁊ etiam indeuota oratione
De quo dꝛ Iſaie xxix. Popul⁹ hic labijs me ho/
norat cor. ⁊c. Opere vero ſicut hypocrite q̇ no/
men dei inuanũ aſſumũt in ſimulatione operis ex
terioris ⁊ non in pietate cordis Bñ uãqꝫ illud in
vanum recipiũt qui vanã gloriã appetentes mer/
cedem ſuam receperũt Ex premiſſis diligent̉ cõſi
derãti pꝫ q̃liter quis de iſto p̄cepto debeat̉ ꝯfiteri

Tertium p̄ceptum eſt. Memento vt diem
ſabbati ſanctifices. Hoc p̄ceptum refertur
ad ſpũſſancti gratiam ſiue bonitatem ſicut ſcd̃m
ad filij veritatem ⁊ primũ ad patris poteſtatẽ Do
cet aũt hominẽ ꝑ affectũ deuotionis totaliter hac
die quieſcere ita ꝙ ſi hõ q̇cq̃ꝫ in orõnib⁹ vl̉ bonis
opib⁹ ꝑ totam ſeptimanaꝫ neglexerit hoc recupet
iſto die Vñ ad euidentiam hui⁹ precepti primo
q̃ritur q̃re homini fuit datum Ad qd̃ dicendum
ẽ ꝙ hui⁹ triplex eſt rõ lr̃alis ¶ Prima ẽ diuini cul
tus vacatio vt homo iſto die ſimpliciter deuotio
ni ſtudeat Et q̇cq̇d boni alio die neglexerit h̄ iſto
die potiſſime reſtauraret. ¶ Scd̃a rõ fuit auari/
cie reſtrictio . Vñ non tm̃ ab operib⁹ mechanicis
ſed ⁊ a mercaturis iſto die abſtinere debemus
¶ Tertia fuit diuine omnipotentie maior recor/

datio . quia ſicut de⁹ requieuit die ſeptimo ab oib⁹
opib⁹ ꝛ reb⁹ q̄s fecerat in obſeqū hoīs . ita hō de/
bet quieſcere ab ōni ope exteriori vt vacet diuine
laudi deo ſcilꝫ laudes referēdo ꝓ creatōis bn̄ficio
qꝛ de⁹ ōnia in ſui obſequꝫ ꝛ ſubſidiū ꝓduxit . Eſt
etiā h⁹ p̄cepti triplex rō miſtica ¶ Prima eſt alle
gorica ſcilꝫ ꝙ ſabbatū ſ̄cat requiem corpis xp̄i in ſe/
pulchro ꝛ etiā ꝯſolationē aīaꝝ in libo q̄ ꝑ pn̄iaꝫ
aīe xp̄i fcā fuit ¶ Scd̄a rō ē tropologica . qꝛ ſab
batū ſ̄cat requeꝫ aīarū in deo ꝑ deuotōis affectū ꝛ
ꝑ cōtemplatōis exercitiū ¶ Tertia rō ē anagogi
ca qꝛ ſ̄cat q̄etē aīaꝝ ī celo ad quā ꝑ pn̄tē vacatōeꝫ
mentis in deo ſpam⁹ ꝑuenire ¶ Scd̄o q̄rit̄ q̄re
dies ſabbati fuerit trāſlata in dn̄icā Ad qd̄ dicē/
dū ē ꝙ h̄ fuit factū ſil'r triplici rōne . ¶ Pria ob
memoriam bn̄ficij īcarnatōis . qꝛ ſicut die dn̄ico
mūd⁹ fuit creat⁹ ita eodē die ꝑ īcarnatōis miſteri
um recreatus ē Et h̄ bn̄ficiū digniſſimū ī memo/
ria iugit̄ ē habendū . Qꝛ ꝑ hoc nobis de⁹ ſūmaꝫ
charitatē exhibuit dicēte ap̄lo Propt̄ nimiā cha
ritatē q̄ de⁹ dilexit nos miſit de⁹ filiū ſuū vnigeni
tū ꝛc̄ . Ex maxima em̄ charitate ꝓceſſit . ꝙ iō ver
bū et̄nū hō fieri voluit vt te deificaret ꝛ vt hoīēm
abiectū ineffabiliter exaltaret . ꝛ vt hoīēm mendi
cū theſauro diuinitatis locupletaret̄ Et vt iſta in
nobis efficeret lumē diuine claritatis abſcondere
voluit ſub velamine nr̄e mortalitatis ꝛ potētiam
diuine maieſtatis ſub velamine humane infirmi/
tatis . ¶ Secunda rō eſt ꝓpt̄ memoriam bn̄ficij
nr̄e redēptionis Nā xp̄us illa die naturā huma/

nā de vinculis captiuitatis eripuit. In qbꝫ vere ꝑ
q̄nqꝫ milia ānoꝝ fuerat mirabiliter captiuata/ ⁊ d̄
carcere tenebraꝝ eduxit. qꝛ lꝫ aīe ī limbo nō habe
rēt penā ſenſus. habebāt tn̄ penā dāni/ cū ꝓuate
erāt viſione diuina. Ad quā illa die ꝑ ꝓ̄bi diuinē
p̄ſentiā feliciter admittebanꝰ. Eadeꝫ etiā die dia/
bolū alligauit. eiꝰ potētiā adimēdo. q̄ quidē bn̄fi
cia merito debēt in memoriā retineri ⁊ iugiter re/
coli cū grāꝝ actiōe. Ad qđ mouemur exēplo Iſa/
ie dicentꝭ. Miſerationū dn̄i recordabor. ¶ Ter/
tio ꝓpt̄ memoriā beneficij reſurrectionis que fu/
it cauſa ⁊ exemplar noſtre reſurrectiōis. Nam illa
die tria beneficia nobis contulit ¶ Primo qꝛ mor
tem deſtruxit ⁊ eam in ſeipſo occiſus occidit. Nā
ſm Auguſtinū dignū erat vt qꝛ diabolus chriſtū
innocentē peremit. poteſtatem perderet in eos q̄s
ſua calliditate vinctos detinebat ¶ Secūdū eſt
qꝛ quādo reſurrexit naturā humanā veſte immor
talitatis induit. cū immortalis ⁊ impaſſibilis re/
ſurrexit ¶ Tertium qꝛ timorē mortis a nobis ab
ſtulit. quando per reſurrectionem ſuam nos de be
atitudine eterna aſſecurauit/ cū certuꝫ ſit ꝙ mēbra
ſequi debeant vbi caput ſuum preceſſit. Et ideo
dicit Leo papa ꝙ hec dies tantis diuinarum diſ
pēnſationum eſt miſterijs cōſecrata. vt quicquid
inſigne eſt a deo conſtitutum in terris. in huiꝰ di/
ei dignitatem ſit geſtum vt patet in ſpiritusſancti
miſſione/ in epiſcoporum conſecratione ⁊ in ſancti
moniali velatione/ ⁊ huiuſmodi. Specialis tamē
ratio fuit tranſlatiōis ne videremur iudaizare diē

ſabbati more iudeoꝝ obſeruãdo ¶ Sed eſt ſcien
dum ꝙ iſtud preceptum poteſt tripliciter accipi
¶ Primo generaliter vt ceſſemus a vicijs ¶ Se
cũdo ſpecialiter. vt ceſſem⁹ ab operibus corpora/
libus ⁊ actibus mechanicis ꝑ que mens impedi
tur ne libere poſſit deo vacare ¶ Tertio ſpecialiſ
ſime vt cõtingit in viris cõtemplatiuis qui ab õni
bus occupationib⁹ mundanis ſe abſtinent vt to/
taliter deo vacent ¶ Prima vacatio eſt ad ſalutẽ
neceſſaria ¶ Secunda eſt debita quia cõuenit o
bedienti diuini precepti ¶ Tertia eſt perfecta qꝛ
ſolum cõuenit perfectioni ſtatus cõtemplatiuoꝝ
qui ſibi ⁊ omnib⁹ mũdialibus mortui ſoli deo va
cant Et iuxta predictam diſtinctionem iſtud pre/
ceptum tripliciter exponitur. ¶ Primo ſic Me/
mento vt diẽ ſabbati ſanctifices id eſt ſummo ſtu
dio illam diem honores nihil ſcilicet corporalis o
peris in ea faciendo quod poſſit impedire quieteꝫ
mentis in deo ⁊ ſecundum hunc intellectum iſtud
p̃ceptum contingit trãſgredi quattuor modis.
¶ Primo manualiter operãdo ¶ Secũdo mer
cationibus intendendo ¶ Tertia placita ſecula/
ria frequẽtando. ¶ Quarto actum iudiciarium
exercendo quia ius ſtatuit vt illo die ſtrepitus iu
diciarius cõquieſcat C. de ferijs li. iij. L. Om/
nes dies iubemus eſſe iuridicos Imp: val. Iteꝫ
ibidem imp. Leo. L. Dies feſtos Poteſt tamẽ
vt dicit Guillermus in glo. vel ꝓ pace tractanda
vel cõfirmanda licite iuramentũ preſtari Ex quo
patet. ꝙ quicunqꝫ ſabbatum violat mortaliter

peccat Excuſaṫ tñ q̇s a pctõ mortali q̄tuor modiꝫ ¶ Primo q̇dem ꝓpṫ laboris vel opis modicitateꝫ puta ſi labor ſit tã modic⁹ ꝙ q̇etẽ mẽtꝫ i d̕o ñ poſſꝫ impedire Et h̄ innuiṫ i glo. Exo. xxxi. ſup illo ꝟbo Quicũqꝫ polluerit ſabbatũ. gloſa. turbãdo q̇etẽ aíe. morte moriaṫ /ſcꝫ aíe et corpis Ex q̊ pꝫ ꝙ ſolũ ille labor q̇ turbat q̇etẽ ꝛ ſpũs libertatẽ cauſat peccatũ mortale. ¶ Scd̕o ꝓpṫ laboris nccitatẽ que tãta dꝫ eẽ vt labor opis ſine rei ꝑiculo nõ poſſꝫ ꝑ/ueniri nec differri ſic̄ ꝯtigit in meſſibꝫ ꝓpṫ icurſuꝫ hoſtiũ. ꝛ in vindemijs ꝓpṫ frig⁹. et i captura allecũ q̄ ſolũ fit tp̄e deṫminato In talibꝫ em̄ excuſat nccitas q̄ legẽ non hꝫ. vt pꝫ extra de ꝯſuetudine ca. iiij. Quãta ãt ſit neceſſitas ł etiã laboris quãtitas que a pctis excuſat / ad arbitriũ boni viri iudicãdum eſt Vñ dicit Guillerm⁹ in glo. ꝙ viatores minutores et ferratores equoꝝ ſi talia faciunt non ꝓpter queſtũ ꝓꝛium. ſed ꝓpter neceſſitateꝫ alioꝝ excuſanṫ a pctõ aliter non ¶ Tercio ꝓpter cordis pietatem. qꝛ bñ licet arare in ſabbato ꝓpṫ deũ ꝛ agrũ paupis ꝓpter deũ ſeminare vel ducere religioſ ligna ꝛ alijs miſerabilibꝫ ꝑſonis ¶ Quarto ꝓpter publicam vtilitatem. puta laborare pro ponte vł via ſeu etiã eccleſia repanda dũmodo h̄ gratis fiat ¶ Sed hic incidit dubitatio Cum eñ obſeruatio ſabbati ſit de precepto diuino. diuinũ aũt preceptum ſit maius q̄ꝫ humanũ. videṫ dubitabile: quomodo eccł̕a que vtitur poteſtate hu/mana poterit diſpenſare in caſibus p̄dictis ſuper trãſgreſſione p̄cepti diuini Ad qd̕ dicẽdũ eſt ꝙ ee

cleſia bñ videt diſpenſare in p̄dictis duplici rōne.
¶ Prio qꝛ eccleſia non tm̄ vtit p̄tāte humana vt
rō ſuppouit. ſed etiā poteſtate diuina. iō eadē po/
teſtate diſp̄ēſat eccl'ia in p̄cepto diuino q̄ deus ip/
ſam cōdidit Ex hoc pꝫ ꝙ q̄cūqꝫ poteſtatē vl' cla/
ues eccl'ie cōtēnit. dei poteſtatē cōtennit Luce de
cimo Qui vos ſpnit me ſpuit ¶ Scd̄o qꝛ diſpē/
ſatio vel ſumit pro mādati relaxatione. et ſic veꝝ
eſt ꝙ eccleſia vel minoꝛ poteſtas non pōt diſpenſa
re in mandato ſuperioꝛis vl' ſumitur ꝑ mandati ī
terp̄tatione. puta declarādo in quo caſu ſcd̄m in
tentionē legiſlatoꝛis mādatum obliget ad ſui ob
ſeruātiam. et in quo caſu non Et hoc mō eccleſia
pōt diſpenſare in pꝛecepto diuino

¶ Secūdo exponit ſic Sabbata ſcifi
ces id ē ſummo ſtudio illo die p̄cipue pctā moꝛta
lia caueas nihil in eo facinoꝛis ɔmittendo qꝛ mlt
to pei⁹ ē peccare l' delinq̄re tali die ſancta q̄ꝫ in a/
lia Vñ narrat btūs Gregoꝛi⁹ in libꝛo tercio dya
logoꝝ ꝙ q̄dā legittia a viro ſuo cognita cū ſe pꝛo/
ceſſioni iūgeret a dyabolo rapit et mlt'ū ab eo vex
atur Et ſi h̄ fit in pſonis legittimis q̄ꝫta pena erit
plectēdus illegittim⁹ cōcubit⁹. Vñ dicit Aug⁹ ī
libꝛo de decē coꝛdis Dico tibi ꝙ ſpūalit' obſues
ſabbatū nō quō iudi obſuāt Coꝛpali ei ocio va/
care volūt ad nugas ꝛ luxurias ſuas. multo aūt
meli⁹ facerēt ſi ī agro ſuo aliq̄d vtile die ſabbati ſe
minarēt q̄ꝫ ꝙ in theatro ꝛ ſeditionib⁹ inſiſterent ꝛ
meli⁹ femie coꝝ lanas ī ſabbato fillarēt q̄ꝫ ꝙ tota
die in choꝛea impudice ſaltarēt. Vñ Seneca de

riſit ſabbata iudeoꝝ dicens eos ꝑdere ſeptimã ꝑ
tem in vite ſue Vñ in talib⁹ impleť illō Trenoꝝ
pmo Viderũt eã hoſtes ⁊ deriſerũt ſabbata eius
⁊ hoc rõnabiliter Cũ em̃ principalis intẽtio legiſ/
latoris ſit ꝓpter hoc nos abſtinere a corꝑalib⁹ ope
rib⁹ vt liberius poſſim⁹ vacare ſpũalib⁹. vt pꝫ de
Conſe. diſtinctione quinta vbi ſic dicitur Jeiuni
um magnum ⁊ generale ẽ abſtinere ab iniquitati
bus ⁊ ab illicitis voluptatib⁹ ſeculi quod eſt ꝑfec/
tum ieiunium .pꝫ ꝙ illorum ſabbata merito deri/
dentur qui tali die deuotione reiecta .ſolum ocio
corꝑali ⁊ ſue laſciuie vacant ¶ Sciendum autẽ
ꝙ ſunt duo peccata que maxime frequẽtantur do
minicis dieb⁹ ⁊ feſtiuis .ſcꝫ chorea ⁊ ebrietas Et
iō de chorea primo notandum ꝙ licet in ſe non ſit
mortale peccatum. tñ ex quattuor circũſtantijs cõ
trahit deformitatẽ pcti mortalis. ¶ Primo q̇dẽ
rõne ꝑſone . puta ſi perſona ſit religioſa vel eccleſi
aſtica . tunc enim ratione ſcandali poteſt cõmitte/
re peccatum mortale. ¶ Secundo ratione tem/
poris vt ſi fiat tempore miſſe vel alio deuotionis
tempore quis choriſet. ¶ Tertio ratione loci .vt
ſi fiat in eccleſia vel cimiterio .tunc enim propter ir
reuerentiam deo in loco ſacro exhibitã poteſt cõ/
mitti peccatum mortale. ¶ Quarto ratio/
ne finis vel modi/ vt ſi fiat libidinoſa intentione.
vel etiam ſeruetur impudica geſticulatio /vel ſal/
tatio laſciua prouocans ad libidinem. Ad quam
intentionem videtur referri verbum Auguſtini ſu
pra poſitum de decem cordis Et predicte q̃ttuor

cōditiones cōplectūtur hoc metro. Tēpore/ fine/
loco/ pſona/ chorea caueto ¶ Secūdo notādum
de ebrietate et gula qñ ſint mortalia vel venialia.
Nā vnomō ebrietas pt dici mentis obnubilatio/
nē ꝟ gula pt ipōrtare ſolā corpis inguatiōez. et ſic
nō ſunt pctā ſed pena pctī. vt pȝ. xv. q. i. ca. Sa
ne ¶ Secūdo ebrietas īportat īmoderatam po/
tationē ꝟ gulā īmoderatam cibi ſumptionē ꝛ tunc
ſi in talibꝫ actibꝫ qs intēdat ꝟ appetit inebriari aut
etiā crapulari ſic vtrūqꝫ ē pctm̄ mortale Si āt ta/
lia nec appetit nec intendit ſed ſolo caſu eueniunt.
ſic ſolum ſunt venialia Si etiā ex fortitudine pot⁹
ꝟ nimietate cibi ꝟ debilitate ſumētis ꝓueniūt ſunt
venialia ꝓut notēt iura di. xxv. ca. Crimis Eſt
aūt notādum ꝙ trāſgreſſoꝛs hui⁹ precepti vide/
tur ſpecialiter memoriā amiſiſſe ꝓpter quod eis ſi
gnāter dꝛ Memēto vt diē ſabbati ſāctifices Nā
lō videnꝶ memoriā amiſiſſe / qꝛ nec recordātur eo
rum q̄ videnꝶ in natura. vbi ōnia vegetabilia et
ſenſibilia qetem appetūt poſt laborē. ſicut ē videre
in aīālibꝫ ꝛ plantis q̄ fructificāt ꝛ laborāt in eſta/
te ſed qeſcunt in hyeme Nec etiā eoꝝ q̄ in ſcriptu
ra legim⁹ Legim⁹ em̄ Gen̄. 2. ꝙ dn̄s reqeuit die
ſeptimo ab ōni ope quod patrarat Iſti aūt labo/
rant per totā ſeptimanā ꝓ miſero corpe ſed in die
dominico laborāt pro dānatione aīe. cum tn̄ de⁹
preceperit tali die vacare ab ōni corpali ope vt ho
mo liberius et quietius vacaret diuino cultui Cu
ius vtiqꝫ iſti videntur obliti qui per totā ebdoma
dā dies ſanctificāt laborando in opibꝫ licitis. ſed

diem dominicam polluūt et cōtaminant intendē/
do voluptatibus ebrietatib⁊ ⁊ choreis Et de his
cōqueritur dominus Eze. xx. Sanctuaria mea
ſpreuiſtis ⁊ ſabbata mea polluiſtꝫ. ꝓpterea dabo
vos cōtemtibiles omnibus nationibus

¶ Tercio exponitur ſic Memēto vt
diē ſabbati ſcifices. id ē vt illa die puriſſime cōtē/
plationi et ꝑfecte quieti mentis intēdas ab ōnib⁊
mundanis cogitationibus ł occupationib⁊ teſub
trahendo / ⁊ per actū intime cōtemplatiōis ꝟitati
diuine liberrime vacādo qđ ꝓprie cōuenit menti/
bus cōtemplatiuis ꝗ ſingula dei bñficia mēte de
uotiſſima ꝑtractāt / ⁊ ꝑ q̊libet ꝑcepto bñficio deo
ꝑfcās grāꝝ actōes exoluūt replicātes tota die il/
lud Jſaie lxiij / Miſerationū dñi recordabor lau/
dem dicā ꝑ ōnib⁊ ꝗ dedit nobis dñs de⁹ nr̄. Et
iſtā quietē mētis in đo quelibet mens deuota fer
uent emulari debet ꝓpt tria bona ꝗ exīn ſequūt.
¶ Primū ē ſeminis đifici in aīa ſepulti fructuoſa
germinatō. qđ pꝫ. qꝛ mlt̄a ſemina ꝟtutū natura.
liter hoī ꝯplātata latent in mēte rōnali / ⁊ ibi q̄dā
deſidia ⁊ ariditate mentis pereūt ⁊ deſiccātur ꝗ ō
nia copioſum fructū producerent. ſi ꝑ lumen gra/
tie diuine ⁊ per feruorem deuotōis fecūdarentur.
Cui⁹ exēplum pꝫ in ſole materiali qui radijs ſui
ſplendoris ⁊ feruoris terrā penetrans ſemē in ter/
ra defoſſum ⁊ occultatum viuificat ⁊ fecūdat. ſic e
tiam per lumen diuine gratie ⁊ feruorem dilectio/
nis ⁊ deuotionis ꝗ mens q̇eſcit in deo. ꝟtutuꝫ ſe
mina in mente rōnali latentia vberi⁹ fecūdantur.

¶ Scḋm eſt pn̄tis vite attediatio ⁊ om̄ium terre
noꝝ libera deſpectio Nam certū eſt ꝙ dulcoꝛ quo
mens intimo feruoꝛe quieſcit in deo . cauſat in ho/
mine tediū ⁊ meroꝛē toti⁹ vite pn̄tis ⁊ inducit mē/
ti deuote ꝗ̄dā inſipiditatē ⁊ nauſeam om̄iū t̄reno
rum Nec mirū qꝛ ſcḋm Gregoꝛiū . guſtato ſpiritu
deſipit om̄is caro Cui⁹ rō ē qꝛ ſicut ignis materia
lis in reb⁹ ſuo feruoꝛe aduſtis aufert om̄em pulchꝛi
tudinē ⁊ placibilitatem . reddēs ea nigra ⁊ defoꝛ/
mia ad videndū . ita feruoꝛ īterne deuotiōis oēm
dulcedinē vite pn̄tis in tediū ⁊ meroꝛē ⁊ rerū tem
poꝛaliū pulchꝛitudinē ⁊ placibilitatē in ꝗ̄dā inſi/
piditatē ⁊ nauſeā ꝯuertit . qꝛ ſicut ẜm Bernardū
ſerpēs Moyſi deuoꝛabat ſerpentes magoꝝ . ita
dulcoꝛ intime deuotōis oēm dulcedinē vite pn̄tis
tollit ⁊ in ꝗ̄dā inſipiditatē cōuertit. ¶ Tertiū eſt
coꝛdis frigidi duri ⁊ rigidi pcā liquefactio/ ⁊ diui
noꝝ inſtinctuū ꝓmta execucō . qḋ pꝫ Nā ſicut ra/
dij ſolares glaciē reſoluūt ita feruoꝛ int̄ne deuotio
nis mentē frigidā gelu toꝛpoꝛis ⁊ deſidie ꝯſtrictā
a deo reſoluit ⁊ liq̄facit . vt ꝓmte diuinis inſtincti
bus cōſentiat ⁊ per viā mandatoꝝ dei in om̄iū vir
tutum exercitio feruenter ⁊ celeriter curat. Quem
motū bn̄ ſenſerat Pſalmiſta cū dicebat Viā mā/
datoꝝ tuoꝝ cucurri cū dilataſti coꝛ meuꝫ. Poſtꝗ̄
meā mentē dilataſti ⁊ inflāmaſti feruoꝛe tue deuo
tionis om̄ino deſidia ꝓcul mota mādata tua iple
ui ⁊ om̄ib⁹ diuinis inſtinctib⁹ ꝓmte ⁊ delectabilit̄
acquieui Sed foꝛte diceret aliq̄s Pauper ſū. tā/
tum habeo laboꝛare pꝛo cōibus indigentijs ꝙ in

de obliuiſcoꝛ ꝯtemplationis et oꝛationis Huic e/
go reſpōdeo ꝙ talis debet diligēter aduertere an
ſua occupatio ſit maioꝛ ꝙ̄ illius eximij regis Da/
uid qui habuit regnum latiſſimū ⁊ terras pluriās
gubernare . qui tn̄ de ſeipō dicit. Meditatio coꝛ/
dis mei in ꝯſpectu tuo ſemꝑ Et alibi Septies in
die laudem dixi tibi ¶ Sciendū aūt ꝙ ſicut quili
bet chꝛiſtianus adultus tenet omni die ad aliq̄lē
memoꝛiā de deo pꝛo ſuis beneficijs habendā: ita
religioſus et clericus beneficiatus tenetur ad ho/
ras canonicas . quas ſi ſine cauſa legitima omit/
tunt . moꝛtaliter peccāt Et non ſolū cum q̇ hoꝛas
canonicas ad quas tenētur omittūt peccant moꝛ/
taliter . verūetiam qui eas negligenter dicūt Non
quidem ex impotentia vel infirmitate . ſed potius
ex ꝯtemptu vel mala cōſuetudine qꝛ licet negligē
tia in talib⁹ ſcd̄m ſe ⁊ fragilitatem humanā conſi/
derata ſit venialis . cōtemptus tamen ⁊ mala cō/
ſuetudo faciunt eam moꝛtalem . vt ptꝫ de Conſe.
di. 20. in textu ⁊ gloſa Et ſic patent tria p̄cepta q̄
oꝛdināt hominem ad deum. ¶ Primū q̇dem ad
venerādum ſcilꝫ patris potentiam ¶ Scd̄m ad
colendū filij veritatem ¶ Tercium ad iugit̄ me/
ditādum ſpūſſancti bonitatem Sed eſt diligētiſ/
ſime aduertendū ꝙ contra tria pꝛecepta p̄dicta cō
tingit hominē tripliciter peccare ¶ Primo ex im
potentia vel infirmitate / aut etiam ex timoꝛe ⁊ ſic
peccatur quaſi contra patris potentiam / ⁊ contra
primū pꝛeceptum Dicitur aūt peccatum ex impo
tentia vel infirmitate quādo peccatur ex paſſione

que indicat nature corrupte fragilitatē ⁊ īpoten/
tiā Ex timore āt ꝯtigit peccare dupliciť ſcđm du
plicē timorē Eſt eñ q̄dā timor huānꝰ qñ ſcz timē
tur pericula carnis Eſt timor mūdanꝰ qñ ſcz timē
tur pericula rerū Et iſti timores mali ſūt Et mor/
taliter peccāt q̄ ꝓpter eos faciūt illicitū qđ eſt ꝯtra
deū /vľ omittūt aliq̄d licitū ad qđ tenenť. Unde
iſtos timores excludit ſaluator Math. io. Noli
te timere eos qui occidūt corpus ſed potiꝰ eum ti/
mere qui pōt aiām ⁊ corpus mittere in gehennaz
Ex quo ſeq̄tur correlarie ꝙ ſi q̄s miles iuuat dñz
ſuū in bello iuſto vel ſi ꝓbabiliter credit eū habe/
re iuſtū bellū. in his duobꝫ caſibꝫ pōt iuuare dñz
ſuū ſine peccato ſed nō amicū vel ꝯgnatū niſi ſciat
eū habere iuſtū bellum. Et hoc ꝓbatur .23. q. i.
Quid culpatur Juſtū aūt bellū ſcđm Guillermū
eſt qđ vlciſcitur īiurias/ vel qđ geritur ꝓ rebꝫ de/
bite repetēdis ⁊ ſic gens vel ciuitas plecti poteſt.
Secūdo fit peccatū per ignorātiam ſiue errorem
q̄ſi cōtra filij ſapientiā. ⁊ ſic peccatur ꝯtra ſcđm p̄
ceptū Dicitur aūt peccatū ex ignorātia qñ aliquid
ignorať corꝫ quorꝫ ſcientia a pctō impediuiſſet. et
tūc diſtingue. qꝛ vel hoc fit ex ignorātia iuris et h̄
non excuſat. quia eſt vincibilis vt ptz .i..q. 4.ca.
vltīo Sed ſi ē inuincibiľ excuſat. ſicut ptz de infā
tibꝫ furioſis vľ dementibꝫ q̄bus non īputať qđ faci
unt vt dicit Bernardus in glo. ¶ Similiter etiā
excuſatur is qui ſeq̄tur vnā opinionez ꝓbabilem
⁊ famoſam vbi magiſtri inter ſe contrarie opinan/
tur. Aut hoc fit ex ignorantia facti et ſic excuſa/

tur homo a peccato oblito dũmõ duo in ſe habe/
at ¶ Primũ eſt. ſi adhibz diligẽtiaz quã põt ad/
inueniẽdũ pctm̃ oblitũ vt hr̃ Iſaie. xxxviij. Reco
gitabo tibi oẽs annos meos ꝛc. Scõm eſt ſi oret
deũ vt reuelet ſibi. Tũc em̃ ſm Aug. aut reuelat
aut relaxat ¶ Tertõ fit pctm̃ ex malitia ſiue ex e/
lectõe vt cũ hõ ex volũtate deliberato pctõ adherz
Et ſic peccat̃ ↄtra tertiũ p̃ceptũ. qꝛ ↄtra bonitatez
ſpũſſcti. Et talia dicũt̃ pctã i ſpm̃ſctm̃. Circa q̃
duo p ordinẽ ſũt declarãda ¶ Primũ ẽ q̃ ꝛ q̃t ſtꝫ
pctã i ſpm̃ſctm̃ ¶ Scõm ẽ. an illa pctã ſint mor/
talia ſp/ vł ſi qñqꝫ pñt eẽ venialia ¶ Propt̃ pmũ
eſt ſciẽdũ ꝙ pctm̃ in ſpm̃ſctm̃ ꝓprie dꝛ illõ qd ipu/
gnat bonitatẽ ſpũſſcti cuiꝰ gr̃a fit remiſſio pctõrũ
Et tale pctm̃ quod fit ex certa malicia ſm theolo
gos. vł ex electõe ſm phm. iij Ethicoꝝ dꝛ irremiſ
ſibile vtz Math. xij. in textu ꝛ gloſa Nõ ꝙ nũq̃
remittat̃. ſꝫ ꝙ nõ hꝫ cãz irremiſſibilitatꝭ. tollit em̃
oĩa illa q̃ reqrunt̃ ad remiſſiõez pctõꝝ. Et qꝛ ſex
ſunt ↄditões q̃ reqrunt̃ i remiſſionẽ pctõꝝ iõ ſunt
ſex ſpẽs pcti i ſpm̃ſctm̃. Haꝝ aũt ſex. due ſumunt̃
ex pte remittẽtꝭ ¶ Pria eſt dei miſcdia ↄdonans
culpã/ ꝛ ↄtra hãc eſt deſperatio. qꝛ homo ꝓpt̃ g̃/
uitatẽ peccatoꝝ deſperat. vt patet p Cayn q̃ de/
ſperauit de dei miſcdia. Dixit em̃ Cayn dño Ge
neſis. iiij. Maior eſt iniqtas mea q̃ꝫ vt veniã me/
rear. ꝛ ſic fuit deceptꝰ. qꝛ (Pſalmiſta teſte) Pro/
pe eſt dñs oĩbus inuocantibꝫ eũ in veritate. pro/
pe em̃/ id eſt propitiꝰ eſt oĩbꝫ inuocãtibꝫ eũ ꝛ hoc
in veritate/ id eſt nõ ſm mala deſideria que aliud

querunt ꝙ ipm deū. glo. increpationib⁹ ⁊ minis
nō cōuertunt ad deū. ſed deſperando accumulāt
crimen ſuum. Gregorius ❡ Secunda eſt iuſtitia
obligans ad penaꝫ Et cōtra hanc eſt preſumptio
impunitatis. Similiter ex parte penitentis duo
requiruntur ❡ Primū eſt dolor de peccatis prete
ritis. ⁊ cōtra hoc eſt finalis īpenitentia ❡ Scđm
eſt ꝓpoſitū abſtinēdi a pctis futurꝫ. Et cōtra hoc
eſt obſtinatio q̄ hoīs mens ita obſtinat in pctō ꝙ
nō vult penitere. Similiter tertio ex pte gratie ḡ-
tū facientꝫ p quā ſimpliciter peccatū remittit duo
requirunt. Nam hec gr̄a vel ꝯfert in fide eccleſie
⁊ conrra hoc eſt impugnatio veritatis agnite Vł
in ſacramentis eccleſie vel legis noue ⁊ cōtra h̄ eſt
inuidentia fraterne gratie. Et nō accipit inuiden-
tia fraterne gratie ꝓut aliquis inuidet fatri ſuo vł
alicui ſingulari perſone. ſꝫ quando tanta eſt mali-
cia in eo. ꝙ diſplicet ſibi de gratia dei creſcente in
mundo Et ſic patet que ⁊ quot ſunt peccata in ſpi
ritumſanctum. quia ſex. puta. deſperatio/preſum
ptio. fiualis impenitentia/obſtinatio impugnatio
veritatꝫ agnite/⁊ inuidentia fraterne gratie. Pa-
tet etiā qualiter iſta peccata. dicant irremiſſibilia/
⁊ qualiter non ❡ Propter ſcđm eſt ſciendū ꝙ ſi
quis labat in deſperationem ex infirmitate vel p̄-
uitate complexionis ⁊ de hoc dolet ⁊ renitet inq̄n
tum poteſt. ſic deſperatio non eſt peccatuꝫ/niſi for
te veniale. Si autem contingat ex errore vel de-
ceptione. puta ſi putans ſe obſequium preſtare
deo ſeipſum occidat. ſic eſt peccatum mortale.

Si ỽo quis deſperat ex certa malicia ⁊ electiōe: vt diffinitiue dicat cū Cayn. Maioꝛ eſt iniq̄tas mea q̄ʒ vt veniam merear. ſic deſperatio eſt peccatum in ſpiritumſanctum. ⁊ tali ꝯſulendū eſt vt cogitet de īmenſitate diuine miſcḋie. ⁊ ſimili modo de alijs dicēdum ē Nā aut p̄ſumptio naſcit̄ ex infirmitate qua homo nimis de dei miſericoꝛdia cō fidit. ⁊ ſic dicitur peccatum veniale. Aut naſcitur ex erroꝛe nimis de meritis ſuis pꝛeſumendo. ⁊ ſic p̄ſumptio ē peccatum moꝛtale ⁊ ſpecies ſuperbie. Aut naſcitur ex certa malicia qua omnino intēdit dei iuſticiam non ſeruare p̄ſumens de impunitate peccati ⁊ ſic pꝛopꝛie eſt peccatum in ſpiritumſanctum. quia aufert iuſticie dei equitatem Et tali cōſulendum eſt vt frequēter cogitet de rigoꝛe iuſtitie Similiter impugnatio veritatis agnite. aut pꝛouenit ex infirmiitate vt cum aliquis pꝛopter verecundiam vinci volens impugnat veritatem agnitam ⁊ ſic ē peccatum veniale Aut pꝛouenit ex malicia: puta cum pꝛopter munera vel ſtipendia aliqua que excecant intellectum. impugnat veritatem in damnum alterius. vt patet in malis aduocatis ⁊ ſic eſt peccatum moꝛtale. Aut hoc ꝓuenit ex certa malicia. vt cum quis deliberate īpugnat fidem catholicam / vel conſilia vel pꝛecepta euāgelica. ⁊ ſic pꝛopꝛie ē peccatum in ſpiritumſanctum. Similiter inuidētia fraterne gratie. aut pꝛouenit ex infirmitate puta ſi dolet aliū melioꝛē ſibi p̄ferrī tunc ſi dolet ꝓpter ſui inſuffitientiā non peccat. qꝛ ſecūdum gloſam Bernardi doloꝛ iſte bonus eſt.

Si aūt dolet ſolum ꝓpter eminētiam alteriꝰ ⁊ ta
lis motus ſit indeliberatꝰ ſic ē pctm̄ veniale Aut
ꝓuenit ex ignorātia puta ſi q̇s dolet de alteriꝰ ex/
cellentia q꞉ per hoc ſibi timet diminui ꝓpriū bo/
num ſic ē pctm̄ mortale ⁊ ſpēs inuidie Aut proue/
nit ex certa malicia .puta cū ꝓpter depravationē
affectꝰ aliquis nec amat bonū in ſeipo nec etiā vi/
dere pt in alio ⁊ ſic ē peccatū in ſpiritū ſctm̄ ¶ De
obſtinatione aūt ⁊ finali īpenitentia ſciendū eſt ꝙ
talia aut ſumūꝟ ꝑuatiue ⁊ ſic obſtinatio dicit ꝑma
nētiam volūtatis in pctis. Et finalis īpenitentia
ſolū īportat ꝑuationem penitentie ⁊ ſic iſta duo nō
ſunt pctā ſpecialia ſꝫ circūſtantie cuiuſlibet pecca/
ti Aut ſumūtur cōtrarie ⁊ ſic obſtinatio īportat vo
lūtatem deliberatā ꝑmanēdi in pctō ⁊ finalꝭ īpeni
tentia īportat volūtatem non penitendi .que duo
ſic differūt Nam finalis īpenitētia ſumitur reſpec
tu preteriti quia īportat ꝓpoſitum nō penitēdi de
peccatis cōmiſſis ⁊ ſic ꝑuat peccati emēdam Ob
ſtinatio vō ſumitur reſpectu futuri vn̄ priuat pcti
cautelam ⁊ ſic iſta duo ꝓprie dicūtur peccatū i ſpi/
ritum ſanctum ¶ Ex p̄miſſis patet qualiter cōfi/
tendū ſit de tranſgreſſione huiꝰ precepti ſm̄ quēli
bet eius intellectum Et ſic patent tria prima pre/
cepta que ordināt hominē ad deū

Quartum preceptum eſt Honora prēm tuū
⁊ matrem tuam Exodi. 20. In quo p̄cepto
ſcdm̄ Auguſtinū libro de decem cordis implicat
ōnis actus beneficentie primo impēdendus ſiue
ex debito naturalis obligationis .ſicut honor qui

debetur patri naturali ſiue ex charitatis debito ſi
cut alij actus pietatis qui ex charitate ipi ꝓximo
impēdūtur. Implicātur etiā in hoc ꝑcepto oēs
act⁹ v̓tutū q̇ ex charitate vel pietate ſeu humilita
te ſunt circa ꝓximū exercendi vt videbitur in pro
ceſſu Et iō hoc ꝑceptum habet triplicē expoſitio
nem ſm ꝙ pr̄ ꝛ mr̄ tripliciter accipiūt. ¶ Prima
q̇dem ꝓ patre naturali ꝓut ē ꝑncipiū generatio/
nis natural' ¶ Scḋa pro patre ſpūali ꝓut ē prin
cipium regenerationis ſpiritual' ¶ Tertia ꝓ pa
tre eternali videlꝫ ipō deo qui ē principiū creatio/
nis ſupernalis Et cuilibet iſtorum patrum tripli/
cem honorem deferre debemus ¶ Nam prēm et
mrēm naturalem honorare debemus ¶ Primo
ipis reuerētiam exhibendo nec verbo nec facto ip
ſis vnq̄ꝫ iniuriam inferendo. Ad quod hortaꝛ ſa/
piens Eccleſiaſtici. 7. Honora prēm tuum ꝛ ge/
mitus matris tue ne obliuiſcaris Memento qm̄
niſi per ipōs non fuiſſes. In q̊ verbo innuitur rō
potiſſima quare parentes honorare debemus qꝛ
traximus ab ipis ꝑfectionē nobiliſſimā que eſt eē
Hec em̄ eſt ꝑma ꝛ fundamentum ōniū aliaruꝫ ꝑ
fectionū Et iō dicit Phs. 8. ethicoꝝ. ca. u. v̓ſus
finem ꝙ filij nō pñt parentibꝫ reddere equiualēs
quia tria bona nobiliſſima ab ipis recipiūt quorū
nullum recōpenſare poſſunt ſufficienter eē natu
rale videlicet nutrimentū ꝛ doctrinam: Nā rōne
eē naturalis quod traximus a parentibꝫ. ipis te/
nemur humiliter ꝛ reuerenter ſeruire tribꝫ modis
Prīo ex tota v̓tute corpis. vt ſi debiles ſint ipos

coꝛporaliter poꝛtemus ⁊ eis naturaliter ſeruiamꝰ
quod eſt contra illos qui parentibus manus vio/
lentas inijciunt. vel ipis victum neceſſarium ſub
trahūt Exodi .xi. Qui percuſſerit patrē aut ma/
trem moꝛte moꝛiatur ¶ Scđo ex tota virtute coꝛ
dis vt ipos tota mente diligamus quod eſt ꝯtra
illos q̄ moꝛtē parentibꝰ optant. vt ipoꝛum heredi
tatem ꝑcipiant Aut vt ſine repꝛehenſione ſecūdū
motū ꝓpꝛie volūtatis viuāt. ¶ Tertio ex tota vir/
tute oꝛis vt nec duris nec aſperis vbis vnq̄ȝ cum
ipis ꝯtēdamus ſȝ blādis vbis eis reſpōdeamus
⁊ ipoꝛū repꝛehentiones humiliter ⁊ patienter ſu/
ſtineamus quod eſt cōtra illos qui parentibꝰ ma/
ledicūt ⁊ ex hoc diuinam maledictionem incurrūt
Exo. xi. Qui maledixerit patri vel matri moꝛte
moꝛiatur ¶ Secūdo ipos honoꝛare debemꝰ/ ip
ſis ſi indiguerint vite neceſſaria miniſtrādo ⁊ poſt
hanc vitaȝ eoꝛū aiās miſſis ⁊ elemoſinis de pur/
gatoꝛio liberādo Et ad hoc tenemur ꝓpter ſcđm
donū quod ab ipis recepimꝰ ſcilȝ naturale nutri/
mentum in quo filij non pn̄t reddere parentibꝰ eq
ualens. quia parentes nutrierūt filios de ſua car/
ne ⁊ ſubſtantia ꝓpꝛia Filij aūt de ſubſtātia aliena
nutriūt ſuos parentes Et ideo filij qui parentibꝰ
in ſua neceſſitate non ſubueniūt moꝛtaliter peccāt
ſicut ⁊ illi qui eos iniurijs moleſtant. quod patet
ꝑ gloſam Exodi. xi. ca. que dicit q̄ h̄ ꝑcipit̄ q̄ fi/
lij honoꝛēt parētes officio pietatis ipis in coꝝ ex/
hibendo Qui enim inquit hoc parentibꝰ nō facit
quomodo facit alijs? Valerius in ſcđo Quid ꝓ/

deſt fortis eſſe ſtrēnuum. ſi domi male viuit? No
ta ex quinto valerij de filia que matrē incarceratā
⁊ condennatā mamma nutriuit Propter qđ ipaȝ
a morte eripuit. Quomodo inquit ipſe/non pene
trat aliquid non excogitata pietas? ¶ Tercio de
bemus honorare parētes. ipis in his que ad bo/
nū ſuū ⁊ ſalutē pertinēt obediendo. Et ad hoc te
netur filius ratione tercij doni qđ ab eis accepit.
ſcȝ ſalutarem informationem ⁊ doctrinam. Et ad
hoc nos chriſtus proprio exemplo inducit. qui ſu
is parentib9 ſubditus fuit. vt habet Luce. 2: Vñ
ꝯtra illud faciunt filij. qñ ſuoꝝ parentum precepta
negligunt vel contemnūt. Et ideo mortaliter pec
cant/⁊ iram diuiē vltionis incurrunt. quod patet
ex hoc. Nam triplici haſta diuine vltionis cor fili
orum perforatur. qui ſuos parentes perturbant
vel eoꝝ indigētijs nō ſubueniunt/aut mandatis
eorum pertinaciter recalcitrant ¶ Prima eſt ſub/
tractio tp̄alium rerum. naȝ diuino iudicio eis oīa
infortunia reruȝ temporalium eueniunt qui ſuis
parentibus ſm diuinnm preceptum in ſuis indi/
gentijs non ſuccurrunt: ¶ Secunda eſt abbreui
atio temporalis vite ⁊ perditio fame. Nā ſicut p̄/
miū parentes honorantium eſt vite longeuitas.
ita a ꝯtrario ſenſu ipſos dehonorantium eſt vite
breuitas. quia plurimi improuiſe ⁊ ſubito mo/
riunt. Unde Pſalmiſta Subito defecerunt ⁊ pe
rierūt ꝓpt iniquitatē ſuā. Tales etiā ſm iura red
dunt infames. ⁊ a teſtimonio ferendo ⁊ ab omni
actu legitimo repelluntur. 6. q. i. capi. Infames.

Unde ſm Canones ⁊ legitimas ſanxiones parẽ
tib ingrati a teſtamẽto ⁊ donatõe ſibi facta exclu
dunt. ⁊ hereditaria ſucceſſione ꝑuant ¶ Tertia
eſt ꝯdennatio aīe Unñ gloſa ſuꝑ illō Exo. 21. Qui
maledixerit patri vł matri morte moriat. morte. ſ.
eterne dãnationis. Nec mirum ſi tales reputent
indigni vita eterna. q̄ reputant indigni hac vita
penali ⁊ miſera / que eis diuino iudicō repẽtine ſub
trahit. cum tñ alijs peccatoribꝫ vita ad penitentiã
ꝯcedat. Et ex hoc rationabiliter p̄t colligi quan/
tus ſit reatus tranſgreſſio huius precepti. q̄ con/
tra ip̄m peccantes eximunt ob huius pcti dete/
ſtationẽ a ſententia pietatis ip̄ius domini qua de
ceteris peccatoribꝫ d̄r ezechie. 18. Nolo mortẽ pec
catoris. ſ; vt ꝯuertat ⁊ viuat. De iſtis aũt ꝓpt re/
pentiuam mortẽ qua plectunt per diuinã ſentẽti/
am. dici poteſt econtrario. Nolo vitã peccatoris.
hoc ſcꝫ preceptũ tranſgredientis ſed vt morte mo
riatur. ⁊ eternaliter condennetur.

Secunda expoſitio reſpicit patrem

ſpũalẽ puta ſacerdotẽ / ꝯfeſſorẽ q̄ te fõte baptiſma
tꝫ regenerauit. q̄ tibi ꝑ ſacra diuinũ alimẽtũ mini
ſtrat q̄ te ſciẽtia p̄dicatõibꝫ / ⁊ exẽplis īſtruit ⁊ īfor/
mat. Hunc patrẽ tripliciter honorare debemus.
¶ Prīo humiliter obediẽdo In his potiſſime ad
q̄ tenerꝫ de iure presbytero tuo obedire cuꝫ tibi
p̄ceperit celebrãdũ ꝙ celebres / cũ ieiunandũ ieiu/
nes. ꝙ īterdicta eccłie obſues / ⁊ excõicatos ſtrictiſ
ſime vites. Oīꝫ eī p̄dictoꝝ trãſgreſſio maxīe ſi fit
ex deliberatiõe ⁊ ꝯtẽptu inducit peccatũ mortale

Circa qđ tria ſunt notanter aduertenda ¶ Pri/
mũ eſt q̄ꝫtũ ad excõicatõis ſentẽtiã quã ꝗlibꝫ chri
ſtianus merito debꝫ abhorrere. Per ipam em̄ ex
cõmunicati a ꝯſortio diuino ⁊ beatoꝝ in eterna fe
licitate excludunt̃. Per ipam etiã ab oĩ ſuffragio
⁊ ꝯmuniõe oĩm bonoꝝ q̄ fiũt in eccl'ia militãte to/
taliter priuant̃ Per ipam a poteſtate dei (vt ſic lo
qui liceat) ⁊ defenſione ſctõꝝ angeloꝝ eripiunt̃ Et
tã in aĩa q̄ꝫ in corpe poteſtati diaboli tradunt̃. pa
tet hoc prime ad Thimo. i. ¶ Secundũ eſt cum
quãta cura ⁊ diligẽtia excõicatos debemus eui/
tare. qđ ptꝫ ex hoc ꝙ ex coꝝ cõione ꝑtinaci pctm̄
mortale iucurrit̃. Ideo aũt dixi cõione ꝑtinaci. qꝛ
ſi ignorãtia vl' inaduertẽtia ſeu etiã ꝑ coactionem
abſolutã excõicato cõices nõ ligarꝫ. qꝛ in hoc ca/
ſu magis viderꝫ pati q̄ꝫ agere. Si ṽo ꝑ coactionẽ
ꝯditianatã: puta ſi aliq̄d damnũ tpale ꝯminet̃ / ⁊
ex hoc excõicato ꝯmunices ſentẽtiã nõ euitas. qꝛ
licet talis metus culpã attenuet / nõ tñ adnihilat.
cũ ꝓ nullo metu rei tpalis q̇s debeat peccare mor
taliter. extra de his q̄ vi vl' metꝰ cã fiũt. ca. Sacrꝫ
Sꝫ hoc intelligit Hoſtienſis de his q̇ in ꝯtẽptũ
clauiũ cõicant / vl' qñ ꝓbabiliter credũt claues ex
hoc ꝯtẽni. extra de clerico miniſtrãte. ca. ſi celebret
¶ Terciũ eſt cũ quãto conatu ⁊ diligẽtia penitẽ/
tiã in ꝯfeſſione poſitã debeas adimplere. qꝛ negli
gentia ⁊ ꝯtẽtꝰ penitẽtie iniũcte facit ꝯfeſſionẽ p̄ce/
dentẽ nõ valere. Vñ in hoc caſu ſicut in alijs q̄tu/
or caſibꝫ oportꝫ ꝯfeſſionẽ totalicer reiterare. vt ꝓ/
bat̃ de peniten. diſtin. i. Menſuraꝫ vbi dicit̃ ꝙ ſa

cri canones tpa penitētie. ꝓ fide ꝛ ꝯuerſione peni
tentū abꝛeuiāda ꝑcipiūt. ꝛ ꝓ negligētia ꝓlāda
exiſtimāt/ Et qꝛ negatōez Petri. inſecuta eſt ſatiſ/
factio lacrimaꝝ. Qḋ etiā trina ꝯfeſſio dñice lecti
onis penitꝰ deleuit pctm̄ trine negatōis Vñ i ag
grauatōe talis inobedientie ſcribit̄ Deutero. 17.
Qui ſupbierit nolēs obedire ſacerdotꝭ iperio moꝛ
te moriat̄. Eſt aūt ſciendū ꝙ quilibꝫ chriſtianꝰ ad
pꝛ̄opte obediendū ſuis ſupioꝛibꝰ merito debꝫ in/
duci ꝓpt̄ tres ꝑrogatiuas ipſius obediētie Pꝛima
eſt. qꝛ obediētia eſt via certa humane ſalutꝭ. qꝛ ſi/
cut ꝑ inobedientiā hō eſt expulſus a gaudijs para
diſi. ita ꝑ obedientiā illuc certitudinalit̄ redire dꝫ
Vñ legit̄ in figura huiꝰ de tribꝰ magis. Math.
2. ꝙ ꝑ aliā viā reuerſi ſunt in regionē ꝓpꝛiā vt ex/
ponit Gre. ¶ Scda eſt qꝛ obedientia eſt ſcala ce/
leſtis beatitudinis. In cuius figura vidit Jacob
ſcalā cuiꝰ ſummitas celos tāgebat ꝛ angeli ꝑ eā aſ
cendebāt ꝛ deſcendebāt. ꝛ dñs erat innixus ſcale.
Geñ. 25. In quo innuit̄ ꝙ obediētia ponit homi
nē in vita celeſti in ꝯuerſatōe angelica ꝛ in manu
tenentia diuina Bene nāqꝫ dñs erat innixus hu
ic ſcale. qꝛ mentē ꝛ coꝛ veri obedientꝭ in ſeipm̄ iob/
liqbiliter dirigit ꝛ firmat hominis deſideriū ne vn
qꝫ in momentū a diuino bñplacito deflectat̄ Hu
ius aūt ſcale tm̄ ſunt tres gradus quātū ad pñs
lꝫ Bernardꝰ ſeptē aſſignet ¶ Pꝛimꝰ eſt obedire
libenter ſine recalcitratione. Ad qḋ hoꝛtat̄ Euſe
bius ceſarienſis in omelia dicens. Quicquid vo/
bis a ſuperioꝛibus pꝛecipitur hoc ita accipite.

ac ſi ſit ore dei ꝓlatū ¶ Scðs gͣdꝰ ē .obedire hi
lariter ſine murmuratione Qui em̄ inuitꝰ ꝛ cū mur
muratione obedit .crucē poſt crucē portat vt iterꝝ
xp̄m crucifigat Exēplū de Symone ſireneo qui
cū angaria etiā inuitꝰ crucē portauit ¶ Tertius
gͣdus ē .obedire pſeuerāter ꝛ ſine interruptiōe qꝛ
non q̇ incipit/ſꝫ qui pſeuerauerit hic ſaluꝰ erit .vt
dr ſaluator Math. 10. Nam humilĺimo pfectiſſi
ma glorioſe ꝟginis marie obediētia. aperuit nob
regnū celoꝝ qn̄ dixit angelo gabrieli Luce. i. Ec
ce ancilla dn̄i ¶ Tertia p̄rogatiua ē. ꝙ obedien/
tia ē clauis ețne iocūditatis .qꝛ ſicut p inobedien/
tiā nob aditꝰ ețne iocūditatis claudit /ita ecōtra/
rio p obediētiā apit ¶ Scðo ipm honorare de/
bes ſibi debitū iuſticie integlit pſoluēdo vt ſcꝫ ſa/
crifices qn̄ ſacrificādū fuerit ꝛ deciatōem p̄ſtes de
ōnib bonis de qb fuerit decimādū .ꝛ etiā ſibi cō
fitearis cū fuerit ꝯfitēdū Sꝫ dices q̊ties ꝛ qn̄ te
neor ſacerdoti ꝯfiteri .Ad h̄ dðm ē ꝙ rigore iuſti/
cie ꝛ de iure ſcripto teneris ſibi adminꝰ ſemel ī an/
no h̄ ē ī q̄drageſima cōfiteri Et etiā de bona ꝛ cōt
ꝯſuetudine cū vultū ſui pecoris agnoſcere debeat
p̄t a te exigere vt ꝯfitearis q̊tiens debet tibi ſacra
mētū eucariſtie miniſtrare Aliȷs tpib p totū ānuꝫ
poſtq̄ꝫ debitū tuū exolueris tuo ſacerdoti poteris
poſtea ꝯfiteri cuilibet religioſo p ſedeꝫ apoſtolicā
ꝑuilegiato. Sꝫ hic notabiliter incidit triplex du/
bitatio ¶ Pria ē an de necitate abſoluta ſubditꝰ
teneat ſui pbr̄i licētiā petere/ cū religioſo ꝑuilegia
to voluerit ꝯfiteri Ad qð dðm ē ꝙ poſtq̄ꝫ ſbditꝰ

ꝑ cõfeſſionẽ ſemel factã ꝓprio curato ſatiſfecit de
debito iuſticie ⁊ paruit ſtatuto eccleſie. non videt̃
ꝙ de neceſſitate abſoluta teneat̃ req̇rere licentiã
alteri cõfitendi potiſſime in eo caſu in quo religio
ſi actũ ↄfeſſionis ↄſequũtur nõ ſolũ ṽtute p̱uilegij
eis cõceſſi ſ; etiã de volũtate ⁊ aſſenſu dyoceſani
q: ꝑ p̱uilegiũ ſm oẽs ei ↄcedit̃ liber vſus clauiu;.
⁊ ꝑ aſſenſu; dyoceſani videt̃ fieri applicatio illius
vſus ad debitã materiã q̄ꝫtũ ad ꝑſonas in ſua dy
oceſi cõtentas Dici tñ p̄t ꝙ l; nõ de neceſſitate ab
ſoluta teneãtur ad dictã licentiã petendũ. ad hoc
tñ teneri vident̃ ex quadam cõgruitate ⁊ decẽtia.
Vñ ⁊ ſi non ẽ p̄ciſe neceſſariũ tñ vtile ẽ petere li/
centiã ꝓpt̃ duo ¶ Primo q: in petẽdo licentiã ꝑ
bonũ obedientie meret̃ ⁊ ſuus act⁹ magis merito
rius iuenit̃ ¶ Scd̃o q: ꝑ humilitatẽ petẽdi a no
ta inobedientie excuſat̃ quã notã fortaſſe videret̃
incurrere ſi nõ petita licẽtia alij p̄ſumeret confiteri
¶ Secũda q̄o ẽ an curat⁹ ſubdito petẽti licentiã
teneat̃ dare alteri cõfitendi. maxime poſtq̄ꝫ ſtatu/
to eccleſie ſatiſfecit de ſemel in ãno ↄfitendo ſacer
doti Dicendũ ẽ ꝙ ſic q: ex debito ſui officij q̇libet
curat⁹ tenet̃ zelare ⁊ ꝓcurare ſalutẽ ſui ſubditi. ſ;
cõſtat ꝙ ſalus cuiuſlibet auget̃ ex hoc ꝙ pluries
pctã ſua cõfitet̃ ⁊ ꝙ a pluribꝫ peritis ꝑ ipoꝝ cõſiliũ
ad cautelam ⁊ p̄ſeruationẽ ⁊ etiã emendã ſuoꝝ
peccatoꝝ dirigit̃ .igit̃ curat⁹ talẽ licentiã petenti
ſubdito cõcedere tenet̃ q: ſi eam negaret euidens
eẽt ꝙ ſuam ſalutem non zelaret. ſed potius impe/
diret cũ ſibi p̱ecluderet viã per quam poſſet aſſe/

quí ꝓ̄ptiorē veniā de cōmiſſis ⁊ vberiorē caute
lam ac ꝑſeruationē de cōmittēdis. Vñ certū ē ꝙ
nullus eoꝝ ꝗ ſalutē ſuoꝝ ſubditoꝝ zelat talē licen/
tiam petētibus negat ſ; potiꝰ gratāter ⁊ liberalit̄
indulget Sciēdū tñ ꝙ multi caſus ſunt in iure ex
preſſi in ꝗbꝫ irreꝗſito curato imo ⁊ ꝯtra ipiꝰ ꝓhi/
bitionē exp̄ſſam p̄t ꝗs licite alteri cōfiteri. Primꝰ
ē ſi ſacerdos ſit inſciꝰ ⁊ ignarꝰ ¶ Scd̄s ſi ſit reue
lator cōfeſſiōis ¶ Tertiꝰ ſi ip̄emet ſit ꝑticeps cri
minis vt puta ſi ip̄e peccauerit cū ꝑſona ꝗ ſibi cō/
fitetur tūc em̄ tollitur erubeſcentia ꝯfitēdi/ ⁊ ſic vt
plurimū puritas ꝯtritōis īpeditur. ¶ Quartꝰ ſi
veriſimilit̄ timeat̄ ꝙ ꝑſonam cōfitētē ſollicitet ad
pctm̄ ⁊ maxime ſi h̄ cōſtat ex ꝓbabilibꝫ iudicijs.
¶ Quintꝰ ſi pctm̄ ꝯmiſſum ſit directe ꝯtra ꝑſo/
nam ipius curati ⁊ potiſſime ſi ſit tale pctm̄ cꝰ cō/
feſſio reqrat exp̄ſſionē circūſtātie illiꝰ ꝑſone ī quā
cōmiſſum ē vt pꝫ de infamia ⁊ detractatione ⁊ hu/
iuſmodi Sed ꝗd fiet ſi ex mētis ꝑtinatia petitā
licētiā neget ⁊ ſubdito ꝓhibeat ne alteri cōfiteat̄.
Dicēdum ē ꝙ in hoc caſu ſentiūt maiores docto/
res eccleſie ꝙ ſubditꝰ nō pōt ꝓhiberi quin ſuam
ſalutem ꝗrat cōfitendo illi qui autoritate apoſto/
lica l' etiā epi pōt eū abſoluere nec in hoc tenetur
ei obedire qꝛ talis ꝓhibitio ē directe cōtra chari
tatem ⁊ cōtra ſubditi ſalutē Priuilegiatus tñ ab
ſoluēs debet iniūgere cōfeſſo ꝙ ſe p̄ntet ꝓprio ſa/
cerdoti ⁊ dicat ſe eſſe cōfeſſum ⁊ abſolutū ⁊ ſacer/
dos tenet̄ ei credere ⁊ eucariſtiā miniſtrare. Et h̄
ſufficiat ſacerdoti pro ſua conſcientia. ꝙ ex dicto

penitentis ſciat ip̄m eē cōfeſſum ⁊ abſolutū cū de
pctīs occultꝫ ⁊ eiꝰ ꝯſcia nō poſſit hr̄e aliā certitu/
dinē niſi ꝑ ip̄mmet. vn̄ ſicut tenetur ſibi credere de
his q̄ in ꝯfeſſione ſibi reuelauit. ita pari rōne ſibi
credere tenet̄ ſi dicat ſe eē ꝯfeſſuꝫ ⁊ abſolutū ab eo
q̇ autoritate apoſtolica ip̄m abſoluere potuit Vn̄
dicēdū ꝙ ei credere tenet̄ ⁊ ꝙ iniuſte agit ſi tali eu
cariſtiā neget q̇ ſic ꝓhibet ſe eē cōfeſſum Tū p̄mo
qꝛ p̄uat eū iure ſuo / eo ꝙ ōnis catholicꝰ hꝫ ius ꝑci
piendi eucariſtiā dūmō cōtritus fuerit ⁊ cōfeſſus.
Tū etꝫ qꝛ eneruat q̄tū eſt in ſe autoritatē ſedis a/
poſtolice dantis liberā facultateꝫ p̄uilegiatis ſibi
cōfeſſos abſoluēdi ¶ Tertia q̄o ē Vtrū ꝯfeſſus
p̄uilegiato tenet̄ eadē pctā ſuo curato ħ petēti ite
rū ꝯfiteri. Dicēdum ē ꝙ de hoc antiq̇tꝰ fuerunt
diuerſe ſententie doctoꝝ. Quidā em̄ dixerūt ꝙ cū
p̄latus teneatur agnoſcere vultū ſui pecoris ſub/
ditus tenet̄ ſibi iterare ꝯfeſſionē ſi peccāt alias n̄
poſſet ꝯgnoſcere ſuam ꝯſcientiam. vtrum eēt dig
nus recipere eucariſtiam quā ſibi tradere tenetur.
Preterea dicit Bernardus in glo. ſuper illo ver
bo ꝓprio ſacerdoti. ꝙ cū quis ex cauſa declinet a
ꝓprio ſacerdote ⁊ cōfitet̄ ſupiori. p̄t abſolui ab eo
nec tenet̄ hmōi peccatū ꝯfiteri ꝓprio ſacerdoti Sꝫ
vt dicit non tenet̄ ei credere ꝙ ſit abſolutus niſi cō
ſtiterit ei ꝑ litteras ſuperioris vel alio modo legiti
mo. ergo multominus videtur ꝙ debeat reputa
re ſubditum de peccatis priuilegiato confeſſis ab
ſolutum niſi eadem pctā ꝓpria ſacerdoti iterū ꝯfi/
teatur Alij dixerunt ⁊ vere melius ꝙ nullo modo

teneť ꝓpꝛio ſacerdoti iteꝝ ꝯfiteri Cuiꝰ rō eſt qꝛ nul
lꝰ teneť ꝯfiteri pctā q̄ nō hꝫ. ꝫ iſte q̇ eſt abſolutꝰ a
penitētiario epī vľ a ꝑuilegiato ſedis apoſtolice iā
nō hꝫ iſta pctā ergo nō teneť ea ꝯfiteri. Si tñ ali
qua poſtmodū ꝯmiſit illa teneť ꝯfiteri anq̄ꝫ ad cō
munionē accedat Sꝫ ſi tpe cōionis immediate ſit
ꝯfeſſus ꝑuilegiato. tūc ſufficit ꝙ ſolū ſe repꝛeſētet
ſuo curato ꝛ dicat ſe ꝯfeſſuꝫ tali vľ tali ꝑſone ꝑuile
giate ꝛ ſacerdos teneť ei credere. Tū qꝛ de occultꝭ
ſacerdos nihil p̄t ſcire niſi ꝑ ipm referentē. Tū qꝛ
in foro ꝯſciētie teneť ſacerdos credere ſubdito ꝓ ſe
ꝛ ꝯtra ſe. Cui ꝯcoꝛdat Hoſtienſis in queſtione q̄
querit quis ſit oꝛdinariꝰ vľ patriarcha. li. 2. ca. Pa
triarche. vbi dicit in foꝛo penitētiali credo cuilibet
q̇ dicit ſe habere licentiā a ſuo iudice. ꝫ ipē caueat
ne mentiať Et hoc nūc expꝛeſſe determinatū eſt ꝑ
Joannē papā viceſimū ſcđm q̇ dicit ꝙ ꝯfeſſi fra/
tribꝰ nō plus teneňť eadē pctā iteꝝ ꝯfiteri. q̄ꝫ ſi ea
fuiſſent ꝓpꝛio ſacerdoti ꝯfeſſi. Et ſententiā cōtra
riā Joannis de poliaco qui dicit ꝙ eadē tenentur
iteꝝ cōfiteri· Papa dicit expꝛeſſe eſſe erroneā ꝛ a
catholicꝭ mentibꝰ reſpuendā Nec illa cogunt q̄ ꝑ
opinionē contrariā ſuperius ſunt inducta. Nam
ad illud qđ pꝛimo inducit ꝙ paſtoꝛ teneť agnoſce
re vultū ſui pecoꝛis. Dicendum eſt ꝙ verū eſt ꝙ te
neť cognoſcere ſi aliqđ peccatum habeat ad hoc
qđ poſſit dīiudicare ſi ipſum debeat ad communi
onem admittere Sed de hoc ſufficienter infoꝛma
tur ꝑ hoc qđ dič ſe eē confeſſū ꝑuilegiato, cui etiā
tenetur in foꝛo conſcientie credere vt viſum eſt.

Illud aũt qđ obijcit̃ ꝑ Bernardũ. nõ obuiat q̃ꝛ hoc intelligit̃ de pc̃tis manifeſtis. vt qñ curat⁹ ſuum ſubditũ ꝓbabiliter hꝫ ſuſpectũ de aliq̃ peccato notorio. tũc nõ tenet̃ credere ſubdito de abſolutione facta ꝑ ſupiorẽ. niſi probet cũ legitimo documẽto. Sec⁹ eſt aũt de occultꝭ in q̇bꝫ ſubdito penitus credere debet ſiue ꝓ ſe ſiue ꝯtra ſe vt viſuꝫ eſt.

¶ Tertio patrẽ ſpũalẽ honorare debem⁹ / ei debitũ honorẽ ⁊ reuerẽtiã exhibẽdo. Et de hoc ſcribit̃ Eccleſiaſtici. vij. ca. Honorifica ſacerdoteꝫ ⁊ da illi ptẽ vt mandatũ eſt tibi: ꝫ ve illis q̇ ſacerdotes nõ ſolũ nõ honorãt. ꝫ detrahũt eis ⁊ eos infamãt ⁊ crucifigũt rurſuꝫ filiũ dei ĩ ſemetipis. vt ait apl̃s. Nã q̃tiẽs religioſo aut ſacerdoti detrahis. totiẽs coronã ſpineã xp̃i capiti ĩprimis. q̃ꝛ ipi ſtꝫ caput ⁊ ſupior ꝑs eccl̃ie militãtꝭ. Quotiẽs aũt iniuriã eis fecerꝭ. totiẽs xp̃m clauis ꝯfigꝭ. Quotiens eis ꝯuitiat⁹ fuerꝭ. totiẽs ĩ faciẽ xp̃i ſpuis. Et q̃tiens ipos exoſos habuerꝭ vl̃ dicta vl̃ facta exprobrauerꝭ. totiẽs lat⁹ xp̃i lãcea trãſfigꝭ Vñ de⁹ oñdere volẽs q̃ʒtũ illđ pc̃m deteſtat̃. declarauit hoc in pena ĩſolita / quã ĩ dathan ⁊ abirõ ꝓtulit duꝫ eos viuos terra abſorbuit ꝓ eo ꝙ ipis ſacerdotibꝫ ĩſultauerũt / ⁊ ignẽ obtulerũt alienũ. Ex q̇bꝫ ptꝫ ꝙ ſacerdotes merito ſtꝭ ab oĩbꝫ honorãdi. ꝓpt̃ tria

¶ Primo ratõe vtilitatis. q̃ꝛ ꝑ abſolutiõꝫ a peccatis te purificant / ⁊ ꝑ ſacramẽta in eẽ gr̃e te ꝯfirmãt / ⁊ regnum celoꝝ ꝑ clauem ſue lingue reſerant

¶ Scđo ratõe dignitatis que tanta eſt ꝙ ſuum creatorem mirabiliter creant. ⁊ pro humana ſalu/

te hoſtiã imortalẽ ꝯſecrãt ¶ Tercio rõne ptãtis
q͛ iram dei ꝑ oblationẽ ſuã placant. ⁊ manum dĩ
ad placcendũ extẽſam quodãmodo imobilitant
ꝟtute oblationis ꝓ te facte

Tertia expoſitio ẽ de ꝑte ſupnali vi-
delicet ipõ dõ q̃ te creauit et qui te ꝓpria imagine
inſigniuit et de ꝓpria carne et ſanguine pauit Et
hũc patrẽ tripliciter debes honorare ¶ Primo q̃
dem in ſeipõ ¶ Scdõ in eius filio vnico iheſu crĩ
ſto ¶ Tertio in ei⁹ matre bñdicta glorioſa ꝟgĩe.
In ſe q̃dem patrẽ celeſtem honorare debes triplĩ
citer ¶ Primo ſibi de õnibus beneficijs ſuis tam
donis naturalibus q̃ gratuitis deuotas ⁊ iuges
gratiarum actiones referendo Ad quod exequẽ-
dum te mouet ſcriptura ꝓpheta dicente. p̃s 33.
Benedicam dominum in õni tẽpore Ad hoc etĩ
am mouet te creatura irrõnalis Videm⁹ eñ ꝙ a
uicule ſtatim cãtant / ⁊ ſuum factorem laudant cũ
in aurora beneficiũ lucis diei ſentiunt. Valde ãt
eſt abſurdũ ꝙ ibi obmuteſcat creatura rationalis
vbi dõ laudat ⁊ iubilat creatura irrationalis Ad
hoc etiam te excitat tua natura ꝓpria Nam in cor
pore humano ĩgeminauit natura tot mẽbra vt dĩ
cũt philoſophi q̃t ſt̃ dies in anno: vt ex hoc rõna-
li inſtinctu ĩformeris vt nulla dies te trãſeat ſine
laude diuina ⁊ grãrũ actõe De hac laude diuina
dicit q̃dam ſic. Non ſufficit ꝯfeſſio mentis diuine
laudis ſine cõfeſſione oris. ei qui habet tempus
operandi Eſt inquid aliud dõ gratias agere aliud

deum laudat. aliudqꝫ deum bn̄dicere. Gratias deo agere. eſt de collatis a deo beneficijs ei ſe gratum exhibere Laudare vero deum ē ipm laudabilem ꝛ deū laude demonſtrare. Bn̄dicere vero deum ē optare vt ab ōnibꝰ ꝛ ſemꝑ ꝛ vbiqꝫ benedicatur id eſt dignus benedictione oſtendat̄ ¶ Secūdo ipm honorare debes. oēs actiones / cogitationes ꝛ affectiones tuas in ſui laudē ꝛ gloriam referendo Ad quod hortat̄ apoſtolꝰ cū dīt ad colleſeñ. 3. Omnia q̄cūqꝫ facitis in ꝟbo aut ope in nomine dn̄i noſtri iheſu criſti facite Oīa veſtra dicta cogitationes ꝛ facta in eiꝰ gloriā ꝛ honorē referendo. vt ex hoc tue actiones nō cenſeant̄ humane ſꝫ potius celice ꝛ diuine. qꝛ celicā formā in eis impꝛimis qn̄ in eius ſolū diuinū honorē intendis Ecōtra magnā deo iniuriā irrogat qui in ſuis actibus intendit oſtentationē ꝓpriam aut ꝯplacentiā humanā Exemplū de illo qui arborē fructiferā ī orto alicuiꝰ plātatam ſibi ꝑ violentiā ſurripit ꝛ in ꝓprio orto reponit Nā arbor fructifera eſt volūtas bona ꝑ diuinā gratiam irrigata ꝛ fecūdata / q̄ tot bonos fructꝰ ꝓducit q̄t actus bonos et meritorios elicit Quā tunc de orto dei euellimꝰ ꝛ in ortuꝫ dyaboli trāſplātamus quando de actibus virtuoſis ꝛ alijs donis nobis diuinitus cōceſſis ſuperbimus ꝛ nobiſipſis aſcribiꝰ vel ꝓ ipſorum recognitione deo laudes debitas nō referimus ¶ Tertio ipm honorare debemus pre ōnibus ꝛ super ōnia diligendo Ad quod moueri potiſſime debes eo ꝙ tātis amoris beneficijs te diligēdo ꝓuenit.

Nā cū nō eēs ex nihilo te creauit Cū ꝑditꝰ eēs ſu
o ꝓprio ſanguine te redemit Et vt btūs eēs ſeipꝫ
in laboris tui p̄mium repromiſit dicens Gen̄.xv.
Ego ero merces tua magna nimis Jō aūt ſcd̄m
Auguſtinū te tā multiplici dilectione p̄uenit vt a
corde tuo excluderet oēm ingr̄titudinē ⁊ tepidita-
tem ſui amoris .vt ſi qn̄qꝫ te piguiſſet amare iā n̄
pigeat reamare ¶ Scd̄o iſtū prēm honorare de-
bes in eiꝰ filio vnico ieſu xp̄o Et h̄ explicat̄ ¶ Pri
mo ſaltē in āno ſemel ip̄m ad tuū hoſpiciū dulciē
īuitādo ſciēs ꝙ q̊tiēs deuote cōicas/totiēs ad tu
um hoſpiciū īuitas Et q̇cūqꝫ ſel' in āno nō cōicā-
do ſtatutū eccleſie ꝑtinacit̄ violauerit . pctm̄ mor-
tale īcurrit ¶ Scd̄o ꝙ qn̄cūqꝫ videris corpꝰ xp̄i
in miſſa eleuari ſiue in via portari te ip̄m genibus
flexis humilies ⁊ eū deuote ⁊ reuerēter adores
Ad qd̄ hortat̄ apl's ad Phillip. 2. Jn noīe ieſu
ōne genu flectat̄ ¶ Tertio vt eiꝰ filiū bn̄dictum ī
ſacramento altaris quilibet xp̄ianus ad minus ſe
mel in die libenter videat et deuote cōtempletur
quia ex illa viſione duplex peccatori ſolatium pro
uenit ¶ Primū eſt de peccatis cōpunctio Exem
plum de Petro qui ſtatim poſt negationem cum
chriſtum vidit : cōpunctus fuit. ¶ Secūdum eſt
et̄ne ſalutis aſſecuratio Exēplum de iacob qui de
cit Gen̄. 32. Uidi dn̄m facie ad faciem ⁊ ſalua fcā
eſt anima mea Ob hoc em̄ nobis chriſtꝰ in ſacra
mento corpus ſuū reliquit .vt ſeip̄m nobis xp̄s q̄
ſi ꝑ pignore ⁊ arra ſalutis et̄ne obligaret ¶ Ter
tio ip̄m honorare debes in ſua matre benedicta.

ꝟgine glorioſa /quā merito honorare debes rōne
triplici ¶ Primo qꝛ in iſta mr̄e oīm eoꝝ q̄ ad ſalu
tē tuam ꝑtinēt iubēdi auctoritas . qḋ apte figura/
tū ē tercij regū .2 vbi Salomon ḋr mr̄i ſue Pete
a me qḋ vis . nec em̄ fas ē mihi vt auertā faciē me
am a te ¶ Scḋo qꝛ in ipa matre ē diligendi ſince
ritas. Sicut em̄ mr̄ neceſſitate natural' affectōis
inclinaꝛ ad dilectionē filij .ſic btā ꝟgo ex inclita ſi
bi benignitate inclinaꝛ ad dilectionē tui Vn̄ qui/
libet nr̄m p̄t dicere illud qḋ ſcribiꝛ ſcḋi regū .i. Si
cut mr̄ vnicū amat filiū ita te diligebā Ob h̄ em̄
xp̄s ī morte videꝛ mrē̄ recōmendaſſe diſcipulo.
vt q̄libet nr̄m ipam diligens ī ſue mortis articl'o
ſe mrē̄ piā ⁊ ꝓpiciā exhiberet nos ab īcurſu de/
monū ꝓtegendo vt ita ꝑ ſue pietatꝫ patrocinium
cuilibet nr̄m ꝟaciter poſſit dicere illud Joānis 19
Ecce mr̄ tua ¶ Tertio qꝛ in ipa ē ꝯpatiēdi fide/
litas qḋ pulchre figuratū ē tercij Regū 3. Vbi
mr̄ illa pia cui⁹ fili⁹ erat viu⁹ ḋt ad regē date illi ī
fantē viuū ⁊ non occidaꝛ Ad h̄ rn̄dit rex . date hu
ic infantē viuū .hec ē em̄ mr̄ eius Et p̄t eē ꝟbum
xp̄i rn̄dentis matri ꝓ pctōribus inꝛpellanti vt di
cat angel' ſuis Date hūc miſerrimū vel peccatorē
mr̄i que tā materna pietate ꝓ ſua vita ⁊ ſua ſalu/
te petiuit et non diuidatur ꝑ mortis reſolutionem
vbi corpus datur vermib⁹ bona tēporalia paren
tib⁹ ⁊ amicis carnalib⁹ ⁊ aīa demonib⁹ Rogem⁹
igiꝛ ꝟginē glorioſam vt in nr̄e mortis articulo ſe
nob̄ mrē̄ oñdat piā .nos ab hoſte maligno defē
dendo /⁊ ad gaudia celeſtia ꝑducendo Amen

QUintum p̄ceptū ē Non occides In quo explicite ꝓhibetur ōne homicidium. ꝫ implicite ꝓhibet̄ ōne nocumētum . qđ pōt inferri ꝯtra ꝓximū ſiue illud nocumentū ꝯſiſtat in interiori cōceptione cordis vt ira ł inuidia . ſiue in expreſſiōe oris . vt detractio/vituperatio/maledictio/ ł cōtumelia . ſiue in ꝑpetratione opis . vt ꝑcuſſio/ł ꝺ̄populario ¶ Sciendū aūt ꝙ multe ſunt ſpēs homicidij Quoddā em̄ eſt corporale/ quoddā ſpirituale Corpale dicitur illud quo homo occiditur corporaliter Et hoc ꝯmittitur dupliciter/ſcȝ manu ⁊ lingua Spirituale vero đr/ quo quis ſpiritualit̄ ⁊ mentaliter occiditur Et ſcđm hoc erit triplex expoſitio precepti huiꝰ ¶ Prima reſpicit homicidium corporale/quod cōpletur manu vel facto Et hoc homicidium cōmittitur q̄tuor modis.

¶ Primo iuſticia dictante ut cū iudex reum iuſte cōdemnat/vel miniſter taliter dāṅatum occidit ⁊ tale homicidium non eſt pctm̄/imo poteſt eē meritorium ſi fiat amore iuſticie/⁊ ꝓ cōſeruatione boni cōmunis ⁊ rei publice . Peccatum aūt eēt ſi iudex eum cōdemnaret liuore vindicte/vel ſi miniſter hoc exequeretur non de mandato iudicis ꝫ ex ſola libidine et delectatione fundendi humanum ſanguinē/vel pro aliquo queſtu quod exiñ conſeq̄ſperaret Similiter etiam vterq̄ȝ tam iudex q̄ȝ miniſter peccāt mortaliter ſi reum occidāt iuris ordine non ſeruato . hoc eſt ſi occidat non ſententialit̄ cōdemnatum Et hoc probat̄ .23. q. iiij. ca. Vindicta Et eſt Augꝰ libro de ſermone dn̄i in mōte.

vbi dicit ꝙ ad vindcām inferendam non ē idone/
us niſi qui odium quo hoīēs flagrare ſolent qui ſe
vindicare deſiderāt . dilectōis māſuetudine ſupa
uerit Et poſt ca. Debet hō. Auguſtinꝰ ad mace
doniū . in quo dicitur ꝙ vindicta ē inferenda non
amore ipſius vindicte ſed zelo iuſticie non vt odiū
exerceatur . ſed vt prauitas corrigatur Et. 23. q. v.
ca. Miles Quia iuſte qꝺ iuſtum ē ꝛc. Et Cum
miniſter Et Lex etna. 23. vt ſup̄ Ex quo patz q̄
ſubtiliter qn̄qꝫ vicia ſe mētiantur eē ꝟtutes dum
ſub clamide virtutis et iuſticie talia homicidia q̄
ſunt pctā mortalia cōmittūtur Et hoc pulchre do
cet Bernardus ſup cātica ſic dicens: ꝙ mens illa
q̄ in magnā celſitudinem ꝟtutū ꝑfectionis cōſcen
dere nititur . debet actus ſuarū ꝟtutū in puluerē
redigere / ꝛ oēs circūſtantias ꝛ intētiones actuum
ſubtili mētis ꝯſideratōe diſcutere ne aliqꝺ īpurū
in ipō actu ꝛ intentione ꝟtutū valeat latitare . qꝛ
multotiens aliq̄s actus ꝟtuoſus eſtimat̄ . qꝛ ſi ſub
tiliter diſcutiatur latens in eo viciū repit̄ . ꝓut dici
tur Prouer. xvj. Eſt via q̄ videtur homini recta
nouiſſima aūt eiꝰ ducūt ad mortem Et iō neceſſa
riū ē tam iudici ꝙ miniſtro vt ſuos actꝰ ſemꝑ exer
ceant ſeruato iuris ordine. ꝛ cum recta et debita fi
nis intentione ſi pctm̄ mortale voluerit euitare

Scđo fit neceſſitate inſtigāte ꝛ tunc diſtinguē
dum eſt . quia aut illa neceſſitas eſt euitabilis pu
ta cum quis pōt euadere hoſtem inſequentem ſc.
ꝛ tunc eſt reus homicidij / ꝛ tanq̄ ꝓ mortali debꝫ
agere penitentiā Aut eſt neceſſitas ineuitabil̄. pu

ta ſi q̇s occidat hoſtē inſequētem ſe/ nō ē odij fomi
te/ſed ex animi doloꝛe. qꝛ aliter non poterat peri/
culum occiſionis euadere. Et talis nō peccat/nec
aſtringitur ad penitentiaꝫ niſi ad cautelam ꝓpter
ambiguū dubietatis. qꝛ vt dicit glo. xxiij. q. v. ca.
Excōmunicatoꝝ. qꝛ pōt timere ne illum occiderit
motus ex indignatione vel iracūdia / vel ex libidi
ne vindicte/⁊ non ex ſola neceſſitate ſe defendendi
interioꝛem tn̄ penitētiam ſemꝑ debet agere ⁊ qua
ſi ſuis peccatis aſcribere ꝙ in tātam venerit neceſ/
ſitatem Et in hoc cōcoꝛdat Gaufridus ⁊ Hoſti/
enſis cum Ray. q. iiij. pag̃. iiij. Que pena. ꝟ.
Quid ſi neceſſitate ¶ Sciendū tamen ꝙ licet ꝓ
conſeruatione perſone pꝛopꝛie liceat in neceſſitate
meuitabili alium occidere ne ab ip̄o occidatur q̇ꝺ
ſcd̄m Thomā ſcd̄a ſecūde. q lxiiij. arti. vij. illici
tum eſt ſi hominem homo intendat occidere vt ſe
defendat. niſi ei qui publicam habet auctoꝛitatē:
quia dicit Auguſtinus ad Publicolam De occi/
dendis hominibus /ne ab eis quiſꝗ̃ occidat non
mihi placet conſilium niſi foꝛte ſit miles aut publi
ca ſeruitione teneatur. hoc tamen nullatenus eſt
licitum pꝛo conſeruatione rerum tempoꝛalium qꝛ
vita pꝛoximi pꝛeferenda eſt rebus foꝛtune/ niſi foꝛ
te ex talium oblatione extremam neceſſitatem in/
curreret. Puta ſi aliquis iret in deſerto a cōuictu
hominum ſemotus. et tātum vnum panem ha/
beret tunc videtur ꝙ illum pꝛo conſeruatione ſui
victus ſicut et perſonā ꝓꝛiam ꝯſeruare deberet.
¶ Tertio fit a caſu. ſed ibi diſtigue qꝛ aut dabat

operā rei illicite aut licite Si illicite puta ſi ꝓijcie
bat lapidē ꝉ iaculum ſiue in ludo ſiue ꝓ corpis ex/
ercitio ꝟſus locū vbi cōſueuit eē trāſitꝰ hoim. reꝰ
ē homicidio. vt patet. xv. q. j. Merito ꝛ di. l.
Clerico iacente Et inſup talꝭ ſcꝫ qui dabat operā
rei illicite ſiue adhibuit diligētiā ſiue nō ſp ipurat
ei ſcōm gloſam. Extra de homicidio volūtario ꝉ
caſuali. ca. Preſbiterū. ꝛ irregularis efficit vt pꝫ
p inocētiū ſup ca. Prohibita. Si ꝟo dabat ope/
rā licite rei. puta ſi pulſabat cāpanam / ꝛ lapis ca
dens aliquē occidat nō imputat ei. ꝉ ſi aliqͣs ſecās
arborē ꝛ arbor cadens fortuitu aliquē occidat: nō
ē culpabilꝭ. quod verū ē ſi fiat in ꝑuato loco Si āt
fiat in publico ꝛ non adhibeat debitā diligentiaꝫ
ſcꝫ in circūſpiciendo ꝛ alte clamādo vt ſibi caueāt
ſibi iputat. vt pꝫ di. l. ca. Hi q̄ arborē. ꝛ duobꝫ
capitulꝭ ſequētibꝫ. 2. ff. ad legē aqleā. L. Si pu
tator ¶ Quarto h̄ fit volūtate ipellente. puta ſi
qͣs ex odio ꝉ liuore vindcē aliquē occidat ꝛ tunc ſi/
ne ōni diſtinctione dicendū ē q̄ tale homicidiū vo
lūtariū ſp eſt pctm̄ mortale ꝛ enorme. vt pꝫ di. 50.
ca. Siquis volūtarie. Patet etiā ex pena de re/
ſtitutione homicidij Scotꝰ ꝛ Richardus in q̄rto
di. v. Excuſat tn̄ a pctō ſecūdum Hoſtienſem in
homicidio volūtario in quadruplici caſu

¶ Primo ſi hoc fiat iuris permiſſione. ſicut iu/
dex occidit malefactores per cōdemnationis ſen/
tentiam ¶ Secūdo ſi hoc fiat ꝓ ſua
neceſſaria defenſione vt viſum eſt ¶ Ter/
cio ſi laicus occidat aliquem in bello iuſto. hoc

nō imputaꝛ ei. vt3. 23. q. i. Quid culpaꝛ ¶ Quarto ſi hoc fiat ne ab ipo occidaꝛ ſm Tho. vt3 Sʒ poteſt vim vi repellere cū moderamine in culpate tutele. Nec opoꝛtet iſtū actum moderate tutele p̄mittat ad euitandū occiſionē alterius. qꝛ plus tenetꝛ homo ꝓuidere vite ſue q̄ȝ vite alterius Et ita ſi pꝛeter intentō eʒ defendēt3 ille occidiꝛ. nō peccat

¶ Secunda expoſitio reſpicit homicidiū coꝛꝑale qd̄ ꝯpletꝛ lingua. ꝛ h̄ ꝯmittiꝛ tripliciter ¶ Pꝛio q̄dē p̄cepto. ꝛ ſic Pilatꝰ occidit chriſtū p̄cipiēs illū militibꝫ dari. ꝛ crucifigi. Scd̄o fit ꝯſilio. puta cū q̄s alteri ſuadet vł rogat ipm homicidiū facere oñdens ſibi vtilitatē q̄ ſequiꝛ ex homicidio. ꝛ talis ſm Innocē. reꝰ eſt homicidij ꝛ irregularitatē incurrit. Nec ſolū ille reꝰ homicidij efficiꝛ q̄ directe ꝑſuadet homicidiū fieri. verū etiā ille fit homicida ꝛ irregular3 q̄ ꝑſuadet illud vñ ſeq̄ꝛ homicidiū. vt3 ꝑ Innocē. in glo. ſuꝑ ca. Ad audiētiam. extra de homicidio ꝑte. v. puta ſi ſuaſit alicui iactū machine ꝯtra hoſtes/ vł ꝙ vadat ad capiendū caſtrū qd̄ de facili capi nō p̄t ſine moꝛte hoīum Nā ſi ibi occidaꝛ aliq̄s. eſt reꝰ homicidij ꝛ irregularis efficiꝛ ſm Innocē. ibidē. vt diciꝛ de pe. d. i. Nō ſolū qui manibꝫ occidūt hoīeʒ homicide ſunt ca. periculoſe. ꝛ ca. Noli putare. ȝ etiā illi quoꝝ cōſilio ꝛ fraude homo occidiꝛ. Nec intereſt ſi ille cui dat ꝯſiliū ſtatim occidat vł diu poſtea tꝑe interiecto. niſi interim ꝯtrariū ſuaderet ꝛ pꝛimū ꝯſiliū reuocaret. imo qd̄ plus eſt. opoꝛtet ꝙ illi denunciet

de cuius morte tractatum eſt q̄ ſibi caueat/ niſi ꝓ
babiliter credat q̄ poſt reuocatōe3 ꝯſilij ille cui de
dit ꝯſiliū reuocet a ꝓpoſito occidēdi vt dicit Inno
cen. ibidē. In eo aūt q̄ mandaſſet fieri homicidiū
ꝓ ſe videt ſufficere q̄ cū ꝯriū mandaret/ vl' ſi pacē
cū eo iniret. vl' parentelā cū eo ꝯheret ſciēte eo cui
mādatū erat de occidēdo forte ſufficeret. ff. de ho
micidio. l. pͥma. Et eſt rō diuerſitatꝭ. q2 qñ māda
to alteri⁹ ⁊ ꝓ alio tm̄ d3 fieri homicidiū/ videt q̄ a
ꝯrio mandato vl' ꝯria volūtate oſtenſa d3 ab ho/
micidio ceſſare. S3 vbi nō fit homicidiū ꝓ alio ſ3
ꝓ ſe. ille qui ꝯſuluit ſꝑ deb3 ꝯtrariū ſuadere/ ⁊ etiā
illi denunciare vt viſu3 eſt Caute tm̄ ne quēq3 pro
dat. Si aūt anteq3 reuocet ꝯſiliū ille ꝓcedat in ac
tū homicidij. etiā poſtq3 iā penituerat. re⁹ erit ho
micidij/ ⁊ cū hoc irregularꝭ efficit. Et ad illud du/
plex homicidiū diſcernendū quedā euāgelica tra/
dūt chriſtū crucifixū hora tercia. q2 iudeis ſuis ꝑa
uis ꝯſilijs machinātes mortē chriſti. ſuis linguis
crucifixerūt hora tercia. Alia vero hora ſexta. q2
milites hoc facto impleuerūt hora ſexta ¶ Terci
um homicidiū fit defenſione ſola ſiue aīo defendē
di eū qui ꝑpetrat homicidiū. qd pt3. Nam ſi q̄s
vadat ad interficiendū aliquē ⁊ tu ipm ſcienter aſ/
ſocias: nō tm̄ incitas ad ꝑpetrandū homicidium.
nec ſuꝑ hoc cū eo aliqua verba habuiſti/ nec ipe te/
cū imo tu ſibi ex aīo diſſuaſiſti l3 tibi acq̄eſcere no/
luerit/ nihilomin⁹ tu de ipo timeas ipm aſſociās
eo aīo vt ſi ille inſequeret forte tu ipm defenderes
⁊ ſic ꝑ te aſſociatus aliu3 occidit. in hoc caſu dicit

Hoſtieñ. ꝟſu. Qđ ſi quis extra e. Sicut dignũ ꝙ talis ē homicida ⁊ nũꝗꝫ poterit ad ordines promoueri. Et ſic intellige ꝙ defenſione ſola ꝯmittiꝛ homicidiũ. vt pꝫ extra de clerico pugnāte in duello prc. ſ. ca. vltio Heretic⁹ Sꝫ vtrũ teneaꝛ quilibet liberare ꝓximũ a morte ꝉ defendere cũ pt Videtur quibuſdā ꝙ ſic ꝓpꝰ hoc qđ ſcribiꝛ extra eodem Sicut dignũ. §. Illi aũt vbi đꝛ qui potuit hoiēm liberare a morte ⁊ nō liberauit ipm occidit Itē Ambro. đt. 23. q. 3. ca. Nō inferēda. Qui a ſocio ſuo non repellit iniuriā cũ poſſit tā ipe in vitio eſt ꝗꝫ ipe qui facit Et Aug⁹. 23. q. 3. ca. vltio dicit. ꝗ deſinit obuiare cũ pt indubitāter ꝯſentit. Sꝫ ħ quidā intelligũt de iudice ꝗ ex officio teneꝛ iniurias repellere Alij dicũt ꝙ ħ generaliꝛ de ōnibus ſit intelligendũ Et hic videꝛ approbare Hoſtienſis Et idē dđm ē de eo qui pt defendere clericũ ne ꝟberetur ⁊ non defendit qui excōmunicat⁹ ē Et ħ videꝛ rōnabilius dici ꝙ quilibet teneꝛ ex debito charitatis repellere iiuriā ꝓximo ſi pt vt viſũ ē autoritate ambroſij ⁊ Auguſtini. Et iſtā autoritatem euidēter docet inſtinct⁹ naturaꝉ in brutis animalib;. vt pꝫ de porcis ⁊ delphinib; ꝓut docet Phs ii. de aīālib; Nō tñ quilibet hō teneꝛ ſe pro tali liberatione alteri⁹ periculo mortꝭ exponere. ꝫ ſolũ ad ħ teneꝛ iudex ꝗ etiā manu armata iiurias teneꝛ repellere ex officio Si āt aliqs ex charitate ꝉ pietate hoc faceret op⁹ ꝑfectōis ⁊ ſuperogatōis exercēt vt pꝫ ꝑ btm̄ Paulinũ epm ꝗ ſeipꝫ in captiuitatē regi tradidit vt filiũ vnicũ vidue liberareꝛ.

Cui p̄ tāto pietatis actu de⁹ hanc grām rependit
q̄ reddita sibi captiuitate oīm xp̄ianoꝝ detentoꝝ
cū honore ⁊ opib⁹ ad patriā libere ē remiſſ⁹ Sci/
endū tñ q̄ ad iſtam liberationē aliter tenetur p̄ſo/
na publica ⁊ aliter p̄ſona p̄uata Nā p̄ſona publi
ca tenet̄ h̄ defendere poteſtatiue/⁊ cū armis dū/
mō ſperet q̄ talis liberari poſſet De p̄ſonis ꝟo p̄/
uatis dicūt magni doctores q̄ ſi credant q̄ ſolo ꝟ
bo p̄nt hoīem liberare a morte iniuſta. q̄ tenētur
ꝟbo impedire imo etiā credūt q̄ facto hoc teneāt̄
ſi hoc p̄nt efficere ſine p̄ſonarum p̄iculo. alioquin
credo q̄ p̄ſona p̄uata non teneat̄ ſe exponere p̄icu
lo corꝑali in tali caſu Sed qui faceret/ h̄ eēt p̄fecti
onis ⁊ cōſilij ⁊ opus ſupererogationis vt viſum eſt.

¶ Tertia expoſitio reſpicit homici/
diū ſpirituale q̄ quis int̄p̄tatiue d̄r homicida Et
hoc homicidiū ſpirituale ꝯmittitur q̄ttuor modis
¶ Pr̄io q̄dem in corde p̄ximū odiendo ł ſibi inui/
dendo De q̄ d̄r .i. Jo. 3. Ois qui odit frēm ſuū
homicida ē Et ſeq̄tur /ōnis homicida nō h̄z vitā
in ſe manētem. gloſa ibidē Et ſi viuēs int̄ ſctōs p
fidem viuere cernit̄ /īppetuū tñ cū Cayn dānabi
tur Et illud homicidium tāto grauius ē homici/
dio corporali. quāto aīa que p inuidiam occidit̄ ē
p̄ſtantior corꝑe Qd etiā p̄z ex hoc q̄ p homicidi/
um corꝑale hō int̄ficit aliū. p inuidiā aūt hō peri/
mit ſeip̄m Et iō quāto nephādius eſt hoīem occi
dere ſeip̄m q̄z alium. tāto deteſtabili⁹ ē ſpirituale
homicidium corꝑali Et iſto mō tam pueri q̄z mu/
lieres iudeoꝝ xp̄m crucifigentium facti ſunt homi

cide odientes dn̄m ieſum Et ſimiliter hodierni iu
dei fiunt hoc mō homicide De q̇bus ſcribit Sa-
pie 2. Ipi ꝟo homicide theſauriſauerūt ſibi malū
inſipientes ⁊ maligni oderūt ſapiām . ⁊ rei facti ſt
in cohitationibus ſuis Et qꝛ ſm Aug. ſup gene-
ſim Inuidia ē dolor aliene felicitatis . iō ꝯſideran
dum ē . ꝙ dolor qui ꝯcipitur de ꝓſperitate aliena
aut ſubito trāſit ⁊ ſic vocat paſſio / ⁊ ē veniale pec-
catum Aut diu manet ⁊ tūc aut dolet de ꝓſperita
te tpali . ⁊ ſic ē pctm̄ mortale ⁊ vitiū capitale quod
vocat inuidia. Aut dolet de ꝓſperitate ſpirituali
⁊ adhuc diſtinguēdum ē ſm glo. ad Ro. 2. quia
aut dolet ꝙ non ē ſimilis meliori ꝓpt̄ ſui inſufficiē-
tiaꝫ ⁊ talis dolor ē bonꝰ qꝛ cauſat ī homine diſpli
centiā ⁊ ꝯtemptū ſui Aut dolet de alteriꝰ excellen
tia ⁊ ſic ē pctm̄ in ſpiritūſanctū vt pꝫ ex ſupradictꝭ
⁊ reducitur ad inuidiam fraterne gratie ¶ Scdo
ꝯmittitur in voluntate /fetū ſcꝫ ſpiritualeꝫ ⁊ bone
voluntatis ꝓpoſitū ſuffocādo Nā quotiens in te
bonū ꝯceptum diuinitꝰ inſpiratū ꝑ negligentiam
ł ꝯtēptum extinguis .totiēs fetū diuinū manu di
uine ḡtie in te plātatum volūtarie iugulas ⁊ peri-
mis .qđ homicidiū tāto eſt ſceleſtius .quāto diui
nus fetus ē nobilior ꝑfectior ⁊ vtilior q̄ҍ humanꝰ.
Vñ apl's Spiritū nolite extinguere. ¶ Tertio
ꝯmittitur ꝟbo ſcꝫ ore ꝓximo detrahendo quia il-
le cui detrahit in ꝯſcia illiꝰ q̇ audit detractionem
occidit in q̄ priꝰ viuebat per bonā famaꝫ Et hāc
detractionem diffinit Anſelmus in libro de ſimili
tudinibus dicens Detractio eſt quotienſcū ꝙ ali-

q̇s falſum aliquod ea intẽtione de alio dicit vnde ipe minus amari l' appciari pt. Ubi notãdũ q tria ↄcurrũt ad h q detractio ſit mortale pctm̃ ¶ Primũ ẽ cũ q̇s loq̇tur falſum l' ſaltem aliquid de quo dubitat an ſit veruȝ ⁊ hoc innuit dictus Anſelmꝰ cũ dicit falſũ aliqđ ¶ Scđm ẽ q hoc loq̇t aĩo de liberato iõ dicit ea intentione ¶ Tertium ẽ q loquatur aĩo nocẽdi vel in corpe vel in anima ſeu etiam in fama Jõ ipe dicit vnde ipe minꝰ amari vl' appreciari poſſit. Et ſic detractio ſp eſt pctm̃ mortale quod ⁊ bene homicidiũ đr quia ẽ homicidiuȝ ſpirituale grꝰ homicidio corpali quia ibi ſolũ corpus vniꝰ occiditur hic aũt plures aĩe ſimul occidũtur / vna ſcilȝ ipiꝰs detractoris alia eius cui detrabitur / tertia ipoꝝ audientiũ Unde tale homicidium eſt periculoſiſſimũ quia eſt cõtagioſum. Serpit em̃ de vno in alium ⁊ letaliter inficit omnes illos in quos virꝰ detractionis infundit Et iõ hoc peccatũ ẽ ſumme formidabile pter tria. ¶ Prĩo quia eſt cõtagioſum ⁊ infectiuũ alioꝝ vt viſum eſt ¶ Secũdo q̃ inter õnia peccata illud difficiliter videtur expiari Hoc pȝ per hoc q̃ ſcđm Auguſtinum Nõ dimittitur pctm̃ niſi reſtituatur ablatuȝ Ergo cũ p detractionẽ abſtuleris pximo famã ſuam q̃ int' bona tẽporalia ẽ nobiliſſimũ iõ impoſſibile ẽ l' ſumme difficile vt ei poſſes reſtituere quia ſcire non poſſes in quot cordibꝰ hoĩm venenũ tue detractionis ſit infuſum ¶ Tertio q̃ illud peccatum inter omnia alia magis dicitur inhumaniter cõmitti. quod patet per Anſelmũ in quodam tra

ctatu quem fecit de detractione ſic dicentem Quo
tiens ꝓximo detrahis. totiens moꝛſum duꝝ ſuis
carnib⁹ dentib⁹ tuis infigis. Unde illud viciū ꝓ/
pter ſui deteſtabilitatē aſſimilať lupe rapaciſſime
que in hoc ab alijs aīalib⁹ degenerat. qꝛ nullū ali/
ud animaliū vtiť carnib⁹ ſue ſpeciei ꝗ̄ alterius. qꝛ
niſus nō comedit niſū: ⁊ ſic de alijs De lupe aūt
legiť ꝙ pꝛe fame nimia comedit lupū. Sȝ in h̄ ipē
detractoꝛ adhuc pꝛauitatē lupe ſupat / eo ꝙ lupa
ſolū cōedit carnes recētes ⁊ crudas. detractoꝛ aūt
frequenter moꝛſum detractionis infigit etiā in car
nes putridas. qꝛ quotiens homini moꝛtuo detra
his ⁊ famā eius diminuis. totiens moꝛſu detracti
onis tue ſuas carnes putridas inhumaniter den
tibus tuis laceras ⁊ coꝛrumpis. ¶ Quarto ho/
micidiū ꝯmittiť in opere victum neceſſariū in ne/
ceſſitatis articulo pauperi ſubtrahendo. Nā qui
victū pauperi neceſſariū in neceſſitate ſubtrahit.
ſpirituale homicidiū ꝯmittit. Unde dicit Ambro
ſius libro de offi. ⁊. 86. diſtinc. Paſce fame moꝛi/
entem ſi non paviſti occidiſti Et gratia huius que
ri poteſt vtrum dare elemoſinam cadat ſub pꝛece/
pto? Ad cuius euidentiam quatuoꝛ per oꝛdinem
ſunt videnda ¶ Pꝛimo videndum eſt quādo da
re elemoſinam ſit homini ſub pꝛecepto / ⁊ qn̄ ſub
conſilio. ¶ Secundo videndū eſt qualiter ſit dā/
da elemoſina. ¶ Tercio videndum eſt quibus
pꝛe ceteris ſit danda elemoſina. ¶ Quarto de
clarabitur que ſunt illa que digue ſolent homi/
nem mouere ad elemoſinam cum hylaritate.

z promptitudine erogandā ¶ Propter primū eſt
ſciendū q̄ dare elemoſinā in nccitatꝫ articulo ca/
dit ſub p̄cepto. qḋ ptꝫ ꝑ hoc q2 ip̄aꝫ omittēs eter/
naliter punief: vtꝫ Math. 25. Eſuriui z nō dedi
ſtis mihi manducare Et rō hui⁹ eſt. q2 cū dilectō
ꝓximi cadat ſub p̄cepto. neceſſe eſt oīa illa cadere
ſub p̄cepto ſine q̄b⁹ dilectio ꝓximi nō ſeruaf. Ad
dilectōeꝫ aūt ꝓximi ꝑtinet vt nō ſolū velim⁹ ei bo
nū. ſꝫ etiā opemur ſm illḋ. i. Joh. 3 Nō diligam⁹
ꝟbo neqꝫ lingua: ſꝫ ope et ꝟitate Ad hoc aūt q̄ ve
lim⁹ bonū alteri requirif q̄ eius neceſſitati ſubue/
niam⁹. iuxta illḋ. i. Joh. 3. Qui viderit fratrē ſuū
neceſſitatē habere/z clauſerit viſcera ſua ab eo. q̄/
modo charitas dei manet in illo? Ergo elemoſina
rū largitio eſt in p̄cepto. q2 intētio legiſlatorꝫ eſt ci/
ues facere ꝟtuoſos. 2. z. 5. Ethico. Sꝫ q2 p̄cepta
danf de actib⁹ virtutū. neceſſe eſt vt hoc modo do
nū elemoſine cadat ſub p̄cepto ſm q̄ ille act⁹ eſt ḋ
neceſſitate ꝟtutꝫ/puta ſm dictamē recte rōis. Et
ſm hoc eſt conſiderandū aliquid ex ꝑte dantis / z
aliquid ex ꝑte recipientꝫ. Ex parte quidē dantꝫ re
quirif q̄ illud qḋ daf in elemoſinā ſit ſupfluū. nō
ſolū reſpectu ſuiipius: ſꝫ etiā reſpectu aliorꝫ quorꝫ ſi
bi cura incūbit. q2 recta rō dictat q̄ primo vnuſqſ
qꝫ ſibi ꝓuideat/z his quorꝫ cura ſibi incūbit. Et
poſtea de reſiduo neceſſitati aliorꝫ ſubueniat. Ex
parte aūt recipientꝫ requirif q̄ neceſſitatē habeat
alioquin nō eſt rō pietatꝫ quare ei daref. 82. di. in
glo ſuper illḋ ca. Generaliter. His pauperib⁹ dā
da eſt elemoſina qui ſuis manib⁹ laborare nō pñt

nam qui laborare poſſunt. ſi ſe immiſcent elemoſi
ne petitioni rediguntˀ in ſeruitutē ca. de mendican
tib⁹ validis. Lege vnica Cūctis. Integritas em̄
menbroꝝ ⁊ robur in offerenda elimoſina eſt atten
denda. vt. C. de mendicantib⁹ validis li. 2. L. v/
nica. Quia robuſti ⁊ fortes frequenter de cibo ſe/
curi iuſticiā negligūt. Et q̄dā glo. ſup Math. dic̄
Iuſti⁹ fecerꝫ ſi iniuſte petentes correxerꝫ q̄ꝫ ſi eis
dederꝫ. Nō em̄ oīs neceſſitas obligat ad p̄ceptūꝫ
ſꝫ ſolū illa ſine qua quis ſuſtentari nō p̄t. Et iō re/
linquitˀ ꝙ dare elemoſinā de ſupfluo eſt ſub p̄cep
to reſpectu ei⁹ qui eſt poſit⁹ in extrema nc̄citate.
Et ſic itelligitˀ v̄bū Ambro. Paſce fame moriētē
Sꝫ citra nc̄citatē extremā dare elemoſinā eſt ſub
ꝯſilio ſic̄ ⁊ de q̄libꝫ meliori bono danˀ ꝯſilia. Vn̄
dicit Baſili⁹. Cur tu abūdas ille v̄o mendicat ni
ſi vt tu bono diſpēſatōis merita ꝯſeq̄rꝫ/ ille v̄o pa
tiētie meritꝫ decoretˀ. Famelici panis eſt quē tu de
tines. nudi tunica quā in ꝯclaui ꝯſeruas/ diſcalti/
ati calce⁹ q̄ pene te marceſcit. Idē dicit Ambro.
47. di: Sicut hi q̄. Et addit. Tātoꝝ te ſcias in
uadere bona. quātꝫ poſſis preſtare qd̄ velis Sci
endū tn̄ ꝙ nō eſt ſimplr̄ expectāda vltima nc̄citas
q2 tūc forte nō poſſꝫ iuuari natura fame ſic ꝯſum/
pta. Sꝫ tūc intelligend⁹ eſt caſus extreme nc̄cita
tis qn̄ apparēt ſigna ꝓbabilia future nc̄citatꝫ ex/
treme. vt cū aliq̄s videt alios ipotentes vl̄ pigros
ad ſubueniendū ⁊ videt paupes vite nc̄carijs in/
digere nec ſibi poſſe ſatiſfacere. tunc em̄ ex p̄cepto
charitatꝫ ſibi tenetˀ ſubuenire. Propter qd̄ eſt ſac̄

dum ꝙ circa dationem elemoſine tria ſunt conſide
randa. ¶ Primo ꝙ fiat de ꝓprio ꝛ licite acquiſi/
to ꝛ nō de alieno. Ideo ſcribit̃. Prouerb.3. Hono
ra dn̄m de tua ſubſtantia Et hoc eſt neceſſariū qꝛ
alias perdit̃ triplex fructus qui eſt ꝓprius elemo/
ſine. ¶ Primus eſt ꝙ aīaꝫ a pctō emundat. qđ fa
cere nō poteſt elemoſina de furto vel rapina vel
vſura acquiſitis. Nā ſicut aqua turbida veſtes lo
tas nō depurat ꝫ maculat. ita elemoſina de illici/
te acq̄ſito aīaꝫ a pctō nō emūdat: ꝫ magꝭ ꝯtami/
nat. ¶ Scd̄us qꝛ irā diuine vltōis placat qđ nō
facit elemoſina de illicite acquiſitis: Hec em̄ dan/
tem inficit ꝛ ꝓximū ledit. cui ſuū per iuſticiaꝫ redi
debuit/ꝛ deū offendit. Iuxta illud. Eccleſiaſtici.
34. Qui offert ſacrificiū de ſubſtantia pauperis.
ſicut qui victimat filiū in ꝯſpectu patris. ¶ Ter/
cius fructus eſt qꝛ animā diuina ꝯtemplatiōe ir/
radiat. Thobie. 4. Elemoſina a morte liberat.
ꝛ nō permittit animas ire in tenebras. ꝫ eas ad
fōtem vite luminis eterni perducit. quod nō po/
teſt facere elemoſina de illicite acquiſito facta. qꝛ
hec potius luce claritatis diuine excludit ꝛ ad te/
nebras eternas perducit. ¶ Secundo conſiderā
dum eſt ꝙ elemoſina fiat recto ordine ꝛ decenti
modo. Rectus autem ordo in hoc attenditur ꝙ
homo primo habeat pietatem ad ſeip̄m. ꝛ poſtea
ad alium. Sicut em̄ peruerſus eſt ordo ꝙ homo
neglecta indigentia patris et matris extraneis
ſubueniret. quia in hoc non exerceret pietatem
ſed potius crudelitatem. ita multominus di/

cenda ē elemoſina quā q̇s facit alteri ꝓpria ſalute
neglecta Vñ dr Eccleſiaſtici 30. Miſerere aīe tu
e placens deo Decens etiā modꝰ in hoc attēditur
ꝙ elemoſina detur leto vultu dulci ṽbo ꝛ ꝓ̄pta
manu quia letꝰ vultꝰ elemoſinā in diuina accepti
one ſaginat cū hylarē datorē diligat deꝰ dulce ṽ-
bum ipam dulcorat Dura āt ṽba ꝛ obiurgatiua
elemoſinā paupi amaricāt Silr ꝓ̄pta manus
elemoſinā multiplicat. Iuxta illud Qui cito dat
bis dat quia neſcit dare q̇ dare tardat. ¶ Tertio
in mō dāde elemoſine ꝯſiderāda ē recta intētio vt
non detur ꝓ vana gloria ſꝫ ꝓ diuino honore Nā
vt inquit gregoriꝰ Inſipiens eēt nimis qui merce
dem et'ne retributionis cōmutaret in fumū vane
ꝛ trāſitorie laudis ¶ Tertio oſtendēdū ē quibꝰ
pre alijs ſit danda elemoſina Propter qḋ ē ſcien-
dum ꝙ circa dationē elemoſine modꝰ ꝛ diſcretio
eſt ſeruādus Nam eoꝝ q̇ petunt elemoſinā alij
petūt quaſi ex debito vt p̄dicatores ꝛ p̄lati talibꝰ
ꝗ debetur. ꝛ ſi non ex debito ſtricti iuris ſaltē ex
debito charitatis ꝛ etiam naturalis equitatis vt
recipiāt ſuſtentationē ab his q̇bꝫ p̄dicāt vl' quibꝫ
ſacramenta miſtrāt. vt euidenter docet Augꝰ li.
de ope monachoꝝ. Si euāgeliſte inquit ꝛ miſtri
ſt altaris fateor plane ꝙ habeat poteſtatē viuen-
di de ſumptibꝫ fideliū vñ iſta ſibi non irrogant ſꝫ
plane quaſi ex debito ſibi vendicāt ptāte Alij pe
tūt elemoſinā ex grā ſimplr ꝓ corpis ſuſtētatione
In p̄mo caſu diſtingue. qꝛ aut ſunt noti aut non
ſi ſunt noti ꝛ conſtat eos miſſos vel inſtitutos ad

p̄dicādum talibꝫ ē elemoſina p̄ ōnibꝫ alijs erogā/
da cū eis nō ſimpl'r ex grā ꝫ q̄ſi ex debito officij de
beaṫ Vñ d̄t apl's Si nos ſeminam⁹ vob̄ ſpiritu
alia .nō eſt magnū ſi vr̄a metamus tēporalia Si
ꝟo ſunt ignoti ⁊ dubitaṫ an tale officiū ſit eis ꝯmiſ
ſum.p̄us debent examinari an ita ſit anq̄ꝫ recipiā
tur. Jn his ꝟo que petūt ſimpl'r ꝓ ſuſtentatione
corporis ſil'r diſtingue. qꝛ aut ōnibꝫ potes ſubue/
nire l' non Jn p̄mo caſu debes indiſtincte dare ō/
nibꝫ indigētibꝫ .niſi forte q̇s ex ſecuritate cibi ꝑter
uiret ⁊ negligeret iuſticiā Jn tali ei caſu d̄t Aug⁹
ad Vincentiū donatiſtā Vtili⁹ eſuriēti panis tol
litur ſi de cibo ſecur⁹ iuſticiā negligat .q̄ꝫ eſurienti
panis frāgaṫ vt iniuſticie ſeduct⁹ acq̇eſcat Et po
niṫ .5. q. 5. Nō ōnis Sꝫ hoc dictū ītellige de his
q̇ non eſuriūt ad mortē .tūc eñ quātūcūq̄ꝫ iuſtici
am negligerēt paſci deberēt .vt pꝫ ſup̄ Paſce eſu
rientem ⁊c̄. Jn hoc etiam caſu vbi ſcꝫ q̇s ōnibꝫ ī/
digentibꝫ ſufficeret .loq̇tur Jo. criſoſtom⁹ dicēs.
Quieſcam⁹ ab hac dyabolica curioſitate diſcer/
nēdi ſcꝫ inter paupem ⁊ paupem /non eñ ex eoꝝ
vita q̇s recipis mercedē tibi datur⁹ ē de⁹. ꝫ ex bo
na volūtate ⁊ mīa ⁊ bonitate multo q̄ꝫ ipis impē/
dis hoc poniṫ di. 42. Jn ſcd̄o caſu cū q̇s nō pōt
ōnibꝫ ſufficere :tūc cui magis ſit dādum hoc docꝫ
Aug⁹ li. 4. de doctrina chriſtiana ſic dicēs. Jlli
qui ſunt nobis magis cōiuncti q̄ꝫ qui quadā ſor/
te nobis adueniunt eis magis ꝓuidere debemus
Circa h̄ tñ ē diſcretionis rō adhibenda ſm̄ diffe
rētiam ꝯiunctionis ⁊ ſanctitatis ⁊ cōmunis vtili/

tatis Nam multo ſanctiori maiorē indigētiā pati
enti ⁊ magis vtili ꝓ bono cōmuni eſt dāda mag⁊
elemoſina ꝙ̄ perſone ꝓpinquiori Vñ in extrema
neceſſitate magis ſubueniendū ē extraneis ꝙ̄ pa/
rentib⁹ non tātam neceſſitatem patientib⁹ Si āt
duoꝝ qui reputātur eque ſancti ⁊ eque vtiles pro
bono cōmuni vn⁹ ſit magis cōiunctus ⁊ alter ma
gis indigēs non poteſt circa talia determinari cui
ſit magis ſubueniendum Sed hoc erit prudent̄
dījudicādū ex diuerſis gradibus indigentie ⁊ ꝓ
pinquitatis Ambroſius tñ docet in talib⁹ nouem
eē cōſiderāda /ex q̇bus poteſt elici q̇s alījs ſit in e
lemoſina p̄ferēdus ¶ Primo cōſidera fidē quia
fidelis p̄ferendus eſt infideli ¶ Secūdo cauſam
quia illi qui tenētur captiui ab hoſtib⁹ ſunt in mi/
ſericordia alījs preferendi. ¶ Tertio locum vt ſi
quis iuſtus crucietur in carcere ꝓpter debitū quia
licet ōnibus debeatur miſericordia. iuſto tamen ⁊
afflicto peramplius ¶ Quarto tempus quia tē/
pore afflictionis magis debemus miſericordiam
exercere ¶ Quinto modum. vt non totū detur
vni ſed elemoſina pluribus partiatur. ¶ Sexto
ſanguis propinquitatem. quia tales ceteris pari
bus ſunt extraneis preferendi ¶ Septimo etatē
quia ſenes ſunt iuuenibus preferendi ¶ Octauo
debilitatem. quia ceci claudi ⁊ egroti ſunt ſanis p̄
ferendi ¶ Nono nobilitatem. quia his qui ex di
uitījs ſine ſuo vicio labuntur in egeſtatem magis
eſt pium ſubuenire. quia tales de egeſtate magis
verecundantur ⁊ etiam magis cruciantur

Quarto declarãdũ eſt q̃ ſunt illa q̃ vnũquẽq; ho
minẽ digne mouere debẽt ad dãdũ elemoſinã cũ
hilaritate ꝛ ꝓmptitudine ꝛ talia ſunt tria ¶ Pri/
mo quia debes attendere quis ſit ille q̃ petit qꝛ de
us ipe in figura paupis .iuxta illud Math.25.
Qđ vni ex minimis meis feciſtꝫ mihi feciſtis Cũ
ꝯtra ãt gratitudine deꝰ ſibi factũ reputet qđ ipen
dis paupi .pꝫ ex hoc q᷑ de ſolo iſto actu in die iu/
dicij gloriabit̃ õnibꝰ alijs ꝟtuoſis actibus omiſſis
cũ dicet . Venite bñdicti pꝛis mei ꝛc̃. Hoc idem
apparet ex h̃ q᷑ iſtũ actũ pietatis ſingulari honoꝛe
p̃miatur ꝛ extollit Qđ euident̃ apparet in Mar/
tha/ ſua hoſpita quã dñs ieſus manu ſua ꝓpꝛia
ſepeliuit . vt pꝫ in copia exẽploꝝ Scđo qꝛ debes
attendere quid petat . nõ em̃ a te petit tuũ ſed ſuũ
qꝛ bona dei ſunt que poſſides/ ꝛ tu non es dñs. ſꝫ
ſolũ diſpẽſatoꝛ exiſtis Et iđ ſicut ſ̃uꝰ ille infidelis
ꝛ nimis ingr̃ꝰ exiſteret qui dño rẽ ſuã petẽti nega
ret ꝛ eiꝰ bona ꝯtra dñi volũtatẽ infidelit̃ diſpenſa
ret . ita tu infidel̃ es ꝛ ingr̃ꝰ exiſtꝫ ipi xp̄o qñ ſibi pe
tenti in pſona paupis negas modicã elemoſinã q̃
tibi tot bona t̃rena ꝯtulit ꝛ cũ h̃ oẽm creaturã i tu
um obſeqũ deputauit. Et inſup ſeip̃m in p̃miũ t̃
ꝓ mercede elemoſine et̃ne repꝛomiſit Qđ ꝯſidera
uit Dauid cũ dicit Dñe deꝰ iſrl̃ tua ſt̃ oia/ ꝛ q̃ de
manu tua accepimꝰ dedimus tibi ¶ Tertio de/
bes attẽdere ꝓpter quid petit . quia non petit pꝛo
ſuo cõmodo . ſed ꝓ tuo/ nec petit ꝓ dato ſed pꝛo
mutuo Vult em̃ liberaliter tibi dare in pñti vita
donum centuplum ꝛ in et̃na beatitudine ſeip̃m in

premium. Unde Aug. O homo feneraris homi
ni/ feneraꝛ potius deo. qꝛ centuplū accipies ⁊ vi/
tam eternā poſſidebis: Et iō nimis eſt ingratus
qui ad tales vſuras nō vult deo ꝯmodare. ad q̄/
les mutuaret iudeo vl' ſarraceno. Propt' qđ bene
ſcribit' Luce. 12. Uendite q̄ poſſideṫ ⁊ date elemo
ſinam. facite vobis ſacculos qui nō veteraſcūt the
ſauꝝ nō deficientem in celo. Ex premiſſis patet q̄
liter de iſto precepto ſit confitendum.

SExtum preceptū eſt. Non mechaberis Qđ
quidē expreſſe ꝓhibet leſionē ꝯiugalē in ꝑ/
ſona ꝯiūcta. ſicut precedens preceptū ꝓhibet leſi/
onē alicuius in ꝑſona ꝓpria. Sꝫ ſm Aug. impli
cite ꝓhibꝫ oēm illicitū ꝯcubitū ⁊ venereoꝝ mēbro
rū omnē illicitū vſuꝫ/ ⁊ oēm carnis immūdiciā vt
videbit'. Et h̄ p̄ceptū ſiṁr hꝫ triplicē expoſitōeꝫ
¶ Pria reſpicit mechiā coꝛꝑalē q̄ tal' eſt. Nō me/
chaberis. i. nulli alij excepto federe matrimoniali
te ꝯmiſcebis. vt đr glo. interlinealis. Sciendū āt
ꝙ iſtud preceptū octo genera hominū tranſgredi/
unt' ſm tranſgreſſiōeꝫ octo legū Nā primi trāſgre
diunt' legē naturalis diſcretōis. Et iſti ſunt forni/
carij qui ꝯtra dictamē recte ratiōis ſuis ꝯcubinis
carnaliter ꝯmiſcent': Et lꝫ quidā huius criminis
fautores dixerint foꝛnicatōeꝫ ſimplicē nō eſſe pctm̄
moꝛtale. qꝛ vti menbro aliquo ſm actū debitū et
ſm inclinatōeꝫ ſue nature non videtur peccatum
cum ad hoc per naturam ſit inſtitutum. hoc tamē
eſt falſum ⁊ impoſſibile propter duo. ¶ Primo
quia foꝛnicatio ſimplex inuenitur in lege diuina

ꝓhibita. Lex aūt diuina nihil ꝓhibet niſi pctm̄
mortale ⁊ idͦ relinquit ꝙ fornicatio ſimplex eſt pec
catū mortale. Qđ etiā ſcđo ptꝫ euidēter ex hoc qꝛ
nihil excludit a pticipatōe celeſtis regni niſi pctm̄
mortale. ſꝫ hō ꝓpt̄ ſimplicē fornicatōez excludit a
pticipatōe celeſtꝫ regni. vtꝫ p aplm̄ ad Ephe. 5:
Hoc aūt ſcitote qm̄ oīs fornicator aut immūdus
nō hꝫ ptē in regno chriſti ⁊ dei. igit̄. Scđi trāſgre
diunt̄ legē ſpūalis pfectōis q̄ errores dogmatizāt
ſcꝫ ꝙ hō poſſit in hac vita tm̄ gradū pfectōis atti/
gere. ꝙ corp⁹ ita erit ſubditū ratōi. ꝙ hō poterit li
bere ſine pctō corpi īdulgere q̄dcūqꝫ corp⁹ appetit
qđ ſimplr̄ falſuꝫ eſt ⁊ erroneū. Nā ꝓpt̄ infectōez fo
mitis natura corpalis in ipaꝫ ꝯcupiſcētiā natura
liter inclinat̄/rōne cui⁹ lex carnis ſm aplm̄ etiā i vi
ris pfectꝫ aduerſat̄ legi mētꝫ iuxta illđ ad Roma.
7. Uideo aliā legē in mēbris meis repugnātē le/
gi mentꝫ mee. Hec āt natural' inclinatio fomitꝫ lꝫ
p grāꝫ poſſit repmi. nō tn̄ pt totaliter tolli de lege
ꝯmuni lꝫ hoc p priuilegiū ſpeciale ꝯceſſuꝫ fuerit ꝟ
gini glorioſe. Tercij trāſgrediunt̄ legē naturalis
libertatis/⁊ iſti ſunt raptores virgīnū qui per potē
tiam inuitis parentibus qn̄qꝫ virgines rapiūt
⁊ eas contra legem naturalis libertatis ⁊ libere
voluntatis opprimunt virgineam integritatē in
eis deflorantes. Ubi ſciendū ꝙ differentia eſt in
ter ſtuprū ⁊ raptū. Nā ſtuprū eſt illicita virginum
defloratio. ita tn̄ ꝙ ipſa puella ſpontanea volūta
te in talem deflorationem ꝯſentiat. Raptus pōt
eſſe ⁊ meretricū. ⁊ viduaꝝ. Hoſtieñ. e. t. Raptus

ꝫt ꝓprie dꝛ qñ ꝟgo ꝑ raptoris violentiā defloꝛat̄:
Et talis rapt⁹ ꝯmittit̄ dupl'r ¶ Pꝛio cū̄ ipa pu-
ella violent̄ rapit̄ eo tn̄ aīo vt ī ꝑpetuum teneatur
¶ Scd̄o cū̄ nō ipa ꝑſona rapit̄/ ꝫ vſus ei⁹ ipa ꝓ
hibente violent̄ vſurpat̄ Quoꝝ pena ſm leges ē
vt tales capite ꝓuent̄ ꝛ eoꝝ bona rapte applicent̄
ſi tn̄ rapiūt ingenuā .C. de raptu ꝟginū .L. vni
ca. ꝑag̃. Si autē. ꝛ ꝑag̃. Et q̄dē. ꝛ ꝑag̃. Penas
ꝛ ꝑag̃. Ultio In autētiq̃. De mulierib⁹ q̄ ꝓpꝛiis
raptoꝛib⁹ nubūt. ꝑag̃. Sāxim⁹ Colla. ꝯ. Si ve
ro rapiūt ancillā l' liberā tūc nō amittūt ſubam. ꝫ
ſolū decapitāt̄ ſm Ray. ar. xxvi. q. ij. de raptoꝛī
bus Scd̄m canones ꝟo efficit̄ ſu⁹ rapte niſi ve-
lit ſe redimere vt dꝛ ibidē Pōt tn̄ rapta cū̄ raptore
ꝯtrahere ſi velit. vt pꝫ extra eodē titulo Accedēs
Itē raptoꝛ debet excōmunicari cū̄ ſuis ōnib⁹ fau
toꝛib⁹. vt pꝫ. xxxvi. q. ij. Hos q̄ rapiūt Et Gre-
goꝛius Mauritio impatoꝛi Qui deſpōſatā puel
lā ꝓximi in ꝯiugem accipit anathema ſit ipe ꝛ ō-
nes ꝯſentiētes Et ſm legē dei moꝛi decernit̄ Nā
diuine legis mos ē ſpōſas appellare ꝯiuges Ut ī
euāgelio Accipe mariā ꝯiugē tuam Et illō Deu
tronomij xxij. Si q̄s cuiuſlibet deſpōſatā puellā
in agro l' in quolibet loco oppꝛeſſerit vel adduxerit
in domū ſuā moꝛiat̄ qꝛ vxoꝛē ꝓximi violauit non
que iā vxoꝛ erat. ſed a parentib⁹ debebat fieri vx-
oꝛ Sꝫ ē ſciendū q̄ ꝑdicta intelligūtur ſolum in fo
ro iudiciali Unū dicitur extra de adulterijs q̄ ſi q̄s
defloꝛet ꝟginē iuitā tenetur eam ducere vel mari-
tare. Sed ſi defloꝛet eā volūtariam ad neutrum

teneẗ In foro aũt penitẽtiali ẽ iniungenduꝫ tali ꝙ
puelle ſatiſfaciat ł cũ ea cõponat ¶ Quarti trãſ/
grediũtur legẽ cõiugalis ꝓmiſſionis qui fidẽ tho
ri temere violantes ꝑ adulteriũ ſe polluũt Vñ dꝛ
adulteratio q̃ſi ad alteri⁹ thoꝝ illicita acceſſio ꝛ iõ
adulteriũ ẽ graui⁹ pctm̃ q̃ꝫ ſtupꝛũ qꝛ maioꝛ fit in/
iuria in abuſu mulieris q̃ alteri⁹ poteſtati ſubijciẗ
q̃ꝫ tũ ad vſũ generatõis : q̃ꝫ ĩ ꝑſona q̃ alteri ſubijciẗ
q̃ꝫ tũ ad ſolã cuſtodiã Vtrũqꝫ aũt iſtoꝝ agg̃uaẗ ꝑ
violẽtiã iõ rapt⁹ ꝟginis ẽ mai⁹ pctm̃ q̃ꝫ ſtupꝛũ. ꝫ
adulteriũ excedit vtrũqꝫ ¶ Quĩti trãſgrediũẗ le/
gẽ regularis ꝓfeſſionis q̇ votũ ꝯtinentie q̊ ſe deo
aſtrinxerũt violãt. ꝛ iſti peccãt ꝯtra fidẽ deo datã
ꝛ ꝯtra ꝟitatẽ dĩne obligatõis q̃ ſe dõ aſtrinxerunt
Vñ tales ſacrilegi dicũẗ. vt ſũt religioſi ꝛ clerici ĩ
ſacris oꝛdinib⁹ ꝯſtituti ꝛ ſctĩmoniales poſtq̃ꝫ ꝑ ve
lationẽ dño fuerit ꝯſecrate ꝛ h̃ pctm̃ ẽ g̃ui⁹ õnib⁹
ꝑdcis qꝛ ĩ eo maioꝛ ſit ĩiuria etiã ipi deo ¶ Sexti
trãſgrediũẗ legẽ naturał ꝯgnationis / vt iceſtuoſi
q̇ cũ ſuis ꝯſanguineis cõmiſcenẗ qđ tñ aĩãlia bru
ta vereñẗ vt pꝫ de camelo q̇ ſuc mr̃i naturaliẗ re/
futat cõmiſceri Vñ Phs narrat in libꝛo de aĩãli/
bus ꝙ q̇dam oc̃los cameli ſua clamide texit ꝛ ſic
mr̃ẽm ſubmiſit qđ cũ camel⁹ poſt cõcubitũ ꝯgno
uiſſet ſtati illũ calcib⁹ peremit ꝛ ſuis pedib⁹ cõcul/
cauit ¶ Septimi trãſgrediũẗ legẽ naturał incli/
nationis q̇ vicio indicibili ſe ꝯtaminãt ꝯtra natu
rã peccãtes ꝛ naturalem vſum coeundi q̃cũqꝫ ar/
te ł ĩgenio ꝑuertentes ꝛ h̃ pctm̃ ẽ g̃ui⁹ õnib⁹ alijs
ꝓpt̃ qđ mutũ vł ĩdicibile dꝛ eo ꝙ ipm noiãre tur/

pſſimū ē ita vt os dicentꝫ ꝛ aures audientiū pol luāt̃ vt pꝫ.32.q.v. Adulterij maluꝫ Et iſtud idē pcm̄ ꝓpt̃ ſui enormitatē ē vnū de peccatis clamā tibꝫ ꝛ diuinā vltionē poſtulātibꝫ iugit̃. ¶ Octa⸗ ui trāſgrediūtur legē natural' dilectōis. vt ſūt ipi ꝯiuges ꝯcubit⁹ ꝯiugales cū nimia libidine exercē tes Ad cui⁹ intellectū plenioꝛē eſt aduertendū ꝙ coit⁹ ꝯiugal' ali⁹ dꝛ licitus ali⁹ fragil' ali⁹ īpetuo⸗ ſus Licitus exercetur triplici de cauſa Uel ſit cā ꝓlis ꝓcreande ad cultum dei l' cū ſit cauſa redden di debitū l' cauſa foꝛnicationis vitāde nō in ſe ſed in ſua cōiuge Primus ē pietatis Secūd⁹ iuſticie Terti⁹ cautele His tribꝫ modis nullū ꝯmittitur pcm̄. imo p̄mi duo modi ſunt meritoꝛij ſimplicit̃ niſi aliud obſtet Terti⁹ mod⁹ lꝫ ſit ſine pctō nō tm̄ videtur habere rōnem meriti Et iſto mō p̄ꝛēs ve teris teſtamenti vſi ſunt actu cōiugali cū tanto dei timoꝛe ꝛ tāta libidinis repſſione ꝛ etiā cū tāta mē tis puritate ſolū in eo ꝓpagationeꝫ diuini cult⁹ in tendētes ꝙ btūs Aug⁹ dicit ſe non audere celiba tū Joānis p̄ferre cōiugio Abꝛac Quod tm̄ nō ſic ē intelligendū ꝙ cōtinentia cōiugalis in dignitate perfectionis equipararetur cōtinentie virginali cuꝫ iſti debeatur fructus centeſimus illi vero triceſim⁹ Sed ſolum ſic intellige ꝙ ipe in tāta charitate pu ritate intētionis exercebat actū ꝯiugalem ſicut ſer uabat Joānes cōtinētiam virginalem. Fragilis ē ille actus q̄ ſolum fit cauſa delectationis exercen de Sed tunc diſtinguitur quia vel illam delecta tionem exercet affectu maritali/ vel foꝛnicario

Si materiali vtpote ſi delectatio ſiſtat infra ter/
minos matrimonij ita ꝙ eã nõ ↄgnoſceret ſi vxor
ſua non eēt ſic ſolũ peccat venialiť Si aũt affectu
fornicario . vtpote qñ affectus delectatõis ĩpetu
ↄcupiſcentie fertur extra ťminos mrĩmonij ita ꝙ e
am ↄgnoſcere vellet ſi vxor nõ eēt tũc peccat mor/
taliter . quia actꝰ illiꝰ delectationis ꝑponiť ipi dõ
Impetuoſus ꝟo ē ille actus q̃ ex ſola libidine ꝓ/
ueniens metã honeſtatis et rõnis trãſcendit . qđ
tñ fit quinqꝫ modis ❡ Primo ꝑ meretricias blã/
ditias ſe ad libidinē ꝓuocãdo ❡ Scđo cũ talis
actus cõtra naturalem modũ exercetur ❡ Tertio
cũ hoc fit tempore prohibito ❡ Quarto cũ exer/
cetur in loco cõſecrato ❡ Quinto cũ acceditur ad
pregnãtem vicinã partui ľ alias in fluxu mẽſtrui.
Vñ ab ipa ineptitudine vicioſa boni ↄiuges de/
bēt ſe maximo ſtudio preſeruare Et hoc ꝓpter oc
to dãna que exiñ ſequũtur. ❡ Primum ē cecitas
mentis quia ſcđm Auguſtinũ ⁊ etiã ſcđm Phm.
in actu carnali ratio totaliter abſorbetur ita ꝙ lu/
men rõnis quodãmodo extinguitur vt homo to/
tus quaſi carnalis efficiatur / ⁊ iõ eſt ꝙ vicium car
nis plus hoiēm vilificat ⁊ ꝑ infamiã denigrat . ꝙ̃
alia vitia maiora Qđ ↄtingit ex hoc. quia per ex/
tinctionem rõnis homo ꝓuatur naturali dignita/
te ſua qua per vſum rõnis cetera precellit ❡ Se/
cũdum ē incõſideratio mortis ⁊ inferui Intm̃ em̃
volũtas carnis delectationi ĩmergitur ꝙ nec de a/
maritudine mortis cogitat nec penã ĩferni formi/
dat ꝫ ſi ſemꝑ liceret viuere ſēꝑ vellet peccare Et in

de eſt ꝙ deus iuſto iudicio actũ peccãdi trãſitoriũ eťnaliter punit . quia ſm Auguſtinum Si homo mal⁹ ſꝑ viueret eťnalit̃ ipꝫ peccare liberet ¶ Tertiũ ẽ mẽtis incõſtantia q̃ ꝓuenit ex eo ꝙ ꝑ volũtatem malã intẽdit delectationi trãſitorie Et iõ neceſſe ẽ mentẽ variari ꝓut vna delectatio momẽtanea trãſit ⁊ alia ſuccedit Sola ãt mẽs illa cõſtãti a figitur q̃ bono ĩmobili ⁊ ĩuariabili ꝑ amorẽ ĩnititur ¶ Quartũ ẽ inordinat⁹ amor ſui . q⁊ carnalis affect⁹ ſeipm ⁊ alium ſolo amore cõcupiſcẽtie diligens õnia ĩ ſui ꝯmodũ ordinat vt ĩ eis ꝑãpli⁹ delectetur Taľ em̃ longã vitã deſiderat vt diuturnius carnali delectationi inſiſtat Ex q̊ pꝫ q̃ꝫ ꝑniciosum ſit iſtud dãnum q⁊ hoiẽm ꝓuat ꝑfcõ ⁊ ordinato amore ſuiҏpi⁹ ⁊ õniũ creaturarũ ¶ Quintuꝫ ẽ ꝑ̃cipitatio ſui. q⁊ amore ⁊ feruore cõcupiſcẽtie excecat⁹ ꝑ̃cipitãter currit ad luxum / frequẽter exponẽs ſe ꝑiculo mortis ꝓpter libidinem explendam ¶ Sextum ẽ odiũ dei ⁊ licet deus ſit purũ ⁊ ſummũ bonũ qđ directe odiri non p̃t . dicitur tñ odiri indirecte ꝓpter duo Uel ꝓpter penã quã iuſto iudicio peccãtib⁹ infligit vľ ꝓpter bonũ delectabile qđ mox pia ꝓuidẽtia eis ſubtrahit ne graui⁹ peccent ¶ Septimũ ẽ amor pñtis ſeculi cui carnales inherẽt ꝓpter appetitum bonorum diuitiarum ſanitatis fortitudinis ⁊ ceteroꝝ per que carnalis affectus ſuũ finẽ cõſeqͥtur ⁊ delectatione momentanea fruit̃ ¶ Octauũ ẽ deſperatio future btĩtudĩs q⁊ carnalis affect⁹ ꝯcupiſcẽtie carnali ⁊ dľcãtioni finalit̃ ĩmerſus ſibiҏpi male cõſcius diffidit defu-

tura gloria vł venia cõſequēda ⁊ hoc rõnabiliter
Cū eīm ſpes ſit certa expectatio future beatitudi/
nis ex meritis ꝓueniens illū q̄ nullū meritū in ſe
ipſ ↄſpicit merito diffidit de gloria beata Et hec
octo dāna tangit btūs Gregoriꝰ in libro moraliū

¶ Secūda expoſitio reſpicit mechiā
ſpirituale qui talis ē Nõ mechaberis turpia cogi
tādo ⁊ in laſciuis delectationibꝫ delectādo ſeu eti/
am ſenſibꝫ exterioribꝫ abutendo Cõtra iſtud p̄cep
tum faciūt multe ꝟgines infelices ⁊ etiam religio/
ſi nimiū curioſi ⁊ voluptuoſi q̄ deo in caſtitate fir/
miter decernētes ſeruire ⁊ ad hoc ſe voto cõtinen/
tie obligātes adhuc ī laſciuis cogitationibꝫ ⁊ car/
nalibꝫ ſpurcicijs delectātur in quo caſu frequēter
peccatū mortale incurritur Si eīm quis moroſe in
carnali delectatione delectetur etiā ſi nūq̄ adeſſet
volūtas talem turpitudinem ꝑficiendi in ope ad/
huc ſm Auguſtinū pctm̄ mortale incurriť. Cꝰ rō
ē q̄ talis cogitatio turpis includit in ſe deformita
tem pctī mortal' iō cū voluutas per cõſenſum ⁊ de
liberationem rõnis in talē actū interiorē inclinať
ipm acceptādo ⁊ in eo delectādo ↄſtat ꝙ inclinať
in obiectū deforme pctī mortal' ⁊ per ↄn̄s tal' incli
natio volūtatis in delectationem interiorē turpis
actꝰ ē pctm̄ mortale Sciēdū tn̄ ꝙ delectatio dici
tur moroſa nõ ſm morā ł diuturnitatē ſꝫ magꝭ ex
eo ꝙ rō deliberās circa eā imoratur ipam tenēs ⁊
voluēs nec eā repellit q̄ tn̄ ſtatī vt aīm attigit rep
mi debuerat vt dicit Augꝰ .xij. de trinitate Nec ſo
lū ī mechia ſpūali cauēdū ē ab imūdis cogitatio/

nibꝫ ſꝫ etiā ab illicito viſu odoratu ⁊ tactu Qui enī
in iſtis ſenſibꝫ corrupūt͛ v̾ginali dignitate ꝑuātur
⁊ iō v̾gines dici nō pñt Nā ꝓpt͛ reſtrictionē ſenſu
um taliū ab illicitis delectationibꝫ ſaluator oēs fi/
deles v̾gines appellat q̄ ſi cōtinēter viuāt ꝓpt͛ ho
norē dei ⁊ ſpem et͛ni p̄mij dicūtur v̾gines prudē
tes Sed ille que cōtinēter viuūt ꝓpter laudē hu/
manā dicūtur v̾gines fatue Et bene fatue quia p̄
miū et͛ne ſalutꝫ cōmutāt i vanitatē laudis huma/
ne Vñ ſapientibus virginibꝫ ad et͛na gaudia in/
tromiſſis fatuis dñs reſpōdit Amen dico vobis
neſcio vos id eſt nihil in vobis īuenio dignum ap
probatione ⁊ et͛na remuneratione Vñ ipis dicit͛
illud Math. xxv. Ite maledicti in ignem et͛nuꝫ
Et quia iſta mechia magis ꝓprie habet locū in/
fra in nono precepto vbi deus ōnem cōcupiſcenti
am interiorem ꝓhibet iō nūc dcā de ipo ſufficiāt.

¶ Tertia expoſitio reſpicit vxoris
legittime deſertoēm l͛ etꝫ receptionē q̄ tal͛ ē. Non
mechaberis vxorē ſcꝫ ꝓpriā dimittēdo l͛ ꝓpriā di
miſſam recipiendo Vñ ſcribit͛ Math. v. Ois q̄
dimiſerit vxorē excepta cauſa fornicatōis facit eā
mechari Qui āt dimiſſam duxerit adulterat͛ Vt
aūt plenius appareat qñ vxorē dimittere vel eam
recipere ſit pctm̄ ⁊ qñ nō Notādū ꝙ vxorē dimit/
tere p̄t eē dupl͛r l͛ in occulto l͛ in manifeſto. In oc/
culto aūt q̇s d͛r vxorem dimittere qui ſibi debitū
non vult reddere nec exigere ⁊ qui vxorē ſic dimi/
ſerit . aut ille ſcit aliq̇d īpedimentū occultū cōiugij
aut nullū Si nullū impedimentum ſciat nec in ſe

necī ꝯiuge. ⁊ tñ nō vult debitū reddere nec exige
re tal' peccat mortalit' Tū qꝛ tollit mulieri debitū
iustitie ad qḋ tenet'. tū etiā qꝛ ille l' illa pbet viam
adulterādi marito maxime si sciat eū lubricū l' ecō
tra Si vero sciat īpedimentū cōiugij ꝓpt' qḋ ñ pos
sit reddere debitū sine pctō mortali lꝫ in facie eccl'e
h̄ pbari nō possit tal' potiꝰ debet excōmunicatio
nē sustinere q̄ȝ debitū reddere Si vero tale impedi
mentū p certo nesciat ȝ pbabilit' vl' leuit' credat
tūc p prudentē ꝯfessoris cōsiliū debꝫ talē crudeli
tatē temerariā ⁊ seuē deponere ac debitū reddere
ac etiā exigere nisi ṗus aū ꝯiugiū alt' ꝯiugū se voto
ꝯtinētie astrinxerit In h̄ em̄ casu iuxta certiorem
opinionē doctoꝝ tal' nūq̄ȝ pōt petere debituꝫ sine
pctō mortali Et iō bñ sibi puideant q̄ȝto periculo
se exponūt q̄ post votū ꝯtinētie emissum mat'mo
niū ꝯtrahūtur In hoc etiā apparet q̄ȝ piculose q̄
dam talibꝫ ꝯsulāt q̄ post votū cōtinentie de cōtra
hendo matrimoniū licētiant siue cōsiliū p̄stāt qui
non vident' aliud facere q̄ȝ aiās occidere ⁊ eas dy
abolo ꝓstituere Si āt dimissio vxoris fiat in ma
nifesto hoc nō lꝫ nisi auctoritate ecclesie ⁊ ꝓpt' for
nicationē tm̄ que tripliciter dꝛ Uno mō ꝓprie
puta adulteriū carnale Alio mō cōmuniter pu
ta ipa heresis. ⁊ propter vtrūq̄ȝ potest dimitti cō
iunx quantum ad cohabitationem ppetuam. sed
differenter qꝛ fornicatio carnis facta semel suffice
ret adiutoriū nisi alter cōiugium fuerit similit' for
nicatus xxxij. q. vj. per totū Et extra de adulteri
o. ca. Intelleximꝰ ⁊. ca. Tua. Spūalis autem

non ſufficit abſolute niſi ↄiūx pſeueret in hereſi. ex tra de diuortijs. ca. De illa. ⁊ ca. Quāto in textu ⁊ glo. ¶ Tercio fornicatio dꝛ ↄmuniſſime. ſ. q̄d libꝫ pctm̄ mortale. ⁊ tūc diſtigue. qꝛ aut pctm̄ vniꝰ ↄiugis ē ſcādalū alteriꝰ/ vt ſi nitat̄ trahere aliū ad peccatū mortale. ⁊ ſic talis p̄t dimittere eū ad tp̄s. vꝫ q̄uſqꝫ corrigat̄. Aut pctm̄ vniꝰ nō eſt ſcandalū alteriꝰ/ nec nitit̄ trahere eū ad mortale pctm̄. ⁊ ſic nō p̄t eū dimittere. Hec eſt ſnīa Ray. ⁊ Guillermi. Ut aūt ſciat̄ qn̄ q̇s peccat ſi dimiſſaꝫ recipit/ ⁊ qn̄ nō. ſciendū ꝙ crimē ↄiugꝫ aut eſt manifeſtū aut occultū Si occultū nō p̄t eā dimittere cū nō p̄t ꝓbare crimē impoſitū. Aut eſt manifeſtū. ⁊ tūc diſtingue Aut eīm adultera pſeuerat in malicia. ⁊ ſic tenetur dimittere eā. Nā qui talē retinet vl̄ q̇ dimiſſaꝫ recipit. peccat mortaliter qꝛ ſic videt̄ in crimē ↄſentire. vt habet̄. 32. q. i. ca. i. ⁊ eſt Criſoſtomus ſup Math. ca. 9. Sicut crudelis eſt ⁊ iniquꝰ qui caſtā dimittit. ſic fatuꝰ eſt ⁊ iniuſtus qui retinet meretricē. Patronus etiā turpitudinis eſt q̇ celat crimen vxorꝫ. Aut nō pſeuerat. ꝗ eſt ſpes de correctione. vel etiā eſt correcta. ⁊ ſic nō tenet̄ eam dimittere imo iuſte poteſt eam recipere Unde illud q̄d poſt dicit̄. Et qui dimiſſam duxerit adulterat̄. ſolum intelligit̄ de illa receptione illius que non eſt correcta ſed permanet in malicia ſeu perſeuerat. Aut etiā quando impedimentum interuenit/ puta conſanguinitatis ⁊ huiuſmodi. Ex predictis patere poteſt qualiter de tranſgreſſione huius precepti eſt confitendum.

SEptimum preceptum. Non furtum facies:
vbi ſm Aug. ꝓhibet omnis ſubtractio rei
aliene ꝓueniens ex cupiditate vel iniuria. Qđ iō
dico qꝛ ſubtractio rei aliene poteſt licite fieri tribꝰ
modis. ¶ Primo qñ fit nō ex cupiditate. ſꝫ ex obe
diētia ſicut fecerūt filij Iſrael, auferēdo vaſa Egy/
ptiorꝝ. Exod.12. ¶ Scđo qñ fit ex cautela vt ſi ali
quis furet gladium furioſi ne ſibi vel alijs noceat.
¶ Tercio qñ fit ex mera neceſſitate. vt cū q̇s ad
morteꝫ eſuriens paneꝫ furat .qꝛ in neceſſitate ex/
trema oīa ſunt cōmunia. Et h̄ ꝑceptū tripliciter
exponit ꝓut nocumētū qđ q̇s iniurioſe ꝓximo in
fert in bonis ſuis tripliciter variat. Nā illđ nocu/
mentū vł infert ſuꝑioribꝰ vł inferioribꝰ/vł equali/
bus. Et ſm hoc ꝑma expoſitio eſt. Nō furtū faci
es tuis. ſ. ſuꝑioribus Et ꝯtra iſtud preceptū pec/
cant ſex genera hominū ¶ Primi ſunt qui ſuū ple
banū fraudāt in ſuis oblationibꝰ ⁊ decimis ſibi đ
iure debitꝫ. Ubi notandū ꝙ integre dantes deci
mā a deo dupliciter ꝑmiant. ¶ Primū eſt bono/
rū tꝑaliū augmētatio. ¶ Scđm eſt ſanitatꝫ anie
⁊ corꝑis aſſecutio. Et iſta duo euidentiſſime tāgū
tur.16.q.1. vbi đrꝙ ſi decimā dederꝫ nō ſolū abun
dātiā fructuū recipies. ſꝫ etiā ſanitatē corꝑis ⁊ aīe
ꝯſequerꝫ. ecōtra ip̄as decimas nō ſoluētes tripli/
citer peccant. ¶ Primo quidē deū offendūt. Iđo
ſcribit.16.q.1. Hec em̄ dei eſt iuſtiſſima conſuetu/
do vt ſi decimā nō dederis. tu ad decimam reuo/
ceris: Dabis impio militi. quod non vis dare ſa/
cerdoti. Bene facere ſemper deus paratus eſt. ſꝫ

hominū malicia ꝓhibet ¶ Scđo quia res alie/
nas inuadūt Nam decime tributa ſunt egentium
aiārum vt ſcribitur ibidem ¶ Tertio qꝛ ex mor/
te paupm homicidium incurrūt. quia quāti pau/
peres in locis illis vbi ipē habitat illo non dante
decimas fame mortui fuerīt. tātorum homicidio/
rum reus ante tribunal eterni iudicis apparebit.
quia rem a dn̄o paupibus delegatā ſuis vſibꝫ re/
ſeruant Qui ergo ſibi aut premiū comparere. aut
peccatorū deſiderat indulgentiā ꝓmereri/ reddat
decimam Hec ibidem ¶ Secūdi ſunt qui cenſū
debitum furtiue ſubtrahūt ſuis dominis ¶ Ter
tij ſunt qui bona feodalia tanꝗ ꝓpria detinēt. vl'
feodū alicuius in alium dominū traſferunt/ vel q̇
ipm ſine ſcitu ꝛ voluntate veri domini diminuunt
¶ Quarti ſunt ſerui ꝛ ancille qui res dominoꝝ
ſuorum furtiue ſubtrahunt. ꝛ etiam de rebus do/
minorum ſuorum eis inuitis elemoſinam faciunt
Tales enim ꝓpter piam intentionem a peccato
mortali non excuſantur ¶ Quinti ſunt vxores q̄
res virorum ſuorum furtiue ſubtrahūt ꝛ de ipſis
cōtra volūtatem maritorum ſuorum elemoſinam
faciunt quod fieri non debet Unde ſcribitur. 33.
queſtione quinta Quod deo Et ſunt verba Au/
guſtini ad Ediciam Nihil tu de tua veſte vel au/
ro vl' argento vel quacūꝗ pecunia vl' rebꝫ vllis ſi
ne mariti arbitrio facere debuiſti Fallit tn̄ in tripli
ci caſu ¶ Primo ſi vxor ipa ſit lucratiua vt notat
Joānes. 33. queſtione quinta Qđ deo in gloſa.

¶ Scđo ſi habuerit bona parafarnalia id eſt lo/
calia ſibi data in deſpõſatõe. De talibꝫ eñ bonis
ſicut de rebus lucratis mulieres pñt facere elemo/
ſinam ſine licentia maritoꝝ ¶ Tertio ſi faciãt ele/
moſinam de rebus ſue diſpenſationi cõmiſſis pu/
ta de pane vino ꝛ hmõi ꝛ maxime qñ marit⁹ ẽ ni/
mis dur⁹ in actibꝫ pietatꝫ. tũc eñ mulier de talibꝫ
rebꝫ p̃t facere elemoſinã ꝑ ſalute viri. dũ tñ illa ſic
moderate fiãt ꝙ egeſtatez cõiugibꝫ non inducant
¶ Sexti ſꝫ q̃ thelonea ꝛ vectigalia dñis ſuis frau
dulenter ſubtrahũt q̃ oẽs tenẽtur ad reſtitutionez
dũ tamẽ tres cõditiones habeãt hmõi vectigalia
¶ Primo ꝙ ĩponãtur autoritate p̃ncipis ¶ Se
cũdo ꝙ ſubſit cauſa rõnabilis ꝓpter quã ſunt ipo
ſita ſicut ꝑ pace fienda vel ꝑ via publica reparã/
da ¶ Tertio ſi ſint moderata qꝛ ſic ſunt tolerãda
extra de verboꝝ ſignificatõe Sup quibuſdam
vbi dꝛ Illa pedagia guidadia ꝛ ſalinaria ſcias eẽ
int̃dicta que non ſunt Impatorũ vel regũ ꝉ Late
ranenſ ꝯſilij largitione ꝯceſſa vel antiqua ꝯſuetu
dine cui⁹ nõ extat memoria ſint introducta. gloſa
aũt exponẽs predicta vocabula dicit. ꝙ pedagia
dantur a trãſeuntibus in locis cõſtitutis a princi/
pe Guidagia dãtur ꝑ ducatu Salinaria pro ſa/
le Omnia iſta dicũtur potitoria Et ſolus p̃nceps
põt hec cõſtituere ꝛ nõ ciuitas Et quid ſi q̃s facit
deportari bladũ vel vinũ ꝉ alias res ad vſum ſuũ
id eſt vite ſue ꝛ familie neceſſaria ? Nũquid tenet̃
dare pedagiũ ꝑ his rebus. Reſpõdet Hoſtieñ.
dicẽs ꝙ nõ etiam ſi cõſuetudo ſit in cõtrariũ. quia

irrōnabilis eſt ꝛ nō tenēda De talibus em̄ rebus nullū debet pedagiū exigi qꝛ nō datur niſi de rebꝫ q̄ cauſa negotiationis ſeu mercimonie vehūtˀ Nec p̄dicta ſunt dāda niſi cū negociationis cauſa alibi portātur . C. de vectigalibus. Hec Ber. ꝛ Jo. Vn̄ ad p̄dictoꝝ euidētiam ē ſciendū ꝙ quilibet tenetur ſoluere decimas niſi ꝓbet ſe exemptū ꝛ niſi habeat illas in feudo ex antiquo extra de decimis A nobis Cuiꝰ cauſam quidā aſſignant ex hoc ꝙ decime ſunt debite a iure naturali Sꝫ Hugo de ſancto victore dicit ꝙ non ſunt de iure naturali ſꝫ de iure diuino Qđ ꝓbat qꝛ iacob votū emiſit de dando decimas. votū aūt non ē de eo ad qđ q̄s tenetur iure naturali Propterea greci nō ſoluūt decimas / nec paulus q̄ ordinauit eoꝝ eccl'ias p̄cepit eos ſoluere decimas q̄re ꝛc̄. Sꝫ dōm ꝙ p̄ceptuꝫ de ſolutione decimarū / ꝑtim erat naturale . qꝛ mittitur rōni naturali . ꝑtim diuinū . ex diuina ſcꝫ inſtitutione robur habens Nā rō naturalˀ dictat vt his q̄ ꝑ ſalute ppl'i totiꝰ diuino cultui miniſtrant ip̄e populꝰ neceſſaria miniſtret. Decimatio āt certe partis aut ꝙ detur decima ꝑs / aut decima decime introducta ē ex inſtitutione diuina qꝛ dn̄s mādauit decimā ꝓuentuū dari ſacerdotibꝫ ꝛ leuitis vt honorabilius viuerent ꝛ in mentis quiete dn̄o deſeruirēt ꝛ ſic erat iudiciale quia ꝑtinebat ad eq̄litatem intˀ oēs inuicē ꝯſeruādam Nūc āt decimatio decime ꝑtis ſoluēda ē autoritate eccleſie q̄ ħ inſtituit ꝓpˀ quādā humanitatē vt ſcꝫ nō minꝰ populꝰ noue legis miſtris noui teſtamenti exhibeat

q̄ꝫ ꝑplꝰs veteris legis miniſtris veteris teſtamenti exhibebat. p̄ſertim cū miniſtri noui teſtamēti maioris ſint dignitatis q̄ꝫ veteris Et ꝑplꝰs noue legis ad maiora obligetur. ſm illud Math. 5. Niſi abūdauerit iuſticia vr̄a pluſq̄ꝫ ſcribarū ꝛ phariſeorum non intrabitis ꝛc̄. Sic ḡ pꝫ ꝙ ad ſolutionē decimarū hoīes de iure tenētur ꝑtim ex iure naturali ꝛ ꝑtim ex inſtitutione eccleſie lꝫ in q̇buſdā t̄ris loco decīarū dēt̄ aliq̇ cēſꝰ l' decīationes minime.

¶ Secūda expoſitio: non furtū facies id eſt nullū nocumentū inferiorib⁊ te iniuſte iferes ꝛ ꝯtra iſtud p̄ceptū peccāt quinq̄ꝫ genera hominū ¶ Primi ſunt raptores q̇ aliena rapiūt ꝛ illi pctō ꝑticipant quinq̄ꝫ genera hoīm Nō em̄ soluꝫ ſunt raptores q̇ aliena rapiūt. ſꝫ etiā qui p̄cipiunt vel ꝯſulūt vel eos ſcienter in hoſpicio recipiūt. ꝛ q̇ rapta emūt De quibus infra pleniꝰ dicet̄ Agentes em̄ ꝛ cōſentientes eadem pena plectendi ſunt. Secūdi ſunt inuentores rerum. quia qui rē inuētam nō reſtituit raptor iudicatur ꝓut legit̄ 14. q. 5. Si quid inueniſti ꝛ non reſtituiſti rapuiſti Sꝫ de iuentione ē diſtinguēdū. Aut em̄ quis inuenit theſaurū in loco ſacro vel non ſacro Si in loco ſacro / aut hoc ē caſu fortuito ꝛ ſic theſaurus ē inuentoris Aut ſtudioſe queſiuit ꝛ ſic theſaurus ē eccl'ie Si in loco non ſacro hoc ē dupliciter qꝛ aut hoc inuenit in loco ꝓprio aut alieno Si ī loco ꝓprio aut inuenit ip̄m arte magica / ꝛ ſic theſaurus eſt fiſci. aut ſine arte magica ꝛ ſic theſaurus ē inuentoris. Si aūt ip̄m inuenit in loco alieno / aut h̄ erat caſu

foꝛtuito/aut actu ſtudioſo· Si pꝛimo mō. ſic theſaurus medi⁹ eſt inuentoꝛꝫ ꝛ medi⁹ dn̄i loci. Si aūt h̄ fiebat ſtudioſa inq̄ſitōe. tūc tot⁹ theſaur⁹ eſt dn̄i loci. Inſtituta De reꝝ di. §. Theſauros. C. De theſau. l. vnica. li. 4. ꝑut notat Jo. ꝛ Accur. Ad h̄ aūt ꝙ q̇ rē alienā inuenit euadat penā furti dꝫ publice ꝓnūciare. ꝙ ſi ille cui⁹ eſt res veniat ꝛ ſi certa iudicia exp̄ſſerit reddat. Aliꝰ multi nō dn̄i foꝛte peterēt. Et ſi nō inuenerit cui⁹ ſit. cū ꝯſilio ꝛ autoꝛitate ſui penitentiarij eū retinebit ſi pauꝑ eſt ꝛ egēs ꝛ oꝛet ꝓ illo cui⁹ fuit Aliter eroget pauꝑibꝫ Qd̄ aūt dictū eſt de autoꝛitate penitentiarij. glo. niſi ſupioꝛ ſibi retinuerit diſpenſatōeꝫ de talibus. ¶ Tercij ſunt q̇ ꝑ tallias ꝛ indebitas exactōes a ſubditꝭ bona extoꝛquēt Ad cuius euidentiā eſt ſciendū ꝙ ille cenſus qui ab initio rei fuerit impoſit⁹ ſine dolo ꝛ fraude. integraliter dari debꝫ. Et ſi q̇s ex hoc ſubtraxerit peccat moꝛtaliter. Sꝫ adhuc diſtinguendū eſt. qꝛ aut h̄ eſt certuꝫ ꝙ tal' cenſus ꝛ onus ab initio rei fuit impoſit⁹ l' nō. ſi ſit certū. tūc ꝯſequēcꝫ on⁹ ſit ſiue cēſ⁹. tolerari dꝫ ꝛ dari. qꝛ vnuſquiſcꝫ in re ſua on⁹ p̄t iponere Si aūt cenſus nō ſit certus: vl' etiā ſi ſit cert⁹. neſciꝰ tn̄ vtrū licite vel illicite fuerit inſtitutus. ſic peccant recipientes. qꝛ mala fide recipiunt ꝛ tenentur reſtituere vt patet per Guillermū ꝛ Bern̄. /extra de cenſibus. Significauit. Etiam in gloſa ibidē dicitur. ꝙ cenſus nō iuuaꝰ tempoꝛe niſi pꝛobet cauſam ꝓpter quaꝫ fuerit legitime inſtitutus. Innocentius tamē dic̄ ꝙ licet ignoꝛeꝰ cauſa cenſus/ſed tamē certū ſit ip̄m

ab antiquo debere ſolui reddi debet. extra de cen
ſib9. Quãto. Sciendũ eſt ꝙ vltra debitũ cenſum
null9 dñs pt extorquere ſubdit; ſine pctõ. extra d
cenſib9. ca. cũ apl's. §. Probibemus ne ſubditos
ſuos zc̃. Et ſubdit ꝙ ſi manifeſta z rõnabilis cã
extiterit. cũ charitate. moderatũ ab eis valeãt au
xiliũ poſtulare. Ex cauſis tñ rõnabilib9 pt petere
moderatũ ſubſidiũ dũmõ hoc petet ſine minis vl'
coactõe directa vl' indirecta. Indirecte aũt cogit
dñs ſubditos. qñ eis iuſtitiã denegat vl' inſinua/
ri eis facit ꝙ vult ab eis tm̃ habere. z in tali caſu
cũ pctõ recipit z reſtituere tenet illi a q̃ recepit/niſi
ille a quo recepit eſſ; ſeruus. cũ em̃ illa res ſit dñi
ſic̃ z ipe ſeruus. tũc nõ tenet ad reſtitutõez. l; dñs
peccet ſi nimis grauet ſeruos ſuos. ¶ Primus ca
ſus in quo vltra cenſu; debitũ lic; dño moderatũ
ſubſidiũ petere eſt. p defenſiõe patrie. puta cũ pa
tria ab hoſtib9 iniuſte inuadit. tũc em̃ ſubditi non
ſolu; tenent res ſuas impartiri. ſ; etiã tenent ad h
corpaliter laborare ¶ Scõs eſt ſi capt9 ſit in iuſto
bello. ¶ Tercius eſt ſi iuſſu principis vel pape d/
beat ire ↄtra hereticos vel paganos Quartus ſi
debeat filiũ militare vel filiã deſponſare. In oib9
his z ſil'ib9 pt licite petere a ſubdit; ſubſidiũ mo/
deratũ. S; ſi dñs vult ludere ad aleas. vl' in aliĳs
vanitatib9 expendere vltra vires. ꝑpt tales cau/
ſas nõ l; q̃cq̃ exigere a ſubdit;. Et ſi exegerit. te/
net reſtituere ſm Guillermũ. extra de ↄſuetudine
in fine. ¶ Quarti ſunt qui ꝑpt debita dñoꝝ ſuoꝝ
ciues z ſubditos indebite impingnorãt quod eſt

rapina coꝛam deo qꝛ res pauperū indebite impig
noꝛant dimiſſis reb⁹ pꝛincipalib⁹ dominoꝝ ſuoꝝ.
¶ Quinti ſunt qui mercedē alioꝝ iniuſte detinēt
⁊ conſeruant. Vñ ſciendū ꝙ iniuſte detinētes mer
cedē alienā tripliciter peccāt. ⁊ triplex malū incur/
runt. Pꝛimū eſt. qꝛ irā dei grauiſſime ꝯtra ſe ꝓuo
cāt: qḋ pꝫ qꝛ iſtud eſt vnū de pctīs clamātib⁹ ⁊ in
aurib⁹ dei clamoꝛē diuine vltōis iugiter expoſcēti
bus. Dicit̄ aūt pctm̄ clamare ad deū. qꝛ ſua enoꝛ/
mitate deū ꝓuocat ad vindictā. ⁊ talia pctā ſunt
q̄tuoꝛ. pꝛimū oppꝛeſſio vidue/ fratricidiū/ detētio
mercedis paup̄is iniuſta/ ⁊ viciū ꝯtra naturā. Cla
mitat ad celū vox ſanguinis ⁊ ſodomoꝝ. Vox op/
pꝛeſſoꝝ/ merceſq; retenta laboꝝ. Scdm̄ eſt qꝛ ta/
les ſubīpis influxū diuine pietatꝫ obſtruūt. qḋ pa
tet per illud. Pꝛouerb. 21. Qui aurē ſuaꝫ obturat
ad clamoꝛē pauperis. ipſe clamabit ⁊ nō exaudie
tur. ¶ Tercium eſt. qꝛ omne ſemen diuine gratie
areſcit in anima ⁊ deſiccat̄. qḋ patet per hoc ꝙ ſe/
men diuinū coꝛdibus taliū cadit ſupꝛa petrā qḋ
eſt coꝛ durū ⁊ aridum ab omni humoꝛe gratie de/
ſiccatū. ⁊ iō tale ſemen opoꝛtet areſcere. cū nullo hu
more pietatis ⁊ gratie valeat humectari.

¶ Tercia expoſitio eſt. Non furtum
facies ipīs. ſ. eq̄lib⁹ in reb⁹ ſuis aliqḋ nocumentuꝫ
inferendo. Et ꝯtra iſtud pꝛeceptū peccāt nouē ge
nera hominū. ¶ Pꝛimi ſunt vſurarij. ⁊ tales ſunt
publici vel pꝛiuati. Nā publici vſurarij plectunt̄
a iure quadruplici pena. ¶ Pꝛima eſt ſententia ex
cōicationis. ¶ Scda eſt pꝛiuatio communionis.

¶ Tercia. excluſio oblationis. ¶ Quarta. priua
tio ſepulture. q2 nō debent in cimiterio ſepeliri. ꝛq̄
ↄtra fecerit ſuſpenſus manet ab officio donec ſm
arbitriū epi ſatiſfecerit. extra de vſuris. Quia in
omnib9. Si aūt ſunt vſurarij priuati. ſic iterꝫ ↄtra
hoc preceptū peccāt quatuor genera hoīuꝫ ¶ Pri
mi ſunt qui preſtāt cū ↄditōe ꝛ pacto plus recipiē
di. ꝛ iſti ſunt expreſſe vſurarij etiā ſm iudiciū eccle
ſie. ¶ Scdi ſunt qui ſine pacto aliquo preſtāt eo
tū aīo ꝙ vltra ſortē recipiāt. alias nō mutuarent.
ꝛ iſti ſunt vſurarij quo ad deū ꝓpt intentiōeꝫ cor
ruptā. quā etiā dehortaṫ ſaluator Math. 6. vbi
dr. Mutuū dantes nihil inde ſperantes. Sꝫ hic
incidit rōnabiliter duplex dubitatō ¶ Pria eſt cū
lex diuina ꝓhibeat vt puniat tā manū ꝗꝫ aīm q̄re
lex humana ꝓhibꝫ ipaꝫ manū. q2 punit ſolū actū
ꝛ nō aīm. ¶ Scda eſt cū lex diuina ꝓhibeat oēm
inequalitatē quare lex humana ꝓhibꝫ ſolū illā q̄
eſt notabilis ꝛ magna. q2 ꝓhibet aliquē decipe vl
tra medietatē iuſti precij Ad primū dicendū ꝙ lex
humana eſt quedā regula ꝛ menſura humanoꝝ
actuū. Menſura aūt debet eſſe vnigenea ſiue cō
grua menſuratio. vt ſcribiṫ. 4. Ethi. Vñ oportꝫ
ꝙ lex humana ↄformeṫ ↄdicionib9 hominuꝫ q̄b9
daṫ prima. 2. q. 96: ar. 2. Cōſtat aūt ꝙ lex huma
na daṫ multitudini hominū in qua magna ps de
ficit a ꝑfectōe virtutꝫ. ꝛ ideo lex humana nō ꝓhi
bet oīa vicia ſicut lex diuina/que ſolū daṫ ꝑfectis
ꝛ virtuoſis. ſꝫ ſolum ꝓhibet grauiora illa a quib9
eſt poſſibile maiorem partem multitudinis abſti

nere ꝛ p̄cipue illa q̄ ſunt in nocumētū alioꝝ. ſine q̄
rum ꝓhibitōe nō poſſet hūana ſocietas ꝯſeruari.
Sicut ꝓhibitio furti / homicidij ꝛ hmōi ꝛ hoc rō
nabiliter cōtingit Nā lex hūana ḡdatim ꝛ nō ſub
ito inducit hoīes ad ꝟtutē. ꝛ iō non ipo[n]it multi/
tudini impfcōꝝ vt ab ōnibꝫ abſtineāt alioq̄n iper
fecti hmōi p̄cepta ferre nō valentes in mala dete/
teriora laberēt qḋ ſatis inuit xp̄s Math. 9. vbi
dicit ꝙ ſi vinū nouū id ē p̄ceptū pfecte vite mittat
in vtres veteres / id ē in hoīes īpfectos. vtres cor/
rūpūtur ꝛ vinū effūdit id ē p̄cepta ꝯtēnūt ꝛ hoīes
ad maiora mala ꝓrūpunt Ad ſcḋm dḋm ꝙ lex q̄
libet cōformatur ſuo fini Lex aūt diuina hꝫ ꝓ fine
bn̄placitū diuine volūtatis Humana ꝟo lex ha/
bet ꝓ fine ꝯmunicatōis ſufficiētiā Et iō quādaꝫ
puā ineq̄litatē pmittit hōibꝫ īpfectis q̄ non m̄ltū
ab equalitate iuſticie excedit ꝛ que ꝯmunionē hu/
mane ſocietatis nō multū īpedit. Lex aūt diuina
qꝛ ſolū intendit rectitudinē ꝟtutis ꝛ iuſticie iō pu/
nit ꝛ ꝓhibet ōne illud qḋ cōtrariat rectitudini ꝟ/
tutis ꝛ iuſticie ¶ Scḋa rō ad idē ē qꝛ lex humana
datur ꝑplo ꝯmuni in quo multi ſunt deficientes a
pfectione ꝟtutis ꝛ iō non ꝓhibet oēm ineq̄litateꝫ
in ꝯtractibꝫ humanis Lex aūt diuina intēdit rec/
titudinem virtutis ꝛ tm̄ datur ꝟtuoſis ꝛ pfectꝭ. ꝛ
iō ꝓhibet ōne illud qḋ eſt ꝟtuti ꝯtrariū Tertij ſt
qui mutuāt res ſuas ad certū t̄minum. q̄ veniēte
non volūt p̄ſtare vlteriorem dilationē niſi aliqḋ e
molimentum recipiant licet expreſſe nihil petant.
¶ Quarti ſunt q̄ vēdūt res ſuas lōge cariꝰ ꝑter

dilationē ſolutionis q̄ꝫ incōtinēti ſoluēti. Hec pa
rent extra de vſuris ca. Cōſuluit ⁊ tenet̄ reſtituere
vt ibidē dicit in glo. Si em̄ venditoꝛ ſtatuat ī coꝛ
de ſuo ꝓ q̄ꝫto velit rē ſuam dare non p̄t ꝓpt̄ dila/
tionē ſine pctō p̄ciū augere Si em̄ pecunia para/
ta indigeat p̄t quidā ꝓ ꝑata pecunia diminuere.
ſed non p̄t ꝓ dilatione augere. vt pꝫ extra de ven/
ditione ⁊ emptione Cū dilecti ⁊ ca. penultio Eſt
eī regl'a general' ꝙ q̇cq̇d accedit ad capitale vſura
ē vt pꝫ i. q. 3. Pleriq̄ꝫ Hoc tn̄ fallit in certꝭ caſibꝫ
īfra ſcriptꝭ. ¶ Pr̄io rōne fideiuſſionis. vt qn̄ fide/
iuſſoꝛ ſoluit ſortē ⁊ vſurā quā dedit ille a q̊ mutua
uit ca. Qui ſoluit ꝓ illo tūc em̄ p̄t vſuras petere:
extra de fideiuſſoꝛibꝫ ¶ Scd̄o rōne oblatōis ⁊ cō
ſecratōis. 13. q. 3. in legibꝫ vbi dicit ꝙ q̇ rapit eccle
ſiaſticas oblationes id ē ꝙ deo ꝯſecratū ē debet re
ſtituere ī q̄druplū vbi petit̄ pena nō vſura ¶ Ter
tio rōne dilatōis qn̄ q̇s ē in moꝛa ſoluēdi Ad hoc
p̄t agi vt reddat̄ idē̄nis. ff. Socio ſociū ¶ Quar
to rōne locatōis. vt qn̄ petitur aliq̇d ꝓ domo vel
equo cōducto ⁊ qn̄ pecunia locatur ad pōpam qꝛ
non eſt tunc mutuū ſꝫ locatum. ff. Cum mobilia
¶ Quinto rōne vēditōis vt ſi vendo vſum pecu
nie. verbi gr̄a. Volui emere merces ⁊ rogaſti me
ceſſare vt mutuarē tibi pecuniā. ⁊ ego reſpōdeo ti
bi non mutuo. ſꝫ vſuꝫ pecunie vendo ita ꝙ tali die
reddas mihi tātum q̄ꝫtū poſſem lucrari. periculū
āt in me recipio. hoc nō eſt vſura ſcd̄ꝫ Joh̄ ⁊ Ho
ſtieñ. Qui aūt ſimpliciter alicui mutuat pecuniaꝫ
etiā ſi periculuꝫ in ſe recipiat / ſi aliquid recipiat vl

tra ſortem .vſura eſt. extra de vſuris Nauigāti.
¶ Sexto rōne ſocietatꝫ Licitū ē eñ ꝙ vnꝰ pſtet
pecuniā alteri ⁊ alter ſuppleat laborē/qꝛ ſi pecunia
deeſt ita tñ ꝙ periculū ⁊ lucrum ſpectet vtrūqꝫ. ff.
Socio Lege .i. ¶ Septimo rōne incertitudīs ⁊
dubij .vt qui dat nouē ſolidos vt alio tpe ſibi toti/
dem menſure ⁊ vini ⁊ olei reddatᷣ/lꝫ tunc plus va/
leant ꝙ̄ decem ſolidi tñ ſi dubiū ē vtrū tpe ſolutio
nis ſit plus ꝉ minus valiture non ē vſurariꝰ Silꝛ
rōne ſcꝫ cauſa dubij excuſatᷣ qui merces ſuas ven
dūt ampliꝰ ꝙ̄ valeāt tūc vt in certo ẗmino pecuni
am recipiant ꝑ eiſdē. ſi tñ illo tpe cōtractꝰ nō erat
venditurꝰ eas .extra de vſuris ca. vltimo Simi/
liter ſi vendo fructus vinee ad tempꝰ vite alicꝰ/et
emptor longe plus recipiat non ē vſura ꝓpter in/
certitudinem .extra de vſuris Si ea .hec Hoſti/
enſ ⁊ Gaufridus .licet Guillermus cōtrariū ſenti
at Notādum tñ ꝙ eccleſia tātum deteſtatur vſu/
rariuꝫ voraginē ꝙ eū reſtrinxit ōnimodo quo po
tuit :quod patet .tum qꝛ publicum vſurariū qua
druplici pena ꝑcellit .tū qꝛ cōtra ſparū ſolutionem
multiplex remediū adhibuit .qđ pꝫ. qꝛ ſi aliquis
ꝓmiſiſſet vſuras ſoluere nō debet cogi ad ſoluen/
dū qꝛ vſure ſunt indebite .extra de vſuris Debito
res. Si āt aliqͣs iurauerit eas ſoluere habet duo
remedia ſcđm iura .Quorū primū ē ꝙ faciat cogi
creditorem ꝙ relaxet iuramentū vel ꝙ deſiſtat ab
actione .ff. de iureiurādo ca. i. Tales Scđm re
mediū ē ꝙ poſt ſolutionem vſure poteſt eas repe/
tere .ſi aūt iurauerit ſoluere ⁊ non repetere tūc iter

habet duo remedia ¶ Primũ ē ꝙ pt iudici denũ
ciare ⁊ iudex ex officio ſuo pt illum cogere ad reſti/
tuendũ ¶ Scdm ē ꝙ pt illum exagere ad relaxã
dũ iuramẽtũ. extra de iureiurãdo Ad nrãm. Si
aũt iurauit ſoluere nec repetere nec denũciare ſicē
illicitũ iuramẽtũ nec obligat ad ſeruãdũ. extra de
cognatione ſpirituali A nob. Dico ꝙ nõ repetet
directe ꝓpt vim iuramenti / ʒ indirecte bñ repetet
ſcilʒ denũciando eccleſie crimen illi⁹ vt ſic ꝯpellat
ad pniãm ꝗtũ pt agere reſtituat Si ãt iurauit ꝙ
nõ denũciaret nõ eēt in hac pte iuramentũ cũ ſit il/
licitum vtputa ꝯtra ſalutē ꝓximi ⁊ p ꝯñs cõtra p
ceptũ de ꝓximo diligendo Vñ nõ obſtãte iura/
mento pt ꝓcedere in hũc modũ denũciatõis / ⁊ ita
occurreretur fraudib⁹ vſurarioꝝ .extra e. Tuas
Dudũ ¶ Secũdi ſunt ſacrilegi q̃ rem ſacrã furãt
ſiue aufert de loco ſacro ſiue de loco nõ ſacro / vt pʒ
17. q. 4. Quiſq̃s Et tale furtũ dr ꝓpꝛie ſacrilegi
um Qd etiam ꝯmittitur cũ quis facit iniuriã cleri
cis ł pſonis eccleſiaſticis eos ſcʒ detinẽdo ł res ipo
rum auferendo Tales eñ ſacrilegi ſunt excõmu/
nicati ipo facto ⁊ ꝓuati ſacramẽtoꝝ pceptione 17.
q. 4. ¶ Tertij ſunt qui nocumentum inferũt rei
publice puta monetas falſificãtes in pondere vł
laboꝛe vel ꝯmunē exactionē diminute pſoluendo
vł etiã argentũ ſemiplene depurando Et genera
liter oēs q̃ in ſuis mercãcijs põd⁹ ⁊ mẽſuras falſi
ficant .dicũt fures reipublice .ff. de fal. emptione
Lege pma Et tales fures exurũtur in aq̃ bullie/
te .ff. de falſarijs monetarum Lege .2. nec talis

moneta reproba liberat ſoluentē. ff. de pignorib⁹
l. Eleganter. ⁊ iſtud pctm̄ reprobaṫ Prouerb. 20.
Pondus ⁊ pōdus/menſura ⁊ menſura. vtrūq₃ eſt
abhominatio apud deū ¶ Quarti ſunt q̄ vendūt
venenū mortiferū vl' gladios intoxicatos/ſeu taxil
los falſos. q̄ etiā dicunṫ fures reipublice/ ⁊ tales
ſunt rei oīm ſcelez q̄ ꝑ emptores ꝑpetranṫ occaſiōe
illaꝝ reꝝ Et hoc potiſſime tenendū eſt qn̄ talia vē
dunṫ intentōe ꝑuerſa Et de talib⁹ reb⁹ que nō pn̄t
eſſe vtiles ad humanū vſuʒ vt venena mortifera ⁊
hmōi. Quecūq₃ aūt res que ad debitū vſum hu/
manū pn̄t ꝓuenire/puta baliſte ⁊ arma in iuſto bel
lo. talia licite vendi pn̄t. que tū vendi nō deberēt
ei de quo ꝓbabiliter poſſet cognoſci ꝙ talib⁹ vel/
let abuti. ¶ Quinti ſunt qui plura bn̄ficia curata
ſimul tenent ⁊ ſe nō faciūt ſtatuto tpe ad ordines
ꝓmoueri tales em̄ fures reipublice dicūṫ. nō ſoluʒ
q₂ furanṫ ⁊ male ſibi vſurpant bona illa que ſunt
pro bono cōi fideliū deputata. verūetiā q₂ deo fu
ranṫ animas fidelium q₂ eas decipiunt: ⁊ in abſo
lutionib⁹ ſacramentalib⁹ deludunt Quod veꝝ eſt
ſi ſint per epm̄ moniti vt talibus beneficijs cedant
vel ſi ſint per epiſcopum priuati. Sed q̄ꝫ diu ipi e/
piſcopi tales patiuntur. tūc ſubditi per ipſos ani/
marum periculum non incurrunt Hec ꝓbanṫ ex
tra de electōe. ca. Cū in cunctis. ⁊ ca. Dudū. ⁊ ex
tra de prebendis. ca. De multa. ¶ Sexti ſunt q̄
furanṫ pecora hominū. qd̄ furtum diciṫ pecorum
abigeatus. vel qui ſcienter vendūt pecora morbo
ſa. De quo nota ꝙ nō tantuʒ qui furantur pecora

ꝫ etiā q̇ ſciēter vēdit pecora morboſa d̄r fur ꝛ ſic te
net ad intereſſe ad intra rē ꝛ extra rē. Q̄d vt pleni
us intelligat ſciendū ꝙ id d̄r intereſſe intra rē vt ſi
ip̄m aīal perit. ꝫ extra rē. vt ſi alia pecora perimit
de ꝯtagiōe morboſi pecoꝝ: vt notat Hoſti. Si
aūt pecꝰ morboſuꝫ vendat q̇s ignorāter. tūc tenet
emptori q̄nto minoꝝ emptur ꝰ erat. ff. de actione
empti. Julianꝰ. Vēditor eīm cuiuſlibꝫ aīal' dꝫ p̄
ſtare aīl ſanū potēs ꝯmedere ꝛ bibere. ca. de emp:
ꝛ ven. Lege. Emptor. ¶ Septimi ſunt artifices
q̇ op̄a ſua fraudulenter faciūt. vl' q̇ in diuerſis mer
cimonijs hoīes decipiūt malū ꝓ bono vendētes
ꝯtra q̄s ꝓpħa inuehit dicēs ita. Ve q̇ dicitꝫ bo/
nū malū/ ꝛ malū bonū. Tales raro dormiūt. niſi
adminꝰ ſepties in die ꝓximū deceperint. De q̇bꝫ
ſcribit Prouerb. 4. Panē impietatꝫ ꝯmedūt et
ſomnꝰ nō capit ab eis niſi ſupplantauerit. ¶ Oc
taui ſunt q̇ mala fide faciūt hoīeꝫ incurrere dānū
ſic q̇ incitāt alios ad ludū alee/ ꝛ hm̄ōi. Ad cuiꝰ e/
uidentiā tria ſunt ꝑ ordinē declaranda. ¶ Primū
eſt q̄ntū pc̄m ſit ludus aleaꝝ ꝛ taxilloꝝ ¶ Secū
dū eſt quid ſit iurꝫ de eo q̄d ꝑdit in alea/ puta q̄n ꝛ
q̇bꝫ ꝑſonis ſit reddenda peccunia que in ludo ꝑdi
tur/ ꝛ q̄n nō. ¶ Tercium eſt qualiter ꝛ q̄n tales lu
di poſſunt eſſe liciti ꝛ fieri ſine pc̄ō mortali ¶ Pro
pter primū ſciendū eſt ꝙ quantitas peccati in tali
bus poteſt cognoſci ex nouem circumſtantijs / q̄ꝝ
quelibet eſt peccatū mortale quas enumerat Ho
ſtien. de ludo alee. di. i. ¶ Prima eſt deſideriū lu/
crandi / Ecce cupiditas que eſt radix omnium

malorꝫ. vt dr̄. j. ad Thimotheū v: ¶ Secūda ē volūtas ſpoliādi ꝓximū. ecce rapina ¶ Tertia ē vſura maxima q̄ attēditur nō ſolū in anno l'ī mēſe ꝫ in eodē die. extra de exceſſibꝫ ꝑlatoꝝ int̄ dilcōs ¶ Quarta ē multiplicia mēdacia ⁊ v̄ba vana et ocioſa q̄ in talibꝫ ludis frequēter ꝯtingūt ¶ Quīta ē execrabil' iuratio ⁊ blaſphemia q̄ in talibꝫ ludis frequēter in deū ⁊ in ſcōs refundit' ecce hereſ ¶ Sexta ē corruptio multiplex ꝓximoꝝ q̇ ad ludum de mala ꝯſuetudine couueniunt ⁊ reſpiciunt. ¶ Septima ē ſcādala bonoꝝ qđ ex p̄dcis ꝯdit' onibꝫ nephādis icurrit' ¶ Octaua ē ꝯtēpt⁹ ꝓhibitionis ſcē matris eccl'e Nā glo. dr̄ ꝙ hmōi ludi ſunt ꝓhibiti nō tm̄ diſſuaſi ¶ Nona cōditio ē amiſſio tp̄is ⁊ ōniū actuū bonoꝝ q̄ in illo tp̄e q̇s facere potuiſſet ¶ Propter h̄ ſciendū ē ꝙ ſm̄ leges illud qđ ꝑditur in alea nō debet ſolui ⁊ ſi ſolutum fuerit repeti p̄t vſq; ad quinq̄ginta ānos. ff. De aleato. L: vltima ī fine Hoc etiā dicit greca lex q̄ ē in fine tertij. C. Lex greca. ca. de vſuris: Alee ludus Sed h̄ intelligit Raymūd⁹ ⁊ Guillerm⁹ de eo qui nō ludit volūtarie ꝫ attract⁹ Si v̄o ludit volūtarie tūc qđ ꝑdidit nō poteſt repetere ꝫ ſecūduꝫ p̄dcōs debet pauperibꝫ erogari. qđ aūt dr̄ Bernard⁹ in glo. ꝙ hoc debet reſtitui. poteſt intelligi de eo q̇ nō ludit volūtarie ꝫ attractus. Rō aūt q̄re nullus retinere poſſit qđ in ludo acquirit. eſt hec. q: ludi alee ⁊ taxilloꝝ ſunt ꝓhibiti ꝑ leges ⁊ etiā per iura ſcripta Et iō in talibꝫ rebꝫ acq̇ſitis deficit/bon⁹ titulus /bona fides ⁊ iuſta cauſa Ex

quibꝫ inaſcitur homini licita rei poſſeſſio ¶ Pro
pter tertiũ ſciendũ ē ꝙ ludus alee dr̃ oĩs ludꝰ q̃i/
nititur fortune ⁊ ad hoc ꝙ aliq̃s ludꝰ ſit illicitꝰ. p̃i/
mo req̃ritur cõgruitas pſone. Clericis eñ in alea
nõ lꝫ ludere q̃ꝛ publicꝰ aleatoꝛ repellit̃ a dignitate
non obſtãte cõſuetudine extra de exceſſibꝫ p̃latoꝝ
Int̃ dilcõs Et talis de iure deponi p̃t ſi ſe nõ coꝛ
rexerit xiiij. q. iiij. Si q̃s ¶ Scḋo req̃rit̃ cõgrui/
tas materie vñ ꝓ eſculento ⁊ poculento ludi põt.
¶ Tertio req̃rit̃ ꝯgruitas mẽſure vñ vltra vnuꝫ
ſolidũ ludi non p̃t Et ſi q̃s illũ ꝓberauerit in cuiꝰ
hoſpicio luſum ē in alea t̃ ſi dolo aliq̃d ſubtractũ
fuerit iudiciũ ei nõ dat̃. ff. De aleato. L. i. Sed
h̃ intelligit̃ vt dr̃ Azo. de illo q̇ cõſueuit luſores a
lee accipere cã emolumenti ſecus ſi apud aliquem
incidenter laudat̃. ¶ Quarto req̃ritur ꝯgruitas
tẽpoꝛũ vt ꝙ non ludũtur tp̃e luctus vel penitẽtie
vel oꝛõnis ¶ Quinto requiritur ꝙ non faciat cõ
tra legem ludi vt ꝙ non male cõputet nec etiaꝫ lu/
dentem ꝓuocet ꝑut notãtur hec ca. de luſu alee.
Lege Ludus alee. ¶ Noni ſunt qui ſe furibꝫ aſ/
ſociant ⁊ furti eoꝛum participes ſunt ⁊ talis parti
cipatio cõmittitur nouem modis ꝑut ſunt noueꝫ
peccata aliena in quibus homo reus efficitur cri/
minis alieni ⁊ ſe furi aſſociat ſm illḋ Si videbas
furem currebas cũ eo: p̃s. xlix. Peccatum eñ a/
lienum p̃mo cõmittitur cõſentiendo. ⁊ hoc fit ſm
quadruplicem cõſenſum qui ponitur extra de offi
cio delegati ca. i. vbi dicitur Facientes ⁊ cõſenti/
entes pari pena plectendi ſunt ¶ Primꝰ eſt con

ſenſus negligentie ł diſſimulationis / vt ſi aliq̇s ex
officio debet ł poteſt ſpolia precauere ⁊ non cauet
talis dicitur ſpoliator nō tñ tenetur ad reſtitutio/
nem ſed debet illũ cogere vt reſtituat Si tñ aliq̇d
emolumentũ ꝑcepit de tali diſſimulatione tũc te/
netur ad reſtitutionē ¶ Secũdus ꝯſenſus ē cōſi
lij ⁊ ꝑſuaſionis Sꝫ tũc diſtingue / q꞉ ł p̄do vł fur
facturus erat etiã ſine cōſilio ⁊ ſic minus peccat q̃ꝫ
faciens ⁊ ſic nō tenet̃ ad reſtitutionē Aut nō erat
factur⁹ ⁊ ſic par ē delictũ agentis ⁊ conſentientis.
.ff. de furtis Lege Qui ſeruo ſuo ⁊ talis tenetur
ad reſtitutionē ¶ Tertius cōſenſus ē cooperatio
nis ⁊ ſic equaliter peccat faciēs ⁊ ꝯſentiēs ⁊ equa
lit̃ punit̃ .ff. de furtis Lege Vulgarit̃ ibi d꞉ Si
duo vł plures vnũ agnum furati ſunt quē ſinguli
tollere nō potuerũt ōnes furti tenētur in ſolidum
Sed ſi vnus potuiſſet furtũ feciſſe ſine alio. tunc
quilibet tenetur ꝓ parte ſibi ꝯtingente ¶ Quar/
tus cōſenſus ē auctoritatis ⁊ defenſionis vt q̇ mã
dat fieri furtum ł qui factum defendit. ⁊ talis pl⁹
peccat q̃ꝫ faciens ⁊ tenet̃ ad reſtitutionē ¶ Quĩ/
tus cōſenſus cōmittitur partem capiēdo ⁊ qui in
de comedunt ⁊ bibũt vel qui pro ſuis debitis fur
tum vel rapinam ſcienter recipiunt. tales tenētur
ad reſtitutionem partis quam habuerunt. Sed
dices Quid faciet ergo vxor raptoris vel furis.
poteſt ne comedere de furto aut rapina Ad quod
dicēdum eſt ꝙ ſi maritus habuerit aliquid de iu
ſto. de illis debet mulier ſeperatim expendere / et
victum ſumere. Si vero nihil habeat de rapina

vl' ſi ſit aliqd de iuſto ꝛ hoc ita ꝑmixtū ē ꝙ diſcer
ni non pōt. tūc mulier ſcdm doctores nō debꝫ de
rapina l' furto comedere ſ aliūde ſibi victū qrere/
l' a ꝯſanguineis vel amicis / l' labore manuū l' etiā
qrendo elemoſinas hoſtiatim. vt dt Hoſtieñ.
Si āt marit⁹ ſit ita malus ꝙ ōnino cogat eā vi/
uere de reb⁹ raptis nec poſſit ſibi aliūde victū q/
rere tūc ne fame moriat' reſtat ei triplex remediū
Unū ꝙ viuat de dote l' ſpōſalicio. nā vt dt glo.
in hoc caſu pt recuperare dotē etiā ꝯſtante matrimō/
nio Scdm remediū ē vt denūciet epo q pt ꝯpel/
lere maritū vt paſcat vxorem de iuſto ij. q. i. Si
peccauerit Uel ꝯmittat eā alicui ꝑſone honeſte q
de honeſto lucro ſibi ꝓuideat. extra, de pignorib⁹
Ex litteris. ꝛ de dote poſt diuorſiū reſtituenda ꝑ
nrās Tertiū remedium ē ꝙ ſi ſit in tā arcto poſita
ꝙ de nullo alio poſſet ſibi victū īuenire. tūc poſſꝫ
viuere de rapina qꝛ neceſſitas legē non hꝫ Et qc/
quid ſic expēderit dolēter ſumat ꝛ viuat q̄tū pti⁹
pt ad ſubleuādū neceſſitatē ſolā ꝛ ꝓponat firmit'
reſtituere q̄ citi⁹ poterit q̄cūqꝫ īn ꝯſumpſerit Sē/
per tñ vxor tenet' viro debitū reddere in caſib⁹ ſu
pradcis ꝛ ecōuerſo Eſt tñ ſciēdū ꝙ q̄uis vxor de
boue l' oue l' alia re rapta in ſpē comedere nō poſ/
ſit extra caſuꝫ vltime neceſſitatꝫ ſi tñ res ſit empta
de re rapta poterit comedere etiā ſine caſu vltime
necitatis Cui⁹ rō ē Cū em res rapta vēdit' tūc ī
p̄cio dato viciū furti vl' rapine purgatur ꝑ hoc ꝙ
emens volūtarie dādo trāſtulit dñꝫ talis rei Un̄
illud p̄cium l' lucrū licite pōt qlibet ab eo recipere

nec tenetur reſtituere Quidã tñ magni doctores
dicũt ꝙ vxor licite põt vti de rebus ꝑmixtis dum
tñ in mẽte habeat ꝙ libẽter viuere vellet de licite
acquiſitis ¶ Sexto ꝯmittitur pctm̃ alienũ tacen
do. vt q̃ ſolo ꝟbo poſſit ꝓhibere furtũ l' poſſ; de
fendere ne alij raperent l' ne clericũ ꝑcuterent. ⁊ ta
les nõ tenẽtur ſolum ad reſtitutionẽ. ſed etiã ſunt
excõmunicati Sed hoc Bernardus intelligit de
illo q̃ ex officio talia tenet̃ defendere alias nõ l' et;
de illo q̃ tacet in ſynodo ſiue ĩ ciuili iudicio vbi ta
lia forefacta debent merito publicari ¶ Septio
ꝯmittitur adulãdo l' detrahendo. vt ſi q̃s dicat a
licui ꝑſone potẽti ꝙ rapere ſit ſtrẽnuitas / vl' dicat
illũ eẽ dignum ſpoliatione. tal' em̃ adulator vl' de
tractor tenetur ad reſtitutionẽ ſi ille alias nõ fuiſſ;
factus ſpoliũ. vt p; ij. q. iij. Nemo Sed ſciendũ
ẽ ꝙ triplex eſt adulatio ¶ Prima ẽ attribuẽs bo
num alicui quod habet ¶ Scd̃a ẽ attribuẽs bo
num qđ nõ h; ⁊ vtrũq; ẽ pctm̃ veniale / licet ſcd̃m
ſit grauius ꝓmo ¶ Tertia ẽ approbãdo malu; qđ
facit ⁊ hoc ẽ mortale. vt patet. xlvi. di. Sũt non
nulli ⁊c̃. ¶ Octauo peccatum alienũ cõmittitur
hoſpicio colligendo ⁊ occultando Qui em̃ furem
nõ indicant dñ̃o ipm querenti participes furti fi
unt. extra de furtis Qui furem. Sed hoc intelli
gendum eſt de illo qui ideo nõ vult furem ꝑdere.
ne participes furti fiat. ¶ Nono ꝯmittitur pctm̃
alienum emendo. vt qui emit furtũ vel rapinam
Sed ibi diſtinguere oportet; Nã ille qui rapina;
vel furtum emit / aut intendit gerere negocium ali

teri⁹ cui res ē ablata ꝛ ſic p̄t repetere p̄ciū qđ de
dit ꝛ expēſas quas circa illā rē fecit C. de rei vē/
di Aut intendit gerere negocium ꝓpꝛium puta qꝛ
emit vł retineat Aut ergo emit mala fide aut fide
bona Si fide mala puta ſi ſciuit ł ꝓbabiliter cre/
didit eē furtū ꝛ ſic emptoꝛ ḡuaꝛ ſex modis ¶ Pꝛi
mo quia tenetur rem ſemꝑ reddere etiā ſi animal
moꝛiaꝛ ł violenꝛ rapiatur Inſtitura de vſu capti
onibus ꝑag. In reb⁹ Sꝑ em̄ emens furtū teneꝛ
de caſu foꝛtuito niſi in vno caſu ſcilꝫ ſi rem obtulit
dn̄o tꝑe ꝛ loco cōgruo ꝛ ille noluiſſet recipere tunc
ille purgaſſet moꝛā .ff. de cōditōe fur In re ¶ Se
cūdo teneꝛ reſtituere oēs fruct⁹ ꝑceptos ꝛ q̇ medi
o tꝑe ꝑcipi potuerūt ¶ Tertio qꝛ res eſtimāda ē
ſcđm optimū ei⁹ ſtatū .puta ſi res tꝑe vēditionis
fuiſſet melioꝛ q̄ꝫ poſtea .ff. de furtis In re furtia.
¶ Quarto qꝛ n̄ p̄t repetere p̄ciū qđ dedit ¶ Qui
to qꝛ non p̄t agere ꝯtra venditoꝛem de p̄cio ſoluto
Obſtat em̄ ſibi turpitudo ſua niſi de h̄ exp̄ſſe ca/
uerit .io. q. ij. ¶ Sexto qꝛ ꝑdit expēſas ſuas vo
lūtarias C. De infantib⁹ ꝛ gagi. Si āt emit bo
na fide puta ſi ꝓbabiliter credit rem eē iuſtā tunc
illa bona fides quattuoꝛ ſibi cōfert. ¶ Pꝛimo qꝛ
non tenetur rem reſtituere durante bona cōſcien/
tia Sed ſi poſtea ſciuerit rē eē furtiuam, teneꝛ eā
reſtituere ꝛ etiā fructus extātes ſed nō fruct⁹ con/
ſumptos tenetur reſtituere. ¶ Secūdo qꝛ poteſt
rē alienare ꝛ vendere durāte bona fide puta ſi ꝓ
babiliter credit ꝛc̄. Sed ſi aliquod lucrum ex vē
ditione cōſecut⁹ fuerit illud tenetur reſtituere po/

ſtea dn̄o veniēti. ff. de cōditione ī debiti Lege Nā
hec ¶ Tertio qꝛ rē non tenetur reſtituere iu caſu
fortuito durante bona fide Si enim res interim
pereat abſqꝫ culpa ſua in nullo tenetur dn̄o ſuo re
ſpondere ¶ Quarto qꝛ poſt reſtitutionē rei p̄t a/
gere ꝯtra venditorē de p̄cio qđ dedit dn̄mō rē re/
ſtituerit ꝑ iudiciū. Vn̄ cautū ē in talibꝫ ꝙ emptor
dicat dn̄o rei ꝙ ip̄m trahat ad iudicium. ⁊ poſtq̄ꝫ
emptor citatꝰ fuerit denūciet vēditori ꝙ veniat et
defendat rē vēditā ⁊ ſi tūc res ab eo euinciẽ vēdi/
tor teneẽ de emptione niſi emptor fuiſſet abſens ꝑ
ꝯtumaciā tp̄e date ſententie ł niſi per īiudiciā iudi/
cis ſententia lata fuiſſet. extra de emptione ⁊ ven
ditione ca. Vltimur Si aūt extra iudicium reſti
tuatur tunc venditor nihilominꝰ tenetur reſtitue/
re p̄cium in foro penitentiali. lꝫ per iudicium fori
ad h̄ cogi nō poſſet. Sed h̄ eſt verū qn̄ raptor rē
abſtulit iniuſte puta in bello qđ ſciebat eē īiuſtum
qꝛ ſi ſciuit bellū iuſtū fuiſſe nō teneẽ reſtituere rem
raptā Si aūt ꝓbabiliter credit bellū iuſtū fuiſſe.
puta qꝛ vicini ł ſapiētes h̄ dicūt tūc ſimiliter bona
fides ꝯfert ſibi q̄ttuor bona ſup̄dicta. Sed ſi po/
ſtea ſciuerit bellum fuiſſe īiuſtū tūc debet reſtitue/
re rem ⁊ fructꝰ extātes nō tn̄ ꝯſūptos Eſt āt vna
regula notāda in ōnibꝫ ſup̄dcis nouem pctis alie
nis nā q̄cūqꝫ fuerit cā ſpolij ł alteriꝰ dāni tał tene
tur in ſolidū alias nō teneẽ niſi de ꝑte ꝑcepta Si
āt illa res vendita fuerit non tm̄ tenetur ſoluere p̄
cium ꝓ ip̄a re datum ſed debet ſoluere iuſtum p̄/
cium rei vno tn̄ totum ſoluente oēs ſocij liberātur

etiam ſi quilibet eēt in ſoliduꝫ obligatus/ ⁊ ille cui
facta ē ſolutio debet credere actiōi ei qui ſoluit. ff.
de furtis Si plures Et ſic pꝫ qualiter ſit cōfiten
dum de tranſgreſſione huiꝰ precepti.

OCtauum preceptum eſt Nō falſum teſtimo
nium dices Ubi ſcd̄m Auguſtinū ꝓhibet
ōne nocumentuꝫ quo q̄s per falſitatem oris ledit
ꝓximum In ſecūdo aūt p̄cepto ꝓhibetur mēda
ciū falſitas reſpectu dei ꝓut cadit ſub ꝑiurio . Ad
cuiꝰ euidētiam maiorem eſt ſciendum ꝙ ſcd̄ꝫ Au
guſtinū nō ſolum ꝓhibetur hic mendacium ſꝫ eti
am ōne nocumentū oris Mēdaciū eñ nō ſolum
ꝯmittitur in ꝟbis falſis ſcd̄m Auguſtinū . verum
etiā in opibꝫ ſimulatis quia ſcd̄m ip̄m mendaciuꝫ
ē chriſtianū ſe dicere ⁊ opa xp̄i non facere xxij. q. v
Cauete . ⁊ prime Joānis. i. Jō primo ē oſtendē
dum quomō fiat iſtiꝰ mandati trāſgreſſio in ꝟbis
mendoſis ¶ Scd̄o quomō in verbis mendoſis
ꝓximo nociuis ¶ Tertio quomō in factis ſimu/
latis. Et ſcd̄m iſta tria iſtud p̄ceptum habet tri/
plicem expoſitionem vt videbitur in proceſſu
¶ Propter primū ſciendū ē ꝙ in ꝟbis mendoſis
iſtud p̄ceptum trāſgrediūtur nouem genera hoīꝫ
quoꝝ tria offendūt in mendatio pernicioſo tria in
officioſo ⁊ tria in iocoſo . qd̄ patet. ¶ Nam circa
mendacium ꝑnicioſum pͥmo offendūt illi q̄ mētiū
tur cōtra fidei ꝟitatem . vt q̄ diceret xp̄m nō eē na
tum de virgine ⁊ huiuſmodi . ¶ Secundo circa
hoc offendūt illi qui per mendacium ledunt pro/
priam famā ⁊ honorem. ſicut eſt mendaciuꝫ falſe

detractiōis vel falſi teſtimonij in cauſa criminali.
Ad cuiꝰ euidentiā maiorē eſt ſciendū ꝙ omē mēda
ciū qd̓ in iuditio dꝛ de his q̄ ad iuditiū ꝑtinēt pꝛe
ter iocoſuꝫ. eſt ꝑnitioſuꝫ ⁊ moꝛtale. qꝛ ſubuertit ꝟi/
tatē iudicij. qd̓ cedit in ꝑniciē totiꝰ cōitatꝭ Ex q̊ pꝫ
ꝙ ſiue iudex. ſiue teſtis/ſiue reꝰ/ſiue actoꝛ/ vł etꝭ ꝓ
curatoꝛ ſi in iudicio falſuꝫ dicāt. iudex falſaꝫ ſnīaꝫ
ꝓferēdo/ꝓcuratoꝛ falſaꝫ cāꝫ defendendo. iſtud p̄/
ceptū trāſgrediunt̃ ⁊ moꝛtaliter peccāt/ ⁊ tā iudex
q̄ꝫ teſtꝭ q̄ꝫ etꝭ aduocatꝰ tenent̃ adītereſſe illiꝰ q̇ īiu
riā paſſus eſt. imo ſm̄ iura teſtꝭ falſus infamis effi
cit̃. vtꝫ. 3. q: ſ. Cōſtituimꝰ Et h̊ eſt veꝝ ſi ſnīa lata
ſit ꝯ eū. alias nō. vt dīc Joh. ibidē. Sciēdū etiā
ꝙ teſtꝭ moꝛtaliter peccat nō ſolū mentiendo ⁊ ꝟita
tem negādo. ꝫ etꝭ ꝟitatē occultando. extra de cri/
mine falſi ca. i. qd̓ intelligit̃ de teſte in iudicio req̇ſi
to. vt dīc Joh. 11. q. 3. Quiſq̇s. ¶ Tercio circa i/
dē offendūt illi q̇ ꝑ mendaciū ledūt ꝓximū in rebꝫ
exterioꝛibꝫ. ſicͭ illi q̇ aliquē falſo deferūt iudici vel
tyranno/vł qui falſuꝫ teſtimoniū ꝯtra aliquē in cā
pecuniaria deponūt ex quibꝫ ꝓximus damnifica
tur. ¶ Scd̓o circa mendaciū officioſū p̄mo offen
dunt illi qui ex quadā pietate mentiunt̃ ꝓ ꝯſeruā
da ꝓximi vita. vt ſi quis videat hominē queri ad
moꝛtē. dicat ſe nō vidiſſe eum. ¶ Secundo circa
hoc offendunt qui mentiunt̃ pꝛo ꝯſeruanda hoīs
ꝯtinentia. vt ſi ꝟgo volēti eā defloꝛare mentiat̃ ſe
eſſe ꝯiugatā. ¶ Tercio circa hoc offendūt illi qui
mentiunt̃ ꝓ ꝯſeruanda hoīs exterioꝛi ſubſtātia vt
ſi q̇s videns pꝛedonē velle aliquē ſpoliare. dicat

parcas ſibi q꞉ non portat pecuniam ¶ Tercio cir
ca mendaciū iocoſum. primo offendūt illi qui mē/
tiunt᷑ ꝓ releuando merore ⁊ tedio ſicut aliqui qui
aliqua ludicra fingūt vt hoīez melancolicū exhy
larent ¶ Scđo circa idē offendunt qui mentiunt᷑
pro aliquo ſolatio. ſicut illi qui cupiditate alijs cō
placendi fingunt aliqua iocoſa mendatia. vt eos
ad riſum ꝓuocent. ¶ Tercio circa idē offendunt
illi qui mentiunt᷑ ex adulatiōe ſicut illi qui falſo cō
mendant hominē vt ex hoc magis placeāt. Vñ
ad maiorem euidentiā predictoꝝ tria ſunt per or/
dinē inquirenda ¶ Primū eſt que ⁊ quot ſunt ge
nera mendacioꝝ/⁊ quot illoꝝ ſint mortalia/vel ve
nialia. ¶ Scđm eſt vtrū ꝓ liberatione hominis
a quocūq꞉ ꝑiculo ſit dicendū mendaciū officioſuꝫ
qđ eſt veniale ¶ Terciū eſt quomodo antiqui pa
tres Abraam Iſaac ⁊ Jacob qui vident᷑ eſſe mē
titi a mendatio excuſentur. ¶ Ad primū dicendū
ꝙ Aug. in libro de mendacio diſtinguit octo ge/
nera mendacioꝝ. que tñ oīa ɔprehēdunt᷑ ſub vna
diſtinctōe in generali que ponit᷑. 22. q. 5. que talis
eſt Nam mendacioꝝ aliud eſt pernitioſuꝫ ſiue ma
lignitatis. aliud iocoſum ſiue leuitatis/ aliud offi/
cioſum qđ eſt pietatis. Sub mendatio aūt perni
tioſo comprehendunt᷑ tria prima genera mendaci
oꝝ/⁊ illa ſemper ſunt peccata mortalia qđ patet.
Quia primū ɔtrariat᷑ directe dilectioni dei. Se/
cundū aūt ⁊ terciū ɔtrariant᷑ dilectioni ꝓximi. vtꝫ
ex ſupradictis: Sub ſcđo. ſ. iocoſo continent᷑ alia
duo. puta quartum ⁊ quintum: que ex genere ſuo

ſunt venialia lꝫ ex circūſtātia aggrauāte qn̄qꝫ poſ
ſunt fieri mortalia vt ſi q̇s libidine ſola mētiēdi fal
lendiqꝫ libidine ſine cā vel vtilitate ſibi finē cōſti/
tuat ⁊ hmōi Sub tertio aūt ſcꝫ officioſo ꝯtinent
ſextū ſeptimū ⁊ octauū / q̄ licꝫ ſm ſe ſint venialia ꝑ
fectis. tn̄ q̇ renūciauerūt pōpis ſeculi ſm gloſam
22. q. 2. Ne q̇s arbitretur. efficiūt mortalia Cui
videt cōcordare mgr̄ ſententiarum in 3. di. 36. di
cens illud mendaciū qđ fit ꝓ cōmodo alteriꝰ per
fectis dr eē dānabile. ⁊ idem dicit de mēdacio io/
coſo Sed iſtud non ē verū ſm ſe per ſe loquendo
ſcđm ſententiā theologorꝫ. qr nec ꝑfectio ſtatus
nec intentio actus mutant ſpeciem peccati Vn̄ il
lud quod ē veniale in layco non p̄t eē mortale ī cle
rico vel in religioſo ꝑ ſe loquēdo niſi forte ꝓpt ſcā/
dalum quod in mendacio interdū annectitur Ite
ratio etiam actus nō facit peccatū mortale ꝓprie
lꝫ ad hoc diſponat ⁊ ſic p̄t intelligi dictū magiſtri
ꝙ mendaciū iocoſum vł officioſum ē damnabile
ꝑfectis non quideꝫ ꝑ cauſam qr cauſet pctm̄ mor/
tale ſed ſolū diſpoſitiue qr iteratio ad mortale diſ
ponit Ad ſm dōm ꝙ ꝓpter liberationē hōis a q̄/
cūqꝫ periculo non ē dicendum mendacium officio
ſum Vn̄ Augꝰ Ne q̇s arbitretur pfcm̄ ⁊ ſpūalē
hoiēm ꝓ iſta tpali vita morte cuiꝰ ſua ł alteriꝰ nō
occiditur aīa debere mētiri. ſe q̇d aliud ⁊c̄. 22. q.
2. Et apl's Non ſunt facienda mala vt eueniant
quecūqꝫ bona Nec etiā venialiter peccare vt. 22.
q. 2. Faciat. Augꝰ li. de mendatio Et. 23. q. 5.
Cum homo in fine Auguſtinꝰ ad Macedoniuꝫ

Cõſtat aũt ꝙ õne mendaciũ cũ ſit malũ ſm ſe non
p̃t a pctõ excuſari ⁊ iõ mentes ꝑfectorũ tãto amo
re debẽt in veritate fundari ꝙ nũꝗ vel leuiť men/
tiãtur ꝓ quocũꝗ ꝑiculo euitãdo Nã ſm Auguſti
nũ in hoc caſu non ẽ mentiendũ. ſ; ỽitas pruden/
ter celari p̃t ſub tãta verboꝝ diſſimulatione vt di
cit Aug⁹ li. de vera religione ⁊ in q̃ſtionib⁹ ſ. Ge
neſim vbi dicit cũ Abraam aſſeruit vxorem ſuam
eẽ ſororem ei⁹. ỽitatem prudenter zelare voluit ñ
mentiri Soror em̃ eius dici poterat quia filia fra
tris erat vt ipſemet Abraam dicit Gen̄ xi. Thare
genuit Abraam ⁊ Nachor ⁊ Aram Et poſt dux
erunt Abraam ⁊ Nachor vxores Nomen vxoris
Abraam Saray ⁊ nomẽ vxoris Nachor Mel/
cha filia Aram pr̄is Melche ⁊ Jeſche id eſt Sa
ray cognomiata Jeſche Ad tertiũ rñdet Aug⁹ in
li. ꝯtra mendaciũ Nam vt ipſe dicit intelligendu;
ẽ ſanctos pr̄es illa ỽba dixiſſe non intẽtione fallen
di ſed figuraliter ⁊ ꝓphetice. Nam Abrahã excu
ſatur qñ dicit ſe reuerſurũ cũ puero vel quia ꝓphe
tice hoc dicit / vľ quia firmiter credidit ꝙ deus eũ
in momento reſuſcitaret ſciens ꝓmiſſionẽ diuina;
caſſari non poſſe q̃ ſibi dictũ ẽ. in Jſaac vocabiť ti
bi ſemen vt p;. 22. q. 2. ca. Abraam Jacob etia;
dicendo ſe p̃mogenitũ non ẽ mentitus. q; non di/
cit ſe p̃mo genitũ / rõne natiuitatis. ſed iure empti/
onis ⁊ legittime ꝯmutationis: Similiť dicit xp̄s
Joannem eẽ Heliam non in ꝑſone veritate. ſed ĩ
ỽtutis imitatione vt p;. 22. q. 2

¶ Circa ſecũdam expoſitionem No

ta q in ṽbis ꝓximo nociuis offendũt duodecim genera hoim .quoꝝ pma ſex ledũt fraternã fideli tatem .qđ pꝫ ¶ Nam pmi ſunt qui offendũt ꝓxi mum ſuũ deridendo ⁊ ſubſannãdo qui timere de/ bent illud ſubſannãs ſubſannabitur ⁊ deridẽs de ridebiť ¶ Secũdi ſunt q bona dicta ⁊ facta ꝓxi/ mi conãtur diminuere ⁊ illa ꝑ iudiciũ temerariuꝫ ꝑuertere .qđ ẽ enorme peccatũ qꝛ ꝑ h hõ ſibi vſur pat diuinũ honorẽ diuinã ſapiãm ⁊ iuſticiã. qꝛ rõ ꝑdictoꝝ ſoli deo cõuenit q ẽ arbiter ⁊ cognitoꝛ ſe/ cretoꝝ ¶ Tertij ſunt qui falſa ꝓditione ſub ſpẽ amoris ꝓximũ qñqꝫ latenť tradũt ⁊ iſti ſunt ſiľes Jude q ꝑ oſculum ſub ſpecie amoris xpm ꝓdidit ¶ Quarti ſť q ꝑ inuidiã ⁊ odioſam detractioneꝫ famã ꝓxi denigrãt. Et lꝫ detractio ſit pctm oris ꝓpť exceſſuꝫ tñ criminis pctis oris ñ ꝯnumerať q ſunt numero duodecĩ ꝫ ſub hõicidio repõiť vt vi/ ſuꝫ ẽ Cꝰ rõ ẽ .qꝛ ſicut vipera vno flatu tres hoĩes occidit ita tria homicidia ſpũalia in vna detractio ne ꝯmittuntur qꝛ detractoꝛ ſeipꝫ ⁊ audientẽ ⁊ eũ q detrahit vt frequẽtiꝰ in mente audientiuꝫ ſpũaliť occidit ¶ Quinti ſunt q ꝓximũ cõuicijs ⁊ impro perijs ꝑturbãt ⁊ iſti ſpũaliter in faciem xpi ſpuunt ⁊ ſputis ṽboꝝ ſuoꝝ amabilẽ eiꝰ faciẽ inficiunt: ¶ Sexti ſunt q per liuorẽ ľ arrogãtiã ꝓximũ ide bite repꝛhendũt ⁊ oẽs iſti ledũt fraťnam fidelitatẽ ¶ Alij ſunt q ꝓximũ ṽbis duplicibꝫ ⁊ ſimulatis decipiũt ꝑtendendo amorẽ in facie ꝫ gerũt liuorẽ in corde De quibus dicit propheta Labia dolo/ ſa in corde ⁊ corde locuti ſunt Dolus enim coꝛ mel

licitum gerit in ore/felleum aūt cor gerit in mente.
¶ Secūdi ſunt qui ꝓximū ꝟbis rixoſis ad iracū
diam ꝓuocant q̄ quidem ꝟba tria mala cauſant
¶ Primū ē ꝙ per ꝟba rixoſa pax cordis tollit/ et
fraterna dilectio minoratur ¶ Scdm̄ ē qꝛ tales
rixoſi in mente cōſueuerunt eē obſtinati/ quia nec
ab aliijs doctoribus volunt dirigi/nec pro ſuis de
fectibus rep̄hendi ¶ Tertium ē ꝙ iſti per mētis
obſtinationem magis in ſuis defectibus inſiſtunt
ꝛ plus ceteris in peccatorum nexibus ligant ideo
de mente obſtinata dicit Pſalmiſta. Fiat ei ſicut
veſtimentum quo operitur ꝛ ſicut zona qua ſemꝑ
p̄cingitur In quo euidenter oſtēditur ꝙ tales ob
ſtinati ꝛ peccandi cōſuetudine ꝛ peccatorum nexi/
bus plus ceteris cōſtringuntur. ¶ Tertij ſunt q̄
verbis procacibus ꝛ laſciuis inuerecūde prolatis
proximū ſcandaliſant ꝛ mentis integritatem cor/
rumpunt .quod quātum ſit peccatum hoc oſtēdit
dn̄s Math.18. dicens oculum dextrum manū
ꝛ pedū eruendos ꝛ abſcindendos ꝓpter ſcandalū
euitādum Nam ꝑ oculum intelligitur ille q̄ nos
in actib9 ſpūalibus dirigit. ꝑ manū intelligit ille q̄
nobis vite neceſſaria miniſtrat per pedē vero ille
qui act9 noſtros exteriores diſponit. Et quilibet
iſtorum quantūcūqꝫ ſit neceſſarius tn̄ ipſius amor
propter ſcandalam eſt abſcindendus ¶ Quarti
ſunt diſcordiam inter homines ſeminātes qḋ pec
catū dn̄s int̄ ōnia alia magꝭ deteſtatur ſicut ꝑ op/
poſitum de concordia ꝛ charitate ꝛ cordium vni/
tate maxime delectatur. Vn̄ iſti reuera chriſtum

plus perturbant q̄ ille qui latus eius lancea aperuit/vel qui eum cruci clauis affixit. Cuius ratio eſt.qꝛ tales eius ſanguinem euacuant per quē oīa pacificauit/ſiue que in celis ſunt ſiue que in terris ¶ Quinti ſunt qui malis conſilijs hominē ad peccandū inducunt. ¶ Sexti ſunt qui ſalubre ꝯſiliū ꝛ cetera pietatis opa ꝓximo ſubtrahunt. ſicut non corrigere delinquentes/non ſedare lites/non inſtruere ignorantes ꝛ huiuſmodi.

¶ Circa terciaꝫ expoſitionem eſt aduertendum ꝙ in factis ſimulatis offendunt duodecim genera hominū. quoꝝ quatuor offendunt ſub ſpecie ſimulate ſanctitatis. quatuor ſub ſpecie ſimulate veritatꝭ. quatuor ſub ſpecie ſimulate iuſticie ꝛ equitatꝭ. ¶ Circa primū modū offendunt indigne ꝯmunicantes. Nam tales deo maiorē iniuriam faciūt q̄ Judas qui ipm tradidit. qđ patet qꝛ caſtrum dei .ſ. mentis puritatem in qua deus maxime delectaꝛ hoſtibꝫ tradunt ꝛ ipm deum de cordis hoſpitio turpiter eijciunt ꝓpter quod tales per ſumptionem ſacramenti/nec in gratia nec in ꝟtutibus fecundanꝛ ſed in peccatis potius obdurātur. qđ aperte figuratum eſt in manna celeſti que liquefiebat ad ſolē/ꝛ areſcebat ad ignem. Jn quo deſignaꝛ ꝙ mens que cum deuotione ꝛ puritate ad ſacramentū accedit in donis ꝛ gratijs fecundatur. que vero cum cupiditate ꝛ ardore concupiſcētie ad ſacramentū accedit. in peccatis per ſubtractionem gratie obduratur.

¶ Scdo circa hoc offendūt indeuote orātes. qđ Iſayas reprehendit cū dic̄. Popul⁹ hic labijs me honorat. cor aūt eoꝝ lōge eſt a me. Vñ hoēs tales ſeipos effectu orōnis priuāt. ꝛ deo nauſeā generāt qꝛ orōnē tepidi cordis abominabit̄ deus Apo. 3. Utinā frigidus eſſes/aut calidus. Greg. frigid⁹ p ꝯcupiſcentie carnis reprehenſionē aut calid⁹ p charitatꝫ inflāmatōeꝫ/ſꝫ qꝛ tepid⁹ es incipiā te e/uomere ex ore meo. ¶ Tercio circa hoc offendūt nimis ſibipis in bonis actib⁹ ſuis ꝯplacentes. ꝛ tales ꝓpināt deo nō vinū ꝯditū cū ſpōſa in cātic̄. ſꝫ vinū mirratū ꝛ fellenū cū iudeis ¶ Quarto circa hoc offendūt illi qui laudē humanā vel vtilitatē ꝓpriā in bonis actib⁹ expetūt. qui omnes actus virtutū miſerabiliter corrumpūt. qꝛ nullus act⁹ eſt adeo v̄tuoſus quin in vitiū degeneret ſi in ipo ꝉ ꝯplacentia ꝓpria vꝉ laus humana ſeu terrena cupiditas vꝉ ꝯmoditas attendat̄. Et iſti talē ꝯtumeliā deo faciūt. qꝛ arborē bone voluntatꝫ p diuinā grāꝫ in hoīe plantatā euellūt violenter ꝛ in ortū diaboli reponūt. ¶ Circa ſcdm modū ſub ſpecie. ſ. ſimulate veritatis. ṗmo offendūt illi qui ex humano timore retrahunt̄ a libera veritatꝫ ꝯfeſſione ſm quē modū etiā diſcipuli anteꝙ̄ eſſent in grā ſpūſſcti ꝯfirmati a chriſto fugerūt. vbi beata virgo ſola immobilis ꝑſtitit. Vñ dic̄ Anſhelmus. Sola fides eccleſie per illud triduū inconcuſſa remanſit cuꝫ alij diſcipuli lapſi eſſent. ꝛ per hoc hanc prerogatiuā ꝓmeruit. ꝙ ſicut eius filius tocius nature humane eſt reparator. ita ipa a tota natura feminea tripli

cem defectum excluſit. ꝛ eam in triplici perfectiōe ſingulariter ſup omnes viros īeffabiliter ſublimauit. qđ ptꝫ. Nā natura feminea eſt fragilis ad reſiſtendū/mollis aūt ad pſeuerandū ꝛ parui iudicij ad ꝯſulendū. iō vulgo dꝛ ꝙ femina cito ꝯſulit. ſꝫ raro melius eligit Hūc aūt triplicē defectū a natura feminea abſtulit cū eā chriſtus ſup virilē pfectiōeꝫ diſcipuloꝝ chriſti ſingulariter ſublimauit. qđ ptꝫ Nā in tolerantia pfectōis ꝛ in ꝯſtātia fidei ꝛ dilectiōis/aut etꝫ in pſpicatia iudicij ꝛ electionis ipos diſcipulos a chriſto electos incōpabiliter exceſſit qđ ptꝫ ex hoc ꝙ diſcipulis pꝛe timoꝛe moꝛtꝫ fugiētibꝫ ꝛ in fide vacillantibꝫ. ipa incōcuſſa pſtitit. ꝛ in omni caſu ſp meliꝰ elegit. qđ euidenter ptꝫ ex hoc ꝙ ſalutē humani generis in paſſioue ſui filij pelegit volens ipm magꝫ acerbiſſima pena pati ꝙꝫ genus humanū nō redemi ¶ Scđo circa hoc offendūt illi qui ſub ſpecie zeli ꝟtuoſi alios alacriter repꝛehendūt cū tñ multotiēs ex odio ꝛ liuoꝛe hoc faciāt ꝙuis ex charitate latēter ꝓcedere videanť ¶ Tercij ex ħ offendūt qui ex amoꝛe pꝛiuato exceſſus aliquoꝝ excuſāt ł attenuāt. alioꝝ vero exceſſus qñꝙ magis aggrauant ꝙꝫ opoꝛtet. ¶ Quarto circa hoc offendunt qui ſimulate ꝛ ficte ꝓximoꝝ pſperitatibꝫ ꝯgaudent vel ficte ipoꝝ aduerſitatibꝫ cōdolent. quā quidem fictionē dñs terribiliter deteſtatur. ¶ Circa tercium modū ſnb ſpecie ſimulate iuſticie. pꝛimo offendunt illi qui iuſtitiā vendunt ſicut multi iudices ꝛ mali aduocati qui nolunt facere/vel etiā defenſare iuſticiā, niſi ꝓ emolimento

terreno. ¶ Secundo offendunt illi qui iuſticiam
deprauant. ſic malus iudex q̄ ex odio priuato nō
ex amore iuſticie reū ꝯdemnat/qui vtiqꝫ ex hoc re
atum homicidij incurrit. vel malus aduocatus q̄
ſcienter malā cauſaꝫ ſuſcipit defenſandā qui tene
tur ad intereſſe illius ꝯtra quē aduocat ¶ Tercio
circa hoc offendūt qui malis ꝯſilijs vł iniquis ſta/
tutis ledūt ꝓximos. Et tales mortaliter peccāt.
⁊ tenent̄ ad reſtitutōeꝫ illis qui ꝑ ſtatuta talia dā/
nificant̄. nec talia ſtatuta merent̄ nomē legꝭ. ſ; ma
gis iniurioſe machinatōis nomē habēt. Lex em̄
ſm Iſidoꝝ debet eſſe talis ꝙ cōi bono ꝓficiat et
vnicuiqꝫ inra ſua ꝯſeruet. alias nō dicit̄ lex ſ; poti/
us corruptela. In hoc etiā pctm̄ incidūt qui religi
oſis ⁊ chriſti pauperibus detrahunt. vł qui alios
ab coꝝ benificentia auertūt dicentes ip̄os aliorū
elemoſinis nō indigere cū magnas ſtructuras faci
ant. qui nō aduertūt cum quanta parcitate vict⁹
⁊ veſtitus hoc faciant. ⁊ qꝫ ſincero affectu dei ho/
norem ⁊ quietum ſtatū deo famulantium in talib⁹
intendunt. ¶ Quarto circa hoc offendunt illi qui
ꝯtra libertatem eccleſiaſticam aliqua edicta ſcien/
ter faciunt. ⁊ hoc fit tribus modis prout libertas
eccleſiaſtica conſiſtit in tribus. ¶ Primum eſt ꝙ
clericus verberari nō debet vnde qui fecerit vel fie
ri mandauerit. vel etiam facientem pro poſſe non
impediuerit. excōicatus eſt ipſo iure ¶ Secundū
ꝙ clerici ad iudicium ciuile trahi non pn̄t. ¶ Ter
cium ꝙ clerici ad exactiones publicas non ſunt
obligati. Unde ſi quis ſtatuerit ꝙ clerici poſſint

ꝯueniri in ciuili iudicio vel etiam ꝓhibere directe vel indirecte ꝙ clericus cauſam ſuã in foro eccleſi/aſtico ꝓſequi non poſſet vel ꝙ debeant dare exac tiones vł tenere vigiles ꝑ cuſtodia ciuitatis tales ip̄o facto ſententiam canonis incurrũt extra de ſẽ tentia excõmunicationis Grauem

Nonum p̄ceptum ē Non ꝯcupiſces rē ꝓxi mi tui Ubi licet explicite prohibeatur ꝯcu piſcentia ocnlorum in re aliena .implicite tamē ꝓ hibetur vniuerſaliter omnis cõcupiſcentia ſiue cu piditas male voluntatis reſpectu rei aliene Nam ſuperius in ſeptimo p̄cepto prohibuit cupiditatē operis hic autē prohibet cupiditatem cordis Et eſt notãdum ꝙ hic non ꝓhibetur concupiſcentia que innaſcitur ex corruptione fomitis/ vel delecta tione ſenſualitatis quia impoſſibile eſt ꝙ iſte con/cupiſcentie non ſint in nobis ꝓpter naturam cor/ruptam ſed hic prohibetur cõcupiſcentia ⁊ appeti tus qui innaſcicur ex conſenſu rationis Et hoc p̄/ceptum ſimiliter habet triplicem expoſitionem.

¶ Prima eſt Non concupiſces rem ꝓximi tui eã ſcꝫ per auariciam appetendo ſeu etiam per iniuſti/ciam obtinẽdo Ad cuiꝰ euidentiam eſt ſciendũ ꝙ res aliena poteſt concupiſci ſub triplici differẽtia graduali: Quidam em̄ cõcupiſcunt rem alienam ſed ſcientes ꝙ non poſſunt eam cupitam obtinere ideo non proſequũtur concupiſcentiam Si autē ſcirent ſe poſſe proſequi concupita conarentur ad proſequendum concupiſcentiam in effectum . et iſti realiter in concupiſcendo peccant mortaliter.

ꝛ ħ in p̈mo ḡdu ꝯcupiſcentie mortalis ¶ Scd̓o ſt̓ q̇dā q̇ ꝯcupiſcūt rē alienā / ꝛ cū conatu exteriori laborāt ꝓtrahere illicite obtinēda. q̇ ꝗuis ea non obtineāt tn̄ mortalit̓ peccāt ꝛ ḡuiꝰ ꝗ p̈mi Et ē ſe cūdꝰ ḡdus ꝯcupiſcētie q̇ apparet in fure ꝛ latrone ꝓ furto ꝛ rapina laborātibꝫ. qꝛ lꝫ in effectu nec fu rent̓ nec rapiant peccāt tn̄ mortaliter ꝛ ḡuiꝰ ꝗ p̈/ mi ¶ Tertio ſt̓ q̇dā qui non ſolū conātur ꝯcupiſ cere aliena ħ etiā cōcupita ꝑuis conatibꝫ aſſequū tur ꝛ iſti ōnibꝫ aliꝭ grauiſſime peccāt. Et ē tertiꝰ ḡdus ꝯcupiſcentie mortalis vt pꝫ in furibꝫ ꝛ latro nibꝫ rē ꝯcupitam illicite obtinētibꝫ/ ꝛ iſtis nūꝗ di mittit̓ peccatū niſi reſtituat̓ ablatū vt dicit Augꝰ cū tn̄ habeāt facultatē reſtituendi De p̈mo gradu ꝯcupiſcentie appropriate ſcribit̓ Prouer. xi. Ma nus in manu nō erit innocens qꝛ lꝫ manꝰ i manu teneatur vt ſcꝫ q̇s actualit̓ nō furetur nec rapiat ſi tn̄ a furto l̓ rapina abſtineat nō ꝓpter deū nec ꝓpt̓ iuſticiā ſed ꝓpter penam qꝛ timet ſuſpendiū/ talis non erit innocens imo mortaliter peccat ꝑ auarici/ am rē alienam appetendo cōtra diuinā iuſticiam. qd̓ quātum ſit malū oſtēdit Augꝰ in li. de libero arbitrio ſic dicens Cū auaricia alicui dominatur ſubiectꝰ mal̓ ōnibꝫ demōſtrat̓ qꝛ de auaricia ma/ la ōnia oriūtur ꝛ oīm peccatorū ſpecies ex ea ꝓdu cūtur. Et iō bene ſcribitur Eccleſiaſtici. io. Aua/ ro nihil eſt ſceleſtiꝰ Cuiꝰ cauſam aſſignat Inno: in li: de vtilitate cōditionis humane dicēs. Aua/ rus / offendit deum / offendit ꝓximū offendit ſeipꝫ Naꝫ deo detinet debita ꝓximo detinet neceſſaria

ſibiĳpi ſubtrahit oportuna Nã gulam euacuat vt archã ípleat corpus extenuat vt lucrũ extendat/ ⁊ íõ auarus ꝯuincitur ſibiĳpi crudeliſſim⁹/ deo ingͣ/tus ⁊ ꝓximo impi⁹ Non em̃ ꝓximũ diligit quem inedia perimit egeſtas ꝯſumit Inter cupiditateꝫ ⁊ auariciã hoc diſtat. qꝛ cupiditas mala eſt mal⁹ ł imoderatus terrenoꝝ appetitus Auaricia ꝟo eſt irrõnabilis ⁊ itemperata tenacitas eoꝝ que vtilit̄ expendendi haberēt locuꝫ·

¶ Secũda expoſitio. Nõ ꝯcupiſcere ꝓximi tui eã ſcꝫ iniuſte/ id ē ad iiuſticiã appeten/do ⁊ in malũ finē ordinãdo Aliud ē em̃ appetere aliena ꝑ iiuſticiã qđ fit in pͥma expõe Aliud ē appe/tere ad iniuſticiã. puta ad vanã gloriã ad luxuriã ł ad crapulã ſicut diues ille fecit qui epulabat̄ q̃tidie ſplendide. Et iſtũ modũ peccãdi gētiles etiaꝫ phi tetigerũt oñdētes ꝙ in vno actu pc̄ti poſſit eē multiplex deformitas/ ſicut dũ q̇s furat̄ vt exinde mechet̄ ł crapuletur ł põpas exerceat Et ẜm hũc intellectũ nõ ſolũ ꝯ hoc ꝑceptũ faciũt q̇ aliena ꝯcupiſcũt. ſꝫ q̇ ſua bona male ⁊ illicite expendunt/ vt voluptuoſi põpoſi ⁊ hmõi. Pre õnibus aũt aliĳs in hoc caſu magis peccãt clerici quoꝝ bona õnia ſunt pauperũ ⁊ dom⁹ eoꝝ õnib⁹ debent eē cõmunes ⁊ plus ceteris debēt vigilare in ꝑegrinoꝝ hoſpicium vt. 16. q. i. Om̃ q̇cquid. 12. q. 2. Aurum Gloria ⁊ amico Nam lꝫ clerici ſeculares non teneantur renũciare tēporalibus quãtum ad ꝓprieta/tem ⁊ vſum nõ tenentur eis renũciare qnãtum ad affectum qꝛ nõ debent tãtum affici circa tempora

ſia ſicut laici: ꝛ h̄ deſignat corona in capite Nã ca
pitis raſio ē õniũ tẽporaliũ depoſitio vt ſcribiť. 12.
q. 1. ca. Duo ſunt Nõ aũt quare min⁹ debent af/
fici ad tẽporalia ꝙ̃ laici ē qꝛ ſolicitudo tẽporaľ ĩpe/
dit ſpiritualem Clerici aũt iõ dicũtur quia ſunt in
ſortem dñi vocati ꝛ diuino cultui mancipati ſpeci
aliter ꝛ iõ ſolum debent eē dediti cõtẽplationi ꝛ o
rationi ꝛ lectioni ꝛ ab õni ſtrepitu tẽporaliũ ſemo/
ti Hec Hieronim⁹ ca. Duo ſunt ꝛ. 36. di. Qui
eccleſiaſticꝫ ꝛ Si quis vult Vñ credo ſaluo melio
ri iudicio ſi clerici vel monachi cõtra ꝓhibitionẽꝫ
iuris nimis ſe ĩmiſceant temporalibꝫ vľ ſecularibꝫ
negocijs ſcienter ꝛ volũtarie intm̃ ꝙ notabiliter ĩ/
pediant libertatẽ ſpũs qua ſoli deo vacare debẽt
ꝙ mortaliter peccãt. vbi forte laici vix venialiter
peccarẽt qͥbꝫ ñ ē iť dcm̃ negocijs ſcľaribꝫ ſe ĩmiſceri

¶ Tertia expoſitio Nõ ꝯcupiſces rẽ
ꝓximi tui ipam ſcꝫ auare retinẽdo ľ eã neceſſitatꝫ
tpe nõ cõicando qđ nihil aliud ē facere ꝙ̃ res pau
perũ per violentiã auferre Nam ſm Auguſtinũ
Nõ ſolũ auarus ē q̇ rapit aliena. ſed q̇ cupide ſer/
uat ſua ꝛ iõ auarus vt dicit Aug⁹ anteꝙ̃ aliquid
lucretur. ſeipm̃ perdit. di. 47. Sicut hi Nõ mi/
noris ē criminis habẽti tollere. ꝙ̃ cũ poſſis ꝛ abũ/
des indigenti denegare Eſurientium panis ē quẽ
tu detines nudoꝝ veſtimentũ ē quod tu recludis
miſeroꝝ calceus ē qui apud te veteraſcit ꝛ eſt de/
cretum Gregorij Ex p̄dictis patꝫ ꝙ omñis cupi/
ditas cordis. aut eſt in appetendo aliena contra

tuſticiam. vt patet in prima expoſitione. vel eſt ad iuſticiã. vtꝫ in ſcd̃a expoſitõe. Aut eſt in retinẽdo nimis cupide ꝑ auaritiã: qd̃ ↄtingit in iſta tercia expoſitõe. Sed hoc p̃t eſſe dupliciter. Uel q2 abſolute retinet ꝛ occupat alienũ ꝛ ſic eſt fur ꝛ latro. vt patet ex ſupradictis Aut retinet ꝓpriũ. ꝛ tũc aut hoc fit tp̃e neceſſitatis quo ex precepto charitatis talia cõicare deberet. ꝛ ſic retentio cupiditatis cenſet homicidiũ. ſicut ſupra dictũ eſt in ſeptimo precepto: Paſce fame morientẽ ꝛc̃ Aut ſi retinet ſua vt ea tp̃e oportuno diſtribuat. Et hoc iterũ ↄtingit dupliciter. q2 aut raro aut nũq̃ ſic retentũ egenis diſtribuit. ꝛ ſic eſt pctm̃ mortale. vt patet in diuite/qui micas panis Lazaro negauit. Aut aliquãdo diſtribuit ꝛ aliquando non. ꝛ ſic eſt veniale. ꝛ hoc ƀm magis ꝛ minus/prout maior vel minor facultas eſt in ipſo dante. Sciendum eſt etiam ꝙ ipſi auari non pedites vel equites ad infernum properant. ſed ad infernum vehuntur cum curru per ſuam auariciaꝫ eis prouiſo/quiquidẽ currus auaricie ƀm Bernhardum ſuper cantica ſermone. 3. vehitur quatuor rotis viciorũ que ſunt puſillanimitas/inhumanitas/ↄtemptus dei/obliuio mortis. Jumenta ipſum trahentia ſunt. tenacitas et rapacitas/ꝛ his ambobus vnus ſolus auriga p̃ſidet ſcilicet ardor habendi. Sola quidem auaricia. quia non patitur plura conducere. vno auriga contenta eſt. Si autem queratur quomodo ꝛ qualiter homo ſe habere debeat ad res poſſeſſas. hoc pulchre docet Seneca in ſuis

ꝑuerbijs ita dicēs. Pecunie oportꝫ imperare nō ſeruire pecuniā. ſi illa vti ſcias. ancilla eſt. ſi neſcis. dña eſt. ꝛ iō neceſſe eſt/aut teipm/aut pecuniā vilē habeas. Et iō dr Berñ. ſup cātica ſermōe. 2. Si ꝟe tua ſunt q̄ poſſides. expēde ad lucra ꝛ ꝓ terrenis celeſtia ꝯmuta. Si h̄ nō valeas ſcias te pecunie nō eē dñm ꝫ ſeruū Ecōtra de bonis ꝛ ꝟtuoſis poſſeſſoribꝫ dr Greg: li. mora. Sanctꝫ virꝫ ipa rerū affluētia eſt oneroſa. qꝛ ĝuiter h̄ tolerāt. qꝛ feſtināndo ad patriā mlta portāt in itinere/ꝛ iō aut largiēdo diſtribuūt. aut deſerēdo ꝯtēnūt. Sciēdum aūt ꝙ iſta triplex expoſitio p̄dicta p̄t colligi ex decreto. d. 47. Bonoꝝ. vbi dr ſic Bonoꝝ autori inherere nō poſſumꝰ. niſi cupiditatē q̄ oīm maloꝝ radix eſt abſcidamꝰ. ꝛ h̄ q̄ntū ad p̄maꝫ expoſitōeꝫ Pro ſcd̄a ꝟo ſubdit. Vꝛ catholicū ꝛ p̄cipue ſacerdotē ſic̄ nullo implicari dꝫ errore. ſic nulla cupiditate dꝫ vinculari. dicēte ſcriptura. poſt ꝯcupiſcētias tuas nō eas Mens eīn pecunie auida. nec abſtinere nouit a vetitꝫ. nec gaudere ꝯceſſis. nec pietati adhibere ꝯſenſuꝫ. Hec Leo eps̄ Anatholio epo. di. 47. Vꝛ. Quantū ꝟo ad terciū beatus Ambro. dr ſeq̄nti ca. Sic̄ hi. dr forte cupidꝰ q̄d iniuſti facio ſi ꝯtra aliena nō inuado. ꝓpria diligētius teneo O impudēs dic tu q̄ ꝓpria dicꝫ. q̄ ꝛ ex q̄bꝫ recōditꝫ in hūc mūdū intuliſti. qū in hāc igreſſus es lucē. qū de vētre matrꝫ exiſti q̄bꝫ queſo facultatibꝫ. q̄bꝫ ꝛ ſubſidijs ſtipatꝰ ingreſſus es. nonne nudus intraſti ꝛ nudus exibis: tantorum ergo ſcias te inuadere bona: quantis poſſes preſtare

ꝛ retines. Unde tranſgreſſores hui⁹ precepti ſin/
gulariter puniunt plaga muſcaꝝ. qꝛ muſce morië
tes perdũt ſuauitatem vnguenti. Et ſollicitudo
poſſidendi temporalia non ſolũ īpedit deuotõem
ſpũaliũ. ſed etiā in corde hõis ſuffocat dei verbum
Ois em̃ orõ ꝛ orõnis deuotõ/ ꝛ etiā contemplatõ/
nis ꝯſolatio funditus morit. vbi habendi cupidi
tas dñatur Cupiditatem igit deſere. ſi in deo vis
delectari. Ex p̄dictiꝭ pꝫ de tranſgreſſione hui⁹ pre
cepti ꝛ quomodo ſit cõfitenduꝫ.

Decimũ p̄ceptuꝫ. Nõ cõcupiſces vxorem ꝓximi tui. vbi ꝓhibet oĩs cõcupiſ/
centie carnis: ſicut in nono precepto prohibetur
omis concupiſcentia oculoꝝ. Ideo aũt dant duo
p̄cepta ad ꝓhibendũ hanc duplicē ꝯcupiſcentiā
eo ꝙ ad eas natura corrupta maxime inclinatur.
Nam ad concupiſcentiā carnis inclinat ꝓpter ſui
conſeruatõem in eſſe ſpeciei. Ad concupiſcentiaꝫ
vero oculorũ inclinat ꝓpt ſui conſeruationem in
eſſe indiuidui. Prohibet etiā h̄ nihilominus du/
plex ꝯcupiſcẽtia propter tria dãna q̃ facit in aĩa
¶ Primũ eſt. qꝛ aĩāꝫ inficit ꝛ maculat Cui⁹ rõ eſt
qꝛ ꝯcupiſcentia carnis eſt ſicut aqua fluens. ꝯcu/
piſcentia oculoꝝ eſt ſicut terra ſitiens ꝓpter aridi/
tatem terrene affectionis. Unde ſicut de terra et
aqua fit lutũ materiale. ita ex hac duplici ꝯcupiſ/
centia fit lutũ ſpũale quo aĩa ſordidat/ ꝛ ꝑ conſe/
quens fetida ꝛ diſplicibil' reddit in dei ꝯſpectu ad
modũ luti viliſſimi ¶ Scd̃m eſt. quia ad modũ
ignis inextinguibilis animam inflammat. d quo

ſcribit Joh.zi. Ignis eſt vſqꝫ ad ꝯſuþtõez deuo/
rãs. ꝛ nõ ſolũ aiam inflãmat. ſ etiã inflãmando
incinerat. ꝛ tũc ſuþueit tertia ſoror eoꝝ ſcꝫ ſuþbia
vite. q̃ ad modũ venti animã inſufflat / ꝛ redactã
in cinerem ad modũ pulueris vſqꝫ q̃qꝫ diſpergit ꝛ
ideo ſcribit. Prouer. 2. Et erit tãq̃ puluis. ꝛc̃.
Tertiũ eſt qꝛ vtraqꝫ ad modũ ſitis inſatiabil' aiaꝫ
ſemþ cruciat. Unde iſte due ꝯcupiſcẽtie ſunt due
filie ſãguiſuge clamantes / affer affer. vt ſcribitur
Prouerbioꝝ.30. Nã ꝯcupiſcẽtia oc'loꝝ dic̃ Affer
diuitias. Et ꝯcupiſcentia carnis dic̃. Affer deliti
as ꝛ vtriuſqꝫ iſtius. inſatiabil' eſt appetit⁹. Nõ ei
mũdan⁹ diuitiaꝝ ꝛ delitiaꝝ ſitibũd⁹. eſt q̃i ſaccus
ꝑtuſus. ꝛ ideo nõ eſt mirũ ſi non poſſit impleri nec
etiam ſatiari. Hoc autẽ p̄ceptũ habet triplicem
expoſitioẽm. ¶ Prima. Non cõcupiſces vxorem
ꝓximi tui id eſt nõ habeas volũtatem violandi
thorũ ꝓximi tui. Ubi diligenter conſiderãdũ ꝙ
ſi deus ſolã volũtatem hui⁹ pc̃ti ꝓhibet q̃nto g
rigore iuſtitie volũtatem facto implentes puniet
Et illos potiſſime q̇ pulchras caſtas ꝛ probas vx
ores habentes aias ſuas diuina imagine inſignit
as ſordidis cõcupiſcentijs. alioꝝ ſũt maculatores
feminaꝝ. Qđ tñ prohibet chriſtus Mathei. 5.
Qui viderit inquit mulierem ad ꝯcupiſcendũ eã
id eſt ꝙ ꝯcupiſcentia tranſeat in affectum cordis/
ꝛ in conſenſum rationis ꝛ etiam ſi facultas aſſit fa
cere diſponat. iam mechatus eſt in corde ſuo. qꝛ
ſecundum iura. voluntas pro facto reputatur.
Sed contra eſt quod ſcribitur diſtinc. lxvi. Nõ

ſatis eſt velle. ſꝫ etiaꝫ bn̄facere opꝫ. nec ſatꝫ eſt bn̄facere niſi ꝓcedat de fonte bono. id eſt ex bona volūtate Sicut dicit de Cōſecra. di. v. Cogitatōis et volūtatiꝫ nemo penā patiat Ad tollēdū ḡ dictorū canonū ꝯtrarietatē diſtinguēdū eſt. Quia aut voluntas habet facl'tatem operādi. ⁊ ſic volūtas non reputat ꝓ facto. In quo caſu loquūt canones in ꝯtrariū obiecti. Aut nō habet. ⁊ ſic iteꝝ diſtiguendū eſt. Aut em̄ volūtas eſt mala. ⁊ ſic ſemꝑ ꝓ fcto reputat. ⁊ ſic ſemꝑ eſt peccatū mortale in volūtate mala ſicut et in oꝑe malo. Quiꝫ nō ſit tm̄ peccatuꝫ in volūtate ſola ſicut in volūtate cū oꝑatione ſimꝉ. ⁊ illō eſt veꝝ q̄ntū ad iudiciū dei q̄ intuet cor. Sꝫ q̄ntū ad iuditiū ciuile ſi volūtas mala ſuis t'minis ſit ꝯtēta nō punit vt dt vltimū decretū. Sed ſi voluntas ꝓgreditur ad actū vl' etiā ad conatū. ſicut in criminibꝫ maximis punit ſolus conatꝰ. licꝫ machinatio nō habeat effectū. Vñ lex nō minꝰ illū puit qui cauſa occidēdi hoīes īuentuꝫ fuerit cū telo. q̄ꝫ eum q̄ occidit. dt peniteti. diſtinc. pma. ca. decio: Et eſt ad l. Corneliā De ſiccarijs. Si q̄s cū telo. ⁊c. In minoribꝫ tn̄ criminibꝫ nō punit ſolus conatus. quia non ſum fur. licet ſim conatus aliquid furari. ff. de furtꝫ. Om̄ furti. Aut voluntas eſt bona. ⁊ tunc aut illa que voluit cadūt ſub p̄cepto. aut ſub conſilio. Si primo modo. ſic voluntas non reputatur pro facto. vt patet in ieiunijs etiaꝫ in elemoſinis ab eccleſia īſtitutis. et hoc potiſſime

quando volũtas habet facultatem ꝓgrediendi ī
opus. Si autem cadũt ſub conſilio. ſic diſtingwe
q꞉ aut illa non reſpiciũt premiũ aureole. ꝛ ſic volũ
tas reputať pro facto. vt patet de ſãcto Martino
de quo ſacta eccľia canit. O ſanctiſſima anima
quã et ſi gladius ꝑſecutoris nõ abſtulit. tñ palmã
martirij nõ amiſit Aut reſpiciunt premiũ aureole:
ꝛ ſic non reputať ꝓ facto. q꞉ nõ ſufficit ꝓ p̄mio au
reoľ ſola volũtaꝫ ꝯtinẽtie ĩ actꝰ ꝯtinẽtie ĩ ope tẽať.

Secũda expoſitõ. Nõ cõcupiſces vxorem ꝓximi tui id eſt nõ formab ymagiẽs de vxo/
re ꝓximi tui cogitãdo ſcꝫ ꝙ̄ pulchra ẽ / ꝙ̄ g̃tioſa / ꝙ̄
amabilis. Contra hoc p̄ceptũ ꝓch dolor mľti fa/
ciunt tam viri ꝙ̄ mulieres. q̇ licꝫ nolint ꝯcupiſcere
nec ꝯcupiſci ab alijs. tñ volũt agere diem feſtũ cũ
reliquijs nociuaꝝ ꝛ turpium cogitationũ qđ tamẽ
nimis eſt periculoſum / quia facile ex hoc peccatũ
mortale incurriť. Quod probat Jacobus in ſua
canonica. ca. i. cũ dicit. Concupiſcentia autẽ q̃ eſt
animi interior delectatio cum conceperit ſubaudi
ꝯſenſum rationis / parit peccatũ ſcilicꝫ mortale / vľ
etiã pctm̃ veniale. Peccatũ autẽ cũ conſũmatum
fuerit ꝑ deliberatũ ſciꝫ ꝯſenſum rationis in ipſam
delectationem interiorem etiã in opus extrinſecuꝫ
generat mortem / id eſt peccatũ mortale ꝑfectum
Et vt euidentius pateſiat q̃liter interior cogitatio
ꝛ cogitationis delectatio ſint pctm̃ mortale / ꝛ q̃liť
non: ſciendum ſm̃ Gregorium ꝙ humana tẽtatio
perficitur autẽ ex tribus. ſcilicet ſuggeſtione / dele/

ctatione/ ꝛ conſenſu. Si enĩ ſuggeſtio inducit paſſionem que eſt ſubitus motus aĩmi cogitãtis ſeu delectantiꝫ in re cogitata. ſic eſt pctm̃ veniale. Si autẽ ſuggeſtio ĩducat paſſionẽ q̄ ẽ q̄dam aĩmi forꝰ vł deliberatõ. tũc ã nõ ſentiꝛ delectatõ in tali cogitatione. ꝛ ſic nõ eſt pctm̃/ vł ſolũ ẽ veniale. Aut ꝓo ſẽtiꝛ delectatõ ĩ cogitãdo. ꝛ h̄ ↄtĩgit dupliciꝛ. Qꝛ tũc ã deliberatõ rõnis nõ ↄſentit in delectatõem. ꝛ ſic ẽ veniale Aut ↄſentit. ꝛ ſic eſt pctm̃ moꝛtale ſiue conſentiat in delectatiõem interioꝛis actus ſiue conſentiat in ip̄m opus. Cuiꝰ ratõ eſt. qꝛ nõ ſolũ conſenſus verus/ puta cũ q̄s conſentit in opus eſt moꝛtale. ſ; etꝫ interp̄tatiuus/ vt cũ q̄s conſentit in ſolam delectationem ĩterioꝛem ꝛ nõ in opus ꝛ hoc habꝫ veritatem ſi delectatio cadat ſup̄ obiectũ includens in ſe defoꝛmitatẽ ad rectã rationẽ Si ãt q̄s nõ delectaꝛ in cogitatione turpi puta ſi cui placeat cogitare de ſpetie pulchꝛe mulieriꝫ abſq̄ alia defoꝛmitate ↄcurrente. ſic ↄſenſus in talẽ delectationem nõ erit pctm̃ moꝛtale/ ſ; potius veniale.

¶ Tertia expoſitio. Non cõcupiſces id eſt nõ cõcupiſci deſideres ab vxoꝛe ꝓximi tui vt ibi concupiſces teneaꝛ paſſiue ꝛ relatiue. Et ſic p̄ꝰ oſtendendũ eſt ꝙ iſtud p̄ceptũ tranſgrediuntur tria genera hoĩm. q̄d erit p̄mũ ¶ Secũdo declarabitur q̄ ſũt illa q̄ potiſſime hoĩem a delectatiõe carnał concupiſcentie retrahere debeant.

¶ Tertio oſtendetur q̄ ſunt illa que ſpetialiꝛ hominem in mentis puritate conſeruant. ¶ Propꝛ

pꝛimū ſciendū ꝙ p̄mi qui hoc pꝛeceptū tranſgredi
untur ſunt perſone religioſe licet ſint ficte. q̄ pꝰ q̄ꝫ
deo ſe voto ꝯtinentie aſtrinxerūt. adhuc delectāt
in ſpurcitijs carnaliū delectationū. ⁊ iſti ſunt ſil'es
filijs iſrael. qui egredientes ab egipto māna cele/
ſte faſtidiebant. ⁊ cibaria vilia egypti appetebāt.
Sic ⁊ iſti mūdo renūciātes tāq̄ꝫ ab egypto reced
entes. ⁊ ꝑ totum ꝯtinentie paupꝛtatis voluntarie
⁊ vere obedientie terre ꝓmiſſionis appꝛopinquā/
tes. adhuc in deſerto poſiti ſunt. hoc eſt in ſtatu re
ligioſo conſtituti. in q̄ omnia delectabilia carnis ⁊
mūdi per voluūtariū contēptum in ip̄is debent eſſe
deſerta. cibaria vilia egypti appetūt ⁊ cibū celicuꝫ
id eſt ſuauitatē intime deuotōis faſtidiūt. q̄ꝫ uis in
ſe retineat om̄e delectamentū ⁊ omnis ſapoꝛis ſua
uitatem. vt ſcribit' Sapientie. xvj.

¶ Secūdi ſūt virgīēs ⁊ femine ſeculares q̄ ſtati cū
viros aſpiciūt. prauis cogitatōibꝫ agitāt'. A quo
dehoꝛtat' ꝓpheta cū dicit. Beatꝰ q̄ tenebit. id eſt
reſtringet motū ⁊ impetū illicite cogitatōnis ⁊ ſēſu
alitatꝭ ⁊ allidꝫ puulos ſuos. id eſt p̄mos motꝰ car
naliū delectationū: ad petrā. id eſt chꝛiſtū ſe xp̄i ex
emplis ꝯfoꝛmādo q̄ nūq̄ꝫ ꝑtulit aliquem motum
illicitum ſenſualitatis.

¶ Tertij ſunt qui licet nolint cōcupiſcere. volunt
tamē cōcupiſci. q̄a m̄lte ſunt tā mulieres q̄ꝫ ỽgīēs
que ad hoc ſe leuant ⁊ oꝛnant vt amabilioꝛes fiāt
. que non ſolum in choꝛeis ⁊ plateis ſed etiam in
eccleſia coꝛda viroꝝ vulnerant dum eis nūc coloꝛe
albo. nunc rubeo. nūc familiari colloquio. nunc

manuū iniectione. nūc vult⁹ compoſitōe. nūc ocu/
loꝝ laſciua intuitione illaqāt. ⁊ occaſionē ruine
pſtant. Sciendū tamē ꝙ tal' oꝛnatus decens et
ſolitus bonis mulieribus nō debet īterdici dūmō
fiat decenti modo ⁊ recta intentione. qꝛ quelibet
mulier legittima bene poteſt ſe ſollicite oꝛnare ad
cōplacentiam viri ſui. nō alicuius alterius ⁊ hac ī/
tentione ne ꝑ eius ꝯtemptū in adulteriū labatur.
Cuius ratio eſt. quia ſicut quilibet xp̄ianus toto
niſu conare debet. vt in omnib⁹ ſuis actib⁹ captet
diuinā ꝯplacentiā. ita mulier legittima in omib⁹
ſuis moꝛib⁹ conari debet ad ꝯplacentiā viri ſui. vt
ex hoc amoꝛ mutuus vigoretur. ⁊ fides thoꝛi īteḡ
conſeruetur Ex quo patet ꝙ talis oꝛnatus multo
periculoſius frequentatur a ꝟginibus ⁊ viduiꝫ q̄̄
in mulieribus nuptis. Cuius cauſam aſſignat
Auguſtinus. ex eo ꝙ mulier nupta conatur placē
vni ſoli. cui etiam de iure cōplacere tenetur. i. Cho
oꝛintheoꝝ. vij. Mulier que nupta eſt cogitat que
ſunt mūdi q̄modo placeat viro. virgo autē īnup/
ta nititur ōnibus cōplacere ⁊ ideo plurimoꝝ viro
ꝝ animos poteſt ſuo cultu ⁊ cōplacentia ſauciare.
a quo tamē retrahit Ap̄ls dicēs. ij. ad Choꝛīt. vj
Nemini dantes vllā offenſionem. ¶ Pꝛopter ꝟo
ſecūdū eſt ſciendū ꝙ hō merito debꝫ retrahi a dele
ctatione carnali ꝓpt̄ m̄lta dāna ſupius expꝛeſſa ī
vj. p̄cepto Sed pꝛeter hec poſſunt hic adduci āt
alia tria dāna cuilibꝫ homini merito ꝓhoꝛrenda.
¶ Pꝛimū eſt: quia delectatio carnalis pꝛiuat ho/

minem ab oīm bonoꝝ conſortio ⁊ participatione.
¶ Scd̄m eſt qꝛ ꝓuat hoīez cibo diuio ⁊ angelica
refectōe ¶ Tertiū ē qꝛ excludit hoīem a beatifica
fruitōe. q̄ ſm̄ Auguſtinū tāte ē ſuauitatꝫ/pulchri/
tudis/ ⁊ delectatōnis/vt ſi ī ea ſolū ꝑ momētū mo
rari liceret merito ꝓ illo mille āni p̄ſentꝫ vite pleni
delicijs contēnerent. Ex q̊ patet q̄ntū diſpendiuz
ſibiip̄is faciant/ q̄ ſe pro feda ⁊ momētanea delec/
tatione eterna dei cōtemplatōe ꝓuant. Et iſta t'a
dāna pulchre ſunt figurata in nabuchodonoſoꝛ/
qui ꝓpter ſua peccata a cōſortio hoīm eiectus fuit
In quo īnuit' priuatio ꝑticipatōis omniū bonoꝝ
que fiūt in eccleſia militante Item fenū vt bos co/
medit/ecce priuatio cibi angelici ⁊ diuini/⁊ refectō
beſtialis ⁊ pecoris. Item excluſus fuit a regno ſe/
ptem annis/in quo innuitur perpetua priuatio di
uine viſionis ⁊ conſortij beatorum. ¶ Propt' ter/
tium eſt ſciendum ꝙ tria ſunt que potiſſime purit/
atem mentis conſeruant ¶ Primū eſt fortis ſen/
ſuum exteriorum ⁊ interiorum reſtrictō. quia ipſi
ſenſus exteriores ſunt q̄ſi quidaz cuſtodes ⁊ ianit/
ores interiorꝫ puritatis mentꝫ. ⁊ ideo ſicut ꝓdit/
or ille diceretur q̄ portas caſtri hoſtib9 traderet et
aperiret. vt hoſtes ingredientes ip̄m caſtrū caper
ent ⁊ libere poſſiderent. ita ſenſuū noſtroꝝ euaga/
tio eſt quaſi quedam ſpūalis proditio quia ꝑ hoc
liber aditus fantaſmatibus aperitur per q̄ caſtrū
dei capitur/hoc eſt puritas mentis corrūpitur.
Et ideo pro dicta mentis puritate conſeruanda:
noſtri ſenſus ſunt a noxijs euagationibus ctenē

viriliter repmendi. Jn cuius figura Joſue decĩo.
Precepit Joſue populo iſraelitito vt pedes ſuos
ponerẽt ſup collũ ꝛ ceruices q̇nqꜫ regũ quos cepe
rant. Jnnuens per hoc ꝙ q̇nqꜫ ſenſus in multis
ꝓth doloꝛ regale domiuiũ optinentes ſunt p ratí
onis iudicium ꝛ p volũtatꝫ ĩperiũ tãqꜫ duobꝫ pe/
dibꝫ interioꝛibꝫ cõculcãdi ꝛ virilit̃ r̃ſtrigẽdi ¶ Se
cũdũ eſt ferũes ꝛ deuota oĩo q̃ ſua ꝟtute mẽtẽ ſub
limat/ ꝛ ſublimatã ſubtiliat ꝛ depurat/ ꝛ ſuo feruo
re oẽƺ mẽtis fluctuatõeƺ deſiccat ꝓpt̃ qꝺ tal̃ mens
deuota recte mons mirrhe dr̃ quẽ ſpõſus libenter
viſitat/ ꝛ i q̃ ſpõſaƺ ſuã q̊dã familiari colloq̊o inte/
rioꝛis ſuauitatꝫ ĩebꝛiat. iuxta illꝺ cãticoꝝ. 4. Ibo
ad mõtẽ mirrhe ꝛ ibi loquar ſpõſe mee. ¶ Terti/
um ẽ paſſionis xp̃i ĩtima meditatio. Jn oĩ em̃ tẽt/
atõnis ĩpulſu mens deuota admodũ colũbe debꝫ
ad xp̃m cõuolare ꝛ in foꝛaminibꝫ petre/ id eſt xp̃i
vulneribꝫ nidificare ꝓfundiſſime ſcilƺ meditando
amaritudinẽ ſue paſſionis. ꝛ debet reſidere ſuper
riuulos aquaꝝ ſue paſſionis amaritudinẽ deplo/
rando/ ꝛ interioꝛẽ mentis puritatem deuotiſſime
contẽplãdo. Jn q̇bꝫ riuis ꝓuideat vmbꝛã accipi/
tris/ hoc eſt caueat pꝛeãbula ꝑuerſe cogitationis/
ꝛ ſtatim cum incepit talibꝫ titillari fugiat in petre
foꝛamina/ id eſt in xp̃i vulnera ſubtrahẽdo ſe ꝑuer
ſe cogitatõni p deuotã oꝛationem p paſſionis do/
minice feruidã meditatõem/ ꝛ per ꝓꝛij coꝛpoꝛis
rigidã caſtigatõem Sic em̃ aqua carnalis d̃lecta
tionis mutabitur in vinũ diuine conſolationis et
interioꝛis deuotioniꝫ. Hoc eſt vinum quod letifi/

cat deũ ⁊ hoīes. vt ſcibit Judicũ.ix. Quod vinũ nobis meritꝫ glorioſe ꝟginis marie p̄ſtare dignet eius filius benedict⁹ Qui cũ p̄re ⁊ ſpũ ſcto ē vnus deus benedict⁹ in ſecula ſeculoꝝ. Amen.

¶De decimis:

NOta ꝙ homo decimas omniũ q̄ habet libenter dare debet. Et hoc ꝓpt tria.
¶ Primũ eſt. q2 iſtud a dño ſtatuit ⁊ p̄cipit. Vñ Exod. xxij. dixit dñs moyſi. Decimas ⁊ p̄mitias nō tardab mihi offerre. Et leuitici. xxvij. Omēs decime t̃re/ſiue d̃ frugib ſiue d̃ fructib arboꝝ. domi ſũt/⁊ illi ſanctificāt. ¶ Scd̃m eſt vt homo deo placeat ⁊ vt omnes penurie vini ⁊ frumēti ⁊ ceteroꝝ remoueāt Vñ Malachie.iij. ſcribit. Et vos ꝯfũ/ditꝫ totā gentē in decīs ⁊ p̄mitijs q̄s nō bñ rd̃ditꝫ mihi/ ⁊ in penuria vos eſtis maledicti. Quia per ſbtractōem deciaꝝ immittit dñs penuriā frumēti ⁊ vini in t̃rā. Et ſeq̃t ibid̃. Inferte oēm deciā3 in horreũ meũ. vt ſit cib in domo mea. ¶ Tertiũ eſt ne homo ad decimā ꝑtem angeloꝝ que cecidit in infernũ deducat. Vñ Aug⁹. Redde decimas. alioq̄n deducerꝫ ad decimā ꝑtem ſc3 āgeloꝝ q̄ ceci/dit in īfernũ. Decima eſt q̄ſi cenſus quē debemus ꝓ hereditate eterna. Qui nō reddit cenſum. ꝑdit agrũ/id eſt ꝑadiſum.

Conpendiū de vita antichꝛiſti Inci:

CIrca ſtatū ⁊ ꝑſecutōez āntichꝛiſti notāda ſūt
qnq; ¶ Pꝛimo. oꝛtus āntichꝛiſti. ſcđo ꝓgre
ſſus. tertio cultus. q̄rto ꝯflictus. q̇nto obitus.
¶ Circa oꝛtū antichꝛiſti nota q̄ttuoꝛ. Pꝛimo de
q̄ ꝓgenie naſcet̄. q2 de tribu dan. vt Geñ. xlix. Fi/
at dan coluber in via. ⁊ ideo ī Apocal̄. dan nō ſcri
bitur in cathalogo ſctōꝝ in deteſtatōem antixpi.
¶ Scđo nota q̊mō naſcet̄. q2 de foꝛnicat̄ce nō de
ꝟgine. 2. Theſſaloñ. 2. Niſi venerit diſceſſio ṗmū
⁊ reuelatus fuerit hō peccati. id eſt in pc̄to ꝯcept⁹
¶ Tertio nota q̊mō ꝯcipiet̄ in vtero. q2 opatione
dyabolica ſicut đt Aug⁹ Spūs malign⁹ deſcēdꝫ
in vteꝝ mat̄s ⁊ ex ꝟtute diuina ꝯmouebit̄ ⁊ imple
bit̄ āntichꝛiſt⁹. ij. Theſſalo. xj. cui⁹ aduēt⁹ erit ſc̄m
opatōez ſathane. glo. nō tñ ſine cōſēſu liberi arbi/
trij. quia incipiet eē malus ex vtero matris. iuxta
illud Iſaye. xlviij. Trāſgreſſoꝛē ex vtero vocaui
te. ¶ Quarto nota vbi naſcet̄. q2 in babilone vt ī
Apocalipſ̄. xvij. Babilon magna mater foꝛnica
tionū. ⁊ ſequit̄ de āntichꝛiſto. Vidi mulierē ebꝛiaꝫ
de ſāguine martyrū ⁊ ſctōꝝ xpi ihu Scđo circa ꝓ
greſſū āntichꝛiſti nota q̄ttuoꝛ: Pꝛīo vbi nutriet̄. q2
nutriet̄ in ill̄ duab9 ciuitatib9 ſcꝫ Coꝛozain ⁊ Bet/
hſayda. Vñ illđ ſup iſto ꝟbo euāgelij. ve t̄ Bet
ſayda / ve tibi Coꝛozain. dicit Aug⁹ Ideo imꝑca
tur ⁊ inpꝛopat eis dñs dicēs. q2 in eis ꝯuerſatur⁹
eſt fili⁹ ꝑditōis. Scđo nota a q̇b9 nut̄et̄. q2 a ſpi/
ritib9 malignis. q̇ ꝓpt̄ incātatōnes ꝯtinue ei fam/
ulabūt̄ ⁊ aſſiſtēt ꝯcomites indiuiſ̄. Apocal̄. xviij.

Vidi de ore beſtie id eſt antichriſti ꝓpter incãtati
ones q̃s de ore emittet exiſſe tres ſpũs imundos.
¶ Tertio nota a q̇bꝫ recipiet̃. Primo qꝛ a iudeis
vt dicebat eis dñs Joãnis. 5. in fine. Ego veni in
noīe patrꝭ mei ꝛ nõ recepiſtꝭ me. cũ ãt aliꝰ venerit
in noīe ſuo illũ recipietꝭ. ¶ Quarto nota ī q̃ etate
incipiẽt hec oīa. qꝛ Eccl'iaſtes. 4. dꝛ. Vidi cũctoꝝ
viuẽtes q̇ ãbulãt ſub ſole cũ adoleſcente ſcđo id eſt
antichriſto. Nã p̃mus adoleſcẽs ſalutꝭ fuit criſtꝰ.
Circa cultũ eiꝰ nota q̃ttuoꝛ ꝑ q̃ attrahꝫ ad ſe diu-
erſos cultus. Pꝛio em̃ vt attrahat ad ſe iudeos ꝛ
dicet ſe meſſiã ꝓmiſſuꝫ ī lege veꝝ deũ ꝛ veꝝ hoīeꝫ
et reedificabit tẽplũ Salomõis. 2. ad teſſalonieñ
.2. Qui aduerſat̃ ꝛ extollit̃ ſuꝑ omīe qđ dꝛ deus
ficte ſcꝫ ab idolatrꝭ. a qđ colit̃ ſcꝫ ī ꝟitate a fidͤlibꝫ
Scđo vt attrahat ad ſe gentiles idolatras faciet
ſimulachꝛũ ꝛ ſtatuã ꝑ incantatõem. ꝛ in eã mittꝫ
ſpm̃ malignũ ad dandũ reſponſa et vocabit eum
deum maon. Daniel̃. xj. Deũ patrũ ſuoꝝ nõ rep-
utabit deũ. deum aũt maon in loco ſuo venerabit̃
Hãc ſtatuã faciet adorari. Apocalipſ̃. xj. Faciet
vt q̇cũqꝫ non adorauerit ymaginẽ beſtie. occidat̃.
Tertio vt attrahat ad ſe chriſtianos dicet ſe xp̃m
veniſſe ad iudicium ſicut promiſſum eſt in euãgeͦ
ꝛ oſtendet ſe mortuum et tertia die reſurget. iuxta
illud Vnum de capitibus eius quaſi occiſum in
monte et plaga montis eius curata eſt et admira-
ta eſt vniuerſa terra. Quarto vt attrahat ad ſe
õnem hominem magnum et paruum / et ponet
caracterem in fronte et manu dextera vniuſcuiꝰqꝫ

vt diſtinguantur ab alienis ⁊ nemo poterit emere vel vendere niſi habuerit ſignū ſuū. Apocalipſ. 13 Faciet omnes puſillos ⁊ magnos habere caracte/rem in manu dextera ⁊ ne q̄s poſſit emere vl' ven/dere. ⁊c̄. Circa ꝯflictū antichriſti nō ꝙ pugnabit cōtra duo genera hoim/ſcꝫ nobiliū et ignobilium ſeu maioꝝ ⁊ minoꝝ. Maiores aūt diſtiguet ſcd̄m tres ḡdus/ſcꝫ clericos/milites/⁊ mercatores. Cle/ricos ⁊ litteratos expugnabit ⁊ attrahet ꝑ ratiōēs naturales Erit em̄ valde inſtruct⁹ in ſcripturꝭ phi loſophoꝝ. Daniel'. 8 Cōſurgꝫ rex impudēs fatie ⁊ intelligꝫ ꝓpoſitōnes ſcꝫ naturales/⁊ ſupra quam credi poſſꝫ. vniuerſa vaſtabit. Milites expugn̄bit ꝑ diſtributionem terraꝝ ⁊ dignitatū Danielis. xj. Multiplicabit gloriā ⁊ dabit eis poteſtatē i mlt'ꝭ ⁊ terrā diuidet Gratuito mercatores expugnabit ꝑ argentū ⁊ auꝝ. Daniel'. 8. In copia rerū occidet plurimos Et eiuſdem. xj. Dominabiť theſauroꝝ auri ⁊ argenti. ⁊c̄. Demones enim reuelabunt ei omnes theſauros occultos ſub terris i ſepulchris antiquis quos antiqui abſcondebant quādo moriebantur ſperantes ſe redituros poſt longū tēp⁹ ad eoſdem. qd̄ poſuerūt q̄dam erronei phi ⁊ ideo diciť Job. xxi. Ad ſepulchrū duceť ſcilicet aū xp̄s ⁊ in congerie mortuoꝝ euigilabit Et eiuſdem: 41. Sternet ſibi auꝝ q̄ſi lutum. Populū minorem di ſtinguet tripliciter/ſcꝫ in ſimplices quos attrahet per falſos ꝓphetas. In timidos quos attrahet per tyrannos. ¶ In perfectos. ⁊ etiam peniten/tes. quos attrahet per falſa miracula. Nam

ſicut dicit Apocalipſ.xiij. Faciet ſigna ita vt ignē
faciat deſcēdere q̄ ad falſam apparentiā ꝛ ideo dr
Math.xxiiij. Surgēt pſeudo xp̄i ꝛ pſeudo ꝓphe
te ad decipiendū ſimplices ꝛ tradēt eos in tribula
tionē magnā ꝛ occidēt ad cogēdū pauidos. ꝛ da/
būt ſigna magna vt in errorē inducāt ſi fieri pt etiā
electi ad ꝯmouēdū penitētes ꝛ ꝑfectos .
Circa obitū āticħriſti nota q̄ttuor. Primo tēpus
qꝛ poſtq̄ ꝑdicauerit tribꝰ ānis cū dimidio. Danie.
xij. dixit Daniel āgelo. Uſq̄ q̄ finis hoꝝ mirabili
um. Reſpōdit āgelꝰ. qꝛ ꝑ tēpꝰ ꝛ tp̄a ꝛ dimidiū tē/
poris ſcꝫ ꝑ tres ānos ꝛ dimidiū. Hebreꝰ eīm tēpis
noīe accipit vnū ānū ꝛ ꝑ tp̄a accipit duos ānos. ꝛ
ꝑ dimidiū tp̄is accipit dimidiū ānū Scd̄o notan
da eſt ꝑſoā interficiēs q̄ erit ipe xp̄s.ij. Teſſaloñ.ij.
Quē dn̄s ihs iterficiet ſpū oris ſui. vl' Mihael in
terficiet miniſterio xp̄i. Tertio notādꝰ eſt locꝰ i q̄
interficietur. qꝛ in loco vbi aſcēdit xp̄s i celū ſcꝫ in mō/
te oliueti. Daniel xj. Ueniet in mltitudiē magna
.ſuple exercitꝰ. vt ꝯterat pluriōs ꝛ figet taberna/
culum ſuum ſupra mōtem inclitū. id eſt ſup̄ mōtē
oliueti. ꝛ veniet ad ſūmitatē eius. ſcꝫ mōtis oliueti
ꝛ nemo ei auxiliabitur qn̄ ſcꝫ occidetur a xp̄o. Quarto
notādus eſt modus q̄ occidetur. q̄ erit triplex. Occid/
etur eīm ſubito Job. Subito morietur/interficietur
abſq̄ manu hoīs. Daniel. viij. Sine manu ꝯter
et. Itē interficietur publice. Job.xl. Uidentibus
cunctis ꝑcipitabitur. De die aūt illa ſcꝫ iudicij .vl' ad
uentus āticħriſti. nemo ſcit iuxta illō Marci.xiij.

De die illa. ꝛc. Et Mathei. 24. Aduentū autē antichriſti p̄cedēt q̄ttuor. Primo romani imperij diſceſſio ꝛ diuiſio ī decem regna. ij. ad Theſſalonicē. ij. Niſi venerit diſceſſio. ꝛc. Scd̄o iobedic̄tia eccleſiaꝝ ab eccleſia romana. Tertio generalis ꝯcitatio p̄lioꝝ. Mathi. xxiiij. Surget gens cōtra gentem ꝛ regnū aduerſ⁹ r̄gnū. ꝛc Quarto Enoch ꝛ Helie p̄dicatio Apocalip. xj. Dabo duobus teſtib⁹ meis ꝛ ꝓphetabūt mille ducēt̄ lx dieb⁹.

❡ Explicit compendiū de vita Antichriſti

Interrogationes faciende infirmo morienti.

PRimo Interrogari debet. Si credit omīa que ſunt fidei chriſtiane. Et reſpondeat. Credo. Secūdo ſi gaudet ſe mori in fide chriſtiana. ꝛ reſpondeat. gaudeo. Tertio ſi recognoſcit ſe deū mlt̄ū offendiſſe ꝛ reſpōdeat. Recognoſco. Quarto ſi dolet de omī dei offenſa. ꝛ reſpondeat Doleo. Quīto ſi ꝓponit de cetero ab omī offenſa peccati mortal' abſtinere ꝛ rn̄deat. Diuino auxilio mediāte ꝓpono. Sexto ſi credit ſe merit̄ paſſiōis xp̄i ꝛ nō ꝓprijs ad gloriā ꝑuenire. ꝛ rn̄deat tunc. Credo. Ultimo debet ſibi dici ſi occurrerit tibi inimic⁹ diabol⁹ ſꝫ ei opponas merita paſſiōn̄ xp̄i.

Amen

S Ciendū eſt ꝙ tota lex euangelij. que eſt vera
fides catholica eſt nobis data tpe gratie. que
conſiſtit in duodecim articul'. q colliguntur pncip/
aliter in tribus locis id eſt trib' ſymbolis. ¶ Pri/
mū vocat ſymbolū apoſtoloꝝ. q2 apoſtoli ipſum
ꝯpoſuerūt. qꝺ credo paruū appellam⁹ Et icipit
Credo in deū patrē omnipotentē ꝛc̄. ¶. Scd̄m
vocat ſymbolū nicenū. q2 factū fuit in ſynodo nic/
ena. licz i ꝯſtātinopolitana fuerit reformatū ſcd̄m
quā formā cātat tota eccl'ia greca ꝛ latina Et hoc
vocam⁹ credo magnū. qꝺ icipit. Credo i vnū deū
patrem. ꝛc̄ ¶ Tertiū vocat ſymbolū athanaſij.
q2 ſanctus Athanaſius ipm fecit ꝛ icipit Quicūqz
vult ſaluus eſſe ꝛc̄. qui qdem articuli ſunt iſti put
in pmo ſymbolo apoſtolorum fuerunt appoſiti.

Prim⁹ articul⁹. Credo i deū patrez
oipotētē creatorē celi ꝛc̄. ꝛ p hūc articulū debem⁹
credere oipotētiā dei p quā ipe creauit ex nihilo ce
lū ꝛ terrā ꝛ oia q i eis ſūt Et illū articulū appoſuit
Petr⁹ pnceps apoſtoloꝝ. ¶ Secūdus articulus
Et in iheſuz xpm. filiū eius vnicū dñm noſtꝝ. ꝛ p
hūc oſtēdit. ꝙ nō ſolū debem⁹ credere i prez ſ3 etiā
in filiū ei⁹. q ē de⁹ ꝛ dñs noſter. ſicut pater Et iſtū
articulū appoſuit Andreas. ¶ Tertius articulus
Qui ꝯcept⁹ eſt de ſpū ſctō. nat⁹ ex maria ꝟgine. et
p hūc debem⁹ credere ꝙ xps fili⁹ dei nō fuit ꝯcep
tus in vētre ꝟginis marie de pctō carnis ſicut alij
hoies. ſ3 de ꝟtute ſpūſſancti. ꝛ iſtū articulū appoſu
it Jacob' maior. q dicit zebede⁹ ¶ Quart⁹ Paſ/
ſus ſub pōtio pylato. crucifix⁹. mortu⁹ ꝛ ſepultus

Et per hunc debemus credere. Jeſum Chriſtū
verā habuiſſe paſſionē/mortē ⁊ ſepulturā. ꝑ quez
nobis demōſtrat ipm chriſtū fuiſſe veꝝ hoīez Et
iſtū articulū appoſuit Johs ¶ Quint⁹ Deſcēdit
ad inferos. tercia die reſurrexit a mortuis. Et per
hūc credere debem⁹. ꝙ añ reſurrectōez ſuā chriſt⁹
deſcēdit ad inferos. vñ extraxit pr̄es ꝗ oēs deſcen
derūt ad lymbū. Et poſtꝗ̄ eos traxit de inferno.
ſurrexit a mortuis in xᵒ corpe glorificato Et iſtū
articulū appoſuit Philip. ¶ Sext⁹. Aſcēdit ad
celos. ſedet ad dexterā dei pr̄is oipotētꝫ Et ꝑ hūc
debem⁹ credere: ꝙ chriſt⁹ p⁹ reſurrectōez ſuā. p⁹
q̄draginta dies aſcēdit ad celos ⁊ ſedet ad dexterā
pr̄is: vt eſſꝫ in illa glīa cū hūanitate aſſumpta ī q̄
fuerat añꝗ̄ hūanitatē aſſumeret. qm̄ tanꝗ̄ ds̄ ſp
fuerat apud pr̄ez. ꝫ tāꝗ̄ homo erat in mūdo. ⁊ iō
aſcēdit in celū. vt ibi eſſꝫ etꝫ tāꝗ̄ hō vbi eternalr̄
fuerat tāꝗ̄ ds̄. Et iſtū articulū appoſuit Barth.
¶ Septim⁹. Jñ vētur⁹ ē iudicare viuos ⁊ mor/
tuos. Et ꝑ hūc debem⁹ credere. ꝙ chriſt⁹ ds̄ ⁊ hō
dꝫ venire ī fine mūdi ad iudicādū totū mūdm. vꝫ ſal
uādos ⁊ dānādos Et iſtū appoſuit Tho. ¶ Oc
tau⁹. Credo in ſpm̄ ſctm̄. ⁊ ꝑ hūc debem⁹ credere
in ſpm̄ ſctm̄. ꝗ eſt tertia ꝑſona ī trinitate qm̄ ſic ī p
mo ⁊ ī ſcdo articulo demōſtratū eſt. ꝙ debemus
credere ī pr̄ez ⁊ filiū. ita debem⁹ credere ī ſpm̄ ſctm̄
ꝗ ab vtroqꝫ ꝓcedit. ſ. a pr̄e ⁊ filio Et iſtū appoſuit
Mathe⁹. ¶ Non⁹ Sctāz eccl'iaz catholicā ſan
ctoꝝ cōionē Et ꝑ hūc debem⁹ credere eccl'iaz ca/
tholicā eſſe verā dei eccl'iaz cui⁹ caput eſt roman⁹

pontifex tanq̄ vicari⁹ Jeſu chriſti Et debem⁹ cre
dere. ꝙ illi qui ſunt in eccl'ia catholica habēt cōio
nē cū oīb⁹ ſctīs in oīb⁹ oꝛonib⁹ ſuis Et iſtū appoſu
it Jacob⁹ minoꝛ. qui ḋr alphei. ¶ Decimus. Re
miſſionē pctōꝝ Et ꝑ hūc credere debem⁹ ꝙ in ec
cleſia catholica ē ptās remittēdi pctā ꝑ ſacramēta
eccl'ie. ꝛ maxie ꝑ ſctāꝫ pniāꝫ: Qꝛ data eſt poteſtas
ſacerdotib⁹ abſoluēdi hoīes a pctīs ſuis. Et iſtuꝫ
appoſuit Symō q̇ ḋꝛ zelotes. ¶ Undecim⁹ Car
nis reſurrectōeꝫ Et ꝑ hūc debem⁹ credere ꝙ in die
iudicij debem⁹ reſurgere cū coꝛꝑib⁹ noſtrꝭ ad red/
dendū rōeꝫ de factis noſtrꝭ. que fecim⁹ in hac vita
Et iſtū appoſuit Thadeus. ¶ Duodecim⁹. Vi
tam eternā. Et ꝑ hūc credere debem⁹ ꝙ in die iu/
dicij qui bona egerūt ibunt in vitā eternā. qui ꝟo
mala in ignē eternū. Et iſtū appoſuit Mathias
vltim⁹ apl'oꝝ. poſit⁹ loco Jude ꝓditoꝛꝭ. Et iſtos
oēs articulos tenemur oēs ſine aliq̄ dubitatōe fir/
mit̄ credere Et q̇ h̄ nō crediderit ſalu⁹ eē n̄ poterit.

¶ Rubꝛica de ſeptē peccatis moꝛtalibus. ſcꝫ.

Peccata moꝛtalia ſunt ſeptē quoꝝ ſuꝑbia ca
put ꝛ ꝑ̇ncipiū oīm eſt. ꝑ quā Lucifer de celo
cecidit. ꝛ homo ꝑ̇mus de paradiſo terreſtri expul/
ſus eſt. Et oīm maloꝝ. ſ. pctīm ꝓuenit ex quecūq̄
fiūt ꝑ̇ncipiū ſꝑ eſt ſuꝑbia hoc in obedientia māda
toꝝ dei. que quidē inobediētia ꝑuenit ex fundamē
to ſuꝑbie. Ut aūt eius ꝯditio intelligat̄. ſcienduꝫ
eſt ꝙ ſuꝑbia ꝯmittit̄ diuerſis modis. Et ꝑ̇mo qū
eſt inobediēs maioꝛib⁹ ſuis ꝛ deſpicit equales. ꝛ cō
temnit minoꝛes ſuos ꝓpt̄ ſuꝑbiā. Itē qū ꝯtēdit li

tigando ⁊ exclamando ⁊ vult omnes vincere vt appareat ſapiẽtioꝛ ceterꝭ. Itẽ qñ ꝑ iactantiã ſe laudat. laudando ⁊ magnificãdo oꝑa ſua corã hoīb⁹ vt laudeť ab alijs: Itẽ qñ ꝑ hypocriſim oſtendit ſe bonũ ⁊ deuotũ ⁊ tñ eſt iniquus ⁊ magnus peccatoꝛ. Item qñ eſt pertinax ⁊ obſtinatus in defendẽdo malũ quod fecit vel dixit. nec vult ꝯfiteri ſe erraſſe ꝓpter eius ſuperbiam vt videať ſcire vltra ceteros: Item quando diſcoꝛdat cũ alijs. accipiendo ſemper ꝯtrariã ꝑtem. vt diſcoꝛdet ſe a ceterꝭ volendo ſuſtinere ſuam opīonẽ ꝯtra veritatẽ ⁊ eſſe ceteris melioꝛẽ ꝓpter eius ſuperbiam. Item qñ pꝛeſumptione nouitatũ fingit res nouas. ⁊ mirabilia ſe feciſſe vl' vidiſſe. vt reputeť nobilis inter ceteros ⁊ laudeť ab hoīb⁹. Itẽ qñ nõ recognoſcit grãs ſibi collatas a deo. ꝫ potius attribuit eas ſuis meritis ⁊ virtutib⁹ Itẽ qñ deſiderat ⁊ querit ſibi maiores honoꝛes qȝ ꝯueniat. ⁊ exiſtimat ſeipm̄ pl⁹ valere qȝ valeat ꝓpť ſuã ſupbiã. Et ex his modis cõmittiť pctm̄ ſupbie quod eſt moꝛtale peccatũ.

¶ De inuidia qđ eſt ſecundũ pctm̄ moꝛtale.

Inuidia eſt ſecundum peccatum moꝛtale qđ eſt vitium infeliciſſimum. qm̄ nocet tm̄ ſibi ⁊ non alijs. Nam inuidia ſemper reddit hominẽ inuidum in ſemetipſo. Unde cũ alia peccata moꝛtalia videanť dare aliquã delectationẽ ſenſualẽ hoc miſerrimũ vitiũ nullã penitus delectatõez dat. ſed ſolã triſtitiam ſemper habet. Committiť aũt hoc peccatum multis modis Pꝛimo qñ quis gaudet de alieno malo ⁊ contriſtať de alieno bono. Item

qñ desiderat malũ alienũ. ⁊ nollet bonũ alienũ ꝓ/
pter ei⁹ inuidiã Jtẽ qñ q̇s ſuſurrat in occulto vere
cũdiã ꝓximi ſui vt diffiniet ꝓximũ apd̕ hoĩes ne
ſibi eq̃lis i ỽtute reputeť Jtẽ qñ in publico detra
hit honori. ⁊ reputatõi ꝓximi l̕ verecũdiã ſibi infe
rendo verecuudãdo eã corã hoĩb⁹ vt proxim⁹ de
ſpiciať. ne poſſit reputari eq̃lis ſibi in fama vl̕ ali
qua ỽtute. Jtẽ qñ q̇s impedit ne bonũ aliq̇d̕ ꝑue
niat ad proximuꝫ. ſiue faciat hoc cuꝫ ỽbis ſiue cuꝫ
opeꝑ ſe vl̕ ꝑ aliuꝫ. Et his ⁊ ſil̕ib⁹ modis ꝯmittiť
pctm̃ inuidie q̇d̕ eſt pctm̃ mortale.

¶ De ira quod eſt terciũ pctm̃ mortale.

IRa eſt terciũ pctm̃ mortale q̇d̕ eſt preter cete/
ra delicta mortalia nociuũ tã ꝓprio ſubiecto
.i. ipi homini iracundo q̃ꝫ ꝓximo contra quẽ iraſ/
ciť. Sibi eñ nocet nimis. q̃m facit hoĩeꝫ ꝑdere
rationẽ ad diſcernendũ veꝝ. Vnde facit quodam
modo hoĩeꝫ effici beſtiam ⁊ animal brutũ q̇d̕ carꝫ
ratione. Nocet etiã ꝓximo ꝓpť mala que iratus
homo facit ꝯtra ꝓxmũ ſuũ. ¶ Committiť aũt h̕
pctm̃ multis modis Primo modo qñ q̇s de facili
iraſciť ⁊ facit libenter queſtionẽ cũ ꝓximo vel cũ ỽ/
bis vl̕ cũ factis. Jtẽ qñ quis de facili turbať i mẽ
te ſua ⁊ ꝓuocať ad irã. Et hoc vulgariter d̕r ſpiſ/
ma: quaſi habẽs toxicũ in mẽte ſua Jtẽ qñ q̇s in/
ſurgit d̕ facili in ꝯtumeliã ſiue iniuriã ꝓximi ſui cũ
iniurijs ⁊ blaſphemijs. Jtẽ qñ q̇s occidit vl̕ muti
lat aliq̇d̕ menbrũ ex aĩo turbato ad offendenduꝫ
ꝓximo. Jtẽ qñ q̇s ex ira blaſphemat nomẽ dei. ⁊
alioꝝ ſctoꝝ vl̕ fidem ſiue aliud nomen venerabile

Et his ſimilibus modis committitur peccatū ire quod eſt mortale.

¶ De Accidia qđ eſt quartū pctm̄ mortale.

Accidia qđ eſt quartū pctm̄ mortale Et hoc eſt valde triſte ⁊ reprehenſibile pctm̄. Cuꝫ em̄ deus dederit nobis ſenſus corpis. vicꝫ pedes ⁊ manus ⁊ cetera. vt laborare poſſumꝰ ⁊ exercitare nos in hoc mūdo in quo poſiti ſumꝰ ⁊ tn̄ in triſtitia ⁊ inertia ꝯſumimꝰ vitā noſtrā ſine aliq̊ exercitio laudabili valde in nobis reprehenſibile eſt.

¶ Nā formica que eſt aīal brutū abſqꝫ ratione. ⁊ paruū preter cetera aīalia. nullas quaſi vires corporis habēs tn̄ ſemꝑ laborat ad victū q̄nto magis et nos qui ratōeꝫ habemꝰ ⁊ intellectū nō debemꝰ inuanū ⁊ inuacuū grāꝫ dei recepiſſe. ¶ Et hoc pctm̄ ꝯmittiṫ multis modis ¶ Et primo qn̄ q̄ſtās ocioſꝰ cogitat malū. ⁊ cogitat quō poſſit ſuam malā machinatōeꝫ perducere ad effectū. Itē qn̄ quis per ſuā pigritiā nō ꝯfidit multa bona facere. que tn̄ facere poſſit. ꝫ tn̄ ꝓpter pigritiā ſuam nō ponit ſe ad faciendū illa ¶ Iteꝫ qn̄ homo nō ſatiſfacit offitio ad qđ teneṫ. ⁊ hoc facit ꝓpṫ inertiam ⁊ pigritiā ſuam. ⁊ hoc maxime eſt ꝯſiderandū apud clericos. qui nō debēt ꝓpter pigritiā dimittere horam officij ſui. Item qn̄ homo efficiṫ triſtiꝫ ad bonū peragendū ꝓpṫ longū ocium. ¶ Itē qn̄ homo ſtans ſine exercitio cogitat malas cogitationes circa res illicitas. His aūt ⁊ ſimilibus modis ꝯmittiṫ pctm̄ accidie. qđ eſt mortale peccatū. ⁊ eſt nobis cauendum.

¶ De Auaritia quod eſt quintum peccatū.

Auaritia eſt quintū pctm̄ mortale. qđ eſt val
de deo odioſuꝫ. qm̄ bona q̄ nob̄ ↄcedit d̄s
gratꝫ in h̄ mūdo nos volum⁹ violenter rape ⁊ cu/
pide detinere. ⁊ nolum⁹ ea ↄmunicare ꝓximis no
ſtris. ¶ Et iō Apl's multū vitupans hoc vitiū di
cit. Auaritia eſt idoloꝝ ſeruit⁹ ſiue cult⁹ Nihil em̄
p̄t eſſe magꝫ iniquū q̄ꝫ ponere ſe ad ſeruitutē idolo
rū. ⁊ iō hoc valde magnū pctm̄ eſt. Et eſt magn⁹
laque⁹ diaboli. qꝛ ꝑ ipaꝫ auaritiā multi q̄tidie dā
nanť. ⁊ ↄmittiť hoc pctm̄ multꝫ modis. Prio qū
homo ponit totū ei⁹ animū ad acquirēdū pecuni/
am. Vn̄ ſiue comedendo ſiue bibēdo vl' audiēdo
diuinū offitiū ſp̄ hꝫ cor ſuū ad pecuniā cumulādā
ꝓpť eius auaritiā ⁊ cupiditatē. Itē qū homo de/
cipit ꝓximū vt ab eo poſſit aliq̄d lucrari. Itē qū
ꝑ cupiditatē nō ſubuenit ꝓximo ī ſua nccītate ſm
poſſibilitatē ſuā. Itē qū ꝑ auaritiā nō ſatiſfacit fa
milie ſue ſm occurrentē neceſſitatē ſiue in cibo ſiue
in potu ſiue in veſtitu ⁊ ſimilib⁹ ſm honeſtatē ſui
ſtat⁹ Itē qū nō ꝓuidet ſibȳ ꝓpriī victu ⁊ veſtitu ſm
ſtatū ſuū. Itē qū dicit mendaciū ⁊ facit ꝑiuria vt
pl⁹ vendat vl' min⁹ emat q̄ꝫ res valeat ⁊ hoc vt lu
creť aliq̄d ꝓpť ei⁹ cupiditatē Et ſic pl⁹ diligit vnū
denariū q̄ꝫ honorē dei quē ꝑiurat ⁊ q̄ꝫ amorē ꝓxi
mi quē decipit Itē qū hō facit iniuſta lucra ſic vſu
rā. ⁊ venditōes vl' emptōes ꝓhibitas ⁊ ſilia illici
ta lucra. q̄b⁹ tot⁹ mōs hodierna die corruptus eſt
que oīa ꝓpť excreſcenteꝫ auaritiā ſunt introducta
ꝑ malitiā hoīm. Vn̄ ⁊ his ſilib⁹ modis ↄmittť

peccatum auaritie quod eſt peccatum moꝛtale:

¶ De Gula quod eſt ſextū pctm̄ moꝛtale.

Gula eſt ſextū pctm̄ moꝛtale. qđ inter cetera vitia eſt valde beſtiale. qm̄ facit hoīez effici tanq̄ poꝛcū ſiue canē qui nihil appetūt niſi ſaturitatē ventris Sic em̄ facit guloſus homo. qꝛ ꝛ ipe ponit totū bonū ſue felicitatis in gula. Unde apoſtolus in repꝛehenſionē iſtoꝝ dicit. Quoꝛuz deus venter eſt. faciunt em̄ iſti ventrē ſuum deū ſibi ꝛ cōuertunt ſimilitudinē dei. in naturam beſtie. Und de iſtis Pſalmiſta dicit Homo cū in honoꝛe eſſz nō intellexit ꝯparatus eſt iumentis inſipientibꝰ ꝛ ſimilis factus eſt illis. Et ab iſto vitio ſe maxīe debent clerici pꝛecauere. qm̄ gula eſt incentiuū ꝛ nutrimentū luxurie. Uñ Apl's dicit. Fratres nolite inebꝛiari vino in quo eſt luxuria. ꝛ hoc pctm̄ ꝯmittit̄ multis modis. ¶ Pꝛimo modo qñ homo ꝑ ingluuiem comedendi non vult expectare tempꝰ oꝛdinatum ad comedendum. Et in hoc peccāt multi qui in die reſurrectionis ſummo mane ſurgunt ꝛ currunt ad cemedendum oua vl' carnes anteq̄ audiant diuinum officium. Similiter quidam faciunt in nocte carniſpꝛiuȳ qui pꝛopter guloſitatem ꝛ ingluuiem ſtant ad comedendum carnes tota nocte. ꝛ oua ꝛ ſimilia. Unde tales peccant moꝛtaliter ꝛ violant quadrageſimam que incipit quo ad pꝛiuationem carnium immediate poſt hoꝛaz cene pꝛecedentis diei. Item committitur hoc peccatum gule quando quis querit ꝛ pꝛocurat habere pꝛecioſa cibaria diuerſoꝛum ſapoꝛum. vt cum

maiori guloſitate comedere poſſit ⁊ bibere. ¶ Itē qñ q̇s inordinate bibit vł ꝯmedit plus aſſumēdo quā ſibi ꝯueniat ſolū ꝓpť ingluuiē ⁊ delectatōem gule. ¶ Itē qñ cū nimia velocitate comedit. vł bibit ꝓpť qđ videť potius ita deuorare q̄ȝ comedere ¶ Itē qñ ponit ſtudiū ſuū ⁊ totā cogitatōeȝ ſuam in bñ comedēdo vł bibēdo. ita q̄ vbi eſt vnus bolꝰ ſiue morſellꝰ. illū vult hr̄e. ⁊ ſic de bono vino Et totā curā ſuā ꝯſumit in hmōi guloſitatibus. Itē qñ homo quicq̇d hȝ expendit ꝓ gula ſua Itē qñ tempore ꝓhibito ad comedendū carnes vł diebus ieiunij aliquis nō obſeruat mandatū eccleſie ꝓpť eius guloſitatē. ¶ His aūt ⁊ ſil'ibꝫ modis ꝯmittiť pctm̄ gule qđ eſt pctm̄ mortale.

¶ De Luxuria qđ eſt ſeptimū pctm̄ mortale.

Luxuria eſt ſeptimum ⁊ vltimū peccatum mortale quod eſt fetitū. turpe ⁊ verecundū vltra cetera peccata intantū q̄ etiā eius nominatio eſt verecunda inter mortales ⁊ honeſtas perſonas. quantomagis eius ꝯmiſſio. Unde Apoſtolus volens hoc peccatū execrare ait Luxuria ſiue fornicatio nō nomineť in vobis. ¶ Et hoc eſt turpius ceteris peccatis. qm̄ alia peccata maculāt ſolū animā. hoc aūt peccatū tante eſt turpitudinis q̄ corpus deturpat vna ⁊ animā. Eſt q̄ȝ periculoſum vltra cetera vitia. qm̄ homo faciliter capiť in eo. Unū nos poſſumꝰ pugnare cū ceteris vicijs ⁊ pctis ſȝ ab iſto oportȝ fugere Unū clerici maxie ab hoc pctō ſe p̄cauere debēt. qm̄ tāto magꝭ deū offendūt peccādo i h̄ vitō q̄ȝ ceťi. q̄nto maiorē gr̄aȝ

receperunt a deo cui⁹ miniſtri facti ſunt Vñ dicit beatus Ambroſi⁹ in quodã ſuo ſmone Tãto q̃s humilioꝛ atq̃ ad ſeruiendũ deo ꝓmtioꝛ debet eſſe ex munere q̃to ſe obligatoꝛẽ ꝯſpicit in reddenda ratione Vñ magnus terroꝛ ꝛ tremoꝛ debet eẽ in clericis ne ĩmũdi accedãt ad miniſteriũ chꝛiſti q̃m ſibi iudiciũ mãducãt ꝛ bibũt ſcðm apl̃m . Et hoc pctm̃ ꝯmittit̃ multis modis de quib⁹ nõ ẽ multũ ꝑticularit̃ dicẽdũ cũ malicia pñtis tp̃is facile ꝯg/noſcat ꝛ intelligat õnes modos ex quib⁹ in h̃ pctõ hõ peccare p̃t Vt tñ aliq̃ modi notẽt̃. Cõmittit̃ eñ h̃ pctm̃ luxurie. ¶ Primo qñ hõ in carnalib⁹ deſiderijs ꝛ luxurioſis cogitationib⁹ delectat̃ ĩ mẽte ſua ꝛ vellet talia deſideria adimplere ¶ Itẽ qñ hõ loq̃tur ꝟba luxurioſa ꝛ inhoneſta cũ deſiderio ꝛ volũtate carnali ¶ Itẽ qñ videt aliquã ꝑſonã ꝛ trahitur ad libidinoſã volũtatẽ in eã dicẽte dñõ nr̃o Ieſu chꝛiſto in euãgelio Qui viderit mulierẽ ad ꝯcupiſcẽdum eã iam mechatus ẽ in coꝛde ſuo ¶ Itẽ ꝯmittitur hoc peccatũ ꝑ ãplex⁹ ꝛ oſcula li/bidinoſa ꝛ alios ĩhoneſtos tact⁹ libidinoſe cõmiſ/ſos in ſemetip̃o l'in alia ꝑſona ¶ Itẽ ꝯmittendo pctm̃ carnis cũ coꝛp̃is pollutione Et h̃ ꝯmittitur tot modis q̃t modis iniq̃tas carnis p̃t ſatiſfacere ſue volũtati libidinoſe. Quoꝝ modoꝝ tãto ẽ vn⁹ ꝗuioꝛ altero q̃to vn⁹ magis diſplicet deo q̃ alter Hoc tñ ꝓ ſacerdotib⁹ ẽ notãdũ vt cum ex aliquo modo ſe ſenſerint in hoc pctõ polutos atq̃ ĩmun/dos non accedant aliquo mõ de ꝓpinquo ad cele/bꝛãdũ etiã ſi fecerint cõfeſſionez ſuã niſi neceſſitas

cogeret qm̄ poſt tale pctm̄ remanet im̄ūdicia cor palis q̄ nō tollit ꝑ ꝯfeſſionē lꝫ mentalr culpa remittatur. ſꝫ abſtineat ſe q̄ fuerit in h̄ pctō mortali maculatꝰ ꝑ tres vł q̄ttuor dies vł occurrente neceſſitate celebrā̄di ſaltē ꝑ viginti q̄ttuor horas ſe abſtineat et q̄ tpe reintegrtur inordinatio corpał. Nullꝰ em̄ debet im̄ūdus accedere ad tm̄ ſacramentū. Et ſi accedat ſibi iudiciū mā̄ducat ⁊ bibit ꝓ vt ſm̄ Apoſtolū ſup̄ dcm̄ ē. Et iſtis ōnibꝫ modis ꝯmittit pctm̄ luxurie qđ ē mortale Et iſta ſeptē vicia ſupius nūerata ſt pctā mortalia q̄ dā̄nā̄t aīā̄ꝫ ad mortē etnā̄

¶ Rubrica de tplici mō peccā̄di ī deū

Sciendū ē ꝙ triplr peccamꝰ ī deū. qm̄ aliqn̄ peccamꝰ in prēm / aliqn̄ in filiū / aliqn̄ in ſpiritūſanctū ¶ Itē in prē quidē peccamꝰ ꝑ fragilitatem ſiue in potētia. qꝛ potētiū que ē ſibi cōtraria attribuitur patri Vn̄ qn̄ hō vellet non peccare ⁊ tn̄ ſupueniente tētatōe nō ē fortis ad reſiſtendū / ſꝫ ꝑ fragilitatē ſuā vicit ab ipa tētatōe tūc dr̄ peccare in prēm qꝛ ꝑ potētiā peccat. Et h̄ mō peccauit Petrus qn̄ xp̄m negauit qꝛ timore mortis h̄ fecit Vn̄ ꝑ fragilitatē h̄ fecit id eſt dr̄ peccaſſe In filiū peccamꝰ ꝑ ignorā̄tiā qꝛ ſapiētia ē ſibi ꝯ̄ria que attribuit filio Vn̄ qn̄ hō nō ꝯgnoſcit id qđ ꝯgnoſcere debet ⁊ putā̄s nō peccare peccat tūc dr̄ peccare in filiū qꝛ ꝑ ignorā̄tiam peccat Et h̄ mō peccauit Paulus ꝑſequē̄do ecclīam dei qꝛ ignorabat xp̄ꝫ eē filiū dei ⁊ ſic ꝑ ignorā̄tiam peccauit ¶ In ſpiritūſanctū peccamꝰ ꝑ maliciā qꝛ bonitas que ē ſibi cōtraria attribuit ſpiritui ſctō Vn̄ qn̄ hō ꝯgnoſ/

cit pctm̄ ꝛ p̄t reſiſtere ipi pctō ꝛ tn̄ non vult. ſed ꝑ
ſolā maliciā dat cauſam pctō. tūc dꝛ peccare ī ſpi
ritūſanctū qꝛ per maliciā ſuā peccat nō ꝑ fragilita
tē ꝟ ignorātiam. Et hoc mō peccauit iudas ꝓdi-
toꝛ tradens xp̄m qꝛ ſepe admonit⁹ a xp̄o poterat
deſiſtere ab ipa ꝓditione ¶ Et ſciebat ſe peccare
qꝛ cognouit ſe tradere ſanguinē iuſtū Et tn̄ ꝑ ſuaꝫ
maliciam atq̃ iniq̄tatem voluit peccare. ꝛ ſic per
maliciā peccauit. ¶ Peccatū in pꝛēm ꝛ filium re
mittitur quia de facili ſuꝑuenit cōtritio per quam
hō ducitur ad pniām ꝛ impetrat remiſſionē pecca
toꝛum ſic fuit in Petro ꝛ Paulo q̇ penitentia duc
ti ſunt ꝛ ſalui facti ſunt ¶ Peccatum aūt in ſpiri-
tum ſanctū neq̃ remittitur in hoc ſeculo neq̃ in fu
turo id eſt difficile ē vt remittatur in h̄ ſeculo q̄ꝫ tū
ad culpā ꝛ in futuro q̄ꝫ tū ad penā quia poſtq̃ vo
lūtas obſtinata ē in malū non p̄t habere vnq̃ pe
nitentiā nec ꝯtritionē ꝛ a deo nūq̃ hꝫ remiſſioneꝫ
Et ſic fuit in iuda ꝓditoꝛe. q̇ finaliter deſperatus
laq̄o ſe ſuſpēdit ꝛ deſcendit in īfernū ꝛ in dānatio
nem eternam Et ſic non habuit remiſſionē in h̄ ſe
culo q̊ ad culpā neq̃ in futuro quo ad penam

¶ Rubꝛica de operibus miſericoꝛdie

SCiendū ē ꝙ dupl'r agim⁹ miām cuꝫ ꝓrimo
Vno mō coꝛpoꝛaliter id eſt ſubueniendo ſi-
bi in coꝛpoꝛe. alio mō ſpūaliter id eſt ſubueniēdo
ſibi in ſpiritu. ¶ Opa vero miſericoꝛdie ex quib᷒
ſubuenim⁹ pꝛoximo in coꝛpoꝛe ſunt ſeptē Quoꝝ
pꝛimū ē paſcere famentē hoc eſt qn̄ hō videt pau-
perē habere famē dare ſibi ad comedendum. po-

tare ſitientem .hoc ē qn̄ hō videt pauperē habere
ſitim dare ſibi ad bibendū ¶ Veſtire nudos hoc eſt
qn̄ hō videt paupem nudū ꝛ habere neceſſitatem
in veſtibꝫ l' calciamētis ſubuenire ſibi ꝛ coopire eū
ꝑ eiꝰ neceſſitate ¶ Miniſtrare īfirmis hoc ē qn̄ hō
videt vel ſentit aliquē infirmū qui hꝫ neceſſitatem
vt ſibi ſeruiat ſeruire ſibi ī ſua infirmitate ꝛ ſibi ad
miniſtrare ¶ Viſitare incarceratos . hoc ē ire ad
carceres ad viſitādū ꝛ cōfortādum carceratos ꝛ e
os redimere ex ſua facultate ſi pt l' ꝓcurare ſibi ele
moſinas alienas ſi ex ſuo nō pt. ¶ Suſcipere pe/
grinos hoc ē nō habentes domos vl' hoſpicium
recipere eos in domū ꝓpriā ꝛ dare ſibi coopertoriū
ꝛ refectionē ¶ Sepelire mortuos hoc ē qn̄ hō vi
det corpora mortuorū q̄ nō habent q̄ eorū corpa ſe
peliant ſepelire ea ſi pt vel facere ea ſepeliri cū ele/
moſina aliena Et hec ōnia ſunt opa miſericordie
de quibus ibimus in die iudicij reddere rōnem.

¶ Rubrica de fine mūdi ꝛ de extremo iudicio

VLtimo vt de extremo iudicio ꝛ finali iudici
o quod erit in fine mūdi aliquid denotetur.
¶ Sciēdum ē ꝙ iſte mūdus habebit finē ꝛ totꝰ
deſtruet' ꝛ cōburetur ꝑ ignem de celo miſſum ꝛ pꝰ
hoc erit iudiciū generale oīm hoīm qui fuerūt ab
adam vſq; ad finē ſeculi qui oēs habēt reſurgere
cū corporibꝫ ſuis ꝛ hn̄t reddere de factis ꝓprijs ra
tionē Et q̄ bona egerūt ibūt in vitā eternā . q̄ ve/
ro mala in ignē et'num. Eſt quoq; notādū ꝙ licet
aīa exiens a corpe mediate ſit iudicata ad bonū vl'
ad malū ſm eiꝰ merita ē tn̄ extremū iudiciū neceſ/

ſarium in q̊ iudicabiť ōnis hō ł toto hō ſcȝ aīa cuȝ corpe q꞉ ſicut inſimul bonū ł malū fecerīt ita penā ł meritū habeāt Aīa aūt p̓us iuſte iudicať ad bonum ł ad malū q꞉ etiā p̓uſqȝ corp⁹ bū ł male opa/ta ē Nā añqȝ corpus aliquid operetur ſp aīa hȝ p̓us volūtatē agēdi illud ⁊ ſic p̄cedit corpus in quocūqȝ actu Et iō ꝯm dei iuſticiā debet etiā ip̄m corp⁹ p̄cedere in pena ł in merito ¶ Item aīa cū egreditur a corpore nō hȝ totū meritū ł totā penā quam debet habere vnita cū corpe in die extremi iudicij q꞉ multa ſunt p̓uilegia ⁊ gaudia celeſtia que danť corpori vltima dotes aīe Et ſimiliť multa ſť tor/menta infernalia q̄ ꝯueniūt corpi tm̄ de q̇bꝫ ſupra dictū ē Et de talibꝫ nō poterit fieri plenū iudiciuȝ ſoli aīe ſine corpe ⁊ iō ē neceſſariū ad integrā ⁊ ple/nā dei iuſticiā vt i extremū ⁊ vl'ē iudiciū fiat. ī quo deť vnicuiqȝ integra merces ſuoꝝ opm tam in aīa qȝ in corpe Eſt tn̄ ſciēdū ꝙ añ mūdi finē veniet antichriſt⁹ q̇ naſci debet in babilonia ⁊ veniet in ihe/ruſalē dicēs ſe eē xp̄m/ verū meſſiā ⁊ oēs iudei cre/dent in eū Erit em̄ hō vicioſus faciēs multa mirabilia ꝟtute dyaboli Et cū penis ⁊ tormētis flagellabit xp̄ianos nolētes credere ī eū ꝓpť qđ ſeducet multos ¶ Venięt autem īterim enoch ⁊ helyas qui reſeruātur ī teſtimoīum xp̄i ī paradiſo terreſ/tri ⁊ p̄dicabūt ꝯtra antixp̄m Et ꝓpter eoruȝ p̄di/cationes multi reprobabūt ip̄m antixp̄m tā iudei qȝ xp̄iani Antixp̄s āt vidēs ſe reprobari ex eoꝝ p̄/dicatōibꝫ occidet eos ⁊ p⁹ triduū reſurgent ⁊ leuabūť ī celū Poſt mortē ꝓo enoch ⁊ helye p xv. di/

es regnabit antixp̄s i magna gl'ia putãs ſe oĩa ſu
paſſe poſtq̄ȝ occiderat Enoch ⁊ Helyã. ꝧ die xv.
p⁹ eoꝝ morte Antixp̄s occideť a dei potẽtia p̄ mi/
chaelẽ archãgelũ Judei ꝟo videtes malũ finẽ an
tixp̄i oẽs ↄuerteť ad fidẽ veri xp̄i ⁊ tũc erit vnũ o/
uile ⁊ vn⁹ paſtor Interfecto aũt antixp̄o nõ ſtatim
erit iudiciũ. ꝧ p̄us erũt ſigna magna i celo ⁊ i t'ra
ad t'candũ veꝝ iudiciũ qđ poſtmodũ ẽ fiendũ Nã
ſm q̄ dr Math. xxiiij. ca. Sol obſcurabiť ⁊ lu/
na non dabit lumẽ ſuũ Stelle de celo cadẽt ⁊ ꝟ/
tutes celoꝝ mouebũť Sȝ moralit' ĩtelligẽdo ĩtel/
ligere poſſum⁹ q̄ ſol obſcurabiť id ẽ xp̄s q̄ ẽ ſol iu
ſticie efficieť obſcur⁹ ↄ̄ nos ⁊ rigid⁹ ⁊ aſp vñ ſolet
nob̄ eẽ pi⁹ ⁊ miõrs: luna nõ dabit lumẽ ſuũ. id ẽ
ꝟgo maria q̄ ẽ luna electa nõ dabit lumen ſue int'
ceſſionis quã ꝓ nob̄ ſp̄ facit ad filiũ Stelle de ce/
lo cadẽt id ẽ ſcti q̄ fulgebũt ſicut ſtelle i ↄſpectu dei
de celo cadẽt q̄ntũ ad nrãm int'ceſſionẽ. q̄m ſcti q̄s
habem⁹ in aduocatos nrõs nõ int'cedẽt tũc pro
nob̄ niſi ꝓ iuſticia dei. ⁊ ꝟtutes celoꝝ mouebũť.
id ẽ angeli q̄ ſunt nũc ad nrãm cuſtodiã tũc erũt ↄ̄
nos ad iudicãdũ ⁊ accuſandũ nos i pcc̄is nrĩs de
q̄b noluerim⁹ pniãm agere ⁊ ita mouebũť de fa/
uore in odiũ Sȝ añ hec ſigna celeſtia erũt ſigna in
t'ra magne pfectõis q̄m vt dr Luce xxi. ca. Sur
get gẽs ↄ̄ gentẽ ⁊ regnũ aduerſus regnũ Et terre
mot⁹ erũt p̄ loca magni Et peſtilẽtie ⁊ fames ⁊c̄.
Et hec oĩa inicia doloꝝ ſunt Hec ãt ⁊ mlťa alia
ſigna magna erũt Et p⁹ hec cõedentib⁹ ⁊ bibenti
bus hõib⁹ veniet ignis magn⁹ de celo. ⁊ ↄburet
totã t'rã ita q̄ oĩa in cinerẽ ↄuertũť Et facta ↄſũ

matōe ōniū rerū ad ſonū tube oēs reſurgēt cū cor/
poribꝰ ſuis tā boni q̄ȝ mali ita q̄ oēs erūt in ſtatu/
ra trigintatriū annoꝝ ſm̄ etatē in q̄ xp̄s etiā ſurre
xit Erūt tñ boni pulchri ꝛ lucidi ꝛ īpaſſibiles Ma
li aūt deformes turpes ꝛ paſſibiles Et oēs coad/
unabūtur in valle Joſaphat q̄ ē ꝓpe hierl'm. Et
facta ōniū ꝯgregatione q̇ fuerūt ab adā vſq̄ȝ ad fi
nē mūdi Tūc veniet iudex ſcȝ ieſus xp̄s filiꝰ dei vi
ui cū ptāte magna ꝛ maieſtate ſup nubē candidā
ꝛ cū eo ſctōꝝ milia ꝛ ſeꝑabūt boni a mal' q̄m ange
li ponēt bonos a dextris malos aūt ad ſiniſtros.
Parato q̇dem iudicio tūc dicet iudex his q̇ a ſini
ſtris erūt pctā ꝛ ingr̄titudines ſuas q̄m noluerunt
facere miām cū ꝓximo ſuo ſubueniendo ſibi in ne/
ceſſitatibꝰ ſuis tā corꝑalibꝰ q̄ȝ etiam ſpūalibꝰ ꝓpt
qd̄ dabit ſententiā cōdēnatoriā ꝯ eos dicēs. Jte
maledicti in ignē et'nū. His āt qui a dextris erūt
dicet bona oꝑa ſua ꝛ oēm miām ſuaȝ quā fecerūt
cū ꝓximo ſuo adminiſtrādo ſibi in ōni neceſſitate
ſua ꝓpt qd̄ dabit eis ſententiā meritoriā dicens.
Venite bn̄dicti prīs mei ꝑcipite regnū meū ꝛ ſic ī
mediate fiet harū ſniārū executio q̄m ibūt mali in
ignē et'nū boni aūt in vitā et'nā Cuiꝰ ille nos fa/
ciat eē ꝑticipes q̇ viuit ꝛ regnat ī ſcl'a ſcl'oꝝ Amen

¶ Explicit p̄ceptoriū vene. Nicolay de lira cum
alijs q̇buſdā certis tractatul' ꝑutilibꝰ. p̄dicātibꝰ
necnō ꝯfeſſioēs audiētibꝰ mltū ꝯueniēs Jmp̄ſſū
Colonie ꝑ me Hermānuȝ būgart de Ket wych
Jbidē ſup̄ antiquū forū morātē · tzo dem Wildē
māne Anno dñi. 1497. mēſ Auguſti.

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

¶ Anſelmi deuotiſſimi de paſſiõe Jeſu Chriſti querentis. ꝛ glorioſiſſime Marie virginis reſpondentis dyalogus incipit feliciter.

Beatus Anſelmus per ſingula queſiuit paſſionẽ Jeſu Chriſti. ꝛ beata Maria reſpondit per ſingula. ¶ Queſiuit ergo ſic p̄mo Anſelmus Dic domina chariſſima quale fuit Iniciũ paſſionis filij tui. Reſpondit Maria. Qñ filius meus cenauit cum diſcipulis ſuis ſurrexit Judas principes ſacerdotũ adijt. ꝛ filiũ meũ ꝑ triginta argenteis vendidit. ¶ Anſelmus Quales fuerũt denarij Maria. Hyſmaelite pro quib⁹ etiã Joſeph vẽditus fuit ante quatuor milia annoꝝ. ꝛ hereditaria ſucceſſione deuoluti ſunt ad illos iudeos qui emerũt filiũ meũ ꝛ vnuſq̄ſq; decẽ denarioꝝ valuit vſuales. Judas vero ita auarus fuit qñ vidit deũ ꝙ eũ pro eis vendidit ꝛ tñ Chriſtus ei ſepe predixit ſed ille ſe ꝑ hoc nõ emendauit. ¶ Anſ. Fuiſti tũc cũ filio ꝛ diſcipulis. Maria. Nõ ſed ſcies ꝙ filius meus cenauerat ꝛ pedes diſcipuloꝝ lauerat ꝛ corpus ſuũ ꝛ ſanguinẽ dederat diſcipulis ſuis ꝛ dulciter eis predicauerat. ꝛ Judas pontifices adierat filius me⁹ de monte ſyon cũ diſcipulis ſuis ꝑ portã ad natatoriã ſyloe vbi erat ort⁹ quẽ introiuit. ꝛ diſcipulis dormientib⁹ aſcẽdit ad pedẽ montis oliueti q̄ſtũ ad iactũ lapidis a diſcipulis ꝛ orauit pa

trem ſuum ſic. Exaudi me domine quoniaꝫ benig
na eſt miſericoꝛdia tua ſ̄m multitudinem miſerati
onum tuarum reſpice a me. Ne auertas faciē tuā
a puero tuo qm̄ tribuloꝛ velociter exaudi me. In/
tende anime mee ⁊ libera eā ꝓpter iniquitatē meā
eripe me. ¶ Auḡ. Quare adoꝛauit. Maria. ꝓpter
tres rationes. Pꝛima. ꝙ delicate nutritus eſt. vt/
pote filius virginis ⁊ de ſtirpe regia natus. Sed
qꝛ magis dolent nobiles cū leduntꝰ ꝙ̄ ignobiles.
Scd̄a qꝛ tanta anguſtia eū inuaſit ꝙ guttas ſan/
guineas ſudauit de toto coꝛpe ſuo qꝛ deus fuit qꝛ
oīa que pati debuit pꝛeſciuit. ſ. ꝯſpuitōeꝫ. flagella
tionē. blaſphemias. crucifixiōes. ⁊ ſic hmōi Licet
eñ fur ſciat ꝙ moꝛi debeat tñ neſcit qñ moꝛs ſa/
pit niſi qñ funis collū ſtringit. Filiusmeus oīa pꝛe
ſciuit tanꝙ̄ deus ⁊ homo. Tercia qꝛ pꝛeſciuit qꝛ
iudei nō deberent eius miſereri ⁊ quando ſic oꝛa/
uit. Pater ſi poſſibile eſt tranſeat a me calix iſte.
Verūtñ ⁊c̄. Angelus domini apparuit ei confoꝛ
tans eū dixit. Conſtans eſto mō genus humanū
redimere debes. Poſt hoc filius meus ad diſcipu
los rediens eoſqꝫ doꝛmiētes inuenit. Quibus et
dixit. Non potuiſtis vna hoꝛa vigilare mecum et
adiecit. Ecce appꝛopinquabit qui me tradet. Et
ecce Judas aduenit cū turba magna dixitqꝫ iude
is duo ita pares ſunt. ſ. Jacobus ⁊ Jeſus quem
oſculatus fuero ipſe eſt tenete eum. Et cū Judas
accederet cum turba ꝓceſſit Jeſus ad eos dicens
Quem queritis. Qui reſponderūt Jeſum nazare
num. Quibus ipſe. Ego ſum. Cum dixiſſet ego

ſum omnes ceciderunt deorſum. Iterum dixit Je
ſus. Si me queritis. ſinite hos abire vt ſcriptu-
ra impleretur. Quia quos dediſti mihi nō pdidi
ex eis quēq̄. Tūc accedēs Judas oſculat⁹ eſt eū.
Cui dixit Juda oſculo filiū hoīs tradis. at illi in
iecerūt manus in Jeſum ⁊ tenuerūt eū. tūc Petr⁹
eduxit gladiū ⁊ pcuſſit eū qui vocabat Malchus.
¶ Anſ. Fecit ibi aliqđ miraculū. Maria. Fili⁹ me
us applicauit ſibi ſeruū ⁊ curauit auriculā eius ⁊ di
xit Petro. Mitte gladiū in vaginā oīs eñ qui ac
cipit gladiū gladio pibit. An putas q⁊ nō poſſum
rogare patrē meū ⁊ exhibebit mihi plus q̄ duode
cim legiones angeloꝝ. Tūc omnes diſcipuli reli-
cto eo fugierūt ¶ Anſ. dicit. Fuiſti tunc cū eo Ma
ria. Non. ¶ Anſ. Quare tunc eum tm̄ diligeres.
Maria. Non inſtabat ⁊ nō expediebat vt iuuen-
cule foras inuenirent. ¶ Anſ. Ubi tūc fuiſti. Ma
ria. Fui in domo ſororis mee matris Joannis e-
uangeliſte. Anſ. Quaȝ vel a quo fuit tibi nunci-
atuȝ quod factum fuit. Maria. Audi nunc Anſ-
elme qđ eſt nimis lamentabile. venerunt diſcipuli
currentes ⁊ lachrymabiliter dicentes. Chariſſi-
ma domina dilectus filius tuus captus eſt ⁊ neſ-
cimus quo ducatur. iam ligatus nec ſcimus vtrū
ſit ocaſus vel quicquid ſit actum de eo. ¶ Anſel.
Fleuiſti tunc domina. Maria Licet ſcirē q̄ huma
num genus redimere deberet tamen propter ma
ternum affectum doloris gladius de quo Syme
on predixerat animam meaȝ pertranſiuit. ¶ An
ſelmus. Quo tunc ductus fuerit. Maria. De

orto per vallem ioſaphat per portã que aurea vo/
cabat̃ ducebat̃ in palaciũ ſcribarꝝ ⁊ pontificũ ⁊ pha
riſeorꝝ iuxta templũ in domũ Anne ⁊ queſiuit An
nas de doctrina eius ⁊ diſcipulis ⁊ ipſe reſpondit
Ego palaꝫ locutus ſum mundo ſemꝑ docui in ſy
nagoga ⁊ in templo in quo oẽs iudei ꝯueniũt ⁊ in
occulto locutus ſum nihil quid me interrogas. in/
terroga eos qui audierũt q̇d locutus ſum ipſis. ec
ce hi ſciunt que dixerim ego. Tũc aſſiſtens vnus
miniſtrorꝝ dabat ei alapã ⁊ inexꝑte crudelitatis di
cens. Sic rñdes pontifici. Filius aũt meus vt ag
nus rñdet ei. Si male locut⁹ ſum teſtimoniũ ꝑhi/
be de malo. ſi aũt bene quid me cedis Tũc ligaue
rũt oculos ei⁹ tãq̃ʒ furi ⁊ illuſerũt ei tota nocte ſpu
entes in faciẽ eius dicentes. Propheti**z**a quis eſt
qui te ꝑcuſſit: Joannes ꝓo exiſtens int⁹ q꞉ notus
erat pontifici introduxit Petrũ quẽ videns hoſti
aria dicẽs. Tu vnus ex diſcipulis eius es. ⁊ Pe/
trus ꝓo ter negauit cũ iuramento ꝙ nunq̃ʒ eũ no/
uiſſet nec vidiſſet ⁊ ſtatim gallus cãtauit. ⁊ reſpex
it dñs Petrũ ⁊ recordat⁹ eſt Petrus ꝟbi Jeſu. q꞉
prius q̃ʒ gallus cantabit ter me negabis ⁊ egreſſ⁹
fleuit amare. ¶ Anſ. Vbi fuiſti qñ hec facta ſunt
Maria. Statim cũ mihi diſcipuli retuliſſent ꝙ fa/
ctũ erat ꝯtremuerũt oĩa menbra mea. ſurgebã cu/
curri cũ Maria magdalene iuxta templũ ⁊ audiẽs
tumultũ in domo Anne volebã intraſſe ſed nõ fui
ꝑmiſſa: vñ ſtabã foris plorãs ⁊ clamãs. Heu heu
mi dilecte fili mi lumẽ oculorꝝ meorꝝ quis dabit ca
piti meo aquã ⁊ oculis meis fonteꝫ lachrymarꝝ vt

plangam interfectionem vnigeniti filij mei. Ma/
ria ergo magdalene circuibat vndiqꝫ introſpiciēs
que audiens negationē Petri ꝯmota ſunt oīa viſ/
cera mea pre dilectōe vnici mei eo ꝙ princeps diſci
puloꝝ eū negaſſet ⁊ dixit. O Jeſu Jeſu qualē finē
ſortitus es vel ꝙ fiet de te cū iſte princeps oīm eſſe
dinoſcit̄ te negauit. O Jeſu te nō negabo in eter/
num. Ego aūt ſtabā plena dolore audiens oēs il
luſiones ⁊ ꝯtumelias quas filio meo dilecto infe/
rebant. ⁊ Petrū negantē audiui ⁊ oīa que tota no
cte fiebant. Cū ḡ Petrꝰ tercio negaſſet filiusmeꝰ
eū reſpexit ⁊ ꝓpter qđ negauerat amare fleuiſſet
egreſſus foras inuenit nos foris ſtantes cui plena
dolore dixi. Petre Petre q̄d agit̄ de filio meo vbi
eſt Jeſus: qui clamās ⁊ eiulans lachrymoſa voce
dixit ⁊ rn̄dit. Heu dn̄a chariſſima abſqꝫ miſericor
dia cruciat̄ ⁊ occidit̄ vſqꝫ ad mortē ⁊ currēs abſcō/
dit ſe in lapidē pre timore qui vocat̄ gallicantus ⁊
nō cōparuit donec Christus mortuꝰ fuit ¶ Anſ:
dic̄ q̄d factū ē pꝰ hec. Maria. Mane facto eduxe
rūt eū ad Cayphā pontificē ibi tūc poſtq̄ꝫ captꝰ
fuit vidi eū ⁊ accurrēs quaſi leena raptis fletibus
videbā illā deſiderabilē faciē ſputis iudeoꝝ macu
latā ⁊ lachrymabilē ac plorando dixi. Heu dile/
ctiſſime fili miſerabilē te modo video ꝙ totiēs tuo
amantiſſimo aſpectu gaudebā ⁊ volēs eū ample/
cti nec fui ꝑmiſſa eū accedere ſed truſa a iudeis huc
⁊ illuc ⁊ ꝯtumelioſa amota ⁊ ꝑ lꝰus vndiqꝫ ꝯcurre
bat ſicut qū fures ⁊ latrones ꝯdemnant̄. ¶ Anſ.
Habuiſti tūc aliq̄nā ſpem ꝙ poſſet liberari. Ma/

ria. Etiam: ſciebam eñ ꝙ ingenioſus fuit facũd⁹
ꝛ ſpabã ꝙ ſe excuſaturus eſſet ſi ad iudicẽ veniſſꝫ
tũc ſtetit tãꝗ̃ agn⁹ manſuet⁹ ꝛ innocẽs ꝛ nõ apu/
it os ſuũ. Fuit etꝫ ita miſerabilis ꝙ ſpabã ꝙ debe
rẽt ei⁹ miſereri ꝛ nõ tpe modico elapſo adeo ꝯſpu/
tus fuit ꝙ q̃ſi lepꝛoſ⁹ apparebat. inueneñt eñ mul
ta teſtimonia ꝯ̃ eũ dicẽtes eũ eẽ legꝫ deſtructoꝛẽ et
ppl'i ſubuerſoꝛẽ. Tandẽ duo falſi teſtes acceſſerũt
dicẽtes. Hic dixit. Poſſuꝫ deſtruere templũ dei ꝛ
infra triduũ reedificare illud. Et Cayphas dixit
Dic nobis ſi tu es chriſtus Jeſus. Rñdit. Si di
xero vobis nõ creditꝫ mihi. Amẽ dico vob. Amo
do videbitꝫ filiũ hoĩs ſedentẽ a dextris ṽtutꝫ dei
ꝛ venientẽ in nubib⁹ celi. Tũc pͥnceps ſacerdotuꝫ
ſcidit veſtimẽta ſua ꝛ ait Quid adhuc deſiderem⁹
teſtib⁹. audiſtis blaſphemiã. q̇d vobis videt̃ Tũc
oẽs clamabãt. Reus eſt moꝛtꝫ. Hac ꝓlata ſnĩa
gladius Symeonis ptranſiuit coꝛp⁹ meũ ꝛ aĩam
meã. ¶ Anſ. Quo tũc duct⁹ fuit. Maria. Ad iu/
dicẽ Pilatũ. ¶ Speraſti ibi aliq̇d chariſſima do
mina. Maria. Multũ ſpabam cũ turba ꝯueniret
cui ſepe dulciter p̃dicauerat ꝛ q̊ꝝ infirmos ſanaue
rat ꝛ in deſerto pauerat ꝙ eñ de manib⁹ eoꝝ libe
rari deberet. Tũc vnanimiter clamabãt coꝛã Pi
lato Crucifige crucifige eũ. ꝛ impoſuerũt ei ꝙ ſe di
xerat filiũ dei ꝛ ꝙ ꝓhibuiſſet tributa dare ceſari.
Tunc Pilatus requiſiuit de regno ſuo dicẽs Tu
es rex iudeoꝝ. Rñdit Jeſus. An de teipo hoc di/
cis an alij dixerũt tibi de me. Rñdit Pilatus Nũ
quid ego iudeus ſum. gens tua ꝛ põtifices tui tra

dixerũt te mihi quid feciſti. Rñdit Jeſus: Reg/
nũ meũ nõ eſt de hoc mũdo. dixit itaq₃ Pilat⁹. er/
go rex es tu. Rñdit Jeſus tu dic₃. q₂ rex ſum. ego
in hoc natus ſu₃ ꝛ ad hoc veni in hũc mundũ vt te
ſtimoniũ ꝑhibeã veritati. Omnis qui eſt de veri/
tate audit vocem meã. dixitq₃ ei Pilatus. Quid
eſt veritas. hanc queſtionẽ nõ ſoluit ei Jeſus qui
ſi voluiſſet eũ vtiq₃ liberaſſet ꝛ nũc humanũ gen⁹
redemptũ nõ fuiſſet. Tũc Judas vidẽs q₂ dam
natus eſſet penitentia ductus reddidit. xxx. argen
teos principibus ſacerdotũ ꝛ ſenioribus dicens.
Peccaui tradens ſanguinẽ iuſtũ: At illi dixerunt
quid ad nos. tu videris. Et proiectis argenteis in
templũ receſſit ab eis laqueo ſe ſuſpendit. Pilat⁹
aũt conuocatis principibus ſacerdotũ ꝛ magiſtra
tibus ꝛ plebe dixit ad eos. Nullã cauſa₃ mortis
inuenio in homine iſto ex his in quibus eum accu
ſatis. At illi magis inualeſcentes dicebant. Com
mouit populum docens per vniuerſam iudeam a
Galilea incipiens vſq₃ huc. Tunc Pilatus audi
ens galileam ꝛ ꝙ galileus eſſet miſit eum ad He
rodem q₂ ꝛ ipſe erat hieroſolimis illis dieb⁹. He/
rodes aũt viſo Jeſu gauiſus eſt valde. erat enim
multo tempore cupiens videre Jeſum eo ꝙ audi
erat multa de eo ꝛ ſperabat ſignũ fieri ab eo. inter
rogabat eum multis ſermonibus. videlicet ſi ille
eſſet puer quem pater ſuus volebat interficere et
propter eum multos pueros occidiſſet. Item ſi eſ/
ſet ille qui cecos illuminaſſet ꝛ qui Lazarum reſuſ
citauerat ꝛ adoleſcentez filiũ vidue in porta ciuita

tis Naym ⁊ multa alia. Et rogauit eum vt ſigna
faceret ꝓmittenſq; eū de manib; iudeoꝝ liberare
Jeſus aūt nihil reſpondit. Et poſuit coronā ſuꝑ
caput eius dicens ꝓmitto tibi ſi ſignū feceris teꝑ/
ticipē regni mei ⁊ coheredē te ſtatuā hac corona q̄
oēs imꝑatores coronant. Jeſus aūt nō reſpondit
ei. Et ſtabāt principes ſacerdotū phariſei ⁊ ſcri/
be ꝯſtanter accuſabant eum. ¶ Ant. Dic dulcis
Maria quid tu ſperabas. Maria. Sciebā He/
rodē eſſe regē eligantie ⁊ natura ſuꝑbie. Et iō ſpe
rabā ꝙ regi excellentiſſimo .ſ. filio meo parcere de
buiſſet ſpernit em̄ ipm ⁊ indutū ipm veſte alba re/
miſit Pilato. Et facti amici Herodes ⁊ Pilat⁹
ex illa die nā ante inimici erāt adinnicē. Sciens
ergo Pilatus q̄ crudelitatē ⁊ ꝯſpirauerint preui/
dit quoſdā qui eū ad Herodem ducerent ne euȝ
interficerent. Remiſſo igit vnico filio meo conuo/
cans Pilatus oēs iudeos dixit ad eos. Obtuliſtiȝ
mihi hūc hoīeȝ q̄ſi ꝑplm seducēs. Et ecce ego co/
ram vobis interrogā nullā cauſaȝ mortis inuenio
in eo ex his in quib; eū accuſant ſed neq; Hero/
des nā remiſi vos ad illū: ⁊ ecce dignū morte nih/
il additū eſt ei emendatū ergo dimittā eū Et illi pe
tebāt Barrabā qui ꝓpt ſedicōeȝ ⁊ homicidiū miſ
ſus erat in carcerē. Jlle tercio dixit. Quid em̄ ma
le fecit nullā cauſaȝ mortis inuenio in eo. Corripi
am ergo illū ⁊ dimittā. At illi inſtabāt vocib; mag
nis vt crucifigeret clamantes: Crucifige crucifige
eū. Sedēte aūt Pilato ꝓ tribunali. venit ad eum
vxor eius dicens. Nihil tibi ⁊ iuſto illi. multa em̄

hac nocte paſſa ſum ꝓpter eū Pilat⁹ aūt ſperans
ꝙ crudelitati iudeoꝝ ſatiſfacere deberet apprehen
dit ⁊ flagellauit in ſtatua ligatū ita ꝙ a plāta pe-
dis vſqꝫ ad vͤticem capitis non eſſet in eo ſanitas
Statua aūt illa adeo ſpiſſa fuit ꝙ bñ circa duas
palmas manū tangere non poſſet Vñ accipiebāt
corrigias ⁊ man⁹ ei⁹ ligabāt ⁊ milites ſꝑo plecten
tes coronā de ſpinis īpoſuerūt capiti eius ⁊ veſte
purpurea circūdederāt ⁊ dabāt ei alapas. Hanc
coronā hꝫ rex francie Hec corona ñ fuit tm̄ de ſpi
nis ſed de iūcis marinis q̄ acutiores hñt aculeos
q̄ꝫ vera ſpina Hāc coronā cū lācea ꝑcutiētes capi
ti ei⁹ īprimebāt ita ꝙ ſanguis ei⁹ p faciem deflue-
bat ⁊ ſic ornatū eduxit eū Pilat⁹ foris ⁊ dixit Ec
ce rex veſter Illi āt clamabāt Tolle tolle crucifige
eū Dixit eis Pilatus Accipite eum vos ⁊ crucifi
gite Cui rñderūt Nos legē habem⁹ ⁊ ꝫm legem
debet mori qꝛ filiū dei ſe fecit Cū ḡ pilat⁹ audiſſꝫ
hos ſmones magis timuit ⁊ īgreſſus iterū ꝓtori-
um dixit ad ieſum Vñ es tu ? Jeſus āt reſpōſum
nō dedit ei Dixit ergo ei Pilat⁹ Mihi nō loq̄ris
Neſcis qꝛ poteſtatem habeo crucifigere te Jeſus
rñdit Nō haberes poteſtatē aduerſus me vllā ni
ſi tibi datū eēt deſuper ꝓpterea qui tradit me tibi
magis peccatū hꝫ Exīn querebat Pilatus dimit
tere eū. ſed iudei clamabāt dicētes Si hūc dimit
tis non es amicus ceſaris Videns āt Pilat⁹ ꝙ
nihil ꝓficeret ſed magis tumult⁹ fieret accepta a-
qua lauit man⁹ corā ꝑp'lo dicēs Innocens ego ſū
a ſanguine hui⁹ iuſti vos videritis Et rñdēs vni

uerſus populus dixit. Sanguis eius ſuper nos ⁊
ſup filios noſtros. Inſtabāt ergo vocibꝫ magnis
vt crucifigeretꝰ ⁊ inualeſcebāt voces eoꝝ. Et Pila
tus adiudicauit fieri petitiones eoꝝ dimiſit aūt il/
lis eū qui ꝓpter ſeditōez ⁊ homicidiuꝫ miſſus fuit
in carcerē quē petebāt. Ad nimiā ergo plebis in/
ſtantiā. Pilatus huius mortis ſententiā ꝓtulit
aduerſus filiū meū dicens. Jeſum nazarenū abiu
dico vite ⁊ adiudico morti ignominoſe crucꝫ ¶ An
ſel. Quid feciſti tūc dn̄a dulciſſima cū hec audiēs.
Maria. Hic ꝓlata ſententia gladiꝰ ꝑtranſiuit cor
⁊ aīam meā. Suſceperūt dilectū filiū meū vt ſcri/
bit Joannes ⁊ eduxerūt eū vt crucifigeretꝰ ⁊ baiu/
lans ſibi crucē exiuit in locū qui dicitꝰ caluarie locꝰ
vbi crucifixerūt eū. ⁊ crux adeo magna fuit ⁊ habu
it quindecim pedes in lōgitudine ⁊ adeo debilita/
tꝰ erat tota illa nocte ꝙ eā portare nō potuit. Vn̄
Lucas ſcribit. Apprehenderūt quendā Simonē
cyronenſem ⁊ īpoſuerūt illi crucē portare cū Jeſu
filio meo qđ nō fecerūt cauſa miſeratōis q̄ſi ꝯpate
rentꝰ ſꝫ qꝛ ꝑ debilitate illđ facere nō poterat ¶ An
ſel. Sequebātꝰ eū aliq̇ cū educeretꝰ. Maria. To
ta turba ꝯcurrebat ſic̄ qn̄ fures educuntꝰ ad ſuſpē
diū. Vn̄ Lu. ſcribit. Seq̄batꝰ mlta turba ꝓ livo
ce lachrymabili plangētes eū. Seq̄bantꝰ aūt pue
ri ꝓiicientes lutū in eū. Cōuerſus aūt filiꝰ meꝰ dix/
it. Filie Hierlm̄ nolite flere ſup me ſꝫ ſup vos flete
⁊ ſup filios veſtros vicꝫ q̇ lutū ⁊ lapides in me mit
tūt ⁊ neſciūt q̇d faciūt quin ecce dies veniūt in q̇bꝫ
dicūt beati ſteriles ⁊ ventres qui nō genuerūt ⁊ be

ata vbera que nõ lactauerũt. Tũc incipiũt dicere montib⁹ cadite ſup nos ꝛ collib⁹ coopite nos qꝛ ſi in viridi ligno hoc eſt in pueritia hoc faciũt in arido ꝛ in etate q̄d fiet. ducebanť ꝛ aliȷ̄ duo nequã cũ eo vt crucifigerenť hoc ad ↄfuſiõez ſuã. Cũ aũt educereť ego volẽs eũ ſequi ꝛ videre ꝛ p̄ nimia multitudine nõ potui. Sꝫ tandẽ cũ Maria magdalene vna deliberaui ꝙ p viã abiacentẽ platee ꝛc̄ quãdã foueã circũiuim⁹ ꝛ itez illi obuiã venim⁹. ꝛ cũ venirem⁹ iuxta fontẽ obuiã habui filiũ meũ deformatũ ꝛ oppreſſuz oĩ dolore q̄ benigne ſe iclinãs ad me dicebat. Ach mater. q. d. grates tibi refero ꝓ mľtimodis bñficiȷ̄s mihi a te impenſis ꝓ mľto labore. ꝛ poſtq̄ venerũt in locũ caluarie crucifixerũt eũ ꝛ latrones vnũ a dextrꝫ ꝛ aliũ a ſiniſtrꝫ. ¶ Anſ. Et q̃uo tũc fecerũt ei. Maria. Cũ ad locũ caluarie veniſſꝫ vbi carnes ꝛ morticinia ſcoriebanť ꝛ nudauerũt eũ totaliter veſtib⁹ ſuis. ꝛ ego exanim⁹ fui facta tã capitꝫ mei velamine accipiẽs certũ ligari lũbis eius. poſt hoc depoſuerũt eũ ſup terrã ꝛ eũ deſup extenderũt ꝛ p̄mo vnũ clauũ incuſſerunt adeo ſpiſſum ꝙ ſanguis nõ potuit emanare ita vulnus clauo replebať. Poſtea accipientes funes traxerũt aliud brachium ꝛ aliuꝫ clauũ incuſſerunt conſimilem. Poſtea pedes etiã cum funibus traxerunt ꝛ clauũ iucutiebant ita ꝙ omnia menbra ꝛ oſſa apparebant vt impleretur illud. Dinumerauerunt omnia oſſa mea. Poſt hoc erexerunt eum cũ magno labore: Et fuit ita alte ſuſpenſus ꝙ nunq̄ pedes etiam attingere poterant. Et cum erectus fu

iſſet tūc ꝓpter ponderoſitatem corpis oīa vulnera lacerata ſunt ⁊ apta ⁊ tūc ſanguis de manib⁹ ⁊ pe/dibus emananit. Ego āt induta fui quadā veſte qua mulieres illi⁹ regionis vti ſolēt qua texi totuꝫ corp⁹ ⁊ ēidem ꝙ lintheum Et fuit illa veſtis tota ſanguine aſperſa ¶ Anſ. Quid factū fuit poſt hꝰ Maria poſtq̄ crucifixerūt filiū meū Diuiſerūt ſibi veſtimēta mea ſortem mittētes ſup veſtē incōſutilem vt īpleret illud quod dictū erat p ꝓphetā Diuiſerūt ſibi veſtimēta mea ⁊ ſup veſtē meā miſerūt ſortē Et ſcripſit Pilat⁹ ſup caput ei⁹ litteris gre/cis hebraicis ⁊ latinis Jeſus naſaren⁹ rex iudeoꝝ Et dixerūt iudei noli ſcribere rex iudeorū ſed quia ſe dixit regem iudeoꝝ Reſpōdit Pilat⁹ Qđ ſcripſi ſcripſi Pretereūtes aūt blaſphemabāt eū mouētes capita ſua dicentes Vah qui deſtruxit tēplū dei ⁊ infra triduū reedificauit illud Salua temet ipm ſi fili⁹ dei es. deſcēde nūc de cruce. ¶ Anſel. Quid ad hoc rñdit filius tuus ꝰ Maria Sicut Lucas Pater dimitte illis qꝛ neſciūt quid faciūt ⁊ ſtabat ppl's expectās ⁊ deridebāt euꝫ audiēs h latro qui a ſiniſtris pendebat ⁊ inſultauit ei dicēs Si filius dei es ſalua temetipm ⁊ nos. Rñt qui a dextris pendebat dicens Neq̄ tu times deū q̄ iuſte damnatus es ⁊ quidem digna factis recipi/mus Et dixit illi ieſus Amen dico tibi hodie me/cum eris ī paradiſo ¶ Anſelm⁹ Quid aūt feciſti domina ꝰ Maria Stabā iuxta crucē errore plena qꝛ ei ſolacium fieri non poteram ⁊ mecū ſtabat ſoror ⁊ Joannes euangeliſta ⁊ Maria magdalene / et

eum vidiſſet me ꝛ diſcipulum meū Joannez quez diligebat. Aduerſuz me ait. Mulier ecce filius tu us. Deinde dixit diſcipulo. Ecce mater tua. Erat aūt hora ſexta ꝛ tenebre facte ſunt ſuper vniuerſaz terram vſqꝫ ad horam nonā. Et exclamauit voce magna. Heli heli lamazabathani. Et quidā di/ cebant. Ecce. Heliam vocat iſte. poſt hoc ſciēs Je ſus ꝙ omnia ꝯſummata ſunt ꝛ dixit. ☞ Sitio. Et vas erat appoſitū aceto plenū ꝛ currens vnus impleuit ſpongiā ꝛ dabat ei bibere vt citius more retur. Et cū bibiſſet acetū dixit. Conſummatum eſt. ꝛ poſtea. In manus tuas ꝯmendo ſpiritū me/ uz. Et inclinato capite emiſit ſpiritū. Tunc veluz templi ſciſſuz eſt a ſummo vſqꝫ deorſuz. ꝛ terra mo ta eſt ꝛ petre ſciſſe ſunt ꝛ maxime illa in qua ſtabat crux ſciſſa eſt vt manus imponi potuiſſet. Et mo numēta apta ſunt ꝛ multa corpa ſanctoꝝ qui dor/ mierūt ſurrexerūt ꝛ introierunt in ſanctā ciuitatē ꝛ apparuerūt multis. Centurio ꝛ qui cū eo erāt cu/ ſtodientes Jeſuz viſu terre motu ꝛ his que fiebāt timuerūt valde. ꝛ ipe Centurio glorificabat deuz dicens. Uere hic homo iuſtus erat. Ecce oīa ele/ menta qūo chriſto ꝯpatiebant. Soli aūt iudei in durati erant. ¶ Anſ: Chariſſima domina habu it adhuc finē doloꝛ eius. Maria. Non. qꝛ nonduz impleuerat ꝓphetiā Symeonis. ſ. Tuaz ipſius animā ptranſibit gladius. Judei ergo qꝛ paraſce uen erat. rogabāt vt nō manerēt in cruce corpa eo rū ſabbato: Erat aūt illa dies ſabbato. ꝛ rogaue/ rūt Pilatū vt frangerent eoꝝ crura. Et venerunt

ergo milites. Et p̃mi quidẽ fregerũt corp̲a ſua cru
ra ⁊ alteri⁹ qui crucifix⁹ eſt cũ eo. Ad Jeſuz cũ ve
niſſent ⁊ viderũt eũ iã mortuũ nõ fregerũt eius cru
ra. ſed militũ vnus lancea latus ei⁹ p̲forauit ⁊ ꝯti
nuo exiuit ſanguis ⁊ aqua. ⁊ cũ hoc viderẽ ꝙ talez
crudelitatẽ exercerũt in illũ mortuũ exanimis facta
fui ⁊ nũc cepi vlulare ⁊ flere dicẽs. Quis mihi det
vt moriar ꝑ te fili mi. ¶ Anſ. Quid factũ fuit p⁹
hec. Maria. Rogabat Pilatũ Joſeph ab Ari
mathia vt tolleret corp⁹ Jeſu. Tũc Pilat⁹ queſi
uit ſi eſſ; mortuus tũc iuſſit reddi corp⁹. qd̃ cũ Jo
ſeph deponeret corpus. Maria ſtabat deorſuz re
ſpiciẽs vt brachiũ ſolueret ⁊ oſcularet qd̃ ⁊ fecit. et
cũ depoſitus eſſ; de cruce poſuerũt eũ ſup̲ terrã be
ne ad tres paſſus de loco cruc; ⁊ Maria caput ei⁹
in ſinũ recipiẽs amariſſime flere cepit dicẽs. Heu
dulciſſime fili mi qualẽ conſolatorez modo habeo
quẽ mortuũ corã me video. Tũc accurrẽs Johs
euangeliſta cecidit ſup̲ pectus eius plorãs ⁊ dicẽs
Heu heu heu de iſto pectore potaui dulciora mo
do triſtia ⁊ lamentabilia. Tũc Petrus aduenit q̃
ipm negauerat ⁊ amariſſime fleuit. Tũc Maria
magdalene poſt omnib⁹ flere cepit ſup̲ dñm ſuũ di
cens. Quis mihi pctã nũc dimittet. Tũc ceteri di
ſcipuli accurrentes oẽs lamentabant ſup̲ eũ Tũc
deus ad ꝯſulatõez matr; ⁊ diſcipulorũ ſuorũ glorifi
catus fuit ibi ꝙ nulla plaga nec liuor in corp̲e ſuo
apparuit p̃ter vulnera que ſeruatus eſt in die iudi
cij. ⁊ adeo ſanus ⁊ clar⁹ apparuit ac ſi nũq̃ȝ aliquã
penã ſuſtinuiſſet. Et cũ ſepelire eũ vellẽt beatiſſi

ma virgo fortiſſime corpus tenuit dicens Joanni Joannes chariſſime relinque mihi filiũ meũ mortuũ quem viuũ habere nõ potuerã. vł rogo vt mecũ eo ſepelias. Cui Joannes. Scias ꝙ aliter eſſe nõ potuit ſed ſic genus humanum redimi debuit Tandẽ cũ ſepultus fuiſſet. Maria ſuꝑ ſepulchrũ ſe ꝓſtrauit ⁊ adeo miſerabiliter ꝓceſſit ꝙ oẽs diſcipuli fleuerũt. Et cũ eã Joannes ad ciuitatẽ ducere vellet ⁊ a ſepulcro moueret miſerabiliter clamauit dicens. Joannes chariſſime amice nõ facies mihi iniuriã vt ſepares me a dilecto filio meo. qꝛ hic expectabo donec moriar Quam tandẽ Joannes accipiẽs violenter deduxit eã ad ciuitatẽ quã cũ vidiſſet populus veſtem aſperſam ſanguine ſic̃ ante crucẽ ſtetit ⁊ ſanguis ſuꝑ eam ſtillauerat vnanimiter clamabant gementes. Quanta iniuria facta eſt hodie in Hieruſalem in iſta pulcerrima domina ⁊ in filio eius ⁊ ei compatiebant᷑. Rogemus ergo dominum. ⁊c̃.

¶ Finis dyalogi beati Anſelmi de paſſione Jeſu Chriſti ⁊ beate Marie virginis.

¶ Tractatus beati Bernardi de plā ctu beate Marie virginis.

Quis dabit capiti meo aquam
ꝛ oculis meis imbꝛem lachrymaruꝫ vt
poſſum deflere per diem ꝛ noctē donec
ſermo ſuo appareat dñs Jeſus viſu vel ſomno ꝯſo
lans animā meā. Uos filie Hieruſalē ſponſe di/
lecte mecuꝫ lachrymas fundite donec ſponſus in
ſua ſpecioſitate benignus ac ſuauis occurrat. Re/
colite recolite. ꝛ ſedula mente penſate q̄ꝫ ſit amarū
ab ipſ[illegible]arari cui nupſiſtis. cui vos in omni ſan
[illegible]itate [illegible]s [illegible]is. vouiſtis vota reddere ea. Uos ip
[illegible]riſt[illegible]iſtis vos ipſas reddite deo currite
[illegible]rite virgines ſacre matres currite. chriſto ca
ſtitat[illegible] vouentes. Omnes ad virginē currite. que
genuit chriſtū Ipſa em̄ poꝛtauit regē illum ſe om
ni coꝛde petenti datura. Ipſa genuit eū. lactauit
eum. ꝛ die octaua circūcidit. ꝛ quadrageſimo die
in templo pꝛeſentauit. fugiens ab Herode in egy
ptū. poꝛtās. lactās eū ꝛ nutriens. Crede firmiter
q̄ erat inter feminas miniſtrantes ei. Hanc puto
fuiſſe inter illas dolentes que lamentabant̄ flētes
dñm. Poterat em̄ ꝛ hec eſſe inter feminas. ad q̄s
Jeſus impio imo plenus oppꝛobꝛio. ſputis illuſ⁹
flagellis afflictus ſibi in angariā moꝛtis baiulans
crucē ꝯuerſus ait. Filie hieruſalē nolite flere ſup er
me ſed ſuper vos ipſas magꝭ flete. ꝛ ſup filios ve/
ſtros. Putaſne dñā mundi. dñā mea. dilecta mea
dilecta eiuſdē chriſti eſt ne veꝝ qđ dico. Bene ob/

ſecro dicas ſeruo tuo decus paradiſi. gaudiū celi.
veritatē huius rei. Obliuiſcere tñ rogo dolorꝰ quē
tūc te paſſaȝ nō dubito fuiſſe. O vtinā ſic inhere/
ret quotidie viſceribꝫ meis dolor ſicut inheſit tūc tu
is. O vtinā die illa qua aſſumpta fuiſti in celū vt
gauderes in eternū cū tuo dilecto filio mihi tuas la
chrimas indicaſſes vt per illas cognoſcerē ꝙtū ti
bi amaritudinis fuerit cū Jeſuȝ dilectū filiū tuuȝ
videres crucifixū. Heu nō parū olim dilectuȝ cla/
uis in ligno ꝯfixū. capite inclinato ſuū ſanctiſſimū
exalare ſpiritū vidēs. Sed peto ne te moueāt ver
ba q̄ dico. cū tñ ſaxa ꝺ berēt ſcindi a diſta. Quis
vnq̄ ſurſuȝ vl' pegrinās in terra deorſuȝ audiēs
vl' mente pertractās. q̄mo factus eſt oprobriū ho/
minū ipſe dñs angelorꝫ ⁊ abiectio plebis ipſe filius
dei patris. Quis ſe vnq̄ a lachrimis ꝯtineat Ve
runtñ tu gaude gaudio magno ab ipſo nūc glorifi
cata in celis que in mente clauis amariſſime fuiſti
ꝯfixa peſſime mortꝫ. mihi tñ obſecro lachrimas il
las infunde quas ipſa habuiſti in ſua paſſiōe. ⁊ vt
in his efficiar largior de paſſione filij tui dei ⁊ dñi
noſtri verba inuicē ꝯferamus Maria te deprecor
ſemen vitaꝫ que mater es ⁊ virgo ſumme trinita
tis. Cui illa rñdit illud qđ queris compunctū eſt
⁊ magni doloris. Sed qꝛ iam glorificata ſum fle/
re nō poſſuȝ. Tu cū lachrimis ſcribe que cū ma
gnis doloribꝫ ipſa perſenſi flere peropto nihil me
aliud libet Sed miſer ego cor lapideū habeo ⁊ nō
flere nequeo. ¶ O regina celi mater crucifixi da

quod iubes. ⁊ prebe quod cupio. Audit ſeruus tu-
us dicat domina mea. Dic ſi in Hieruſalem eras
qñ captus tuus filius fuit ⁊ vinctus ⁊ ad Annaȝ
tractus ⁊ ductus. Cui illa reſpondit. In Hieru-
ſalem eram quando hec audiui greſſu qualicunq̄ꝫ
potui ad deum meum flens perueni. Cumqꝫ fu-
iſſem illum intuita pugnis percuti. alapis cedi.
ſpinis coronari. ⁊ obprobrium hominum fieri. cō-
mota ſunt omnia viſcera mea et defecit ſpiritus
meus. ⁊ non erat mihi vox neqꝫ ſenſus erant me-
cum ⁊ mee ſorores ⁊ alie femine multe plangētes
quaſi vnigenitum inter quas erat Maria que ſu-
per omnes accepta me ſola dolebar dum Chriſtꝰ
filius meus precone clamante ⁊ Pilato imperan-
te ſibi baiulans crucem traheretur factus eſt con-
curſus populorum poſt ipſum euntium ⁊ concul-
cantium ipſum. Alij enim ſuperridentes ⁊ illudē-
tes ei. Et alij proijciebant lutum ⁊ ſtercora ⁊ im-
mundiciam in caput ⁊ in faciem eius. Heu heu
percutitur facies decora. quam deſiderant angeli
proſpicere. quam cherubin ⁊ ſeraphin ardenter ꝓ-
ſpiciunt. Velatur virtus. ſputis linitur. alapis ce-
ditur. Sequebar Jeſum Chriſtum ego meſtiſſi-
ma mater cum mulieribus que ſecute eum fuerāt
a Galilea miniſtrantes ei a quibus velut mortua
tenebar quouſqꝫ peruentum eſt vbi crucifixerunt
eum ante me. Ipſe videns me fuit in cruce ele-
uatus ⁊ in ligno duriſſime clauis confixus.
Ego videns filium meum ⁊ ipſe videns me plus

dolebat de me q̄ de ſemetipſo Ipſe aūt tanq̄ ag
nus corā tondente ſe vocē nō dabat nec aperie/
bat os ſuū Aſpiciebā ego infelix ⁊ miſera dn̄m ⁊
filiū meū pendentē ⁊ morte turpiſſima morientem
tanto dolore ⁊ meſticia ⁊ triſticia vexabar in men/
te que nō poſſent explicare ſermone. nec mirū diſ/
currebat em̄ ſanguis ex quatuor ꝑtib9 rigantibus
nudis manib9 ⁊ pedib9 ꝯfixis in ligno. de vultu il
lius pulchritudo effluxerat. Et qui erat pre filijs
hoim ſpecioſus videbat͛ oīs oculis indecorus iſte
erat dolor maximus. q2 videbā me deſeri ab ipſo
quē gerebā nec ſuperat alius q2 mihi erat vnicus
⁊ ideo nō poterat in me ſe capere quicq̄ dolor me9
vox mea oīs ꝑierat ſed dabā gemitus ſuſpiriaq̄
doloris volebā loqui .ſed dolor meus rumpebat
verba. q2 verbū iā mente receptū. dū ad formatio/
nem pretenderat oris ad ſe inꝑfectū reuocabat do
lor. nō minimus cordis: Vox triſticie ſonabat fo/
ris vuln9 annūciās mentꝫ. verba donabat amor
que rauca ſanabāt . Nam lingua vocis magiſtra
ꝑdiderat vſus loquēdi. videbā morientē quē dili
git aīa mea ⁊ tota liquefacta eſt p̄ dolorꝫ anguſtia
aſpiciebat ipē vtrūq̄ benigniſſimo vultu me ma/
trē ſuā plorantē ⁊ me ꝟbis paucis voluit ꝯſolari.
Sꝫ ego ꝯſolari nullo modo potui flebā dicendo
⁊ dicebā flendo. Fili mi ve mihi quis mihi dabit
vt ego moriar ꝑ te. miſera quid faciā. Morit͛ fili9
⁊ cur nō morit͛ ſecū hec meſtiſſima mater eius O fi
li mi quid faciā mater vnica. fili mi dilectiſſime no
li me derelinquere poſt te. Trahe me ad teipm vt

ipſa moriar tecum male ſolus morieris. tecum pe-
rimatur iſta tua genitrix. O mors miſera noli mihi
parcere. tu mihi ſola pre cunctis places extra vires
trucidas matrē cū filio perime fili dulcis vnice ſingu-
lare gaudiū vita anime mee. et omne ſolatiū. fac vt
ego moriar que te ad mortē genui. o fili recognoſ-
ce miſerā et exaudi vocē meā. Decet enī filiū exau-
dire matrē deſolatā. exaudi obſecro in tuo me ſuſ-
cipe patibulo vt qui vna carne in vnū et vno amo-
re ſe diligūt. et vna morte pereāt o iudei miſeri o iu-
dei impij. nolite mihi parcere. ex quo vnicū natum
meū crucifigitis matrē crucifigite aut aliā qualicū-
q; ſeua morte perimite/ dummō ſimul cū filio meo
fineā vitā. Male enī ſolus moritur orbatur orbē radio
me iudei filio gaudio dulcoris Vita mea moritur ſa-
lus mea perimitur. ac de terra tollitur oīs ſpes mea.
Cur ergo viuat poſt filiū mater in dolore. Tollite
tollite ſuſpendite matrē cū filio: Non parcis proli
Nec parcas et mihi. Tu mihi ſoli mors eſto me-
dela. Tunc ſumme gauderē ſi ſimul mori poſſem
cū chriſto filio meo. Dulce eſt mori miſere ſed mors
optata recedit. Ve mihi infeliciter precipue venit
mors mihi melius eſt q̄ vitā ducere mortis. ſed a
me miſera fugit et me infelicē relinquit cui multum
ipſa mors optata nūc eſſet. ¶ O fili chare. o beni-
gniſſime nate miſerere matris ſuſcipe preces. deſi-
ne matri nūc eſſe durus qui cūctis ſp fuiſti benignus
Suſcipe matrē tecū in cruce vt viuam tecū ſp poſt
mortē. Heu tu mihi pater en mihi fuiſti ſponſus
tu mihi filius. en mihi oīa eras. Nūc orbor patre

viduoꝛ ſponſo. deſoloꝛ pꝛole. omnia perdo fili mi vltra quid faciam. Ve mihi fili quo vadam chariſſime vbi me vertam dilectiſſime quod mihi ſolatium piiſſime. quis mihi decetero ſubſidium ſolatiumqꝫ pꝛeſtabit fili dilectiſſime omnia poſſibilia ſunt tibi ſed ſi non vis vt moꝛiar tecum. mihi relinque aliquod benignum conſilium. Cui dominus iam anxius in cruce oculis vultu intuens de Joanne ait. Mulier ecce filius tuus. erat ꝛ ipſe Joannes preſens ꝛ vultu triſtis lachrimans ꝛ ſemp plorans. acſi diceret O mater dilectiſſima mollis ad flendum ꝛ mollis ad dolendum. tu ſcis ꝙ ad hoc veni. carnem de te ſumpſi vt te per crucis patibulum ſanarem genus humanū. Quomodo implebuntur ſcripture. Scis em̄ ꝙ opoꝛtet me pati ꝓ ſalute generis humani. Die namqꝫ tercia reſurgaꝫ tibi ꝛ diſcipulis patenter apparebo. Deſine flere. doloꝛeꝫ depone qꝛ ad patrem vado. ad gloꝛiaꝫ paterne maieſtatis aſcendo. Nunc gratulare mecum qꝛ inueni nunc ouem que errauerat quam tā longo tempoꝛe perdideram: Moꝛitur vnus vt inde viuat totus mundus. vnius ob demeritum cūcti periere homines. Saluentur cuncti vnius ob meritum quod placet deo patri quomodo diſplicet tibi mater dilecta. Calicem quē dedit mihi pater. non vis vt bibam illum Noli flere mulier Noli plangere ſpecioſiſſima mater nō te deſero. non te derelinquo. tecū ſum. tecū ero omni tpe ſeculi. Si ſm carnem ſubiaceo moꝛtis imperio. ſm diuinitatem ſum ego ꝛ fui ſemper impaſſibilis ꝛ immoꝛta

lis.beneſcis mater vnde proceſſi ⁊ vnde veni.qua
re ergo triſtaris ſi illuc aſcendo vnde deſcendi.tem
pus eſt vt reuertar ad eum qui me miſit · ⁊ quo e/
go vado non potes venire modo venies autez po
ſtea. Joannes qui eſt cognatus tuus de cetero re/
putabitur tibi filius.curam habebit tui ⁊ erit ipſe
ſolatium. Jnde Jeſus Joannem intuitus dixit.
Ecce mater tua.ei ſeruies.curam illius habe.caz
tibi commendo. Suſcipe matrem tuam imo ma/
gis ſuſcipe me. Dum hec diceret pauca iſti duo di
lecti ſemper lachrimas fundere non ceſſabant.ta/
cebant iſti virgines ambo. ⁊ pre dolore loqui non
poterant. Jſti duo virgines audiebant Chriſtuz
loqui voce rauca. Et Chriſtum videbant paula/
tim morientē.nec ei poterant verbum reſpondere
quia videbant eum quaſi iam mortuum. Erant
enim illi duo velut mortui. Unde ſpiritus coruz
voces exprimere non valebant. Defecit nāqꝫ ſpi/
ritus eorum ⁊ perdiderunt vꝛtutez loquendi. Au/
diebāt ⁊ tacebāt qꝛ pre anguſtia loqui nō poterāt
Solꝰ ille dolor luctuſqꝫ remāſit amicꝰ. Amabāt
flere ⁊ flebāt amare. Amare flebāt qꝛ amare dole
bant Nā gladiꝰ chriſti.aīas vtroꝝqꝫ trāſibat.trā
ſibat ſeuus. ſeue pungebat vtrūqꝫ Que magꝰ ama
bat ſeuior flebat.immane mater ſentiebat chri
ſti dolores. virgo que gladiū paſſa eſt doloꝝ xp̄i
morientis.vulnera matris erant chriſti dolores ſe
ui fuerunt tortores in anima matris. Mater erat
decapitata per mortem filij .mente mater erat per
cuſſa cuſpidis anxio telo.q̄ membra chriſti ſerui fo

derunt iniquo. ipſa erat qua; magnus dolor tene
bat. in mente eius creuerant immenſi dolores nec
poterāt extra refundi intus atrociter ſeuientes do
lores nati aīaꝫ gladiabāt in carne chriſti ſoluebāt
debitū mortis. qđ grauius erat ꝙ mori aīe matrꝫ
ꝯmendata matre Joanni dixit Jeſus ſitio. ⁊ de-
derūt ei qui crucifixerūt eū acetū cū felle mixtū ⁊ cū
guſtaſſꝫ noluit bibere ſed dixit. ꝯſummatū eſt ⁊ ex
clamauit voce magna. Heli heli lamazabathani
hoc eſt. Deus meus deus meꝰ vt quid dereliqui-
ſti me. Et ſic emiſit ſpm̄. Tūc tremuit terra. Sol
ſua lumina clauſit merebāt poli. dolebāt ſidera cū
cta omnē ſuū ſplendorē amiſit luna dolendo receſ-
ſit ab alto ethere fulgur. ſcinduntꝰ duri lapides. ſci
duntꝰ faſtigia templi. Cogitare libet ꝙtus dolor
etiā tūc fuerit matri cū ſic dolebāt que inſenſibilia
erāt. nec lingua loqui nec mens excogitare poteſt
ꝙto dolore tūc aīa Marie tenebatꝰ. Juxta crucē
ſtabat iā e mortua mater que illū ꝯcepat de ſpū ſā
cto. Vox nō erat illi dolor abſtulerat vires. imo
ſtrata iacebat pallēs aīa viuens viuebat moriēs
viuēs mortua erat. ibat ſtabat dolēs ſeua cōfecta
dolore expectās corpus chriſti deponi de cruce ⁊
plorabat dicēs. Reddite miſere matri corpus ve-
lut exanime ꝯpleſtꝫ vota extinctū deponite matri
Deponite illū deponite illū queſo mihi vt habeaꝫ
mecū eius exanime corpus mihi ſolamē ł ſaltē ſic
defunctū. ¶ Juxta crucē ſtabat Maria ꝯſiderās
vultu benigno chriſtū pendentē in crucis ſtipite
ſeuo. pedibuſqꝫ tenſis manus in altū leuabat am-

plectens crucem ruens in oſcula eius qua ꝑte chri
ſti ſanguis ⁊ vnda manabat: quo vt poterat ſur/
ſum ſi etiã volebat tangere manus voluit ample/
cti chriſtũ in alto pendentẽ. Sꝫ manus inde tenſe
in ſe ꝯplexe rigebãt ſe leuãs a terra ſurſuꝫ erigeba
tur ad chriſtũ. O q̃ꝫ male illi tũc erat grauius illi
erat vita viuere tali q̃ꝫ mortis gladij ab impijs ſe/
uo necari. Itẽ vir nobilis quidã noĩe Ioſeph q̃
erat diſcipulus eius occultus ꝯfidenter tñ iuit ad
Pilatũ poſtulãs ſibi dari corpus Ieſu. Quo cõ/
ceſſo vocauit ad ſe quendã virũ ſapientẽ ⁊ pariter
diſcipulũ Ieſu occulte noĩe Nicodemũ ⁊ venerũt
ad locũ vbi erat Ieſus. Quos vt vidit mater eiꝰ
volentes eũ deponere de cruce quaſi de morte con
ſurgẽs reuiuiſcebat ſpũs eius. ⁊ qđ poterat in mi/
niſteriũ adhibebat. vnus clauos ex manibꝫ trahe
bat ne caderet corpus illius exanime alter ſuſtenta
bat. Stabat Maria brachia leuãs in altũ ⁊ ca/
put, manuſq̃ꝫ dependentia ſupra pectus chriſti tra
hebat ipſa ſuũ. Quẽ cũ attingere valebat in oſcul'
⁊ amplexibꝫ ruẽs de ſuo chariſſimo filio ſatiari nõ
poterat. Sꝫ dũ de cruce in terrã depoſitũ fuit ſup
ruens pre incõtinentia ⁊ immenſitate doloris qua
ſi mortua ſtetit ⁊ tranſire non poſſe viſa eſt. Sta/
bat ad caput ſui extincti filij mater Maria lachri
mis faciẽ eius rigans per diuerſa torquebat̃ ſuſpi
ria quotiẽs caput ⁊ amariſſime plangẽs ſe ad cru
cem manibꝫ ꝑcutiebat dicens: O mater meſta. o
dulcis virgo quid feciſti. o fili dilectiſſime quare te
iudei crucifixerũt. In gremio eñ modo te mortuũ

teneo triſtiſſima eſt mater tua. o fili mi quid mat
iſta tua miſera ve mihi fili mi vbi eſt em̄ quod in
natiuitate tua habui. ve mihi in q̄ſtā triſticiā ⁊ do
lorē ꝯuerſuȝ eſt gaudiū meū fili mi nil aliud reſtat
niſi vt me interficiā. qꝛ plꝰ viuere nō poſſuȝ. Suc
curre mihi ⁊ tuū ſctm̄ ſpm̄ in me refunde. Jnde
xp̄o maxillas oculoſq̄ ſimul ⁊ naſuȝ oraq̄ frequen
tius oſculabat̄ ipſius Lachrimaꝝ tanta vbertas
effluxerat vt carnē cū ſpiritu omnē in lachrimas
reſolui putares. rigebat cū lachrimis extincti filij
corpus depoſitū qđ ſeruat lapidēq̄ madebat. A/
lia facta opprobria que reuocabat ad mentē quis
vel qualis fuerat quē ipſa virgo ꝯceperat ſine libi
dine. ⁊ peperit ſine dolore qui erat omne qđ ipſa
viuebat tanq̄ꝫ deus ⁊ dn̄s ſuus filiꝰ eius ⁊ ſic ma
le ei erat ſicut eſſe poterat ⁊ eſſe decebat. Vn̄ Ma
ria dicebat. Dic fili mi dulciſſime: dic amor vnice
vita mee anime. Amor meus. ſingulare gaudiuȝ
vnicū ſolatiū. quare ſic dolere me permittis. Cur
tam longe factus es a me deus meus ꝯſolans ani
mam meā. Reſpice in me ⁊ miſerere mei da impe
riū filie tue ⁊ ſaluā fac virginē matrē tuā. Dū Jo
ſeph ⁊ Nicodemus dn̄m deponerēt in ſepulchro
volebat mater meſta ſepeliri cū filio. Hec erat in/
nixa ſuper dilectū ſuū amplectēs illū cū omni amo
ris dulcedine deoſculans dicebat. Miſeremini
mei miſeremini mei ſaltē vos amici mei illū adhuc
paululū relinquite mihi faciē illius ſubtracto vela
mine videā vt aliq̄ꝫtulū videndo ipſum conſolari
poſſim. Nolite eum taȝ cito tradere ſepulture. da

teillum miſere matri ſue vt habeam illum mecum
vel ſaltem moꝛtuū. Aut ſi eum ponitis in ſepulcro
me miſerā ſepelire cum illo. qꝛ poſt illū ſemper ma
le erit mihi. illū ponebant illic in ſepulcro. ⁊ Ma/
ria trahebat eū ad ſe. Illa volebat illū retinere. il/
li volebāt tradere ſepulture. Omnes eū ſic amariſ
ſime fleba nt. vt q̇ſqꝫ eoꝝ nō poſſet ad plenū verba
foꝛmare. Videbāt eīm matrē omni ſolatio deſtitu
tam ⁊ ſup illam potius ducebant planctū ꝗ̄ ſuper
extinctū dn̄m ſuū: Maioꝛ ille doloꝛ fuerit de ma/
tris doloꝛe ꝗ̄ fuerat de ſui domini moꝛte. fiebat lu
ctus quocunqꝫ tranſibat Maria ploꝛabat. Plo/
rabant omnes ambulantes. cū illa flebant ergo
cuncti miſerantes ⁊ pꝛe doloꝛe gementes. Et ſic
dominum vite ⁊ moꝛtis ſepulture dederunt.

¶ Explicit tractatus beati Bernardi de planctu
beate Marie virginis.

¶ De imagine ſaluatoris.

Atqꝫ meum ſpectas turpatum ſanguine pectus
Vulnera tanta vide. vulnera adeſſe mihi.
Heu heu quis potuit me ꝯtra inſurgere: quis ve
Fixerit hec ligno tenſaqꝫ crura ſacro
Te precor ad noſtras mitiſſime perge querellas
Fautor. ⁊ ipſe meas ſuſcipe queſo preces.

¶ Incipit colloquiū peccatoris ⁊ cru cifixi Jeſu Chriſti.

¶ Peccator.

Gnoſce rogo benigniſſime
domine Jeſu chriſte indigniſſimo. ⁊
infelici tecū atqꝫ de te aliquantulū vo
lenti loqui ſeruo. ¶ ☞ Crucifixus.
Quis em̄ es tu. ¶ Peccator. Homo peccator q̄
in diuerſoꝝ peccatoꝝ miſerias ac feditates. infe-
lix ⁊ preceps rui. in eternas miſerias triſticiaſqꝫ de
curſo vite preſentis articulo. multo infelicius ruitu
rus. ¶ Cruci. Hanc ruinam horrendam ne time
as. ſi tū de peccatis commiſſis vere volueris peni
tere. ⁊ a peccatis de cetero abſtinere. Ego nāqꝫ de
licioſiſſimus mea beatitudine deſcendi a regali ſo-
lio ſublimis glorie mee. in immenſos dolores q̄s
ſpontanee in carne. in mente. in menbris. ⁊ ſenſib⁹
ſuſtinui. vt te ab eterna triſticia inferni liberarē. atqꝫ
ꝑpetuā celi leticiā donarē. De tuis itaqꝫ ne dubi-
tes offenſis obliuiſcar ego omniū. dūmodo tu ma
laꝝ voluntatū ⁊ male ꝯſuetudinis obliuiſci velis.

Obliuiſcar inquam. ⁊ delebo iniquitatem tuaꝫ. ⁊
q̄ꝫtū diſtat ortus ab occidente longe faciā a te ⁊ a
peccato tuo mundabo te. nec deſinā . donec ſum/
mū illud impleuero: vt vbi habundauit pctm̄ ſup
habundet ⁊ gratia. Volo aūt amari. volo de me
ſperari. volo cuꝫ gemitibꝫ orari ⁊ lachrimis. nulla
melodia mihi ſuauior eſt. ¶ Pec. O crucifixe Je
ſu. ſcio qꝫ carior ſum tibi ego. q̄ꝫ mihi ipſi. Tibi em̄
ſemꝑ ſum carus. qui vt ſcriptū eſt. diligis oīa que
ſunt. ⁊ nihil odiſti eoꝝ que feciſti. At nō vt tibi ſꝑ
ſic ⁊ ſibimet carus eſt homo. qꝫ qui diligit iniquita
teꝫ. odit animā ſuā. ¶ Cru. Hoc ꝯtinuis dolori/
bus totius crucifixe vite mee oſtendi Siquidē cru
cem paſſionis mee in vtero matris accepi. ⁊ ꝯtinue
ipaꝫ baiulaui corde. ⁊ eā firmaui multa auſterita/
te in corꝑe. Vn̄ ad oſtendendā immenſitatē dolo
rū anime mee. inſtā te finali p[illegible]ſſione mea. oībꝫ mē
bris meis ſanguinē ſudare vo[illegible]ui: ⁊ illud qđ latuit
intra mee crucifixiōis ſecretū. ab vtero matrꝫ mee
ſignis ſenſibilibꝫ. meis fidelibꝫ reuelare. qđ maxīe
imminente mortꝫ mee tranſitu decēs fuit. ¶ Pec.
Attende bone Jeſu in ſudore iſto ſanguineo. quo
tinctus ⁊ rubricatꝰ omnibꝫ menbris tuis fuiſti q̄ꝫ
benedicta anima tua tota paſſa fuit. qꝫ ipa eſt in
qualibet parte corꝑis tota. ⁊ etiā ipius corꝑis vi/
ta. Sed indica mihi quid repoſcis a me. ꝓ tanto
dolore pro me ꝯtinue portato. ¶ Cru: Solū me
rediligere. Jdcirco nāq̄ꝫ ſuſtinui meā paſſionē vt
emerē tuā dilectōeꝫ. ¶ Pec. Plane digniſſimus
qui reameris: qꝫ bonus es in te. Et nemo bonus

niſi ſolus deus. Et qꝛ dominus es liberans a dy/
aboli poteſtate ⁊ ſeruitute. Et qꝛ deus es peccata
dimittens. que nemo dimittit niſi ſolus deus. Et
qꝛ diligentes te diligis. Vñ dicis. Ego diligẽtes
me diligo: Et qꝛ exaudis rogantes. Vñ dicit qui
dam. Dilexi. qm̄ exaudiet dñs. Tu quoq; vt fax
charitatis in mundũ veniẽs. ꝓ incenſione ⁊ inflã/
matione frigidoꝝ ⁊ tepidoꝝ. dixiſti. Ego veni vt
vitã habeant. ſ. gratie in preſenti. ⁊ habundanti⁹
habeant. ſ. glorie in futuro ¶ Cru. Certe nihil eſt
qd̓ ſic accendat ignẽ diuinũ in corde tuo. q̄ꝫ iugis
ↄſideratio ⁊ ruminatio huius verbi mei. Ego ve/
ni vt vitã habeant ⁊ habundantius habeãt. Et
illius huic ſimilis. Sic deus dilexit mundũ vt fili
um ſuũ vnigenitũ daret. ¶ Pec. Vere miſer ⁊ mi
ſerabilis eſt. in cuius corde ignis amoris nõ accen
dit̄. cũ ↄſiderat iſta in quibꝫ ſumme apparuit chari
tas dei. Sed o vnigenite dei. nõ patiaris cor me/
um tam graui gelicidio conſtrictũ quin potius te
miſerante. in recordatione iſtoꝝ verboꝝ tuoꝝ. ad
inſtar niuis ad ſolẽ feruidũ liquefactus dicere poſ/
ſim cũ regio ꝓpheta. Factũ eſt cor meũ tanq̄ꝫ cera
liqueſcens ¶ Cru. Sumebat humana impietas
añ paſſiõeꝫ meã occaſionẽ ĩgratitudinis Dicebat
em̄ homo creatus. ſed nondũ redemptus Nõ am
plius teneor deo q̄ꝫ cetere creature. Dixit em̄ ⁊ fa/
ctus ſum. Non plus in me q̄ꝫ in aliquo brutoꝝ a/
nimaliũ laborauit. Sed iã obſtructũ eſt os loquẽ
cium iniqua. ⁊ iã nõ eſt ingratitudini locus Plus
tm̄ laboraui in ſola redemptiõe hominis. q̄ꝫ in to

ta mundi fabrica. Factus namq; de domino ſer-
uus. de diuite pauper. de immortali mortalis: de
verbo caro. de filio dei filius hominis: ſuſtinui ob-
probria exprobrantiũ. paſſus ſum inſidiatores in
factis. ꝯtradictores in verbis. illuſores in anguſti-
is. neceſſitates carnis. horrorẽ mortis. ignominiã
crucis ¶ Pec. O q̃; ſtupenda dilectio. Quid re-
tribuã dño ꝓ omnibꝫ doloribꝫ ſuis. ¶ Cru. Si
rocolas q̃ta ſuſtinuerim pro te dñs maieſtatis. fi-
lius dei ꝛ ſi millies te dare poſſes ad mortẽ. nõ ſuf-
ficeres tñ ad parua riſpõdere. Eſtimatio namq; tã-
ti beneficij. ꝯpenſatõis vicẽ nõ recipit ¶ Pec. Vt
ſcias q̃tũ debeo tibi dño glorie. qui ꝑ me animaꝫ
tuã in morte cõcluſiſti. vt beatitudine fruerer quã
nec oculus vidit. nec auris audiuit. enumera mihi
obſecro rationes que tam anguſtioſiſſimã penaꝫ
ꝯtinue in aĩa tua ſanctiſſima cauſabãt Dixiſti eñ
iam ꝙ in vtero benedicte matris. crucẽ tue paſſio-
nis accepiſti. eãq; ꝯtinue portaſti. ¶ Cru. Vt va-
leas per dilectõeꝫ ꝛ ꝯpaſſionẽ eſſe acceptũ dei ho-
locauſtũ. totũ igne charitatis incenſuꝫ. ꝯſumptis
ꝛ deuoratis omni rubigine ꝛ ſcoria peccati. ꝯſide-
ra diligenter corde viuaci ꝙ ego duplex martiriuꝫ
paſſus ſum. Vnũ in corꝑe. Aliud in anima. ſiue
in ſpiritu meo: ¶ ☞ Circa martiriũ meũ corꝑale
attende. ꝙ nunq̃; fuit alicuius martiris paſſio taꝫ
dura. tam penalis. que potuerit mee paſſioni ꝯpa-
rari. quod tibi ꝓbare volo ex auctoritate. ex ſigno
ex ratione. ☞ Primo ex auctoritate. Nam ego ip-
ſe exclamans de doloꝝ meoꝝ magnitudine dixi.

O vos omnes qui tranſitis per viam. attendite ⁊
videte ſi eſt dolor ſimilis ſicut dolor meus. quaſi di
cerẽnõ. Sc̃do ex ſigno. Quia nunꝙ̃ ſunt vi/
ſa tot ſigna in martirio alterius. q̃t in paſſiõe mea
duriciẽ ⁊ penalitatẽ eius oſtendentia. ſ. ꝙ ſol ob/
ſcuratus eſt. terra mota eſt ⁊c̃. ac ſi lamentoſis cla
moribꝰ ſenſuꝫ pie ꝯpaſſionis acciperẽt. me dei fili/
um in cruce deplorantes. Nõ eñ ferre poterat cre
atura iniuriã creatoꝛꝫ. In quo arguunt̃ corda ma
ligna. que nolũt ad ꝯpaſſionẽ ſcindi. nec de mort
mea pietate molliri. Tercio ꝓbo tibi amaritu
dinẽ mee paſſionis. ex ratione. Quia mea ꝯplex/
io nobiliſſima fuit. tũ ratione incorruptõis carnis
tũ etiã ex qualitatũ elementariũ ꝓportionaliſſima
vnione vel ꝑmixtione. Ego eñ carnẽ incorruptaꝫ
aſſumpſi in virgine. ꝓpter immunitatẽ omnis pec
cati originalis. i. inordinate ꝯcupiſcentie. Tali aũt
ꝯplexioni ꝯuenit ⁊ ſpecioſitas pulchritudinis. ⁊
robur fortitudinis. Quia ergo q̃to elementaruꝫ
qualitatũ ex quibꝰ ꝯponit̃ ⁊ ꝯplectit̃ homo. ꝓpor
tionabilior eſt vnio. tanto eorundẽ difficilior ⁊ vio
lentior eſt diſſolutio. Hinc patet ꝙ mei corpis ⁊ a
nime ſeparatio. inter ceteras mortes penalior fuit.
Caro quoqꝫ mea beatiſſima. q̃to ab omni pecca/
ti labe ſincerior fuit. tanto vtiqꝫ paſſibilior extitit
ad tormenta. ¶ Circa martiriũ vero meũ ſpi/
rituale qḋ paſſus ſum in anima ſcire debes ſicut
tibi predixi. ꝙ illud incepit in me cũ primo concep
tus in vtero matris extiti. ⁊ aĩa corpi infuſa fuit. ⁊
durauit abſqꝫ interuallo triginta tribꝰ cũ dimidio

annis . quouſq; in cruce anima a corpore ſepara-
bat . Et ideo adhuc in vtero matris conſtitutus
martir fui. Nunq; ergo vel ad vnicum momentū
abſq; acerbiſſimo martirio mei ſpiritus fui. Quo
niā quicquid in nocte dū capiebar. ⁊ in die ſequen
ti dū occidebar paſſus fui. illuſionis. vituꝑatiōis
ↄſpuitionis. ſpinee coronationis. amare potatōis
fellee. ↄclauationis ⁊ extenſionis in cruce ⁊c̄. h̄ to
taliter ⁊ omnino in antea ſanctiſſima anima mea
ſuſtinuit. Maxime aūt attendere debes ꝙ exceſſiē
uū obiectū doloꝝ meoꝝ fuerūt anguſtioſiſſima ia-
cula virginis benedicte matris mee. que reſpectu
omniū doloꝝ meoꝝ in charitate ꝑfecta q̄ꝫtū dece-
bat ſtatū materne excellentie. tm̄ doluit de omnib9
dolorib9 meis q̄ꝫtū dolere debuit talis mulier Et
omnes dolores matris mee ↄtinue mentē meā ſa
gittabant. Vn̄ crux materna nouā crucē mihi tri
buebat. ☞ Aliud obiectū ↄtinui doloris mei fue
runt omnia martiria que vnq̄ꝫ fuerūt facta vel in-
ferenda aliquib9 electis meis ꝓ me. Unde in ve-
ritate tibi dico ꝙ omnes penas illas quas ab A-
dam vſq; ad nouiſſimū hominē qui in fine ſeculi
naſcet. quilibet homo taʒ in corꝑe q̄ꝫ in anima paſ
ſurus erat ⁊ erit. triſticias. tribulationes . perſecu-
tiones. ⁊ miſerias. Has omnes ego ſemper pati-
ebar in anima mea pleniſſime. ⁊ ex ↄpaſſione pl9
me ledebant ⁊ acriorē dolorē ingerebāt. q̄ꝫ cuilibꝫ
ſeorſuʒ ſua pena corꝑalis cū iam actualiter patere
tur. Et huius ſunt due cauſe teſtimoniū veritatꝭ
ꝑhibentes. Una eſt. qꝛ ego in eterno ſpeculo mee

diuinitatis omnia creata ⁊ creanda. preterita. pre
ſentia ⁊ futura. ſemper preſentialiter ꝯtemplabar
⁊ ergo in pͥmo inſtanti infuſiōis aīe mee in corpꝰ
incepi ſemper videre quouſqꝫ ſpiritū in cruce emi-
ſi omnes penas mihi futuras: ⁊ quicquid omnes
electi ab origine mundi vnqꝫ paſſi fuerūt. ⁊ qui ad
huc naſcituri erant vſqꝫ ad finem ſeculi pati debe
rent. hoc totum ego patiebar in inferioribus anīe
mee viribus. Et de quolibet ſpecialiter magis et
grauiꝰ torquebar in ſpiritu meo. qꝫ quilibet in ſuo
ꝓprio corpore tempore quo cruciebat̃ ſeu patieba
tur. ☞ Alia cauſa que tantā penā in ſpiritu meo
cauſabat. erat ſupfluēs amor. Nā amor generat
triſticiā ⁊ dolorē in ſpū. qꝛ de qꝫto amor tuus erga
me fuerit intēſior ⁊ maior. ꝓ tanto magis cruciat̃
anima tua ex mea paſſione ⁊ morte. Et qꝛ ego ter
omnē hominē ſemꝑ plꝰ incōꝑabiliter amaui. qꝫ a-
liq̄s ſeipm̄ amare poſſit. iō maiorē in ſpiritu meo
ſuſtinui penā de omni illo qđ vnqꝫ aliquis in ter-
rꝫ paſſꝰ fuit. aut paſſurꝰ erat ⁊ erit vſqꝫ ad finē mōi
Scis qꝫ cū Paulus ꝯſenſit neci ⁊ lapidacōi Ste
phani ⁊ ꝑſequebat̃ chriſtianos. dixit illi Saule
quid me ꝑſequerꝫ. Et tn̄ in ꝓpria ꝑſona me nō ꝑ-
ſeq̄bat̃. ſed in ꝑſonis meoꝝ dilectoꝝ amicoꝝ. Quia
quicq̄d meis amicꝫ boni aut mali fiat. mihi fit Et
hoc ꝓuenit ex maximo amore quē ad hoēs habeo
Sic ergo conſiderare potes ꝓpt̃ quid paſſio mea
excellebat in penis paſſiones omniū qui vnqꝫ paſ-
ſi ſunt vel patient̃. qꝛ ego patiebar in corpore ⁊ ani
ma. ⁊ abſqꝫ culpa ⁊ in natura delicata. ⁊ tāto tem

poꝛe. videlicet triginta quatuoꝛ annis patiebar in ſpiritu meo ꝑpꝛiũ martiriũ ⁊ omniũ electoꝝ Lau/rentius vna nocte aſſatus fuit in craticula Bar/tholomeus vna die excoꝛiatus Katherina vna hora rotata ⁊c. Hec omnia nunꝙ̄ aliquem eoꝝ tan/tũ ledebant in pꝛopꝛio coꝛpoꝛe. ſicut me cruciabāt in anima mea. xxxiiij. annis. Vñ yſaias Vere lā guoꝛes noſtros ipe tulit. ⁊ doloꝛes nr̄os ipe poꝛta uit Et iõ nunꝙ̄ ridere potui. ꝫ ſepius fleui. ⁊ ap̄pa rui quaſi. l. annoꝝ cũ vix eſſẽ. xxx. annoꝝ qḋ acci/dit ꝑp̄t triſticiā ꝯtinuā quā neceſſanter poꝛtaui de paſſiõe mea futura. ⁊ electoꝝ meoꝝ. quā ſp̄ clare cõ ſpexi. ⁊ penoſe ꝑtuli in ymaginatiua vi Vñ ſepe patri dicebā. Multi gemitus mei. ⁊ coꝛ meũ me/rẽs Tibi q̄ȝ vt ꝯpaſſiõe ⁊ dilectõe erga me moue aris. dico Q̄m defecit in doloꝛe vita mea. ⁊ anni mei in gemitib̄. ¶ Pec. O bone Jeſu certe ſic̄ au diui ⁊ intellexi. abyſſum anguſtiaꝝ ⁊ triſticiaꝝ ani me tue ſanctiſſime. doloꝛũq́ȝ ⁊ paſſionũ coꝛp̄is tui nulla mens ſufficienter cogitare ſufficit: Sȝ q̄ſtio ꝓfundiſſima animũ meũ pulſat. ſ. q̄uo anime tue benedicte triſticia. pena aut doloꝛ accidẽ poterat cũ ipſa ſemper in ſumma delectatione erat ex cõtẽ/platiõe diuinitatis que tā amabilis ⁊ delectabilis eſt ad ꝯtenplandũ. ꝙ ſi dānati in inferno ꝯtempla ri poſſent amabilẽ vultũ dei ſicut beati ſp̄us in reg no celoꝝ. a nullo doloꝛe vel triſticia poſſent toꝛque ri. ſiue ex igne infernali. ſiue ex aſpectu demonum. ¶ Cru. Veruȝ eſt ꝙ pura ⁊ beata anima mea fu it gl'ificata. q̄uis coꝛp⁹ meũ eſſet moꝛtale Aĩa em̄

mea ab inſtanti conceptionis ſue. ⁊ poſtea ſemper
etiam in cruce. ⁊ in limbo inferni. ita glorioſa ⁊ in
tanta leticia ⁊ delectatione ſm vires ſuꝑiores fuit
ſicut hodie eſt in celo ſedens ad dexterā dei patrꝫ
Sed in viribꝰ inferioribꝰ. hoc eſt in ymaginatiua
eſtimatiua ⁊ in alijs viribꝰ inferioribꝰ. fuit iu conti/
nua ⁊ ꝑſeueranti triſticia ⁊ dolore ex cauſis predi/
ctis. Sed iſtud nō potuit eſſe ꝑ naturā ꝙ in vna ⁊
eadē anima ſimul et ſemel ſtarent tanta leticia ⁊ tā
ta triſticia. ſꝫ erat miraculoſe. qꝛ ſm curſum nature
leticia ⁊ delectatio expellūt triſticiā ⁊ dolorē. ⁊ non
poſſunt ſimul ſe ꝯpati in eadeꝫ anima. Et vt iſta
clarius intelligere poſſis. ſcire te volo ꝙ fons ⁊ o/
rigo omniū doloꝝ meoꝝ fuit illa ſumma ⁊ ineffabi
lis diſpenſatio diuina. qua ꝓhibitū fuit in me. ne
influxus glorie ⁊ fruitionis qui erāt in viribꝰ ſuꝑi/
oribꝰ anime mee. redundarent in inferiores. qꝛ ali/
ter nullū dolorē ſenſiſſet. Sed qꝛ iſte influxus diſ/
penſabiliter in me ꝓhibitus fuit. ideo ſimul ꝑfecte
fruebar ſm vires ſuꝑiores. ⁊ ꝑfecte patiebar. ⁊ ve
hementiſſime affligebar ſm vires inferiores. Et
ſic miraculoſe paterna potentia ꝯiunxit ſummum
dolorē ſumme ſuauitati. ⁊ ſummā poteſtatē ſum/
me infirmitati. Qnia ꝙ iſte influxus in me ꝓhibi/
tus fuit. vtiqꝫ preter naturalē curſuꝫ fuit Nā natu
rale eſt ſm curſuꝫ nature ꝙ vires ſuꝑiores redun/
dent in inferiores. ⁊ inferiores imprimanꝭ in ſuꝑi/
ores. Et quanto iſta diſpenſatio mirabilior. tanto
in me acutior ⁊ intenſior fuit dolor. Scias etiā ꝙ
naturā meā ſeruaui in robore in paſſione mea vſꝫ

ad vltimū inſtans mortis. Ex quo ſequit̃ ꝙ dolo
roſius paſſus fui. ¶ Pec. Dignus plene eſt mor/
te qui tibi dn̄e Jeſu recuſat viuere. qui vitā tuam
poſuiſti ꝓ nobis. ⁊ viuens mortuus eſt. qui ad me
moriā tue cōtinue acerbiſſime paſſionis. qui cruci
fixionē tuā nō repreſentans. ſtigmata tua nō por/
tat in corpe ſuo per aſperitatē penitentie. ⁊ in ara
cordis ſui ſeipm̄ tibi nō crucifigit ſibi crucē repmē/
daꝝ carnaliū voluptatuꝫ faciendo. ¶ Cru. Qui
vult venire poſt me. abneget ſemetipm̄ ⁊ tollat cru
ceꝫ ſuā quotidie ⁊ ſequat̃ me. ¶ Pec. O Jeſu dei
virtus ⁊ dei ſapientia da mihi intellectū verboruꝫ
illoꝝ. ¶ Cru. Jn his verbis meis. tria ꝓpoſui ho
mini rationali facto ad ymaginē dei. ſ. ſeruitutem
vilitatē. aſpitatē. Jn abnegatioue ſui ſeruitus. in
baiulatione crucis vilitas. in imitatione mei aſp/
itas deſignat̃. Ut qui ꝑ inobedientiā de ſtatu tri
ne felicitatis ceciderat. humiliatus afflictione tri/
ne miſerie ꝑ obedientiā reſurgat Ceciderat eñ a ſe
ipſo. a ſocietate angeloꝝ. a viſione dei: Jd eſt a li/
bertate. dignitate. beatitudine Audiat ergo ↄſiliū
meū. vt abnegādo ſeipm̄. i. ꝓpriā voluntatē. recu
peret ſui libertatē. tollendo crucē ſuā . i. eligendo
ab alijs ↄtemni ⁊ vilipendi recuperet ſocietatē an/
geloꝝ. ſeqndo me. i. paſſionis mee imitando veſti/
gia. per caſtigatōeꝫ carnis ſue. recuperet claritatꝫ
mee viſionē ¶ Pec. Uere dignū ⁊ iuſtū eſt. immo
neceſſariū. vt ↄpatiant̃ qui volunt ↄregnare. vt te
imitent̃ qui te frui volunt. Cru. Felix hec ꝓpriū orꝫ
tui ſententia. Felix terqꝫ quaterqꝫ felix qui ſemper

recogitat ꝙ̄ anguſta ⁊ ardua. ꝙ̄ amara ⁊ aſꝑa eſt
via que ducit ad vitā. qn̄ oportuit me pati vt intra
rem gloriā meā. Si ꝓpriā gloriā ſic emi. quis eaz
omnino gratis habebit? Nonne eſt igit̄ alia via q̄
perueniť ad premiū celeſte. niſi per labores ⁊ affli/
ctiones Diues ille qui ſe nō caſtigauit laboribus
penitētie in ſeculo. in penis eſt apud inferos Pau
per vero dolore ⁊ labore vite huius miſerabilis co
ronā acquiſiuit glorie eterne. ¶ Pec. Ve mihi q̄
dulcedine carnaliū delectationū illicior. ⁊ vanitate
gaudioꝝ ſecularium decipior. qui te imitari deberez
quē ſepe doluiſſe ⁊ ploraſſe legi. exultaſſe ſpiritu ſe
mel Maria mater tua virginea ſemel exultauit in
cantico: O quotiēs animā eius doloris gladius
ꝑtranſijt Johēs exēplar ⁊ preco penitentie. exul/
tauit ſemel in vtero: qui multotiēs bene crediť la/
mentaſſe. ¶ Cru. Ego pendēs in cruce nulli para
diſum ꝓmiſi niſi exiſtenti in cruce In cruce exiſtūt
qui carnē ſuā crucifigūt cū vicijs ⁊ ꝯcupiſcentijs
In cruce etiā oraui ſolū ꝓ negligenter peccantibꝫ.
nō ꝓ peccantibꝫ ſcienter. Quādiu em̄ ſic ſunt ex/
tra amplexū crucifixi ſunt. q̇ expanſis in cruce ma/
nibꝫ amplexabar omnes pro quibꝫ patiebar. Si
ergo vis poſt me aſcendere ⁊ mecū regnare in celo
oportet vt me ſequaris per viā crucis. ꝑ quā ego
intraui in gloriā meā. Non ſperes molliorē viā. q̄
preceſſi ſequaris. ſi em̄ a veſtigio meo aberraueris
peribis. Attende diligenter vt ſcias qua via in ce
lū aſcendere poſſis Ego nāqꝫ in mundū veniens
deſcendi per ſcalā habentē tres gradus. ſ. humili/

ratis. Unde legitur de me Inuenietis infantem Paupertatis.qꝛ ſequit̄ ibidem Pannis inuolutū Et acerbitatis.qꝛ ſequit̄ Jacenteꝫ in preſepio Et per illos gradus poſtea redij in celū. Hos gradꝰ innuit apoſtolus meus inclitus Paulus ita ſcri/bens de me. Exinaniuit ſemetipm̄. Ecce gradus paupertatis.formā ſerui accipiēs.ecce gradus humilitatis.factus obediens vſqꝫ ad mortē.ecce gradus acerbitatis. Sed quo duxit me iſta ſcala triū graduum? Audi quod ſequit̄ Propter quod ⁊ deus illū exaltauit. ⁊ dedit illi nomen qđ eſt ſuꝑ om/ne nomen Stulti ergo ⁊ inſani ſūt ꝗ ꝑ ſcalā ꝯtra/rios gradus habentē aſcendere volunt poſt me in celū.ſ.ꝑ diuitias.delitias.⁊ honores Hec em̄ du/cit ad infernū.ſicut prima in celum. ❡ Pec. Magna abuſio eſt ſeruū epulari ⁊ quieſcere domino ſuo patiente ⁊ laborante. ❡ Cru. Qui deuote meā recolit paſſionē erubeſcit ſequi corporis voluptateꝫ Mee crucifixionis memoria omnia cruciat vicia. in penis paſſionis mee.omnes delicie carnis ⁊ mūdicia ꝯdemnant̄.quas ſi abſqꝫ labore vincere vo/lueris.debes paſſionē meā deuote recolere.⁊ in ea ſuauiſſime delectando vulneribus meis medulli/tus inherere.ymmo ſi diabolo qui ſingulariter re/ligioſos ꝑſequit̄.vis nocere ⁊ reſiſtere. eūqꝫ a tuis infeſtationibꝫ cohercere.debes paſſiōeꝫ meam q̊tidie deuote recolere. Sꝫ neceſſe eſt vt mee crucifixionis exemplū ac ſilitudinē ſuis imprimāt moribꝫ qui crucis mee ſignū ad munimē ſui imprimūt frōtibꝫ.⁊ illius viuant lege cuius armant̄ fide. Alio

quin fallaciter caracterem regis geſtat. cuius pre/
ceptū nō obſeruat. Nec recte illius ſe tuetꝛ ſigno cu
ius nō paret imperio. ¶ Pec. O pie Jeſu audi/
tui meo dare digneris ampliorē leticiā. enumerā/
do mihi indigniſſimo peccatori ceteras vtilitates
ꝛ fructus ꝓuenientes ex quotidiana rememorati/
one tue ſanctiſſime paſſionis. Cru. Mortis mee
memoria in altari mentis tue ꝑ quotidianā rumi
nationē eius ardere debet ꝓpter multa. ☞ Prio
qꝛ nihil gratius mihi facere putes. ꝙ̄ in mea ſacra
tiſſima paſſione exercere cor tuū. cū amore. ꝯpaſſi/
one. veneratiōe ꝛ imitatōe. De quo nō eſt tibi du
biū certificato pluribꝫ ſacre ſcripture auctoritatibꝫ
Ego aūt ammoneo te meū penoſuꝫ amorē: ꝛ amo
roſaꝫ penā in aīa tua ſigillare. mihiqꝫ gratias age
dicens. Pone me vt ſignaculū ſuꝑ cor tuū. Ac ſi
dicerē. Ama me ſicut amo te. Memento nō ſoluꝫ
ꝙ̄ta tibi fecerim: ſꝫ ꝙ̄ dura. ꝙ̄ indigna ꝓ te ꝑtule
rim. ꝛ vide ſi nō inique agis contra me. ſi nō amas
me Quis em̄ te amat ſicut ego? Quis a te ſic ama
ri deſiderat ſic̄ ego? Proinde pone me vt ſignacu/
lum ſuꝑ cor tuū. vt me tua virtute diligas. Suꝑ
brachiū tuū. vt que mihi placita ſunt tota dilectio
ne ꝑficias. Suꝑ cor tuū. vt omne qd̄ carū eſt poſt/
ponas. ꝛ me ſemꝑ ſuperponas. ꝛ me ſemꝑ plꝰ di/
ligas. ☞ Scd̄o paſſionē meā iugiter recolere de
bes. qꝛ ꝑ eam habes manuductōeꝫ ad amorē di/
uinū. Per paſſionē meā oſtendi tibi ꝙ̄titatē dile/
ctionis mee. Amor em̄ meretꝛ reamatōeꝫ. Intelli/
ge que dico. Nolui hominē redimere prece. qꝛ ſic

homo hominem frequenter de captiuitate liberat
Itē nec p̄cio auri ꝛ argenti. qꝛ ſic oues ꝛ boues re-
dimunť. Sꝫ precio ſanguinis mei· vt in rei empre
p̄cio mea ꝑpenderet dilectio Ne ergo paruip̄edas
dignitatē tuā. ꝯſidera frequēter preciū tuū Si au
ro vł argento hominē redemiſſeꝫ. poſſꝫ putari ꝙ
diuitijs tempalibꝫ ꝯꝑabilis eſſet humana anima
illud qđ redimiť precioſius eſt q̄ꝫ illud per qđ redi
miť. ergo p̄cioſioꝛ eſt aīa tua ſanguīe meo ☞ Ter
cio ꝓpter deuotōis excitamentū. Vn̄ Sampſon
inuenit fauū mellis in oꝛe leonis moꝛtui Leo de tri
bu iuda ego ſum in cuius moꝛte fauus deuotiōis
inueniť. ex quo ſpūs hoīs recreať. O ſi attente co-
gitares. quō in cruce os meū apparuit ad inſtar ſe-
micidi aptū ꝛ lingua mea ſanguinolenta. etiā ſi fer
reū coꝛ haberes liquareť ꝯpaſſione ꝛ deuotione.
☞ Quartus fructus memoꝛie mee paſſionis eſt
qꝛ in ea inueniť tutela defenſionis ꝯtra inimicos.
Vn̄ apł'us meus Petrus chriſto paſſo ꝛ vos ea
dē cogitatōe armamini. Et yſaias. Ingredere in
petrā ſicut miles qui nō poſſꝫ reſiſtere in cāpo. ꝯfu
git in caſtra. Deniqꝫ nihil ꝓficiet inimicus in eo
quē quotidianū exercitiū mee paſſionis delectat.
☞ Quintus. qꝛ nullo alio exercitio homo tm̄ di-
tať meritis. Nā fundamētū oīs gratie ꝛ radix me
riti ꝯſiſtit in doloꝛe coꝛdis ꝛ coꝛpis crucꝫ mee. Pro
pter qđ electus meus apł'us ait. Nihil iudicaui
me ſcire niſi Jeſuꝫ chriſtū ꝛ hūc crucifixū. Et deuo
tus filius benedicte matris mee. Bern̄. Sūma
philoſophia mea inquit eſt ſcire chriſtū Jeſum ꝛ

hunc crucifixum. Sed dolere deberes. quia mul
ti ſunt inimici crucis mee. Nam voluptatum ama
tores mei ſunt perſecutores Rei ſunt mortis mee.
nō ſicut auctores vel fautores. ſed ſicut mortꝫ mee
ꝯtemptores. qui meritū paſſionis mee in ſe euacu
ant qui celeſti benedictione ⁊ ineffabili gloria indi
gnos ſe faciūt. Qui in delicijs agentes miſteriuꝫ
paſſionis mee irridēt. qui me filiū dei ꝯculcant. ⁊
ſpiritui gratie ꝯtumeliā faciūt. Vita carnalis dei
iniuria eſt. crucꝫ mee exprobatio. ⁊ in totius trini/
tatꝫ ꝯtumeliā redundat. ☞ Sextꝰ eſt laboꝝ ⁊ do
loꝝ occurrentiū in via penitētie. ⁊ vita religiōis al/
leuiatio Deuotꝰ nāqꝫ miles nō ſentit ſua cū benig
ni ducꝫ vulnera intuet̄ Ego aūt oīa bona terrena
ꝯtēpſi vt ea ꝯtēnenda demonſtrarē Et oīa aduer
ſa ſuſtinui vt ea ſuſtinenda docerē. ☞ Septimꝰ
eſt carnaliū deſiderioꝝ extinctio viſa nāqꝫ mea paſ
ſione. marceſcit q̄cq̄d eſt carnale. ☞ Octauꝰ eſt
excitamentū ꝯpūctōis ⁊ penitētie de pctīs Quis
eñ nō ſumme doleat recolēs ꝙ pctā ſua deo patri
tā odioſa fuerūt. ꝙ ꝓ ipſis delendis dilectū filiū ſu
um voluit crucifigi ⁊ mori. ☞ Nonus eſt bone
ſpei ⁊ fiducie gn̄atio Nā in cruce mea habet pecca
tor refugiū ſicut homicida ad cimiteriū Nihil tam
ad mortē qḋ nō mea morte ſanet̄. Sententiā tui
eterni ſupplicij mutaui ī crucifixiōeꝫ corpis mei Nā
ego in ſentētia quā Pilatꝰ ꝯ me dedit. ⁊ me in om
niū pctōꝝ aſſumēs pſonā. ad expianda eoꝝ pctā
in quibꝰ diu laborauerāt. ꝓ oībꝰ peccatoribꝰ adiu
dicatꝰ ſum morti. ¶ Pec: Intēdo ⁊ ꝯtēplor in his

que dicis Jeſu bone. quod licet hec ſententia fuerit in te multũ puerſa ꝛ ideo execrabilis. qꝛ nullaꝫ poteſtatẽ habet homo ſuper deũ reus ſuper iuſtũ quantũ tñ ad nos. fuit multipliciter vtilis ꝛ pficua. ꝛ ido amabilis ꝛ venerabilis. qꝛ ſententiã p peccato primo homini datã totaliter reuocauit. Nam lata fuit ſentẽtia excluſiõis doloroſe. Vñ ſcriptũ eſt Emiſit eũ dñs de paradiſo voluptatꝫ. ꝛ poſuit angelũ ad cuſtodiendũ viã ligni vite. Sed felix ꝛ honoranda ſententia tua qꝛ exulez reuocauit dũ hac ſententia filius p ſeruo a colonis vinee legꝫ Moyſaice cũ iniuria extra hereditatẽ eijcit. Vñ apoſtolus inquit Jeſus vt ſanctificaret nos extra portã paſſus eſt. Et bñ extra vt nos reduceres intra. Habemus em̃ introitũ p ſanguinẽ tuũ. Sꝫ rogo intimo cordis affectu piiſſime Jeſu p illos dolores quibus tanquam ſagittis acutiſſimis percuſſuꝫ eſt dulciſſimũ cor tuũ. ꝛ virginis matris tue benedicte ex auditu illius ſententie tue damnationis. vt liberari merear in hora mortis mee. ꝛ in die extremi iudicij a verbo aſpero ſententie damnationis eterne. quã reprobis es intonaturus. Diſcedite a me maledicti in ignẽ eternũ. qui paratus eſt. ꝛc. ¶ Eru. Felix a cuius memorie ſum finale iudiciuꝫ nunquam excidit. vt metu illius vitã ſuã a prauitate ꝛ carnis voluptate ↄpeſcit. Et certe tremendũ eſt iudiciũ in quo ſine teſtib; oĩa manifeſta erũt. vbi omniũ angelorum ꝛ ſctõꝝ exercitus circumſtabit. contremiſcetq; ante tribunal meũ oĩs creatura cũ metu nimio. Quid tũc dicẽt qui in hoc paruo tpe negligenter ꝛ ſegniter

vixerunt. Ego autē patienter vos expecto. ꝛ om
nes vos ad meū regnū inuito. Rōnē exquirā a
vobis ꝓ hac negligentia veſtra ꝛ dicā vob. Pro
pter vos incuruatꝰ ſum. ꝓpt̄ vos in terra ꝯuerſatꝰ
ſum. ꝓpt̄ vos flagellatꝰ ſum. ꝓpt̄ vos ꝯſputꝰ ſū
ꝓpt̄ vos in faciē meā palmis verberatꝰ ſum. ꝓpt̄
vos iniuſte dānatus ſum. ꝓpt̄ vos crucifixus ſum
ꝓpt̄ vos in ligno ſuſpenſus ſum. felle cibatꝰ ſum ꝛ
aceto potatus ſum. vt vos ſctōs efficerē. Oēs vos
frēs vocaui. patri meo vos obtuli. ſpm̄ ſctm̄ vobis
miſi. paradiſū meū vobis aperui. Amplꝰ q̇d fa-
cere debui ꝛ nō feci vobis vt ſaluaremini? Dicite
mihi pctōres. q̇d paſſi eſtis ꝓpt̄ me dominatorē
vr̄m qui tanta ꝓ vobis iuſtus paſſus ſum. Hec q̇
dē erūt ꝓpria illius diei ꝛ iudicij. Pec. Heu quid
ego miſerrimus. q̇d dicā vl̄ quid faciā. dū nil bo-
ni ꝓferā ante tantū iudicē. ¶ Cru. Vitā dū tēpꝰ
eſt corrige. mores muta. mala tēptamenta reſiſten
do vince. perpetrata etiā fletibꝫ puni. Te habeat
pctm̄ tuū hic punitorē. vt tu me tūc habeas nō iu
dicē ſꝫ ſaluatorē. Si hec fideliter feceris. in die illa
terribili ſecurus eris. Neqꝫ te terreat tuoꝝ pctōꝝ
magnitudo. Multo em̄ magis ego ſum miſerator
q̄ꝫ tu peccator. Tua miſeria magna q̇dē. mea aūt
miſericordia infinita eſt. Si tu homo peccator es
ego ſū agnꝰ dei q̇ tollit pctā mūdi. Qui nō veni
vocare iuſtos ſꝫ pctōres. Deniqꝫ plꝰ in me miſcōīe
ꝛ dilectōis reperies. q̄ꝫ ſperare auderes ꝛ optare.
¶ Explicit dyalogus crucifixi ſiue Colloquium
peccatoris ꝛ crucifixi Jeſu Chriſti.

¶ Dyalogus ſiue ſinonima yſidori de homine ⁊ ratione:

¶ Epiſtola.

Sidorus lectori ſalutem Ve
nit nuper ad manus meas quedā cedu
la quā ſynonima dicūt cuius formula ꝑ
ſuaſit amodo quoddā mihi lamentū vel miſerꝫ cō
dere. imitat⁹ ꝑfecto nō eius opis eloquiū ſed meū
notū Quiſquis ergo ille es libenter ꝑlege. ⁊ dū ad
uerſitates mūdi tāgerint. teipm cēſorio iudicio diſ
cute. ⁊ ſtatī agnoſces qꝛ q̄ſcūqꝫ afflictōes paterꝭ in
hoc ſeculo retributōe tibi iuſtiſſima inferēt Duoꝝ
ꝑo ꝑſone h̄ īducūt: deflentꝭ hois. ⁊ āmonētꝭ rōis.

¶ Homo loquitur.

Anima mea in anguſtijs eſt. Spūs me⁹ eſtuat.
Et cor meū fluctuat Anguſtia eī poſſedit me Cir
cūdat⁹ ſuꝫ mal' ⁊ erūnis Nō repio vſpiā tātoꝝ ma
loꝝ ꝑfugiū Etem vbiqꝫ īfelicitas ⁊ calamitas me
ꝑſequūt Et velut vmbra corpis ſic mala mea mihi
comitāt Et cꝗuis nulli aduerſ⁹ nulli moleſt⁹ fuerī
oēs tn̄ ad exitiū ⁊ ad diſcrimē vocāt ſalutē meā / ne
mo mihi amminiculū prebet. Null⁹ meis malis
ſuccurrit. Abolita eſt fides. qꝛ veritas ⁊ iuſticia cu
piditatū amore abijciunt. Nemo peccantib⁹ con/
tradicit. Scelus ⁊ crimen impunita manent. Jni
qui fiunt ſalui ⁊ honorant. Juſti deijciunt ⁊ crimi
nant falſis iudicijs ⁊ odioſis teſtimonijs. A quo
conſilium petā. cū omnes deſerta charitate mole/

ſti mihi ſint ꝛ fugiant a me. Quamuis humiliato
vultu ſilerē nec reſponderem impijs. illi tamē con/
tumeliam ꝛ obprobria ſuperiactāt a nullo prouo
cati. Tanto igiť turbine emarcuit coꝛ meuꝫ: ꝛ foꝛ/
mido turbauit animā meam. Miſer exilio dam/
natus. Seruili operi mancipatus In frigoꝛe ꝛ la
boꝛe atqꝫ periculo poſitus. Amiſſis bonis meis
publice poſco alimoniā. Non eſt qui mihi miſere/
atur cunctis factus abhominabilis. Nec deſunt
mihi toꝛmenta. ꝛ coꝛpoꝛi meo crudeliſſimi carnifi/
ces. Mille laceroꝛ ſupplicijs Ignoꝛante me repē
tina calamitas oppreſſit me Infelix ego cur natus
ſum? Quare miſeris expectata moꝛs tarde venit
cum det finem miſerie requies ſepulture. Nequeo
conſolari. infinitus eſt doloꝛ meus.

¶ Ratio loquitur.

Homo quid tm̄ diffidis animo? Quare tanta pu
ſillanimitate deijceris in aduerſis? Obmitte triſti/
ciam. Repelle doloꝛem a coꝛde.

¶ Homo.

Qualiter. qua arte. quo conſilio.

¶ Ratio.

Omni arte ꝛ ratione. omni virtute ꝛ inſtancia. ſu/
me luctamen contra tempoꝛales moleſtias. Eſto
in cunctis caſibus firmus. Aduerſa omnia equo
animo tolera. Noli penſare ſolam tuā acerbitateꝫ
vel calamitatem. Si reſpicis ſimileꝫ alioꝛuꝫ mul/
toꝛum miſerias ꝛ pericula mitius poꝛtabis tua.
Non ſunt noua tua pericula vel ſupplicia Habes

multa calamitatis exempla. Patienter ab vno fe
rendum eſt. quod multis accidit tolerabile. Tri/
bulatio huius temporis finem habet ⁊ impoſſibi
le eſt vt homo ſis ⁊ nō guſtes anguſtias. Dolor ⁊
triſticia omnibꝰ communia ſunt. Nemo eſt qui in
hoc ſeculo non doleat. Qui naſcit̃ incipit viuere:
Ipſe ortus ſequentium eſt gemitus. Malis om/
nia plena ſunt. Interpone ergo tibi rationē. pre/
ualeat tibi ratio. Oportet em̄ nos per multas tri/
bulationes intrare in regnū dei. Nec ſunt condig/
ne paſſiones huius temporis ad futurā gloriam
que reuelabitur in vobis. Utiles ſunt vite huius
preſſure. Malorū prauitas nō te occidit ſed eru/
dit: Semper deus hos vulnerat quos ad ſalutē
parat. In fornace probat̃ aurū. Tu vt ſorde care
as tribulationis camino purgaris Ad ꝓbationē
ſunt omnia iſta que ſuſtines. Non ergo murmu/
res. Non dicas quare ſuſtineo tot mala? Sed ma
gis dic peccaui Ut eram dignus nō accepi. minꝰ
percuſſum q̄ꝫ merebar agnoſco. Non ſunt tanta
ſupplicia q̄ꝫta exiſtunt pctā. Qui in flagellis mur/
murat deū plus cōtra ſe prouocat. Qui vero ad/
uerſa patienter tollerat deū ſibi citius placat. Ad
purgationē tuam ꝑficit. ſi ea que pateris ad iuſti/
ciam dei retuleris: Cogita homo quoſlibet mun/
di cruciatus ⁊ cōpara iehenne ⁊ leue eſt valde qđ
pateris. Si times penas: illas time His qui ſb
flagello non corrigunt̃ duplex manet damnatio:
Scito homo ꝙ non haberet poteſtatem aduerſa
rius niſi permitteret deus: nam ꝙ corporis debi/

litatibus frangeris. ꝙ carnis morbis afficeris. ꝙ
languorũ ſtimulis cruciaris. ꝙ mentis anguſtijs
torqueris. ꝙ impugnationibus malignorum ſpiri
tuum agitaris. hoc ipſum pro culpa diuini iudicij
infert ſententia. Tua contra te dimicãt arma Te
lis tuis vulneraris. Secutus es carnem. flagella
ris in carne. In ipſa eſt tibi cenſura ſupplicij que
fuit cauſa peccati. Diſcute conſcientiam tuã. Ex-
amina te. Loquatur tibi cor tuũ. Conſidera me-
ritum tuũ. Nil boni agis. Nil iuſti in te eſt Nil pu
doris Nulla memorie digna. Quotidie peccas.
Quotidie preceps in deterius ruis Elatio tua nõ
reſidet. Superbia tua nõ deponit Rapit te quo-
qꝫ furor. Inflammat ira. Clamor excitat. Mo-
uet indignatio. Alienis felicitatibꝰ ſemper es inui-
dus. Detractor ꝛ dilaniator aliorꝫ. Et iactator a-
liene infamie. Fallax. inconſtans. auarus inhuma
nus. infructuoſus. Non eſt in te vlla miſericordia
Flagras in terreno amore. Congeris res peritu-
ras. nec explet ſitis tue cupiditatis Non diluis ſce
lus ſed dilatas. Nec ſatias vnqꝫ flammam libidi
noſe concupiſcentie. Iam tandem peccare quieſce
Iam tandẽ deſine a ſcelere. Mores malos muta
in melius. Habeat iniquitas ꝛ peccatũ finẽ ſuum
Delictorꝫ tuorꝫ cõſidera magnitudinem. Culpas
tuas ſaltem verberatus agnoſcito.

¶ Homo

Heu me infelicem. heu miſerum. neſciebam ꝙ ꝑ
mea iniquitate percutior ꝛ iudicor. Et ꝙ iſtud iu-

dicium pro mea ſit iniuſticia. Tu mihi manife/ſtaſti. Per te cognoui quod neſciebam ⁊ iam non eſt mihi abſconditum vel ambiguū.

¶ Ratio:

Vñ eſt o homo oīs iſta calamitas. iſte cruciatus. iſta erūna? Tibi note ſunt cauſe nō ex aliq̄ caſu vł euentu. Iſte languor. hec egritudo. ꝓprie iniqui/tas eſt. An aliud tibi videt̄ vel aliud ſentis?

¶ Homo

Nihil ſane. nihil habeo quod contradicā. nega/re nō poſſum. Fateor eſſe verum.

¶ Ratio.

Quis iſtud neget ſi iſta eſt? Si perpenſuꝫ eſt ⁊ ex/ploratū aufer a te omne crimē ⁊ viciū. Fuge libidi nem ⁊ turpē vitā ⁊ veteres maculas ablue.

¶ Homo.

Bñ dicꝭ. bñ ammones ⁊ iſtruis. Et ego optabā a pcti nexu reſolui. ⁊ a ꝯſuetudine mala retrahi. Ꝫ heu prauꝰ vſus vix vincit̄ Aſſiduo eñ vſu in natu rā ꝟtit̄ viciū Vix vicia credo ⁊ pctā mea vllo tpis ſpacio exſoleſcere. Propō arbitrio ꝑdidi me Spō taneo ſtudio me pollui. Liber erā. ſpōte factꝰ ſuꝫ debitor mortꝭ Infelix ego cōionē peccādi amplex us ſuꝫ. Peccādi vſu ꝯſtringor Lōga ꝯſuetudo in me ius ſibi ⁊ legē fecit Quero a lapſu ſurgere. ⁊ nō valeo vſui repugnare Trahor boni amore. retra hor male ꝯſuetudinis lege. Pctā mea ꝯſuetudīe duruerunt. Volo agere bonū. ſed peccata mea non ſinunt.

¶ Ratio:

Repugna ꝯtra malā ꝯſuetudinē tota ꝟtute Vin
ce vſuȝ carnalē etꝫ cū dolore Propõe tibi ꝙ carnis
ardores futuri ſupplicij ignes Memorie gehēne
ardorē excludit luxurie Patiēt leuiora portab . ſi
g̃uiora cogitauerꝭ Recole ſꝑ diē mortꝭ icertū Sol
licitꝰ eſto ne ſubdito rapiarꝭ qꝛ vltimꝰ dies appro
pinq̄t Improuiſꝰ eſt mortꝭ occurſꝰ. iō time ne dies
illa tāq̄ȝ fur te ꝓhēdat Spūs q̄ ad peccādū ſuc/
cendit. peccātē ſepe ſubito rapit Qui viuētes iſtā
mat moriētes ſbitu deuorat Quāti q̄ mori n̄ eſti/
māt moriūt Quāti ad et̃na ſupplicia deducūt. vi/
ta g̊ foueā i q̄ vides corā te aliū cecidiſſe Aliēos caſꝰ
tua reputa eē ꝑicula. aliēa ꝑditio tua ſit cautio. qđ
male feciſti dū potes emēda Dū dat ſpaciū luge.
Dū eſt licētia penite ꝑuſq̄ȝ ifernꝰ te rapiat. vbi nō
eſt locꝰ indulgētie ł pnīe aut correctōis lima ł ꝯfeſ
ſionis recurſus. nec ad veniā vllus regreſſus.

¶ Homo

Verȝ dicis qđ optimū eſt ⁊ qđ mihi expedit do/
ces me. Sed ſcire volo ſi eſt ſpes in ꝯfeſſione. vel
ſi eſt locus ꝑ penitentiā regrediēdi ad iuſticiā.

¶ Ratio.

Eſt plane ⁊ indubitant in ꝯfeſſione ſpes Nā ꝯfeſ
ſio iuſtificat ⁊ pcti veniā donat. ⁊ in ea eſt locꝰ mi/
ſericordie de q̄ nullo mō deſpes. Deſꝑatio em̄ au/
get pctm̄. ⁊ eſt peior omni pctō Depone ergo iniu
ſticiā ⁊ ſpera ſalutē eternā. Nō em̄ tā g̃uis culpa
eſt q̄ nō habeat ꝑ ꝯfeſſiōeȝ veniā Quānis oibus

nephandis criminibꝫ ſis oppreſſꝰ nõ denegãt tibi
pnie locꝰ Per pniaꝫ aũt oĩa delicta abſtergunt.

¶ Homo.

Heu me miſerũ omnẽ ſpeꝫ bonã amiſerã vł ꝑdide
rã Fractꝰ erat animꝰ meus deſꝑatõe. ſed iã regreſ
ſus ſum ad ſpeꝫ indulgẽtie De pietate dei nõ deſ
ſꝑo De eiuſdẽ bonitate ñ dubito ⁊ ipe ſi qð facere
cupio adiuuerit. reuerti ad ipm ſine dubio decreui

¶ Ratio.

Deus tibi optata tribuat. voluntatẽ in bono ꝓfi
ciat. ⁊ votis tuis ſuffraget Ergo age dũ licet Dũ
mors morit obſecra deũ ⁊ pete eũ totis viſceribꝫ: ⁊
deplora ſcelera tua ⁊ iniquitates. Que male feciſti
illicite vł geſſiſti. innumeris lachrimis ablue.

¶ Homo.

Heu aĩa mea ſordida eſt tot pctĩs. tot iniquitati
bus irretita Quid primũ plangã? Non ſufficit re
ferre memoria tantorũ criminũ geſta. Ebetudine
corpis coagulate ſunt lachrime Obriguit animꝰ
nec vllo merore ꝯpungit Aĩa mea in ſtuporẽ ꝯuer
ſa eſt facta inſenſata O lachrime vbi vos ſubduxi
ſtis? Ubi eſtis fõtes lachrimarũ Aſꝑgite me fletibꝫ
Irrigate genas meas Inter oẽs eñ ꝗuꝰ corrui:
Tartarea tormẽta vix malis meis ſufficiũt Nõ eſt
pctm̃ ſup pctm̃ meũ Nõ eſt iniq̃tatẽ meã pena cõ
penſans Cõpatiõe mea nullꝰ eſt iniquꝰ Iuſte pe
nas debite ĩfelicitatis exſoluo Iuſte tot ſupplicijs
ꝯteror Factis meis repẽdit ꝯgrua viciſſitudo Mi
nꝰ ei retribuit in q̃ ipe deliq̃ Grauior ẽ culpa mea

ꝗ feci. minoꝛ vindicta ꝗ perfero. Penſo malum
qđ geſſi. nō eſt tm̄ qđ patioꝛ Aliud ꝟo eſt qđ am/
plius me affligit. qđ me magꝭ terret. cui nullū ma
lū eſt ſil'e. cui incōꝑabilis eſt oīs pena. qđ omnibꝫ
ſuppliciȷs antefert. ⁊ antecellit oīa toꝛmenta.

¶ Ratio.

Quid autem eſt illud tā metuendū qđ ſic te corri/
pit. ⁊ ad tantā meſticiā te impellit?

¶ Homo.

Metuo diē iudiciȷ. diē tenebraꝝ. diē durū ⁊ valde
amaꝝ. Jā pn̄s pena me laniat. ſ3 futura magꝭ cō/
turbat. Succurre mihi deꝰ meꝰ añ ꝗ moꝛiar. añ/
ꝗ moꝛs me ꝑueniat. ꝑuſꝗ tartaera toꝛmēta vł flā
ma me ꝯburat. ⁊ me tenebre iuuoluāt. ꝓpt̄ imma
nitatē ſceleꝝ meoꝝ Examē tuū metuo. Si eñ vix
iuſtꝰ ſaluabit̄. vbi impiꝰ ego apparebo? Quo fu/
giā. vł qđ faciā cū venerit tremendi iudiciȷ formi/
do? Quid dicā cū añ tribunal terribilis iudicꝭ fue
ro pn̄tatus Ve diei illi qn̄ trāſgreſſus ſuꝫ ꝑcepta
dn̄i dei mei. O dies deteſtāda. q̄ me in hoc ſecu/
lo ꝓtulit. que oꝛtꝰ mei oſtia reſerauit Nulla eñ ſoꝛ
diū ſentina extitit. q̄ in me miſeꝝ nō ꝯfluxerit. Fla
gitioſus vt bn̄ viuerē vltro ꝓmiſi. qđ pollicitꝰ ſuꝫ
nū ꝗ ſeruaui Scelere meo multe aīe perierūt. O/
rate ꝓ me oēs ſcti ad dn̄m. ſi foꝛte recipiat me ⁊ de
leat pctā mea. ⁊ preſtet mihi miſericoꝛdiā ſuā. ⁊ nō
retribuat mihi ſꝫm iniquitatū meaꝝ multitudineꝫ
Quis miſerebit̄ tui aīa ꝯſolās te? Deꝰ meꝰ ne ob
liuiſcarꝭ me in finē. nec derelinquas me in poteſta/

te demonum Offenſe mee ſunt intollerabiles. ſed
tu es pius vltro ferēs miſericordiā miſerꝫ. Quāti
ſcelerati luxurioſi bonitate tua indulgentiā ⁊ grāꝫ
pceperūt. Nō abneges ergo mihi dn̄e qđ pluribꝰ
ꝯtuliſti. Sana aīaꝫ meā dn̄e qꝛ peccaui tibi. Si
em̄ iniqtates obſeruauerꝫ dn̄e. dn̄e qs ſuſtinebit?
Ad examē tuū neqꝫ iuſticia iuſti ſecura eſt. Ecce q
ſeruierūt dn̄o fuerūt inſtabiles: ⁊ in angelis repta
eſt iniquitas Aſtra celi in cōſpectu tuo nō ſunt mū
da. Quāto magis ego indignus miſer ⁊ abhomi
nabilis putredo. ⁊ filius hoīs. vermis qui hauſi
vt gurgites pctm̄. ⁊ bibi quaſi aquas iniquitateꝫ
Memēto dn̄e qꝛ terra ⁊ puluis ſum. ⁊ ſuccurre car
nali fragilitati Patēt tibi vulnera mea Tu vides
q̄ſ ſautiꝰ ⁊ q̄ſ anguidꝰ ſuꝫ. medelā curatōis īpēde.

¶ Ratio loquitur.

Commotꝰ ſum ad lachrimas tuas. ⁊ ad fle/
tus tuos ſum ꝯpunctus: Veniā tibi tribu/
at deus. culpas tuas deleat. Non te polluas poſt
lamentū Poſt penitentie luctū nō redeas ad pctm̄
Inanis em̄ eſt penitentia. quaꝫ ſequēs coinq̄nat
culpa. Vulnus iteratū tardiꝰ ſanať. Frequenter
peccans. lugēs veniā vix mereť. Tūc em̄ pfectuꝫ
opus tuū ſi vſqꝫ in finē durauerit. Semp ꝯſidera
teipm̄ o hō. ⁊ ſcito qđ ſis ⁊ q̄re ſis ī h̄ ſeclo ꝓcreatꝰ
Eſto talis qualē te fecit deꝰ. ⁊ tene rectā fidē Nul
la inſipiens doctrina diuertat te a fide. Nihil de
deo prauū ſentias. ⁊ quē inuocas fide nō abneges
ope. Opera tua recta ſiniſtra facta nō maculent.

carnali delectationi ꝯſenſum nõ prebeas vllo mõ
Priuata examĩatõe oculoꝝ tuoꝝ diſcute latebras
Anxia cogitatõe cuſtodi aĩaʒ tuã Scito te ⁊ de co
gitatõibꝫ tuis eſſe iudicandũ Prauã pc̄ti ſuggeſti
onẽ q̃ñcũqꝫ tibi euenerit expelle Calca ſerpentꝫ ca
put Calca ꝑme ſuggeſtõis iniciũ: Si cogitationi
nõ ꝯſentꝫ cito opi reſiſtes. Nõ eñ poteſt corpꝰ cor
rumpi niſi priꝰ fuerit animꝰ corruptꝰ Audi que lo
quor. attende que moneo Nulla immũdicia pol/
luaris Nulla libidine maculerꝫ Fornicationi ꝯta/
minari deteriꝰ pc̄tm̃ puta Melius eſt aĩaʒ effun/
dere q̃ȝ eã ꝑ incõtinentiã ꝑdere Caſtitas hominẽ
celo iungit Regnũ celoꝝ caſtitati ꝓmittit̃. Qđ ſi
adhuc carnis moleſtias ⁊ titillatões ſentꝫ. memo/
riã mortꝫ tibi obijce. futuꝝ iudiciũ tibi ꝓpone. ⁊ ꝑ/
petuos ignes ⁊ iehẽne penas horribiles Ora deũ
lachrimãs indeſinent̃ Sint orões arma aſſidua
Surge in nocte ad precẽ Incũbe nocturnis vigi/
lijs Frequẽs orõ diaboli iacula ſubmonet ⁊ in oĩ/
bus malis ꝑualet orõ Adime q̃ȝ tibi ſaturitatẽ pa
nis Parcimonia corpus caſtiga Nõ potes tẽpta/
tiões vincere niſi ieiunijs erudiarꝫ Eſcꝫ eñ libido
creſcit Ciboꝝ ſaturitas carnis luxuriã ſuſcitat Sa
turitati ſꝑ libido vicina eſt Uino q̃ȝ multo graua
tur mens Uino luxuria excitat̃. ⁊ fames libidinis
enutrit̃ Adiecta igni materia ligni plꝰ ipius ignis
auget̃ flãma Oculi q̃ȝ ꝑma ſunt tela libidinis A/
ſpectꝰ nãqꝫ mentẽ illiciat ⁊ cor vulnerat Nullã ꝗ
mulierẽ vł aliã rẽ ad ꝯcupiſcendã aſpicias. nec eã
aĩo attẽdas vt ꝯcupiſcas Si vis eſſe a fornicatõe

tutus eſto corpoꝛe ⁊ viſione diſcretus. Qm̄ circa
ſerpentē poſit⁹ nō eris diu illeſus. Ante ignē ꝯſi/
ſtens etiā ſi ferreus ſis diſſolueris Sepe quos vo
luptas nō potuit aſſiduitas ſuperauit Ocioſitati
deditū cito luxuria ſubripit Corpus fatigatū do/
loꝛe minus delectat flagitio Quapꝛopter nō du/
cas vitā in ocio. ſed fatiga vitā in ſtudio cuiuſlibꝫ
honeſti operꝫ atqꝫ vtilis. Cū ope vaca lectioni ⁊ in
lege dei meditare. Lectio em̄ oſtendit quid caue/
as quo tendas. Senſum ⁊ intellectū auget Mul
tum pꝛoficis cum legis. ſi tn̄ facias qđ legis. Non
em̄ auditoꝛes vel lectoꝛes legis iuſtificabunt. ſed
factores Eſto in humilitate fundatus Humilita
te minimū te fac. Nulli te pꝛeponas Omnes exiſti
ma ſupeꝛioꝛes te eſſe q̄uis ſummus ſis Humili
tatem tene ⁊ habebis gloꝛiā Caue iactantiā ⁊ in
anem gloꝛiam ⁊ alas ſuperbie. nec pennas elatio/
nis erigas Nullum bonum tibi attribuas De bo
no opere non gloꝛieris Deſcēde vt aſcendas. Hu
miliare vt exalteris. ne exaltatus humilieris: quia
qui ſe exaltat humiliabit. ⁊ qui ſe humiliat exalta
bitur. De excelſo grauioꝛ caſus. quia angelum ſu/
perbia eiecit in infernū. Humilitas caſum neſcit
Cognoſce o homo quia deus humiliter venit in
foꝛma hominis ſerui. factus obediēs vſqꝫ ad moꝛ
tē. ⁊ ſequere eius veſtigia. Diſplice tibi vt placeas
deo. Poꝛta verecundiā in vultu de recoꝛdatione
peccati. ⁊ exhauſtū coꝛpus luctuoſus habit⁹ ⁊ aſ/
per tegat Terra tibi cubile ſit Puluis in puluerē
ſede. cinis ī cinerē ſuſpiria coꝛdis emittēs. tn̄ ſis ꝑ

nus ad lamenta: q̄ꝫtum fuiſti pronus ad culpam ꝑm vuln⁹ ſint remedia medicine Nulla res de peccato te ſecuꝝ faciat. Inceſſant in corde tuo ſpes ⁊ formido ꝯſiſtāt. Timor dn̄i ſemꝑ emēdat ⁊ reprimit viciū. Cautū hoīez facit atq̄ ſollicitū In infirmitatibꝫ tuis nō ꝯtriſterꝫ. ſꝫ gratias age deo. ⁊ opta magꝫ valere aīa q̄ꝫ carne. Si ꝓſperitas arriſerit nō attollarꝫ. ſi aduerſitas nō deiiciarꝫ. Ad nullā inſolentiā ꝯmuterꝫ: ⁊ oīs caſus paratū te inueniat: Propone tibi nihil eſſe qđ accidere nō poteſt Premeditare ꝯtra oīa fortuita. ⁊ oēs futuras miſerias. In ſcđis meditare qn̄o aduerſa feras Sapientꝫ eſt enī ꝑiculis ꝓuidere iacturā. Inopinatū aūt malū fortē frangit. Ad bonū igit̄ ⁊ ad malū p̄para cor tuū ⁊ ꝓut tibi euenerit libera mēte ſuſtine Si ꝓuenerit iracūdia reſtringe illā. Cohibe autē motū. Refrena iracundie impetū. Si nō potes irā vitare. ſaltē tempa. Eſto patiēs māſuet⁹ ⁊ modeſtus. Irriſionū ꝓbra deſpiciēdo exſupa ⁊ diſſimulādo Sagittas ꝯtumelie paciētie clipeo frāge Cōtra lingue gladiū patiētie p̄be clipeū vl' ſcutuꝫ Iniuriat⁹ nō rn̄deas. ꝯuitiū nō rependas. q2 tacēdo citius vincꝫ Chriſtū attende ⁊ nō dolebis ꝓꝑt iniurias. Pro nobis nāq̄ paſſus palmis ꝑcuſſ⁹ flagellis ceſus. ſputꝫ deriſus. clauis ꝯfixus. ſpinis coronat⁹. cruce damnat⁹. ſemꝑ ꝯticuit. Magna eſt ꝟt⁹ ſi leſus remittas. ⁊ cū poſſis nocere parcas leuius cūcta portabis ſi ꝓ criminibꝫ tuis mala q̄ tibi inferunt̄ attenderꝫ. Cū derogat̄ tibi tu ora. Cū maledicit̄ tibi. tu bn̄dic. Aliena mala tuo bono ſu

pera. Aperi tranquillo corde doloreȝ iniurie Vul
nus ꝗ̄uis graue ſit aptū euaporat Valde aūt co
medit animū vulnus incluſuȝ. ⁊ ꝗ̄to magꝫ tegit᷑:
tanto plus auget᷑ Api igit᷑ hoc grato aīo ⁊ nō te ex
cruciat. Si offenderꝫ quēꝗ̄ re propicia eū humili
prece celeriter. Petēti veniā libent᷑ indulge Dimit
te vt tibi dimittat᷑. Ignoſce vt tibi ignoſcat᷑ Et lȝ
ille qui te leſerit nō ſibi poſtulet dimitti. tu ex aīo
dimitte Aufer a corde tuo fraternā offenſiōeȝ Nā
odiū a regno dei ſepat hoīes. Odiū nec paſſione
nec martirio expiat᷑ nec ſanguīe fuſo ōtergit᷑ Quid
zeli referā ignē Inuidia aīe tinea eſt. ſenſuȝ come/
dit. mentē afficit. ⁊ quaſi q̄dā peſtꝫ depaſcit. ⁊ oīa
ꝩtutū germina ꝯcremat Occurrit tibi ꝯ̄ zelū cha/
ritas. vt de alteriꝰ ꝑfectib⁹ nō tabeſcas Pacē cuȝ
oīb⁹ retine Ne ſis leuis in amicitia. ſȝ retine tibi ſp
vinculū ꝯſtantie Odiētes ad pacē inuita Diſcor/
dātes ad ꝯcordiā reuoca. Propitiꝰ eſto in affectu
affabilis in ſermone Fuge lites q̄ pacē extinguūt
⁊ faces odioꝝ accendūt. Ne leterꝫ ſup inimici rui/
nā ne forte ꝯuertat deus ab eo irā ſuā in te. Qui
eñ gaudet de inimici caſu cito ledit in illū Delectȝ
te dolere ſup eū q̄ afflictꝰ eſt. ⁊ ſic alienā miſeriā ſic
tuā luge In oīb⁹ opib⁹ tuis imitare bonos. ⁊ ꝯſi/
dera ſctōꝝ exēpla Nullū vite ſue ſcādaliȝ infamia
nec vilis lacter᷑ opinionib⁹ fama tua. Contēne lau
dē popularꝫ fauorꝫ Eſſe magꝫ bonus ꝗ̄ videri ſtu
de. Nec exq̄ras ſi q̄s te extollat aut ꝯtēnat Nec fa
uor te ſeducat nec vitupatio frāgat Qui laudē nō
appetit nec ꝯtumeliā ſentit Nec iō bonū te exiſti/

mes ſi bonus prediceris. ſed diſcerne te tuo nõ ali-
eno iudicio Nemo ſic ſcire põt quis ſis ſicut tu q̇ cõ-
ſcius es tui Obſcuriori veſte nõ ſimules ſanctitatẽ
ſed ꝓfeſſionẽ tuã ꝛ habitu ꝛ inceſſu demõſtra Sit
in greſſu tuo ſimplicitas. in motu puritas. ĩ geſtu
grauitas ꝛ humilitas. Animus eñ in corpis ha-
bitu apparet. ꝛ geſtus corpoꝝ ſignũ eſt mentꝭ In-
ceſſus ergo tuus alterius oculos nõ offendat Nõ
prebeas de te ſpectaculũ alijs: nec obtrectandi lo-
cũ. Uita malos. Fuge turbas hominũ. maxime
eius etatis qui ad vicia proni ſunt. Bonoꝝ ſocie-
tatẽ quere. qꝛ cũ ſctõ ſctũs eris ꝛc̃. Perniciosũ eſt
his qui praue voluntatꝭ ſunt ſociari. ꝛ meliꝰ eſt eo-
rũ habere odiũ q̄ꝫ ꝯſortiũ. Sicut multa bona ha-
bet cõmunis vita ſctõꝝ. ſic plurima mala habꝫ af-
fertq̄ꝫ ſocietas maloꝝ Qui eñ tetigerit immundũ
coinquinabit̃ Claude aures tuas ne audias ma-
lũ Fuge impudicos ꝛ inhoneſtos ſermones. Ua-
nus ſermo cito polluit mentẽ. ꝛ facile agit̃ q̄ð libẽ-
ter adit̃ Nihil ex ore tuo q̄ð impedire poſſit ꝓce-
dat vel q̄ð nõ expedit aut q̄ð offendere poſſit au-
res audientiũ Sermo vanus ꝯſciẽtie vane iudex
eſt Ex habundãtia eñ cordis os loquit̃ Deijce vͬ-
bũ q̄ð nõ edificat audiẽtes. qꝛ nõ erit ſine iudicio.
Ante vniuſcuiuſq̄ꝫ faciẽ ſua vͬba ſtabũt ꝛ reddent
ex eis rõnez Qui ocioſa vͬba nõ repͥmit. ad noxia
cito tranſit Qui minima ſpernit in maximis facile
ꝓruit Minoꝛ culpa maiorẽ generat Ea q̄ etiã lo-
querꝭ ḡuitate ac doctrina digna ſint. ꝛ in nullo re-
ꝓhenſibilia. ſꝫ cũctꝭ audientibꝫ vtilia ꝛ iocũda Fu-

ge caſus lingue ⁊ in loquendo peritus eſto Delibe
ra quid dicas. ⁊ pone cuſtodiã ori tuo ⁊ ſignaculũ
labijs tuis Tace vſqueq̊ interrogerꝫ Nõ loquarꝫ
niſi interrogat⁹. ſintqꝫ ꝟba tua pauca Multiloq̄a
nõ effugiũt culpã Et fluuius exundãs cito colli/
git lutũ Flatuſqꝫ marꝫ vltra modũ ꝑiculũ parit.
Et ymbriũ nimietas ſꝑ ruinã facit Breuẽ ſermo
nẽ ſapiẽtia facit Et multũ loqui ſtulticia eſt Ma/
neat: git̃ in ꝟbo menſura. in ſermone ſit ſtatera nec
modũ loquẽdi tranſeas Abſcide a lingua viciũ de
trahendi. nec de alieno malo coinquines os tuuꝫ
Nõ detrahas peccatori ſꝫ dole. ⁊ qđ in alio detra
his in te poti⁹ ꝑtimeſce. Detractõis crimẽ grauis
dãnatio eſt ⁊ oẽs hoc vitiũ iuſte vituꝑãt ⁊ repre/
hendũt. Oĩm mos eſt canũ lacerare ⁊ peſtifero dẽ
te mordere. Qñ aliũ mordes tua pctã redargue.
Si vis alij detrahere. ad tua prius peccata recur
re Nunqꝫ alicui detrahes ſi te bene ꝓſpexerꝫ De/
trahentes nõ audias Suſurrantibꝫ auditũ nõ ꝓ/
beas. qꝛ pari reatu detrahentes ⁊ audientes tenẽt̃
Qđ ad te nõ ꝑtinet noli querere. aut quid aliquis
faciat vel dicat Nulla curioſitas animũ tuũ capi/
at. ne oblitus moꝝ tuoꝝ alienos perquiras. Om
neqꝫ genus mendacij ſummopere fuge nec caſu vł
ſtudio loquarꝫ falſum. nec qualibet fallacia viciũ
alicuius defendas Mendacio fides ꝑdit̃. error in
ducit̃ veritas abolet̃. Omne qđ a veritate diſcor
dat pctm̃ eſt. Si leges ſeculi falſarios damnant
mendaces puniũt. fallaces ꝑimũt. q̃to magꝫ peri
ment ante deũ teſtẽ verboꝝ ⁊ operũ: Ante quem

etiam de ocioſo verbo rationem vnuſquiſq; red/
det; Ante quē ꝑ ocioſo ṽbo vł ſermone penas v/
nuſqſq; luet Os em̄ qđ mentit̄ occidit aīaꝫ ⁊ per/
deꝫ oēs qui loquunt̄ mēdaciū Eſto in ſermone ve
rax Nullū mentiēdo fallas ł in errorē ducas Pro
hibe etꝫ tibi iuramentū Tolle vſuꝫ iurādi ꝑiurij cō
ſuetudinē facit Sit ſermo tuus eſt eſt. nō nō Veri
tas iuramēto nō indiget Fidelis ſermo ſacramēti
retinet locū Fac bonū qđ ſpopōdiſti. ue ċ ſis in ver
bis facilis ⁊ in ope difficilis. Qđ nō potes facere
nō pollicearꝫ Multū erꝫ deo ingrat⁹ ſi nō reddi/
derꝫ qđ fouerꝫ Inter infideles ꝯputant̄ qui qđ vo
uerūt nō implēt Meli⁹ eſt em̄ nō vouere q̄ꝫ poſt
votū ꝓmiſſa nō reddere In malis em̄ ꝓmiſſis re/
ſcinde fidē In turpi voto muta decretū Qđ incau
te vouiſti nō facias. impia eſt em̄ ꝓmiſſio q̄ ſcelere
adimplet̄ Verbū iniquū in corde tuo nō dicas vł
abſcōdi putes Pandet̄ em̄ in manifeſto qđ in oc/
culto depromit̄ Lapides quib⁹ ꝯſcijs loq̄mur nō
celabūt. ⁊ ipi parietes qđ audierit nō celabūt Sꝫ
ſi hoīes taceāt iumenta loquent̄. Ubi peccas ibi
deus eſt teſtꝫ. videt em̄ occulta q̇ fecit abſcondita.
Qđ intus agit̄ aut latet ipe videt Qđ int⁹ diſpo/
nit̄ ipe cognoſcit Qđ hō ignorat in ſe ipe nouit et
noſcit Nemo p̄t ſeipm effugere Et ſi te nō dānat
publica fama ꝯdēnat ꝓpria ꝯſciētia Nulla em̄ pe
na grauior eſt ꝯſciētia praua Vis nūq̄ꝫ eſſe triſtis
habe ꝯſcientiā ſecurā bone vite Bona vita ſp̄ gau
diū p̄ſtat. Mēs ꝓ rea ꝓprijs agit̄ ſtimulis. Si
in iuſticia ꝑſeueraueris triſticia nō occurret tibi Nec

plaga nec mors te terrebit ſi bene vixeris. Jn om
ni ope tuo dei auxiliū poſce ⁊ bona tua tm̄ dei gra
tie aſcribe nō meritꝫ tuis Si ꝟtutes tuas agē vis
ꝑdere noli Qđ manifeſtādo potes amittere tacē/
do cuſtodi Vitia cordis tui reuela Cogitatōes tu
as illico manifeſta Pctm̄ em̄ cito ꝑditū curaꝛ Cri
mē aūt tacendo ampliaꝛ Si patet viciū fit ex mag
no puſillū. ſi latet fit ex minimo magnū Malū aūt
cauere poti⁹ q̄ꝫ emendare oportet Meli⁹ eſt em̄ vt
vites viciū q̄ꝫ vt emēdes. ne forte cū ipm incurrerꝫ
reuocare nō poſſis. Vſus difficile vinciꝛ Qđ in/
uoluerꝫ nō facile tolliꝛ Ancipitē diu delibera ſentē
ciā Añ opus p̄meditare diu Jn certꝫ reb bñ agē/
di tarditas remoueaꝛ a te Nā in bonis dilatio no
cet Etiā id qđ fieri expedit differre impedit Abſit
in bonis remiſſa ſegnities Sepe ex ꝯſuetudine lō
ga natura facta eſt Sꝫ natura ꝯſuetudine ſupaꝛ.
Oia cedūt vſui. ⁊ qđ cū difficultate corpis ꝑ vſuꝫ
voluptate ꝑficies Nihil ſapiētia meli⁹ vꝉ dulcius
Nihil ſtultitia peius vꝉ turpi⁹ Jgnorātia mater
eſt errorꝫ ⁊ viciorꝫ nutrix Jndoct⁹ facile decipitur
Prudēs ꝟo cito inſidias deprehēdit Noxia nō vi
tanꝛ niſi ꝑ ſapientiā ꝑus cognoſcāꝛ Et eſt ſummū
bonū p̄ſcire ꝉ ſcire q̄d caueas ⁊ ſumma miſeria neſ
cire q̊ tendas Dilige igiꝛ ſapientiā ⁊ manifeſtabiꝛ
tibi Aſſidu⁹ eſto illi ⁊ inſtruet te Diſce q̊d neſcꝫ ne
doctor inutilis videarꝫ Antea eſto auditor q̄ꝫ do/
ctor. diſcēdi ⁊ docēdi nō ꝯtēnas ſtudiū Si ſcientiā
q̄ꝫ aure ꝯcipis ore diffūdas alijs magꝫ eā auges ti
bi Sapiētia dando largior fit ⁊ augmentaꝛ Reti

nendo partior z minorak. Uerba tua precedāt o/
pera z que ṽbis doces exemplis oſtende. Nō ſat;
eſt laudare qd̄ dic; niſi dict; facta ꝯiunxer; Sic in
ſtrue alios vt te cuſtodias Sic doce vt humilita/
t; grā; nō amittas. z ṽboꝝ obſcuritate nō vtar; ne
ſimplicib; diſpliceas z prudētes offendas Juxta
ſenſu; audient; erit ſermo doctor; Uarie volunta
tes diuerſas diſciplinas deſiderāt Unuſq̄ſq; ſm
ꝓfeſſiōe; ſuā docendus eſt. Jnſpicieda eſt pſona
rū varietas. z apta cunct; z opta pauc; ſunt diſſe/
renda Jn oī tpe parat⁹ ſis ad inſtructōe; Nulla
hora pretereat in qua doctrine ſtudiū nō ꝯferas.
Nec erubeſcas loq̄ qd̄ noſti defendere Qd̄ de eſſe
tibi ſcientie ſent; q̄re ab alijs. collatōe em̄ opta cla
reſcūt ꝯferendo difficilia apiunk Nulla curioſitas
ſit tibi ſcire latentia Caue indagare q̄ ſunt a ſenſi/
bus humanis remota Pretermitte ſecretū qd̄ ſcri
pture auctoritate nō didiciſti Scire nō cupias qd̄
ſcire nō lic; Curioſitas p̄ſumptuoſa piculū eſt Jn
hereſim em̄ ꝓuocat z fabulas ſacrilegas menteq;
p̄cipitat Jn diſputatōe tolle ptinacē vincendi de
fenſionē Cede cito ṽitati Nō ꝯ̄dicas iuſticie Nō
ꝯtendas euacuare qd̄ rectū eſt Diſputare ſtudeñ
ſupare Plus dilige auſcultare q̄ loqui Jn princi
pio audi Loquere nouiſſimus Uenerare vnūquē
q; ꝓ ſuo merito Potiori ḡdui ꝯpetentē reuerētiā
tribue. ſm dignitatē redde vnicuiq; honorē. Se/
niorib; exhibe obedientiā z obtēpa z obſequē eoꝝ
voluntati in oib; precept; bonis Noli cuiq; pote/
ſtati in malū ꝯſentire etiā ſi pena ꝯpellat ſi tormen

ta occurrant Melius eſt em̄ pati mortē q̄ vitam
ꝯplere ꝑnitioſaȝ ꝛ dānari eterno iudicio Nō facto
res ſolū ȝ etiā ꝯſcij peccati tenenť obnoxij Facietē
ꝛ obſequentē ſeu ꝯſentientē par pena ꝯſtringit A
ſubditis venerari magꝭ q̄ timere ſtude Ex reuerē
tia amor ꝓcedit. ꝛ odiū timor affert Ubi timor eſt
audacia ſequiť ꝛ deſpatio Quapropť dn̄ij tēpa au
ſteritatē Sūma bonitate ſubditos rege ꝛ in diſci/
plina ꝛ in modeſtia modū ſerua Necnimiū nec mo
dicū indulgeas ȝ tene modū in oī ope tuo Etiā in
bonis nō decȝ te eſſe intēpatū Bona etem̄ immo/
derato vſu noxia efficiunť. Proſpice ſp quid. vbi
qn̄. qualiter. q̄ diu: facere debeas In oī actōe diſ/
cretōeȝ tene Oꝛ ꝟtus ſine diſcretōe vicij obtinet lo
cū Prauū vſuȝ lex ꝛ ratio vincat Qđ tibi vis fieri
fac alteri ꝛ eſto alijs talis quales optas circa te eē
alios Teſtimonio tuo nulli noceas Qđ nō vis ti
bi fieri nō facias alteri. Nullū ꝯtra veritatē defen/
das Cū iudicas cauſam perſpice nō perſonā. In
omnibꝫ veritatē cuſtodi Nulla ambitōe vľ precio
mouearis Munera ſp preuaricāt veritatē Iuſti/
ciam ꝓ ſola eterna remuneratione diſtribue. In
iudicio nūq̄ ſine miſericordia ſedeas: Et noli eſſe
iuſtus plus q̄ iuſtum eſt Omne em̄ quod nimis
eſt vitiū eſt Iudicij examen ſequať pietas Diſtric/
tionis cenſurā temperet indulgentia. Ita clemēs
eſto in alienis delictis vt in tuis. nec quēq̄ iudices
Dū indulges alieno peccato tibi miſereris. In q̄
menſura menſus fuerꝭ remetieť tibi ꝛ adijcieť Om
nia ꝑmum inquire ꝛ cum iuſticia diffinias. Nul

lum condemnes ante iudicium . Nullum iudices
ſuſpitōis arbitrio Nō em̄ qui accuſat̄ ſȝ qui ꝯuin/
cit̄ reus eſt In ambiguis dei iudicio ſerua ſentētiā
qui manifeſtabit abſcōdita cordiū Quāuis ꝟa ſint
nō ſunt credēda niſi q̄ certꝫ iudicijs ꝯprobāt̄ ⁊ iudi
ciario ordine publicant̄ Impoſitas tibi curas hu
militer exple Et traditū tibi miniſteriū deuote ſuſ
cipe Eſto obediēs diuine diſpēſatōi. ⁊ oīa nō tur
bulēto aīo ſȝ trāquillo corde diſpone Caue aūt ho
nores q̄s ſine culpa tenere nō potes In maiori gra
du ſine dubio maior eſt pena. ⁊ iudiciū duriſſimuꝫ
in his q̄ p̄ſunt fiet Potētes em̄ potent̄ tormēta pa
tient̄ Cui plꝰ ꝯmittit̄ plꝰ ab eo exigit̄ Honores
ſecl'i huiꝰ ꝑicula gerūt. ⁊ q̄to maiores fuerint tāta
ꝑ̄uior pena ſiue ruina Alto arbor a vēto fortiꝰ agi
tat̄ Et excelſe turres ꝑ̄uiori caſu ꝓcumbūt. ⁊ altiſ/
ſimi mōtes crebris fulminibꝫ feriunt̄ In potenteꝫ
cito cadit inuidia. qui q̄uis in ſecl'i gloria fulgeat.
q̄uis purpura ⁊ auro reſplēdeat. ⁊ excubantiū. ar
mis ꝓtegat̄ ⁊ obſequentiū cuneis ꝯſtipet̄ ſꝑ tñ in
pena eſt ⁊ anguſtia Breuis eſt huiꝰ mūdi felicitas
⁊ gl'ia caduca ⁊ fragilis tēꝑalis potētia . Dic vbi
ſunt reges ꝑ̄ncipes. impatores. locupletes reꝝ po
tētes ſecl'i. diuites mūdi: q̄ſi vmbra ⁊ fumꝰ trāſie/
rūt. ⁊ q̄ſi ſomnia euanuerūt Sollicitudines reruꝫ
tꝑaliū mentē ꝯturbāt ⁊ exagitāt Semꝑ mētꝫ re/
quiē habebis ſi mūdi curas a te abiecerꝫ Et ſi te
a ſtrepitu terrenaꝝ ſubſtantiaꝝ ſubtraxerꝫ q̄ nū̄q̄
ſine pctō acquirūt̄ Valde raꝝ eſt vt q̄ diuitias poſ
ſidet ad requiē tendāt Qui in terrenoꝝ amore de/

figiť in deo nullatenus delectať. qm̄ ſeculuꝫ ſimul
⁊ chriſtū nemo p̄t amplecti Propť deū ergo renū
cia oibꝫ. ⁊ ꝓpť deū ab amoꝛe ſecl'i te ſuſpēde Nul/
la cura vľ ſollicitudo reꝝ ab intentōe dei te ſubtra
hat Abijce a te quicq̇d impedire bonū ꝓpoſitū p̄t
Eſto moꝛtuꝰ mūdo ⁊ mundꝰ tibi ⁊ eiꝰ gl'iaꝫ ſic̄ q̇
moꝛtuꝰ eſt nō aſpicias Contēne viuēs q̄ poſt moꝛ
tē habere nō potes Que habes ad moderatōem
habeto Suffrageť vtꝰ tua neceſſitatē patiēti ⁊ ad
inopiā redacto Nullus a te triſtꝭ aut vacuꝰ abſce/
dat Oibꝫ cōia tribue Ex oibꝫ nō eligas cui miſere
arꝭ ne foꝛte p̄termittas eū q̇ mereť accipe Incertꝰ
es ꝓ quo magꝭ placeas deo Elemoſinā p̄be ſine
murmure. ⁊ maioꝛ ſit beniuolētia q̄ꝫ qđ dať Tale
em̄ opꝰtuū q̄lis fuit mētio tua Qui cū triſticia ma
nū poꝛrigit fructū remuneratōis amittit Nihil ꝓ/
deſt tibi ſi q̄ꝫtū vnū reficꝭ aliū inde inanū facꝭ Cō
dēnat miſeratio iſta nō ꝓpiciať Quicq̇d agꝭ ꝓpť
futurā age mercedē nō ꝓ laude humana. Si em̄
hic laus queriť illic remuneratio amittiť. In celo
nō in terra merces iuſtꝭ ꝓmittiť. Inter cetera q̊ꝫ
monita mea ſcire debes qꝑ pctm̄ q̄tuoꝛ modis ꝑpe
trať in coꝛde. ⁊ q̄tuoꝛ modis ꝯſummať in ope In
coꝛde naqꝫ ſugeſtōe. delectatōe. ꝯſenſu ⁊ defenſio
nis audacia Fit em̄ ſuggeſtio ꝑ aduerſariū Dele/
ctatio ꝑ carnē Cōſenſio ꝑ ſpm̄ Defenſiōis auda/
tia ꝑ elatōez. Culpa em̄ que terrere debuit extol/
lit ⁊ deijciēdo eleuat. ꝫ g̃uiꝰ eleuādo ſupplātat. vn̄
⁊ illā p̄mi hoīs rectitudinē diabolꝰ his q̄tuoꝛ mo/
dis fregit Nā ſerpēs ſuaſit Eua delectata eſt Adā

conſenſit. Et requiſitus confiteri culpaꝫ per auda
ciā noluit Et ſicut ſerpens tunc ſuaſerat. ita nūc o/
cultꝰ hoſtꝭ mala cordibꝫ hoīm latentꝛ ſuggerit Et
ſic Eua delectata eſt. ita carnalis ſenſus ad delec/
tamēta ſubſternitꝛ Aſſenſus. Adā mulieri ꝑpoſitꝰ
p̄buit Et dū caro in delectatōes rapitꝛ a ſua recti/
tudine ſpūs infirmatꝰ inclinatꝛ Requiſitꝰ Adam
ꝯfiteri noluit qꝛ ſpūs quo peccādo a ꝟitate diſiun
gitꝛ eo in ruine ſue audacia nequiꝰ induratꝛ Hiſdē
quatuor modis ꝯſummatꝛ in ope Prius enī latēs
culpa agitꝛ Poſtmodū ꝟo etiā añ oculos hoīm ſi/
ne ꝯfuſione reatꝰ apitꝛ Dehinc in ꝯſuetudinē du/
citꝛ Ad extremū ꝙ̊ꝫ vl' falſe rei ſeductionibꝫ. l' obſti/
natōe miſere deſpatōis obſtruitꝛ Hos itaqꝫ peccā
di modos. qui vl' latentꝛ in corde fiūt. vl' patentꝛ in
ope ꝑpetrantꝛ. manifeſtat nobis hiſtoria p̄mi ho/
minis. ☞ Sciendū ꝙ̊ꝫ ꝙ illi modi peccādi tres
diſcenſus ſui ordine facilꝰ ꝯſtringuntꝛ. iſte ꝟo dif/
ficile Vñ ꝛ redēptor noſter puellā in domo iuuenē
extra portā. Lazaꝝ de ſepulchro ſuſcitauit. quar/
tū ꝟo ſuſcitare noluit. ☞ Vitare etiā debes ſep/
tē Ade origīalia pctā. ſ. Suꝑbiā. qꝛ maluit in ſua
ꝙꝫ in dei poteſtate eſſe Sacrilegiū qꝛ in deo nō cre
didit Homicidiū. qꝛ in peccādo ſeipm occidit For
nicatōeꝫ ſpiritualiter. qꝛ integritatē mentꝭ corru/
pit Furtū. qꝛ cibū ꝓhibitū attigit Auaritiā qꝛ plꝰ
ꝙꝫ debuit appetiuit. Gulā. qꝛ fructū vetitū come/
dit Et iō ꝓmeruit maledictā terrā. ꝛ de paradiſo
exiluit. aduentū in terrā vilē filij corpis ad inferos
deſcenſurꝰ. ☞ Scire etiā te volo ꝙꝫ anguſta via

eſt in hoc mundo viuere. nec de eius concupiſcen/
tia aliquid habere Aliena nō appetere. ꝓpria non
tenere Laudes deſpicere. Pro deo obprobria a/
mare Gloriā huius mundi fugere. qm̄ fallax. ⁊ e/
iuſdē inanē pulchritudinē. qm̄ deceptrix ⁊ inutilis
deſpectū ſequi Adulantes nō ſuſtinere Deſpicien
tes ſe honorare Mala nocentiū ex corde dimitte/
re Et ſoli deo omnia bona hec aſſcribere. ☞ Ecce
accepiſti monita data eſt tibi viuendi norma Nul
la te iam ignorantia a pctō excuſat Non es iam vi
te neſcius Non debes eſſe deinceps imprudens ⁊
ignarus Legē quā debeas ſequi diſpoſui. ⁊ qua/
lis debeas eſſe ſcripſi Cognitionē habes manda
toꝝ ⁊ recte viuendi. Uide ne vltra offendas. Ui/
de ne bonū qd̄ noſti deſpicias Uide ne qd̄ legēdo
ꝯſpicꝫ viuendo ꝯtemnas. Donum ſcientie accep
tū retine. Imple opere qd̄ didiciſti exhortatione.

¶ Explicit dyalogus yſidori de homine ⁊ rōne
vnacū paſſione chriſti. ⁊ planctu Marie. Necnō
cū colloquio. ⁊c: Impreſſum Colonie. ſupra an/
tiquū foꝝ. ꝓprie tzo dem Wildeman. in oppoſito
ſancti Martini maioris. Per Hermannū Bū/
gart de Ketwich Anno dn̄i. M.cccc.xcvij. In
profeſto Mathei Euangeliſte.

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

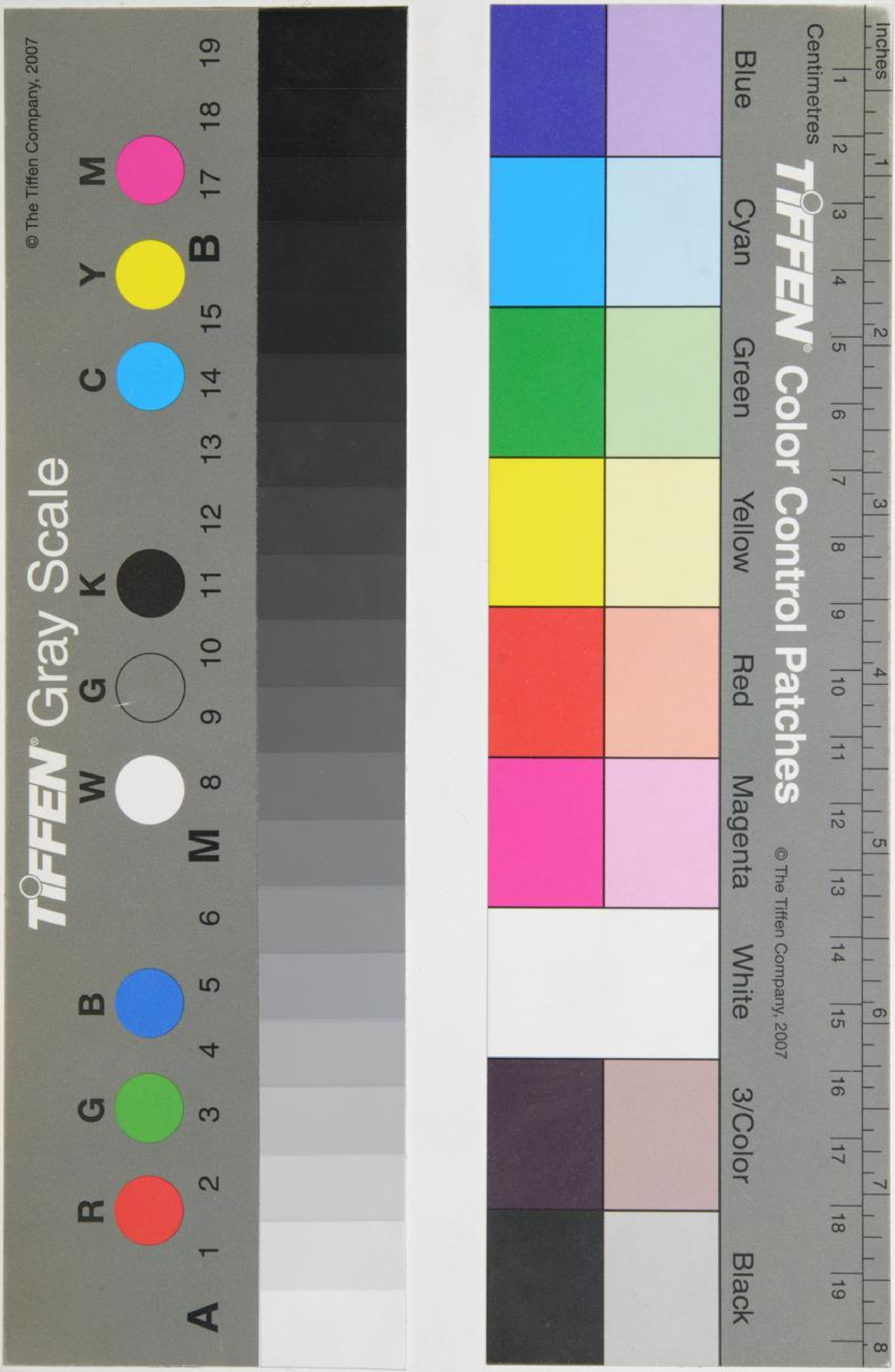
TIFFEN Gray Scale
© The Tiffen Company, 2007
A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19
R G B W G K C Y M
TIFFEN Color Control Patches
© The Tiffen Company, 2007
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black
Centimetres
Inches